

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**[Super Digesto veteri. 2]Lectura super secunda parte
Digesti veteris**

Bartolus <de Saxoferrato>

[Venedig], 6. Feb. 1492/93

De condicione indebiti. Rubrica

[urn:nbn:de:bsz:31-318397](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-318397)

durat iste metus. facit ad hoc qd no. j. quartus re. ac. non va. l. i. §. que onerande. z. C. de transac. l. interpositas: z. per cano. z. maxime per Inno. extra de couer. cou. c. ac. cedens: z. in. c. veniens: z. de offi. dele. c. cas. matrimonij: z. ibi plenius. **C**ultimo quero quando promissio est facta ob turpem cam: vtruz sit nata obligatio. Glo. dicit qd non in. l. iurifgentiuz. §. si ob maleficiuz. §. de pac. z. l. generaliter de verb. obli. **U**ltimo. contra: vt no. p. l. y. C. de inuti. sti. l. ex eo. pro quibus licet ipsi no allegent videtur casus in. l. ista vbi dicit qd habet locuz exceptio do li vel in factum: ergo presupponit obligationez natam. **E**go teneo glo. in. d. l. generaliter de ver. obli. **A**d hanc l. rinde qd hic loquitur de exceptione facti vel intentionis: vt no. in. l. qui se debere. §. ti. i. vel dic aut in obligatione est exp: essa turpis causa: z. loquitur gl. aut no expressa: sed in veritate est facta ob turpem cam: z. tunc procedit opi. vltimo. ita intelligatur hic. z. i. i. C. eo. **B**artolus

Iuestimenta. Qui pecuniam recipit: vt faciat id qd gratis facere tenetur turpiter accipit. hoc dicit Bartolus.

De conditione indebiti. Rubrica.

Continua vt in glo. super rubrica. **Q**uerit gl. per modum summe: z. remittit se ad no. ad. l. huius tituli. z. ideo dic vt in glo.

Ex. l. sequenti.

Quattuor species indebiti vide: ibi. **P**ro glo. ergo **E**t circa primam speciem indebiti ciuilitate z. naturaliter obiti vide aliqua exēpla. **E**t primū de eo qd defalcatur per falcidiaz: z. an sit bonuz exempluz: ibi. **C**irca. **S**ecundū exēpluz a legato in minus solēni voluntate: ibi. **S**umus expediti. **T**ertiu exēplū prime speciei. §. vero de bitore absoluto per sentētiā vide: ibi. **T**erciu. **A**lia exēpla huius prime speciei vide: ibi. **S**unt alia. **A**n autem tale indebitum solutu per errorem repeti possit vide ibi. **H**is premis. **S**ecunde speciei indebiti naturaliter sed ciuilitate debiti. inter alia exempla vnum vide de cirogapho ante biēniuz: ibi. **A**ideam. **A**n autē istud i debitu etiam solutu per errorem repeti possit: ibi. **E**x peditis exemplis. **T**ertie speciei indebiti. scilicet naturaliter z. ciuilitate. exēpla vide: ibi. **E**xpeditus est. **Q**uartae speciei indebiti scilicet ope excep. vide: ibi. **Q**uartus. **E**t an tale indebitum solutu per errorem repeti possit: ibi. **A**n autem.

Hinc videndum.

Soluens indebitum ignoranter repetit: scilicet no hoc. d. **C**irca hanc legem quero: dicitur hic qd ille qui soluit scilicet non repetit: an hec sit vera donatio: ita qd egeat insinuatione quando excedit quingētos aureos prout dicimus de alijs donationibus. dic vt no. per glo. in. l. i. j. de dona. z. ibi plene dixi. **I**tez quero quottuplex sit indebitum: z. quo errore solutum possit repeti. dic vt in glo. hic z. l. cuius per errorez. j. §. de iur. z. l. cum quis. C. de iur. z. fac. ignorā. vbi plene per glof. z. per doc. z. ibi ego vltra alios plenissime dixi z. hic repetā. **P**ro glo. ergo z. pro tota materia declaranda debet scire: qd quattuor: sūt species indebiti. **Q**uod daz est indebituz ciuilitate: sed naturaliter debitu: §. quo hic. quoddam est econtra. quoddam est indebitum vtroqz iure scilicet ciuilitate z. naturaliter. quoddā ē indebituz ope exceptionis: §. ciuilitate z. naturaliter debitu. **C**irca que videamus exempla: z. qualiter per errorem solutum repetatur. **C**irca principium glo. ponit exempluz in eo qd defalcatur per falcidiaz. allegat. l. erroz. C. ad. l. falcidiaz. **C**ontra istud dicituz insurgunt vltimōtani. vt **P**e. dicentes qd illud non est debitu ciuilitate nec naturaliter. nam. l. fal. refecat legata ipso iure. vt. l. plaucius: z. l.

linea margaritarum ad. l. fal. z. l. i. §. si quis ex mortis. j. quorum lega. **P**reterea quando. l. resistit obligationi: nec ciuilitate nec naturalis oritur obligatio: vt. l. non dubium. C. de legi. z. l. si non forem in pan. j. eo. z. l. cum lex j. de fideiuz. **S**ed. l. fal. resistit legatis ne excedat doctā rem: vt. l. i. ff. ad. l. fal. ergo nullo iure debentur. **G**uil. t. z. glo. istam. **N**am in legatis voluntas testatoris debet inspicere. l. in conditionibus primuz locuz. de condi. z. dmo. sed de iure antiquo permittebatur legare quantum volebat: sed superuenit. l. fal. que est contra voluntatem testatoris: vt. j. ad. l. fal. l. ticia. z. l. si patronus. §. i. de dona. **R**emanet ergo voluntas testatoris qd soluat: et sic debentur naturaliter. **I**dem t. **J**a. bu. **L**y. recitat **P**e. in. d. l. cum quis. C. de iuris z. fac. igno. **S**imiliter ego dico opi. glo. nostrarum esse verissimas. primo per casu ex pressum. C. ad. l. fal. l. i. vbi dicitur qd qui soluit illud qd poterat per falcidiam refecari non soluit pl^o debito: nec potest per conditionez indebiti illud repetere: ergo apparet qd erat aliquo iure debitu ciuilitate non ppter. l. fal. ergo restat qd erat naturaliter debitu. **P**reterea pbo sic donari videtur qd iure nullo vel nullo cogente i perio conceditur: vt. l. donari. de dona. sed si illud qd d falcatur. per. l. fal. nullo iure esset debitu: esset donatio: sed hoc est falsuz: quia non est donatio: vt. d. l. i. C. ad. l. fal. ergo erat naturaliter debitu. solutio non est donatio: vt. l. hoc iure. §. pe. j. de dona. pro hoc facit optime. l. si patronus. §. de illo. de dona. vbi est casus: z. ibi tetragi. **A**d contraria dum dicit **P**e. qd. l. fal. refecat ipso iure. docet non respondet. ego dico fal. refecat ipso iure: quo ad dominiuz non quo ad obligationem naturales vt. §. probatur est. **N**on ob. qd dicunt qd lex resistit obligationi: quia hoc est falsum. dicit enim. l. fal. qd quis pos sit legare qd vult dūmodo apud heredes remaneat quadrans. hoc non prohibet testatorem vltra legare: §. precipit apud heredem debere remanere quadrantem. **P**reterea hoc esse verum apparebit in questione quaz faciam de testamento non solēni. **E**x predictis concludo glo. verum dicere. **C**Extra quero quid de eo qd defalcatur per trebellianicaz: **R**espondeo qd est debitu naturaliter: et eius solutio non est donatio: vt est tex. in. l. debitozem de his que i frau. cre. **I**tez quero qd de eo qd defalcatur per legitimam portionem debitam filio vel patrono. **R**espondeo nullo iure est debitu qd apparet: quia quocunqz errore soluatuz repetitur tex. ē in. l. si patronus. in pan. de dona. **S**umus expediti de primo exemplo glo. fm exemplum gl. est d legato relicto in testamento non solēni. dicit gl. qd est naturaliter debitu: vt. l. fideicommissum. j. eo. z. vide gl. ibi. vel dic in voluntate non solēni. **P**e. dicit qd id non est verum. nam obligatio naturalis contrahitur consensu: vt. l. i. §. de pac. z. l. in his. §. imperator. j. de solutio. sed in proposito testato: hoc non consentit: quia non grauauit venientem ab intestato. **I**tem heres non consentit: quia no est verisimile qd velit obligari. **P**reterea dicit **P**e. quādo id qd agitur peccat in sui forma no causatur ciuilitate: nec naturalis obligatio: vt. l. i. §. si quis ita. de verbo. obli. §. hic testamentum peccauit in sui forma: ergo non causatur ciuilitate nec naturalis. z. per hoc apparet qd quedam equiparatio quam facit glo. in. l. si post diuisionem. C. §. iur. z. fac. igno per quam concludit qd ex testamento non solēni nascitur naturalis obligatio: ex eo qd ex stipulatione non solēni oritur naturalis non est bona. **E**t in hoc stat guil. cum **P**e. aliquantulum tamen limitat **G**uil. z. dicit sic. heres non contrahit cum legatarijs: sed quasi contrahit. l. apud **J**ulianum. in fi. qui. ex cau. in pos. ea. z. in sti. de ob. que ex quasi contractu. §. si heres. z. l. ex maleficijs. §. heres. de ac. z. ob. ita qd cum non sit verus consensus: nec verus contractus: possumus dicere qd no sit naturaliter obligatus: sed quasi naturaliter. **J**a. bu. tenebat glo. dicit ipse qd heres: z. defunctus presumitur vna z. eadem persona: vt in au. de iureiu. a mo. presti. i. pn.

C. l. i. AD. DE. q. pro hac opi. facit. in. l. regula. §. pe. j. de iuris. z. fac. igno. z. l. lex falcidia j. ad. l. fal. z. i. l. erroz. C. ad. l. fal. z. p. baf. hec opi. fm. **A**lexan. i. l. h. C. ad. l. fal. fm. intellectū que sequitur ibi **B**ald. ange. z. fal.

sed defunctis consensit q̄ legatarius haberet legatum: ergo heres: z sic consensus inducit naturalē obligatiōnem. Ego dico glo. dicere veritatem. p̄ cuius euidentia quero quid est dictum aliquem naturaliter obligari dicit. l. is naturaliter tenetur: qui de iuregen. tenetur: vt. l. cum amplius. §. i. j. d. reg. iur. z. l. flicum. §. naturalis d. sol. sed ego reperio q̄ relictum in minus solēni testamēto remanet debitum de iuregentium si potest probari relictus per duos testes: ergo naturaliter debetur. Probo minorem. Concessum est p̄uilegium militibus: vt possint testari: quomodo velint detracta omni solēnitate iuris ciuili: z eos reponit in p̄stinuz iusgen. vt. l. i. d. testa. mi. sed testamentum militis probatur per duos testes etiam non rogatos: vt no. in. d. l. i. z. l. lucius: z. l. diuus. eo. ti. ergo apparet q̄ valet relictum factum coram duobus testibus de iuregen. Preterea obligatio naturalis contrahitur quandoq; etiam sine consensu vbiq; q; equitas naturalis hoc est de iuregen. hoc dicitur. ex. plum: gero negocia absentis: vel furiosi: vel ignorantis. expendo vtiliter pro eo. certe ipse: z naturaliter z ciuilitate mihi obligatur per ti. de neg. gest. l. iij. §. z si furiosi. d. neg. gest. Preterea ex maleficijs quis obligatur ciuilitate z naturaliter: z dicitur hoc esse equum ex equitate: vt. l. non solum. §. i. de iniur. z tamen ille qui delinquit: z in quem delinquitur non consentit equitas: ergo naturalis est que producit hanc naturalem obligatiōem. facit l. i. §. ius naturale. d. de iusti. z in. sed de iure naturali est equum q̄ heres impleat voluntatem testatoris quantum cumq; non sit solēnis: ergo tenetur heres de iure naturali. pro hoc exp. esse. l. in testamento. de fideicō. li. z. l. si d. rebus eorum qui sub tuto. vel cura. sunt. z. l. ij. C. d. fideicō. l. si. e. ti. prout loquitur d. eo qui noluit solēniter testari: vt isti. de fideicō. heredi. §. si. per hoc apparet respōsum ad id qd̄ dicunt q̄ deficit hic consensus. non ob. qd̄ dicunt quando id qd̄ agitur peccat in sui forma non oritur obligatio naturalis: quia debes scire q̄ in vltima voluntate quedam est forma substantialis vt defuncti voluntas: z ista adest in questione p̄posita: z de illa loquitur ratio facta in contrarium quando cessat: sed hec non cessat: quedam est forma probatiōis: vt q̄ ibi sint. vij. testes z similia: z ista licet cesset non tamen cessat obligatio naturalis: sed cessat probatio quantum ad obligatiōnem ciuilem. Preterea dico q̄ vbiq; testamentum non esset solēne p̄opter forme substantialis defectuz: vt quia pupillus z furiosus nō oritur obligatio naturalis: quia cessat forma substantialis. nec de iuregen. est equū q̄ debeatur naturaliter: vt. l. fin. C. de test. mili. vbi pupillus miles non potest testari: licet ei remissa sit omnis solēnitas iuris ciuili. z sic in statutum iurigen. reponitur Idem dico si testamentum deficit ex p̄teritione filij quē testator ignorabat habere: quia p̄sumimus voluntatē cessare: vt. l. sicut certi. z. l. si cum vel in vtero. C. de testa. mili. Et ex hoc apparet q̄ id qd̄ rescatur per. l. fal. z trebel. de quibus. d. dixi est debitum naturaliter: quia d. iuregen. remanet debitum: z sic glo. nostra remanet sustētata. Tertium exemplum ponit gl. in. l. iulianus. j. e. in vero debito: z absoluto per sententiam. tunc enim ciuili tollitur: z remanet naturalis: vt. l. iulianus in p̄in. j. eo. Pe. contra dicens q̄ remanet vtroq; iure debitū. nam contra actores ob. exceptio rei iudicate: vt in to. ti. de excep. rei iudi. sed exceptio p̄supponit actionez: vt l. ij. d. excep. ergo remanet ciuili: quia naturalis sola nō potest parere actionem. de ac. z ob. l. naturales z d. fideius. l. fideiussoz. §. fideiussoz. z. l. iurigeniuz. §. quinimo de pac. Preterea actus non operatur vltra intentionez agentis: vt. l. non omnis. si cer. pe. z. l. si. ne vx. pro ma. s; iudex absoluens non intendit aliques liberare: sed ostēdere z declarare ipsum liberatuz: ergo non inducitur liberatio. z iste rationes isto loco posite sunt sue. Contrarium puto. z tex. videtur expressus in. d. l. iulianus i p̄n. j. eo. Preterea sicut condēnatoriā inducit obligatiōem

ex qua oritur actio: vt. l. iij. §. idem scribit. de pecu. eadē ratione z absolutoria tollit ciuilez. Pe. niritur respōdere ad hoc de qua solutione nō curo. Ad rationes Pe. Rū. ex dictis eius ipse tenet q̄ exceptio rei iudi. sit exceptio intentionis seu facti nō iuris. vt no. ipse in. l. excep. C. de excep. sed posito q̄ sit iuris prout est verum: nō ergo sequitur q̄ remanet ciuili. z ad probanduz dicit naturalis non est sufficiens ad producendam actionē concedo. sed hoc est verum in naturali que nunq; habuit se euz ciuilez. sed ea que habuit secum ciuilez ab initio produxit actionez: z adhuc potest eaz conseruare ciuili sublata: vt no. in. l. si vnus. §. pactus ne peteret. in glo. in s; bo ipso iure. de pac. z probatur in exemplis d. muliere z viro. mulier que nunq; fuit nupta viro non potest parere filium: sed ea que fuit nupta semel bene potest parere z conseruat filium etiaz viro extincto. ita in p̄posito. obligatio ciuili habet se ad obligatiōez naturales: vt cā patiens seu materia ex qua a iure ciuili p̄ducitur actio. vnde sublata ciuili que p̄ducit actionez. p̄ducitur actio. vnde nere actio. nō ob. q̄ dicitur actus nō operatur z c. quia concedo: z q̄ subdit iudex non intendit euz absoluere nego: q̄ imo intendit iponere sinez liti z facere hoc qd̄ ciuile ius ap̄lius non obset quinimo si iudex hoc nō ex p̄imat: intelligitur. vt. l. qd̄ tamē. §. i. de arbi. Dis p̄missis debem; scire q̄ aut iudex absoluit: quia actor: nō probauit: z tūc tollitur ciuili z remanet naturalis. Ita loquitur. l. iulianus in p̄in. j. eo. Quandoq; absoluit reus quasi nullo modo deberet: z naturalis non tollit: quia iudex non potest vt insti. de iure na. §. sed naturalia. Quidaz tamen dicunt q̄ quia res iudicata inter partes habetur pro iudicata vnitare: vt. l. res iudicata. z qd̄ ibi no. j. de re. iur. istaz naturalez obligatiōem pars nō poterit allegare cōtra eum de cetero. Idem si iudex absoluit tanq; debitum non esset contractum. ar. l. si. de iure iur. z. l. duobus. §. si quis iurauerit. z. §. igitur. eo. ti. Sed si iudex absoluit tanq; non debituz: nec adiecit set nullo modo debituz. tunc intelligitur quasi nō debituz. f. ciuilitate. sufficit enim q̄ actionem excludit. ar. dicit l. iulianus. in p̄in. j. eo. z hoc verum: z videtur sentire. Ja. bu. remanet ergo glo. vera. Sunt alia exempla debiti naturaliter tantuz: que sunt indubitata: vt si promittatur pacto nudo: vt. l. iurigen. §. igitur nuda. d. pac. et l. in his. §. imperator. de solu. Itēz in pupillo per ea que plene no. in. l. i. j. de noua. z. l. pupillus. de re. iur. Dis p̄missis pro declaratiōe materie quero. illud indebituz ciuilitate: sed naturaliter debituz: si per errorem soluat an possit repeti. in hoc reperio tres opi. vna fuit gl. s; arorum. aut soluit per errorem iuris: z nō potest repeti. aut per errorem facti. z tunc potest repeti. casus est hic: z in l. erro. C. ad. l. fal. z. j. eo. l. fideicōmissum que leges p̄prie probant hoc in testamento non solēni: vel etiam in eo qd̄ rescatur per fal. allegat etiam glo. in. l. si. j. ad ma cedo. sed nō facit p̄prie: quia ibi loquitur in eo quod erat omni iure debituz: sed per excep. indebitum. Fal. lit dicit glo. in muliere z minore q̄ solutu per ignoratiāz iuris repetit: vt. j. ad velleya. l. q̄uis. §. interdū z. j. e. l. i. terdū. hec ē opi. gl. Pla. fuit i p̄traria opi. z dicit simpliciter q̄ tale indebitum quocunq; errore solutum nō repetitur. fallit in muliere z minore: vt. d. l. interdum. istaz tenent Pe. z Ja. de ra. contra glo. nostram. z probant sic. speciale est in minore q̄ soluendo tale indebitum repetat. ergo in contrarium est ius cōe. Preterea cōditio indebiti est inducta naturali equitate: vt. l. naz z hoc natura. j. eo. sed equitas naturalis non est ab eo qui habet qd̄ est debitum naturaliter reperatur. ergo zc. Preterea debitum naturale inducit compensationem: ergo contra eum qui agit conditione indebiti ad tale debitū opponeretur cōpensatio. i hoc residet L. qd̄ Guil. ibi dem probat: z sic in pari causa melior est conditio possidentis: vt. l. si seruum. §. de illo. de s; bo. obli. sed posito

a **C** Sustēta. ta. ADDE de hoc articulo: vt per Bar. in tractatu suo minoricaruz in prima parte e in. l. i. C. d. sacro san. ec. z in. l. si ueritas. C. de fideicō. p̄ Ange. disputa. sua incipiente astēsis miles p̄ cano. in. c. si. extra de solu.

b **C** Casus ē hic. ADDE q̄ opi. glo. z Bar. tenent Ange. z fa. li. bic. z fal. in. l. cum qd̄ C. d. iuris z fac. igno. an to. de bu. et Jo. de imo. in. d. c. si. Ange. i. repeti. l. i. C. de iudi. fulg. pau. de ca. in. d. l. iubemus l; Bar. ibi j.

q̄ sit equitas naturalis ex parte repetētis: et etiam ex parte eius cui solutum est: quia sibi naturaliter debetur: ergo potior est eius conditio. Preterea ego video q̄ solutum indebitum potest pro alio debito retineri: vt. l. si nō so:tem. §. si centum. j. eo. ergo multo magis pro seipso quando est naturaliter debitum. Et sic nō tenet opi. gl. nec opi. De simplici: et pbatur hoc sic. Ego video q̄ per prescriptionem tollitur ciuili: et remanet naturalis: et tamē tale debitum solutum per errorem repetitur: vt. l. si quis postq̄ de fideius. ergo dictum De. non ē verum simpliciter. Distinguit ergo sic. quoddam est debitum naturaliter tantum quod nunq̄ habuit cōcomitantiam cum ciuili: et illud quocunq; errore solutum non repetitur per rationem factā per eum. et per De. contra glo. et argumen. l. etiam de compensa. Quoddam est naturale debitum quod ab initio fuit mixtum cum ciuili: et tunc quandoq; ciuili obligatio fuit sublata facto hominis: et tunc idem quod quocunq; errore solutum nō repetitur: vt. l. iulianus. in p̄nci. et l. si pene causa. j. eo. et l. iij. in fi. quod quisq; iur. que lex non distinguit. ratio secundum eum: quia ciuili fuit sublata facto hominis. potuit esse sublata iniuste. ideo lex voluit q̄ quocunq; errore solutum non repetatur. quādoq; ciuili fuit sublata ex dispositione. l. tunc distingue. aut soluitur per errorem facti et repetitur: vt. l. si quis postq̄ de fideius. alia non repetitur vt. l. si rem ra. ba. ratio quia quando lex tollit ciuile: tollit eam equitate naturali aliqua suadente ideo fuit predicta distinctio adhibenda. Ista verba nō placent: quia dum dicit in primo membro quando fuit ab initio naturalis sola sine ciuili quocunq; errore solutum non repetitur. dicit contra casus. l. erro: C. ad. l. fal. et secundum opi. Guil. dūz tenuit q̄ illud quod rescatur per fal. sit naturaliter debitum. Item secundum et tertium membrum non placet: quia quando ciuili tollitur facto hominis. aut a iudice. vt. d. l. iulianus. in p̄nci. et tunc iudex facit hoc auctoritate legis. et sic ipsa lex facit vt. l. sanctio legum et ibi no. de penis. et sic est eadem ratio que est quando tollitur per leges: vel tollitur sola ciuili per hominem. scilicet per p̄ncipem: vt. d. l. iij. in fi. q̄ quisq; iuris. Et tunc quia p̄ncipis est lex animata i terris est eadem ratio que est in lege. **¶** Quid ergo dicemus. breuiter teneo opi. glo. nostre: quia tale indebitum solutum per ignorantiam facti repetitur per. l. alle. in glo. et ita intellige. l. iulianus. et l. si pene. j. eo. et l. iij. in fi. quod quisq; iuris et quod dixi de errore facti intellige probabili. alias esset idem quod i errore iuris. vt. l. l. regula. §. sed facti. et l. nec supina. j. d. iuris et fac. ignorā. Respondemus ad rationes eorum. dicunt ipsi q̄ speciale est in minore: ergo in contrarium est ius comune. dico q̄ speciale est in minore hoc est q̄ solues per ignorantiam iuris repetit quod secus esset in maiore. Item dicunt q̄ conditio indebiti nititur equitate. sed hoc nō est equum. ergo et cetera. Respondeo conditio indebiti continet in se quandam restitutionis causam: et sicut minor restituatur propter etatē. ita si erro: probabilis facti erat restituatur errans propter errorem facti probabilem ex isto ti. de cōdictione indebiti: et ita apparet q̄ equitas ad est scilicet iusta causa restitutionis. Preterea dicunt ipsi posse opponi compensationem de debito naturali ergo et cetera. Respondeo opponi potest compensatio d debito naturali contra petentem: non contra repetentē. ita videtur velle glo. in. d. l. interdum. j. eo. exp: effus in. l. cum is. §. i. j. eo. vbi glo. ratio: quia cū ista causa quandā restitutionem in se contineat ante omnia iste qui ppter suum errorem probabilem est spoliatus debet in p̄stium statum restitui que ratio in petente cessat. Preterea dicunt ipsi in pari causa potior est conditio possidentis concedo. sed hic non est par causa. naz ille cui de

betur naturaliter habet equitatem in genere suo. iste q̄ agit conditione indebiti habet equitatem in specie: vt restituatur ante omnia: vt dictum est que p̄fertur equitati in genere. l. i. j. de vsucapio. et ibi no. et per By. in regula possessor. de re. iuris. lib. vi. Preterea dicunt ipsi solutum indebitum propter aliud debitum potest retineri: ergo propter seipsum: vt in §. si centum. Respondeo potest retineri propter aliud debitum: scilicet ciuili et naturaliter: vt. l. eleganter post p̄nci. j. eo. sed ppter aliud debitum naturaliter tantum non sic. ergo remanet glo. nostra. defensata. Habemus de quattuor articulis expeditum p̄imum articulum. ¶ Videamus de secundo quando est indebitum naturaliter: sed ciuili debitum: et p̄imo queramus exempla glos. hic ponit multa exempla. inter alia ponit de cirographo: seu d litterarum obligatione ante biennium. vltimam. contra. dicunt enim q̄ ante biennium non est nata ciuili nec naturalis obligatio. nam ille qui promittit spe future numerationis promittit sub cōdictione: ergo ante cōdicionem nulla est nata actio et obligatio: vt. l. cedere di em de verbo. signifi. et hoc dicebat. Jaco. de raue. De hoc reprobat. et idem Guil. de cu. dicentes q̄ nec glos. dicit verum nec Jaco. de raue. immo statim est nata ciuili et naturalis obligatio. quod probatur sic. cōtra obligationem litterarum datur exceptio non nume. pecu. vt. l. si ex cautione. de non nume. pecu. in. l. contractibus. eodem titu. et insti. de lite. ob. in p̄nci. ergo p̄supponitur actio: quia exceptio est actiois exclusio. sed si ē actio. ergo oritur exceptio ex naturali et ciuili obligatione: vt insti. de obli. in p̄nci. Preterea lex dicit q̄ conditio liberationem: ergo erat obligatus: vt. C. de condi. ob causam. l. si cum exigua. et l. si quasi. de non nume. pecu. Preterea licet contractus non impleatur non impeditur ciuili obligatio et naturalis. licet obstet exceptio: vt. l. iulianus. §. offerri. de ac. emp. Preterea si contractus habet debitam formam in se. licet causa non sit iusta parit ciuilem et naturalem obligationem. exemplū patet in contractu celebrato dolo vel metu. ita in p̄posito contractus habet debitam suam formam ergo et cetera. Jaco. butri. tenebat glos. nostras tamen pertransiuit multum succincte. dico glo. nostras dicere veritatem. et ad ostendendum p̄imo p̄mitto id quod. s. dixi videlicet tenetur naturaliter qui tenetur de iure gen. postpositis p̄ceptis iuris ciuili: vt. l. cum amplius. §. i. j. de re. iuris. sed si promitto tibi dare centum sub spe future numerationis: credēs q̄ tu mihi mutues: antequā mutues cessat equitas: quare debeam tibi teneri naturaliter. ergo non teneor: q̄ hoc sit verum do tibi tres tex. s. si certum petatur. l. qui pecuniam. parua lex est. vbi videtur q̄ habeat in potestate ne accipiendo se obliget. apparet ergo q̄ non est obligatus: intellige scilicet naturaliter. nam ciuili non est dubium q̄ est obligatus. ad idem. j. que res pigno. ob. pos. l. penul. et qui po. in pigno. ha. l. i. in fin. ¶ Ad contraria. Respondeo breuiter ad p̄imum dum dicit q̄ promittit sub conditione: nego: immo pure promittit confidens de numeratione futura. Ad id q̄ dicunt ex eo q̄ competit exceptio: ergo actio: ergo vtraq; obligatio. nego istam consequentiam. quid enim repugnat q̄ ex ciuili obligatione sola oriatur actio. certe nihil. dices tu immo repugnat exemplum quod dedistis. s. q̄ ciuili obligatio habet se: vt pater: naturalis vt mater: actio vt filia. ergo sequeretur q̄ filia descenderet ex patre solo absque matre: quia ex ciuili sola. Respondeo non est repugnantia aliqua. Sicut enim deus omnium conditor: creauit vnum hominem absque patre et matre vt adam. alium hominem ex viro absque muliere vt Euam. creauit alium ex muliere absque viro et hic fuit Christus. ita imperator conditor

¶ Cirographo. AD DE ANGE. et sal. et bene fac. h. Alex. ter. in. l. sub specie. C. de postu. et isti. de lite. ob. et i. q. iij. §. si. et p̄mitter doc. cū dicit Bart. in hac. l. transeunt. vnus tamen nota dignus secundū Bald. notabis. q̄ q̄ persuasionebus aduersarij vel dolo inductus est ad soluendū indebitū repetit per cōdi. indebiti sicut repetit ille q̄ per errorem facti probabilem soluit vt probatur in. l. i. in glo. in v. bo. extorta. C. ne si. pro patre.

actionum quasdam actiones dativas: que nullum patrem habent neque matrem: et actiones producit absque aliqua obligatione de mundo. de quibus per glossam in l. cum nota. C. de transac. de actio. et ob. l. i. Eodem modo hic introduxit actionem ex patre absque matre: ut ex obligatione civili absque naturali. non video repugnantiam: maxime cum textus in l. de obli. in principi. dum diffinit obligationem se refert ad civilia: siue ad actionem civilem in eo quod dicit secundum nostre civitatis iura. ergo secundum ius civile. item dicunt ipsi condicitur liberatio. ergo obligatio. istam nego: quia condicitur liberatio de facto id est instrumenti cancellatio et cessatio: ut l. dissolute. C. de condi. sine causa. multo magis hic ubi erat aliqua obligatio. scilicet civilis. Item dicunt quod licet contractus non impleatur. tamen oritur civilis et naturalis obligatio: ut l. iulianus. §. offerri. de ac. emp. Respondeo in contractu emptionis et vendi. et si non contrahitur obligatio principaliter spe future traditionis. ita quod ista sit causa proxima obligationis: sed spes obligationis correlatiue. ideo enim promitto tibi precium: quia tu promittis mihi rem. et ideo obligor tibi: quia obligaris mihi. ista est causa proxima obligationis: et ideo vna sublata tollitur alia: ut l. fina. de accepti. et l. cum emptor. de rescin. ven. nec ob. si opponeres de pupillo emente: ut potes videre per te. sed in questione proposita causa proxima quare tibi promitto est spes numerationis: licet enim pure incontinenti promittam: et hoc agitur cum solennitate: ut tibi teneat. tamen etiam istud agitur inter nos quod si non accepero: vel si non mutabis non teneor: unde equitate naturali non teneor. Dices tu ista obligatio civilis que contrahitur litteris: vel stipulatione contrahitur consensu: ut l. i. in fin. de pac. ergo eodem momento consensio quod obliget et non obliget: ergo est contradictio. ut l. ubi repugnantia de regu. iuris. Respondeo dico quod iste consensus et dissensus sunt diuersi respectus. consensio enim quod obligo: solennitate civili. consentimus etiam inuicem quod non teneat in veritate: nisi secuta numeratione. hoc probant dicte. l. alle. §. scilicet. l. qui pecuniam. l. penul. et l. i. in fin. Item dicunt ipsi si contractus habet debitam formam oritur civilis et naturalis obligatio: ut in contractibus celebratis docto vel metu. Respondeo ibi est consensus. licet contractus non habeat iustam causam in se: sed hoc non est consensus ut dictum est. concludo ergo quod exemplum glossae est verum et bonum. Aliud exemplum ponit glossa quando precessit obligatio civilis et naturalis et postea secutum est pactum de non petendo: quia per pactum tollitur naturalis et remanet civilis: ut l. stichum. §. naturalis. de solu. Guil. de cu. in hoc dicit esse aduertendum qualiter forma pacti fiat: aut enim facio pactum de non petendo: et non tollitur naturalis: quia istud pactum non apponitur ad tollendam obligationem: sed ad impediendam petitionem. aut apponitur: ut liberem te per pactum ad impediendam obligationem. et tunc tollitur naturalis ita dicit l. si vnus. §. pactus. §. de pac. ideo modo omitto. sed dicam alibi etc. Possset etiam poni exemplum in sententia condemnatoria ex qua oritur obligatio civilis non naturalis. licet quidam contradicant: ut dixi in l. ab eodem. C. quomodo et quando iur. tenendo istam opi. quod ex sententia condemnatoria non oritur nisi civilis obligatio: tamen lex dat ei fomentum et auxilium in tantum: ut contra eam nulla oritur exceptio et tunc habet vim civilis et naturalis presumpse: ut dixi in. d. l. ab eodem. et idem in obligatione litterarum post biennium. nam post biennium lex presumat naturalem obligationem. unde est ibi naturalis tantum presumpta sine exceptionis obstaculo. Expeditis exemplis venio ad questionem: et quero vtrum indebitum naturaliter: et civiliter debitum solutum per errorem possit repeti glossa dicit quod sic regulariter. fallit in casibus: ut habes in ea. Tu vero licet glossa bene dicat dic per alia verba clarius et melius intelligenda. quandoque est indebitum naturaliter: sed civiliter debitum tamen est ibi naturaliter presumpta: ita quod nulla obstat exceptio: et tunc solutum non potest repeti ut puta solutum auctoritate rei iudicate: vel in obligatione litterarum post biennium: ut l. i. C. eodem et l. si fideiussor. §. in omnibus. §. m. j. Quod tamen est indebitum civiliter tantum cui ob. exceptio tunc solutum quocumque errore potest repeti. l. si non so: tem. §. indebitum. et §. adeo. §. eodem. Fallit si soluitur ex causa transactionis vere vel presumptiue: ut in l. in summa. in principi. §. eodem. et l. ij. C. eodem. nam ibi incipit esse debitum ex alia causa presumpsiue: ut in illis causis: que per inficiationem crescunt. nam tunc soluendo video: soluere animo compensandi ne negando incidam in duplum. ut C. de condi. indebi. l. ea que. et in l. de ob. que ex quasi contractu. §. fina. Expeditis est secundus articulus. Tertius articulus est quando est vtroque iure indebitum in hoc non egemus exemplis examinemus cum aliquibus exemplis: ut quando quis putabat se teneri et nullo modo erat obligatus: vel fuit debitor: et fuit liberatus solutione vel acceptatione: vel aliis modis qui ponuntur in l. qui. mo. tol. ob. isto casu solutum quocumque errore repetitur: ut l. sed et si me putem. in principi. §. eodem. Fallit in casibus si soluitur auctoritate rei iudicate. l. i. C. eodem. et l. si fideiussor. §. in omnibus. §. man. et l. si sine. §. i. rem ratam haberi. Fallit si soluitur ex causa transactionis: ut l. ij. C. eodem. et l. in summa. in principi. §. eodem. Item fallit in causis que crescunt per inficiationem: ut dicitur est. et de hoc non plenius in l. eleganter. in fin. §. eodem: et est expeditus tertius articulus. Quartus et vltimus articulus est quando est vtroque iure debitum. sed ope exceptionis indebitum. glo. in l. cum quis. C. de iuris et fac. igno. ponit exemplum in macedoniano et vellea. Antequam vadam ulterius quero que est ratio quod iste excep. macedo. et vellea. non tollunt obligationem naturalem: Respondeo quia non sunt inducte equitate naturali: sed magis more nostre civitatis scilicet romane. unde de iure civili non tollunt naturalem: ut in l. de legit. agna. tu. §. fina. sed quare non tollunt civilem obligationem: Respondeo quia verba legis inducentis has exceptiones non tendunt ad perimendam obligationem: sed ad impediendam petitionem. dicunt enim ne actio petitione detur. non autem dicunt quod mulier intercedendo obligetur: ut l. i. in principi. §. ad macedo. et l. ij. §. i. j. ad vellea. et ideo dicitur hic glo. quod istis casibus est debitum civiliter et naturaliter: sed ope excep. indebitum. et ideo quicquid dicat lex non haberet locum in excep. que ab equitate naturali procederent: quia tunc naturalem obligationem tollerent et remaneret civilis: et de isto membro dictum est etiam. §. An autem tale debitum per errorem solutum possit repeti. glo. facit quattuor membra. Primum quod doque quis est tutus excep. dilatoria: tunc solutum quocumque errore non repetitur. ut l. in diem. et l. nam si cum moriar. §. eo. licet quidam dixerint contrarius: et vide glossa que dicit veritatem. Dices tu dies solutionis sicut summa est pars obligationis. et ideo qui ante diem soluit videtur quod possit repetere: sicut ille qui plus in quantitate soluit. ut §. dicam. Respondeo istud plus propter diem potest dici interusurium medijs temporibus quod possit lucrari. ista autem ratio medijs temporibus quod possit lucrari inducit retentionem et etiam actionem ex conventioe partium seu ex voluntate testatoris. et ita loquuntur omnia iura que inuenies ad hoc. actiones non que introducuntur ex parte legis non dantur propter istud lucrum: seu contemplatione huiusmodi lucris: ut l. si sterilis. §. cum

ter: et civiliter debitum solutum per errorem possit repeti glossa dicit quod sic regulariter. fallit in casibus: ut habes in ea. Tu vero licet glossa bene dicat dic per alia verba clarius et melius intelligenda. quandoque est indebitum naturaliter: sed civiliter debitum tamen est ibi naturaliter presumpta: ita quod nulla obstat exceptio: et tunc solutum non potest repeti ut puta solutum auctoritate rei iudicate: vel in obligatione litterarum post biennium: ut l. i. C. eodem et l. si fideiussor. §. in omnibus. §. m. j. Quod tamen est indebitum civiliter tantum cui ob. exceptio tunc solutum quocumque errore potest repeti. l. si non so: tem. §. indebitum. et §. adeo. §. eodem. Fallit si soluitur ex causa transactionis vere vel presumptiue: ut in l. in summa. in principi. §. eodem. et l. ij. C. eodem. nam ibi incipit esse debitum ex alia causa presumpsiue: ut in illis causis: que per inficiationem crescunt. nam tunc soluendo video: soluere animo compensandi ne negando incidam in duplum. ut C. de condi. indebi. l. ea que. et in l. de ob. que ex quasi contractu. §. fina. Expeditis est secundus articulus. Tertius articulus est quando est vtroque iure indebitum in hoc non egemus exemplis examinemus cum aliquibus exemplis: ut quando quis putabat se teneri et nullo modo erat obligatus: vel fuit debitor: et fuit liberatus solutione vel acceptatione: vel aliis modis qui ponuntur in l. qui. mo. tol. ob. isto casu solutum quocumque errore repetitur: ut l. sed et si me putem. in principi. §. eodem. Fallit in casibus si soluitur auctoritate rei iudicate. l. i. C. eodem. et l. si fideiussor. §. in omnibus. §. man. et l. si sine. §. i. rem ratam haberi. Fallit si soluitur ex causa transactionis: ut l. ij. C. eodem. et l. in summa. in principi. §. eodem. Item fallit in causis que crescunt per inficiationem: ut dicitur est. et de hoc non plenius in l. eleganter. in fin. §. eodem: et est expeditus tertius articulus. Quartus et vltimus articulus est quando est vtroque iure debitum. sed ope exceptionis indebitum. glo. in l. cum quis. C. de iuris et fac. igno. ponit exemplum in macedoniano et vellea. Antequam vadam ulterius quero que est ratio quod iste excep. macedo. et vellea. non tollunt obligationem naturalem: Respondeo quia non sunt inducte equitate naturali: sed magis more nostre civitatis scilicet romane. unde de iure civili non tollunt naturalem: ut in l. de legit. agna. tu. §. fina. sed quare non tollunt civilem obligationem: Respondeo quia verba legis inducentis has exceptiones non tendunt ad perimendam obligationem: sed ad impediendam petitionem. dicunt enim ne actio petitione detur. non autem dicunt quod mulier intercedendo obligetur: ut l. i. in principi. §. ad macedo. et l. ij. §. i. j. ad vellea. et ideo dicitur hic glo. quod istis casibus est debitum civiliter et naturaliter: sed ope excep. indebitum. et ideo quicquid dicat lex non haberet locum in excep. que ab equitate naturali procederent: quia tunc naturalem obligationem tollerent et remaneret civilis: et de isto membro dictum est etiam. §. An autem tale debitum per errorem solutum possit repeti. glo. facit quattuor membra. Primum quod doque quis est tutus excep. dilatoria: tunc solutum quocumque errore non repetitur. ut l. in diem. et l. nam si cum moriar. §. eo. licet quidam dixerint contrarius: et vide glossa que dicit veritatem. Dices tu dies solutionis sicut summa est pars obligationis. et ideo qui ante diem soluit videtur quod possit repetere: sicut ille qui plus in quantitate soluit. ut §. dicam. Respondeo istud plus propter diem potest dici interusurium medijs temporibus quod possit lucrari. ista autem ratio medijs temporibus quod possit lucrari inducit retentionem et etiam actionem ex conventioe partium seu ex voluntate testatoris. et ita loquuntur omnia iura que inuenies ad hoc. actiones non que introducuntur ex parte legis non dantur propter istud lucrum: seu contemplatione huiusmodi lucris: ut l. si sterilis. §. cum

per venditores. de ac. emp. **C**Secundū membrū est: quia illa exceptio quādoq; ē ppetua & favorabilis: tūc solutus quocūq; errore pōt repeti: vt. l. qui excep-
 ptiones. j. eo. vide glosam. **C**Contra istud opponit exceptio que introducitur ex epistola diuī Adriani ē favorabilis: quia favore fideiussoris introducta: qd̄ apparet: q̄a ei pōt renunciari: s; tutus illa exceptio soluetur per errorem nō repetit: vt. l. si testamēto. §. pe. de fideiuss. ergo tutus exceptioe favorabili p erro-
 rem soluens nō repetit. glo. voluit dicere isti. de fideiuss. §. si plures: nec bñ dicit. By. voluit soluere l. l. p̄traria: & soluit p̄tus. Ego dico q̄ exceptio p̄cedens ex edicto diuī Adriani ē de exceptionib; que adduntur ad rigorem iuris cōseruandū: vt. j. dicaz: ideo non cadit sub isto membrō. **C**Tertium membrū est quādo ē exceptio ppetua & odiosa: vt i macedo. tunc distinguitur: aut est solutū per errorem iuris: & nō potest repeti: aut per errorem facti: & tunc secus: vt. l. qui exceptiones. j. eo. & l. vlti. j. ad macedo. & vide glo. & in hoc nihil ē dicēdū: quia glo. dicit optime. **C**Quartū membrū est quādo est exceptio dubia: tūc exceptio dubia iudicat ppetua: vt. l. sufficit. j. e. & vide glo. aliter vult Ly. Pe. & By. i. l. cum quis: in. v. q. C. de iur. & fac. igno. de ista exceptione dubia & c. **C**Quintū & vltimū membrum est quādo quis ē tutus exceptioe aliqua inducta ad rigorem iuris cōseruandū: tūc solutus quocūq; errore nō repetit: vt hic: & l. iulian. §. j. e. & l. i. C. eo. & vide glo. hic aduerte: quid vult dicere ista glo. s. posita in. l. cū quis. C. de iur. & fac. igno. de exceptione inducta ad rigorem iuris cōseruandū: si vellet itelligere de excep. rei iudi. nō bene diceret: quia illa cadit sub primo membrō s̄m opi. glo. veram quādo est indebitū ciuili-
 liter: sed naturaliter debitū: & ideo cuz allegat. l. i. non bene cadit hoc: s; ego itelligo exceptiones inductas ad rigorem iuris cōseruandū exceptionē l̄tis pendente: de qua loquit. d. l. iulianus. j. eo. Itē si s; tutus exceptioe fori: & idem i similib; que nō respiciunt obligationes: neq; actiones: sed soluz cōueniēdi modū seu facultatē: & ideo dico q̄ exceptio epistole diuī Adriani: & exceptio quā habet fideiussores: per autenticū d̄ fideiuss. & duo rei. per autē. de duo. reis: sunt de illis exceptionibus que sunt inducte ad rigorem iuris cōseruandū. Nō enī tendunt ad perimendū obligationes vel actionē principaliter: sed tēdunt ad hoc: vt alius prius pueniat: licet per quandaz psequētā remaneret: vt cum ille prius conuētus soluat: & alius liberetur: illa liberatio erit ppter solutionem nō vigore illius exceptionis: vnde tutus hac excep. soluens nō repetit: vt. l. si testamēto. §. pe. de fideiuss. hanc repetitionē habetis. l. l. cū quis. de iur. & fac. igno.

¶ Quis soluerit Solutū idēbite etiā ex cōuentione repetit. hoc dicit. **C**Queritur qua actione repetat. glo. dicit actioe p̄scrip. §. vt. l. reb. C. de re. permu. Puto etiā q̄ habeat locum cōdicio indebiti: sicut & cōdicio ob causaz haberet locū quādo datū est ob causaz futurā: & conuentionē de repetēdo si causa cessaret: vt no. j. de dona. l. i. & est l. l. j. C. de condi. ob causaz. Contra hoc facit: quia quādo fit mutuū naturale & stipulatus iteruenit nō oritur actio ex mutuo: s; ex stipulatione: vt. l. certi condi. §. quoniā. §. si cer. pe. ita hic videt q̄ nō oritur actio ex numeratiōe: & equipatur mutuū & indebitū: vt. in. §. his quoq; isti. qui. mo. re. contra. ob. So. illd̄ veruz si itercessisset stipulatio. l. si sine. i. p̄n. j. rem. ra. ha. hic vero fuit pactus simplex: & hoc est quod no. glo. ij. hic.

¶ Si quid Solutum idēbite repetit ab eo ad quez postea ex postfacto ap-

paret negociuz pertinere: etiam si ipsi nō soluit. b. dicit vsq; ad. l. si procurator.

¶ Ex. l. sequenti. Legata si debent: licet hereditatis aditio teneat de iure ciuili: & nō de iure p̄torio: ibi. Ho.

¶ Non est nouum. Sūmaui. §. px. §. 7. Ho. vnuz ex hac. l. q̄ l; hereditatis aditio teneat de iure ciuili: si tamē si tenet de iure p̄torio: vtputa rescissa per restitutionē legata nō debent: hic ē tex. qd̄ multuz no. Simile etiā videm⁹ in existētia sui heredis que nō p̄firmat legata cōiter: vt. l. i. in. fi. vt in. pos. lega. nā ibi beneficio p̄toris mortui recessit ab hereditate. Fallit in relicto libertatis: vt. l. cū q̄si. §. sed & si quis. de fideicō. liber. & l. sciēdum. j. de ma. testa. Itē fallit i fideicōmissio vniuersali: ut. l. ita tamē. §. si pater. j. ad. trebel. ratio q̄a repudiās potest cogi: vt adeat: oparet tamē aditio p̄tra quā petita ē restitutio cōfirmationē tabularū pupillariū: ut. l. si filius qui patri: s; vnaz lec. de vul. & pu. & d̄ acquirē. he. l. iulian. alias icipit si pupill. & l. p̄. d̄ pui. cre.

¶ Ex. l. sequenti. In generali mādato nō venit illicitum: & ideo si p̄curator aliqd̄ peteret: q̄ faceret diuū icidere i pena: nō debet admitti sine speciali mādato: ibi. Et p̄ istū tex. Et qualiter cognoscat q̄ pupill. vel minor tutores vel curatores hīs habeat ratū gestuz ei⁹ no mine: ibi. Querit. Et cui & p̄tra quē p̄petat p̄dictio idēbiti: ibi. Ultimo.

¶ Procurator. Si p̄curator soluit idēbitū repetit: secus si debitū & de idēbito recipiēdo nō videt mādātū. Idē i tutore. b. d. **C**Diuide prima pars loquit i procuratore solvente. secūda i procuratore cui soluitur. tertia i procuratore & tutore simul. s; ibi. idē labeo. tertia ibi. iulian. Item prima & secūda subdiuidit i duas. s. quando soluit indebitū & quādo debitū: vt patet ex tex. **C**Ho. tex. ibi. quoniaz nihil de hoc nomine exigēdo mādātū videtur. & c. **C**Ho. q̄ in generali mādato venit vt quis creditoribus soluat. Ex secūda pte no. q̄ in generali mādato nō venit illicitū. **C**Ad p̄mū op. procurator qui nō habet liberaz nō pōt alienare: vt. l. p̄curator cui libera: & l. p̄curato: totoz. §. d̄ p̄cu. ergo hic soluēdo indebitū non transtulit dominium: & sic nō habet locum cōdicio inde. vt. l. si. §. vsufu. quemadmo. ca. dicit glo. ego cōcedo: s; dico q̄ hic habebat liberam. Contra so. idēbiti nō venit i mādato qd̄ apparet: q̄a expectat ratihabitio: ergo cōcessio libere ad hoc nō potest referri hui⁹ timore. quidaz recedunt a lec. glo. & dicūt q̄ procurator hic soluit de suo: & si soluit de pecunia dñi ē cōsumpta: ut. l. iterdum. in. fi. j. eo. quod satis placet. **C**Tertio op. q̄ istud qd̄ hic dicitur veniat i mādato nec expectat ratihabitio. Pone enī q̄ p̄curator soluit ex testamēto qd̄ verū putabat: certe hic soluit cessante omni culpa: ut. §. e. l. iij. i. fi. ibi. nec periculū huiusmodi ad eū qui sine culpa & c. Si cessat omnis culpa: ergo pertinet periculuz ad dominū idēbitice: quoniaz hoc nō fecisset p̄curator sine mādato: vt. j. de fur. l. si seru. §. qd̄ vero. So. p̄cedo oppositionē: & hoc itelligā quādo ipsi p̄curatori potest aliq̄ culpa imputari: qz dñs diligēs sic non fecisset. **C**Lirca istaz partes quero quādo dñs nō habet ratum: & pōt nō habere ratuz qua actione repetit: dicit glo. vtilē cōdictione idēbiti: sicut dicimus in mutuo: ut. l. si absentis. C. si cer. pe. qd̄ placet. **C**Henio ad secūdā partē: dicit hic q̄ p̄curatori pōt solui: cōtra de so. l. hoc iure: & §. de pac. l. sed si ratū. So. ibi. loquitur i p̄curatore litis hoc i p̄curatore oīuz bonorū quod dic plene: ut. d. l. hoc iure. **C**S; op. dicit hic q̄ i ge

66

ideo extimatio veniet in peritioe & executioe: vt. l. in suma. §. in frumento. j. eo. & dixi in l. stipula. no di. j. de ver. ob. sed si esset locupletior: in plus: puta in fructibus: vel accessionib: vel in minus: illud tantu/ dez repetit: vt in legib: hic alle. per glo. in cotrariu: sed quando qritas soluit: tunc indistincte dicit quis locupletior: in eo qd recipit: quantitas enim perire no potest: ideo tantu/ dem repetitur: vt hic: & l. indebiti. §. si nuni. j. eo.

Ex. l. sequenti.

Quando qs pmittit per errorez noie dotis: an possit opponere excep. ne exigat: nisi iquatu/ facere possit. Promissio qz & solutio no egpanf: ibi. Op.

Hoc nomine.

q Tur exceptio ne ne quis ex/gatur: nisi inquantu/ facere pot: solutu/ p errorez no repetit. h. d. cum. l. se. §. Op. de. l. q si maritus. j. de consti. pecu. Solu. dicit glo. aliud in pmitte: vt ibi. aliud in soluente: vt hic: ista vera recte intelligedo: q: ibi loquit i pmittente no aio noua/ di: sed accedit obligatio obligatio: sicut ergo post sententiaz posset opponi hec exceptio: ut. l. ex diuerso. §. si. solu. ma. & l. nesenius. in fi. de re iudi. & post constitutu/ seu secundaz pmissione: sed si esset facta aio nouandi: tunc distinguere debem: qualiter fuerit facta: aut enim pmisit q nomine suo: vel nomine dotis debebat. i. no expressa quantitate: & tuc itelligitur q dz. i. cum effectu. Et potest opponi exceptio: aut pmisit expressa quantitate certa: & tuc no possit opponi exceptio: ut. l. si prior: & ibi no. so. ma. & d. l. nesenius. ex hoc apparet q pmissio & solutio no egparantur: nec ob. dicte solutioni. C. ad. l. fal. l. fi. vbi pmittere & soluere equiparant: quia est veru/ qrituz ad approbatione: vt ibi: sed qrituz ad impediendaz repetitione: siquidez per pmissione tollitur prima actio & eius natura: sicut per solutione: tunc est idez iuris: alias secus: vt apparet ex pdictis. C. Secundo op. & videf ista. l. sibi cotradicere: dicit enim qui non pot soluit: istud est cotradictio. Solu. no poterat facere deductio ne egeat: sed fecit remanendo egenus. C. Tertio op. extra glo. tutus fauorabili exceptioe: & dubia soluens repetit: vt. l. qui exceptionem. j. eo. sed hoc est huiusmodi: ergo & in hoc cotrario: & ei/ solutione multu/ se inuoluit L. y. C. de iur. & fac. igno. l. cu quis. in. v. q. Breuiter hec e veritas qua tenet Ja. bu. & Guil. d. cu. & L. y. addidit ad lec. q hec exceptio est teporalis: qz presumit q diues efficiatur: vt. l. cura. §. deficientium. de mu. & ho. & l. si defunctus. C. arbi. tute.

Ad diem.

Ante diem debitum soluens no repetit: videbitis in. l. sub conditioe. cu. l. se. j. eo. ti.

Is cum quo.

Solutu/ p seruo: licet minus sit in peculio no repetit. hoc dicit. C. Op. j. de li. lega. l. si quis reum. Solu. hic soluit noie obligacionis qua tenebat filius: vel seruus: ibi nomine obligacionis proprie. Bartolus.

Ex. l. sequenti.

An ille qui indebite soluit vsufructuz fundi pro: puz: repetat si alienat funduz: an vero ille ad quem pprietas cepit ptinere vide: ibi. Ultimo.

Fundi.

Etiaz ad heredem transit hec conditio. h. d. Ita. l. legitur duobus modis. vno modo q fuit solutus vsufructus indebite: & ab eo q soluz vsufructum habebat: quo defuncto heres ei/ repetit vsufructu: hoc est fructum pteriti teporis. Alio modo legit q quis soluit vsufructuz fundi ppriuz indebite: tunc eo mortuo eius heres repetit vsufructum no formalē: qz cu sit dominus: euz habere no pot: vel itellige q

repetit formalem qui est apud reuz indebite qui efficiet causalis: cu erit solutus. Ultimo glo. format vnaz. q. que est dubia: ibi quid si fundum alienasset glo. ista pot intelligi tribus modis. vno modo quid si alienasset fundu: is qui vsufructuz soluerat indebite: tunc responsio glo. que remittit ad. l. qui vsufructu. §. si stipulatus: nihil facit. sed rinde qz repetet dñs ad quez ex postfacto apparet ptinere: vt. §. eo. l. ij. & iij. Fructus autez pteriti teporis repetet ipe solues: facit ad predicta. §. vsufu. que ad. ca. l. si tibi vsufructus: & l. iij. §. si heres. C. Secundo modo pot intelligi: quid si aliquis alienasset fundu deducto vsufructu que vsufructu postea soluit indebite: & decessit: tunc pcedit rñsio glo. de. §. si stipulatus: vt distinguamus: an retinuit vsufructuz pro se tm: an pro se & herede: an dubitat: vt eo casu quo p se tantu/ retinuit: heres no possit repetere: nisi fructus pteriti teporis: sed si vsufructus ptineat ad herede: heres pot repetere vsufructu. C. Tertio modo potest intelligi: quid si alienauit fundu retento vsufructu: hoc est: qz ipam alienatione pprietas fecit indebite: tunc similiter rñsio glo. nil faceret ad propositu/ nam tunc non esset dubiu/ qz heres ei/ possit proprietatez nudaz repetere. Bartolus.

Naturaliter.

Naturalis obligacionem soluti & ei pot accedere fideiussor: et pignus. hoc dicit.

Item quod.

Pupillus sine tutore obligat: in quo locupletior: efficitur: ideo solutus ex equitate naturali no repetit. h. d. cu. l. se. C. Ad pnci. l. op. qz debitu/ naturale solutu/ possit repeti: vt. l. cum quis. de iur. & fac. igno. & j. eo. l. fideicommissum. Sol. glo. §. eo. l. i. & d. l. cu quis. & dicit qz hic dz intelligi quando soluit per errorez iuris. secus si facti: vt in cotrarijs. C. Ultra mon. aliter dicunt: dic vt dixi: taga in. l. interduz. j. eo. Cetera que hic per glo. taguntur: in pnci. sunt clara. C. Ad fi. l. op. de. l. pupillus. de ac. & ob. & j. e. l. qz pupillus. dicit glo. hic loquit in casu quo pupillus obligat naturaliter: qz efficitur locupletior. Contraria loquunt in casibus in quibus nec naturaliter obligat: certe veru/ dicit glo. tamen i casu huius. l. obligatur ciuilitate & naturaliter: quando e factus locupletior: vt dicitur hic in tex. & probatur. j. como. l. iij. in prin. quando autē pupillus obligetur naturaliter vel no: dic vt. l. i. j. de noua.

Am hoc natura.

Oppo. d vsuca & p scrip. in quibus quis locupletatur cu aliena iactura. glo. dicit fallit ibi ppter culpam eius contra que prescribit. l. danu/ quod quis. j. de re. iur. hec est bona so. nam potest esse qz contra aliquem prescribitur: & nulla est sua culpa: vt si ponamus euz ignozare: vt. C. de prescrip. lon. tempo. l. si. ideo By. in. l. i. de vsuca. pro empro. & in. c. ij. extra de reg. iur. li. vj. & L. y. in. l. i. C. de legi. dicunt qz ibi est rigo: scriptus i specie ppter bonum publicum: vt. l. i. j. de vsuca. et presertur huic equitati in genere.

Indebiti.

Ista est notabilis. l. hec conditio e ex equitate naturali: & ideo in ea veniunt: & fructus: & cetera accessiones naturales. h. d. C. Anteqz opponaz. quero quid est hoc dictuz indebiti conditio naturalis. dicit glo. i. in ea naturales accessiones veniunt: hec non est recta expositio: quia tunc illud quod sequitur in tex. magis deberet opponi per moduz rationis qz per moduz illationis hoc est indebiti conditio naturalis est: hoc est: quia in ea accessiones naturales veniunt: sed tex. ponit per modum illationis: & ideo expone: vt dixi indebiti conditio na

C Pertie re. ADDE fm Alex. hic qz magis e munis opi. e ptra Bar.

turalis est. i. ex equitate naturali e: vt. s. l. pxi. z tuc bene sequit: z ideo zc. C. Op. C. eo. l. i. So. ibi loq tur de accessione ciuili: hoc est de vsura: hic de natu rali. C. Op. q. fructuu non habeatur ro: nisi post li. conte. vel nisi pber: vt. l. cu fundus. s. si cer. pe. So. quqz peto illud qd est meu per rei ven. tunc qualiter habeat ratio fructuu: dic: vt. l. fructus: z. l. ex diuer so: de rei ven. quqz peto id qd est vel fuit meuz iure psonalis obligatiois: z habet ratio fructuu a tepo re contracte obligatiois: vt bic: z. s. ti. ij. l. qui se de bere. s. si. z. l. cu quis. aut peto quod no est: vel fuit meu: z tuc si actione stricti iuris: z loquit. l. cotraria cu fundus. Si actione bone fidei: dic: vt. l. videam. s. ex causa cuz se. j. de vsur. z per totaz illaz. l. vbi p batur hec distinctio. C. Op. de. l. si no fortez. s. liber tus. j. co. So. hec. l. limitat per illu. s. vt teneatur de fruc. quaten fact? e locupletio: si bona fide pcepit. Quero quid si mala fide. glo. dicit q tuc facit fur tum: vt. l. quoni. j. de condi. fur. vel dic: vt ibi dicit glo. veritas est qd no facit furtu: cu in eum sit trasla tum diuim. dicemus in. d. l. quoni.

Ex. s. sequenti.

Can liberet qui pecuniaz alienaz sibi soluta: inde bite pdidit sine culpa: ibi. Querit. Et possessio cotractus iualidi i aliu traslata: pot repeti per hac codictione indebiti: ibi. No. Et an recipiens indebitu: possit vsucapere: ibi. Op. Si aut trado fundum in quo habeaz pprietatez: alius habeat vsufructuz: si tamen possideat: qs repetet vsufructu: ibi. Venio. An aut si aliquis tradit tibi nudaz pprietate fundi in quo ali? hz vtile diuim: tu deinde expellas emphi teotaz: vel aliu habent vtile diuim: ille vero qui tradit repetat: an debeat etia habere possessionem illi? vtilis domini pre acquisiti: ibi. Quero.

Sed si nummi. Iste est difficilis z bene glosatus. s. z. b. d. Hec actio competit ad possessione tantum: quando sola possessio est traslata: z ad diuim quod ipius possessiois occasione accessit: z ad pprietatez nudaz: si ea sola fuit traslata. h. d. Primo loquit: quando voles trasfere diuim z possessione: su. a possessione trasfuit. secundo quando solaz possessionem trasfere voluit: z trasfuit. tertio quando possessioni accessit diuim. quarto quando nudaz pprietate trasfuit. secunda ibi. que admodu. tertia ibi. sed si possessione. quarta ibi. sed z si vsufructus: ratio hui? s. est illud qd ponit in prin. hui? l. q. hec actio e ex equitate naturali: ideo no copetit: nisi ad illud qd e traslatu: z qd ei accessit. No. q. codictio indebiti dat ad possessorez qd tene meti: q. sepe tibi occurrer: qn fit aliquis contractus inualidus per minore: vel ecce siaz: vel aliu: z eius vigore: possessio nru in aliuz trasfertur: poterit repeti per hanc coditione. No. q. transfert possessio z diuim qd ei accessit: z concordat de dona. causa mo: l. si aliena. z. j. de iur. do. l. pculus. z so. ma. l. si aliena. alia sunt clara. C. Op. q. pro recuperanda possessione rei mobilis: nullu def possessozu: vt no. in. l. re que nobis: de acqui. pos. So. nullu possessozu datur. s. interdictu: s. bene dan? actio nes ciuiles: vt bic: z in. l. in hac. j. de tritica. z. l. si rez. s. si. z. l. ibi no. j. de pi. actio. Queritur circa ista pma parte quid si iste cui solutu e pecuniaz pdiderit: an teneatur: videt q sic: vt. l. incendiuz. C. si cer. pe. in contrariu videt: naz iste no pot dici teneri ad possessionez in genere: naz aliquid i genere no pot possideri: q. oportet q sit certu id qd possidet: vt. l. iij. s. incertaz. j. de acqui. pos. z. l. locus certus. e. ti. sed bic tenet ad possessionez: ergo ad specie: sed iteritu speciei debito: liberat: vt. l. quod te. s. si cer. pe. z. l. si ex legati ca. de ver. ob. Preterea hec coditio non dat: vltra q quis sit factus locupletio: vt. l. si no soz

tez. s. libertus. j. eo. ergo zc. So. si ista pecunia e co supra in vtilitate cosumentis: z tuc sine dubio tenet per regula: q. locupletio: est fact? ite per aliaz regula: q. indebitu recociliat sicut mutuuz: q. ei equipa tur: vt. l. s. is quoz. insti. qui. mo. re. ptra. ob. aut pecunia fuit pdita simpliciter: z tuc dicunt quidam vt Ja. s. are. hic eu no teneri per rones predictas. glo. hic videt tenere cotrarium: z ide Ja. de are. in. l. ij. s. appellata. s. si cer. pe. ad rationes in cotrariu respondef: q. pditione secuta fingit ab ipo initio traslatu diuim numoz: vt. l. si filius. s. si cer. pe. z ideo p inde est: ac si a prin. fuisset constitutus debito: gene ris qd pire no pot. Cotraria loquunt: vbi cessat alia fictio. Venio ad scdaz partez: z op. d. l. si i area. j. eo. So. vt in glo. z dicemus ibi. z in. l. qui exceptio nez. s. si pars. j. eo. Venio ad tertiā partez: z op. extra glo. in codictioe inde. no veniunt accessiones ci uiles: vt. C. eo. l. i. sed qd accedit per vsucapione: est ciuilis accessio: vt insti. de vsuca. i prin. ergo zc. So. no veniunt ciuiles accessioes ad damnu z pena debi tois: vt. l. cotraria. Soluere eniz vsuraz sibi pena e: sed vbi debitor no d. amiscaret: q. aliunde sibi obue nit: tuc ex equitate naturali restituere tenet: sicut ce teras accessiones: ut hic. Op. q. iste qui possessio nez receperit no possit prescribere: q. sciebat indebituz: z sic habebat malaz fidem: ergo zc. vt. l. i. C. de vsuca. transfor. dicit glo. so. intelligo q hic ignora bat indebitu: certe no est necesse dicere: naz bona fi des requirit aduersus euz: ptra que prescribit: non aduersus soluente seu cam solutiois: vt. l. si quis su dum. j. de acqui. pos. vnde hic: posito q ego scirem indebitu: tamen credebā me factu diuim solutoe: z sic aduersus vez diuim habebā bonā fidem. C. Op. si tu agis contra me condi. inde. ego cu credebaz me factu diuim: postea agā ptra te rei ven. q. diis: vruz potero opponere exceptione dolo facis: vt. j. d. do. excep. l. dolo. z sic tua repetitio no habebit effectuz: Rn. no est veru: q. tu no agis hoc casu conditione inde. ad possessione tantu: sed ad possessionez z ad diuim: quasi diuim sit recociliatu vsucapioe: sicut dicimus de mutuo: vt no. l. ij. s. appellata. s. si cer. pe. vnde restitues mihi possessione z diuim p pdi. inde. et ideo non posses postea agere rei ven. q. de sifiles esse diis. In casu tamen pcederet oppositio: quando tu tradidisti mihi possessionez ex vna ca: et ego ex alio titulo: z ex alia ca prescripti: tuc ergo so lam possessione qua habui a te posses codicere non pprietatez: q. eius occasioe no accessit: tex. eniz hic loquit: quando ex illa ca secuta e vsucapio: si bn ad uertat que vide ibi fecisses: ita zc. C. Op. C. de his qui a no dno. l. si. glo. hic dicit q ibi fallit fauore li bertatis. tu dic: vt dicebat Ja. de are. q. ibi no fallit: sed ideo est: q. prescriptio ibi tollit diuim qd est ca personalis actionis: hic vero prescriptio non tollit causam psonalis actionis: sed eam auget z validat. Querit glo. an ego qui repeto teneor: diuim cotra que prescriptu est. rndet glo. q. no: vt. l. si alienaz. j. de do. causa mo: Venio ad quartaz partez. Circa istaz partez glo. querit notabiliter quid si tradidi tibi fundu in quo habeaz pprietatez: alius habe bat vsufructuz: no tamen possidebat. dicit glo. dic vt in. l. fructus. la prima in fi. z. l. se. de rei ven. v3 q. si fructus sunt percepti ab ipo possessore repetentur: p inde ac si tradens perfectum diuim habuisset. se cus in fructibus no perceptis: vt ibi no. Item qro quid si tradidi tibi nudā pprietatem: tu postea ex pulisti fructuariu ad quid agam. rndet glo. nudam pprietatem repetaz per codictionez indebiti: pos tea agam negatoria cotra te. quia quo ad te liberaz edes habeo: vt. l. loci corpus. s. copetit. si serui. v. z sic tu ppter vsufructuz tertij non poteris te tueri:

C Fidem. ADDE q Bal. in lec. antiqua: et Fulg. hic se quitur opt. glo. per. l. q. homine alle gataz i glo. z similit cuz glo. transit Albr. d. ro. z Alex.

C Fruct. ADDE vt ibi p Bar. per Specu. in ti. d. loca. s. nunc ali qua. vfi. cly. Bal. in. l. ij. C. d. fructi. z li. expen. z in. c. i. s. pre terea. lultio. de pbi. feu. alie. p. fede.

Partial text from the right margin, including fragments of other legal entries and commentary.

ita dicit glo. & bene. **¶** Tres quero quid si quando soluo indebituz: no transfero in te dñum: q: credo tuum: an secuta consuptioe recocitief indebituz. glo. dicit q: sic: sicut in mutuo: insti. qui. mo. re. ptra. ob. s. i. alias si is: & bñ. **¶** Quero & istud e notabile. pone: tu tradis mihi nudaz ppietatez fundi in quo alius habet vtile dñuz: q: emphiteota vel feudatarius postea illuz emphiteo- taz: vel feudatarius expello: tu repetis ppietatez: an de bebis a me habere illud vtile dominiu: vel possessionez fundi respectu illius vtilis dñuz: videf q: sic: vt. s. dictu est de usufructuario expulso. p. trarium determinat glo. q: usufructus imitat personaz: vt cuz persona finiat: no est sic emphiteosis. ista glo. no videf vera: nam seruitu- res reales non imitant personaz: & tamen no potest quis opponere de iure tertij: vt. d. l. loci corpus. s. copetit. Eadez ratione nec in emphiteosi. **¶** Preterea etiaz em- phiteosis videf psonalis: quia extinctis psonis reuertit- tur ad dominiu: vt in. s. emphiteosis. in au. de no alie. colla. ij. So. dico glo. bene dicere: si recte intelligatur: debes scire q: quandoqz ius tertij est exclusiuu iuris age- ris in totuz ipso iure: quandoqz ope exceptiois: & tuc an possit opponi de iure tertij: dixi in. l. ij. s. excep. rei iudi. quandoqz ius tertij no est exclusiuu iuris agentis: nisi re- spectu comoditatis & vtilitatis: naz dominus es: lz fun- dus tuus debeat mihi seruitutez: vel in eo habeaz usu- fructu: vel ius emphiteoticuz & similia: tamen ppter ius tuu vtilitas iuris mei minuit: isto casu: an qs possit op- ponere d iure talis tertij: habes hic melius q: alibi: aut ius tertij e quoddam ius accessoriuz rei: vt seruitutes rea- les vel persone: vt seruitutes psonales: tunc de iure ter- tij non possuz opponere dno: vt. d. l. loci corpus. s. co- petit: & hac glo. aut ius tertij no est accessoriu ad aliud: sed per se pncipaliter subsistit: vt vtile dominiu qd co- petit emphiteote: seu feudatario: & tunc possum oppo- nere de iure illius tertij: ad excludenduz intentionem tuam respectu illi iuris: vt hac. l. Sicut possum opponere de eo qd esset exclusiuu totius iuris tui: vt. l. si. C. de rei ven. & l. cu seruuz quispiam: & ibi no. C. s. ser. fugi. nec pot- dia q: istud ius emphiteoticu accedat psona: sicut usu- fructus: naz vna emphiteosis est in psona oiu: s; usu- fructus no potest esse ides variatis personis: vt. l. stipu- latio ista. s. si quis ita. de ver. obli. & l. repeti. in glo. qui. mo. usufruc. amit. & per hoc habes multuz notare istaz glo. q: si tu expulisti aliquem emphiteota de fundo: vel alio respectu ad te peruenit possessio fundi q: alius no potest vendicare a te: donec durat ius illius emphiteo- te: vt hic expresse tenet glo. facit. j. de pigno. l. lex vecti- galis. Bartolus.

¶ De conditione.

Solutuz anqz debeat pen- dente dubio pot repeti: sed si certuz est debitu esse: vel futurum esse repeti non potest. hoc dicit cum duabus. ll. sequen.

Ex. l. sequenti.

¶ Que differentia sit inter diem incertum & conditio- nem: ibi. Quero.

¶ An si cum moriar.

Op. ad hanc. l. de. l. si cuz heres quando dies le. ce. So. aliud i stipulatione: vt hic: aliud in legato: vt ibi. **¶** Quero q: e differentia inter diem incertu & conditione. glo. i hac. l. q: si ea pditoe vacillat. finaliter dicit q: dies incertu fit p cu- conditio per si. vide glo. ista est vera: naz cu facit pnci- paliter die secundario conditione: dictio si facit pnci- paliter pditione secundario die: vt. l. si quis ticio: quando dies le. ce. & colligitur ex istis legibus: aut ergo pmittit vel legatur ad diem certu: & ante solutu no repetitur: vt. s. eo. l. in die: aut promittitur vel legatur aliquid ad diem incertum: & tuc aut est incerta omni certitudine. s. an & quando: vt si promitto quando iperato: venerit in italia: & tunc solutu ante die poterit repeti: vt hac. l. sub

conditione: in si. aut est dies incerta: quando sed certa an vt dies mortis: & tunc no pot repeti: vt hac. l. naz si cu moriar. & hoc in contractibus in vltimis voluntatib: dic: vt. l. si cum heres: quando di. le. ce. Si vero debetur sub conditione: & tunc aut est conditio que omnino exti- tura est: & ita certuz est debitu iri: & tuc no potest repe- ti. secus si dubitatur: vt in istis legibus. **¶** Ultimo op. ad hanc. l. naz si cu moriar: promissum cu moriar: videf donatio ca mortis: vt. l. seya. de do. ca mortis. & l. seya. de do. prele. & no. in. l. que dotis. j. so. ma. Sol. oportet te intelligere hanc. l. & similes que isto modo loquunt: quando precessit aliqua causa promissionis: ex qua colli- gatur q: non fuit donatio causa mortis: sed pmissio in- ter viuos: ita intelligat. l. i. C. vt ac. ab here. & contra he- redes: & j. de bo. auc. iu. pos. l. hereditarium. & C. de co- traben. & comit. stipula. l. si. alias in dubio intelligeret donatio ca mortis: vt dictis legibus: & l. mortis ca. de do. causa mortis: ita intelligit Guil. hic & alij doc. Bar. Ex. l. sequenti.

¶ An liberatus ex aliqua dispositione: a creditore te- neat soluere in foro conscientie: ibi. Unde.

¶ In pene causa.

Liberatio que co- tigit ex pena no tol- lit naturalis obligationem. h. d. **¶** Glo. querit exepa huius. l. & ponit exempli in eo qui ipetrauit ini- quu ius: & in eo qui perdidit actiones suas: & ponit ex- pli per. l. extat. ff. quod me. ca. & per. l. si quis in tantaz. C. vnde vi. vel per. l. in criminali: de iu. om. iu. vel per- auctentica habita. C. ne filius pro patre: vel per au. sta- tuimus. C. de epi. & de. quod no. & tene menti q: ex illis. ll. non tollit obligatio naturalis. **¶** Unde forte in foro conscientie quis teneret soluere: licet tamen ista natura- lis que remanet ipediat repetitionez soluti: no tamen crederem q: ex tali debito no soluto posset opponi co- pensatio: ut. j. de cop. l. quecumqz: & quod ibi dicitur. **¶** Tres ponit glo. exepum in macedo. sed exepu non est bonum: quia per macedonianu no tollitur naturalis: nec ciuilis: sed paraf exceptio: videbitis. j. eo. l. indebi- ti: & l. qui exceptionez: & no. in. l. cum quis. C. de iur. et fac. igno.

¶ Quauis

Indebitum: consideratur etiam ex parte soluentis. h. d. **¶** Op. C. s. pe. here. l. de hereditate. & j. eo. l. repetitio. So. glo. hic sol- uit nomine suo: ibi soluit nomine alieno. s. hereditario. Plene no. in. l. si quis possessor. s. de peti. here. **¶** Quid i dubio: dicunt quida suo nomine: ut. l. & magis. j. de so. & j. eo. l. indebitaz. & j. de in re verso. l. si filius. & j. ma. l. papi. **¶** Contrariuz tenet Guil. per. l. j. de insti. & l. cum post morte. j. de admi. tu. & de acqui. here. l. pro herede. s. i. & ista vera. ad contraria responde: licet ipse non re- spondeat: q: quandoqz duplex est obligatio: alia soluen- tis: alia alterius: tunc in dubio quis pro sua videtur sol- uere: vt in contrariis: quandoqz vna obligatio est q: ta- men est qualificata: exepuz hic: heres tenetur heredita- rio nomine: institor: tenetur institorio nomine. ista obli- gatio potest considerari simpliciter sine adiectione illa: & potest considerari cu illa adiectione: sp tamen est vna obligatio: quo casu pro illa obligatione cuz adiectione sua soluisse videf: & sic hereditario noie: vt. s. dixi.

¶ Si falso.

Si soluitur idebite cois pecunia ps dimidia conceditur non cuiuslibet corporis. h. d. **¶** Op. consuptioe reconciliatur indebi- tum: vt. s. eo. l. indebiti. s. sed si numi. Item consumi di- citur per imixtionez: vt. l. si alieni numi. j. de solu. s; hic erant comixti: ergo omnes possunt condici. Respon- illud est veruz: quando comixtio fuit facta: postea p cre- ditorez recipientez: sed si ab ipo initio soluitur pecunia comixta comunis procedit. iste ver. facit. s. si cer. pe. l. nam: & si fur. in si. & l. si socius. **¶** Quero quid est hoc dictum partes dimidiaz condicere no corpus: Respon- quia condicetur pars dimidia: respectu numeri no respe-

¶ Isti glo. ADDE q: cum glo. tra sit Ja. butri. Albr. s. ro. Bal. in lec. antiqua. An ge. & Saly- bic. & Pau- de ca. qui di- cit no rece- dedu a glo. & coi opt. lz pfaciar. l. si tibi ho. s. si- de le. i. Alex- tamen dicit q: i pacto iu- ris uerioz ui- def opi. con- traria q: die- tenere Bal- & Fulgo. hic & per iura al- legata: per- ipsum: q: q: Bar. in. d. l. ij. de excep- rei iudi. Lu- de doctrina Bar. in. d. l. ij. vid pau- de ca. consilio mibi. c. l. ij. incipiente ad id qd queri- tur. et etiam quando qo possit oppo- nere de iure tertij: vltra copiose vi- eta p Alex- adde. p. de- de ancha. co- filio mibi. ce- xvij. incipi- ente efficaci- bus rationi- bus in pe. et vlti. col. **¶** Conscie- tie. ADDE vltra Alex- in quantum tagit: an ua- leat statutuz q: creditor excludatur a credito. si fu- erit p quin- queniuz ne- gligenz. pe- de ancha. co- filio. c. l. vij.

ctu cuiuslibet corporis: vt. d. l. naz: et si fur. in fi. **C** Sed contra hoc op. q. saltez pro alia parte potest condici pos-
fessio: vt. s. co. l. indebiti. §. sed si nūmi. solu. dicunt qui
dam: q. hoc vult dicere iste. §. quia vnaz partes condicaz
ratione dominij: aliaz ratione possessionis nō corporis:
quasi dicat nō condicaz ipa corpora ratioe dominij. Alij
vt Jo. exponunt dictam litteram: q. condicam partem
dimidiaz nō certaz: puta has vel illas. argu. s. d. usufru.
.l. usufructuarius. §. si in varijs: et verū dicit recte intelli-
gendo: naz condicaz certaz partē respectu numeri: sicut
si diceret peto. v. ex illis. x. nō aut magis vna quinqz: q̄
alia: et predicta vera respectu proprietatis: sed respectu
possessionis: potest alia pars condici: vt dicitur est: nisi se-
cuta sit cōsumptio: quia tunc repetere totuz qd est ve-
rum: nisi cōsumens fuisset dñs partis: quia tunc cōsum-
ptio nō recōdiliaret indebitū: sicut nec mutuuz: vt no. i.
.d. l. naz: et si fur. in fi. s. si cer. pe.

Si putem. Solutuz indebite per errorem:
circa rē repetit: vel aliter. Error
circa rez debita repetitionez inducit. h. d. Secus esset
si alius pro alio soluisset: quia tunc creditore inuito, nō
daret repetitio: sed hic soluit aliud tāq̄ pro se debitu.

Si duo. Si per plures soluat indebitū i qua-
ritate cuiuslibet pro rata cōpetit repeti-
tio: si in speciebus est electio eius: qui ad reddendū re-
netur. h. d. cuz duab' sequētib'. **C** Op. de. l. cū duo. j.
eo. so. ibi. nō solunt simul: iō repetit q̄ postea soluit: qz
tūc erat indebitū hic soluerūt indebitū simul et pariter.
C Op. et videt qz prius repetat fideiussor: qz reus debet
prius soluere: vt in auct. p̄sente. C. de fideiuss. so. hoc p̄-
cedit de iure antiquo: hodie prius repeteret fideiussor:
per dictā auct. sed si esset renunciatus bñficio fideiussor-
is: hodie remaneret. l. ista iō: recta. Bar.

Plane. Op. ad hanc. l. de. l. pe. C. e. Due
sunt solutiones quas simul iunge
vtruz in repetendo sit electio eius: cuius erat in
soluendo. dic aut soluentes sunt plures: et transferet ele-
ctio ad creditorez qui tenet reddere: ne forte ipsi in pe-
tendo varient: vt hic: aut soluens est vnus: et tunc de iu-
re antiquo est idem. argu. huius. l. hodie contra vt. l.
pe. C. eo. Bar.

Ex. l. sequenti.

**Ubiqz quis certat de dāno euitando alius de lu-
cro captando pbando rez aliter se habere error: presu-
mitur: ibi. No.**

Ed et si me putem. Quam-
do quis
certat de dāno euitando error: i facto pprio tol-
lerat. h. d. **C** Op. i facto pprio nō est tollerabilis igno-
rantia: vt. l. q̄ q̄. j. ad velleia. so. hic certat de dāno eui-
tando: aduersari' de lucro captando: merito est tolle-
rabilis ignorantia. **N**o. ergo ex hoc tex. cū glo. qz vbi-
cūqz quis certat de dāno euitando: et alius de lucro ca-
ptando: pbando rez aliter se habere error: presumitur:
idez no. in. l. cuz de indebito. j. de proba. et l. si post diui-
sionez. C. de iur. et fac. igno. et no. in. l. de erate. §. qui iur-
sto. s. de inter. ac. dixi plene in. l. nō fatef. j. de p̄f. vide
glo. super verbo. potero.

Ex. §. sequenti.

Materia conditiōis incerti hic late vide.
Cum iter. Quz soluit debitū: tamē aliter q̄
debeatur ad soluētis incōmodū
si est incertuz ei per actionez incerti consuli. hoc dicit.
Materia conditiōis incerti tradit hic per glo. me-
lius q̄ alibi: ideo circa eaz aduertamus. **C** Op. et videt
qz debeat agi sine cā: vt. l. i. et l. iij. j. ti. i. huius timore re-
perio in ista materia tres opi. et ego sum in quarta. vna
fuit Jo. qui cōcedebat oppositionez qz hic agatur con-
ditiōe sine cā: et qd hic dicit incerti exponit. i. cōdi-
tione sine cā: que dat ad incertuz. dicit eniz Jo. qz cōdi-
tione incerti nō est ppriū nomen actionis: et ideo in ar-

boze sua nō fecit ei specialē titulu: sed posuit sub titu.
de condi. sine cā. Idez tenet Ros. qz conditio incerti
esset propriū nomen actionis hērem' de ea specialē titu-
luz: sicut de alijs actionib': seu p̄dictiōibus. **C**ōtra op.
Jo. facit per cōditiōē sine cā repetit illud qd sine cā ē
apud aliu: vt. l. i. j. ve cōdi. sine causa: sed fundus nō ē
apud aliu sine causa: qz erat debitus. iter nō est apud
aliū: quia dominus nō debebat iter sibi ipsi: cōdicat' er-
go aliquid qd non est in rerum natura: nec fuit traditū.
dicit enim tex. cōdicā vt iter cōcedat. huius timore dī-
cit Jo. qz bec p̄positio fundus est apud eū sine cā nō ē
vera: sed ista p̄positio fundus liber est apud eū sine cā
bene est vera: et ideo cōdicetur ab eo: vt patiat' seruitu-
tem iponi: ita dicit Jo. **C** Item op. contra Jo. qz sm
hoc iste. §. non faceret ad titulu contra. l. impator. j. d.
in diem adiec. dicit ipē imo: qz indebite est solutuz: hoc
est fundus liber est indebitū: ista op. Jo. nō videtur ve-
ra: cōtinet enim fallaciā de quid ad quale: que vocatur
fallacia accidentis. naz conditio sine cā cōpetit: quādo
quid sine causa: vel indebite soluit: vt. l. i. i. p̄i. j. d. p̄di.
sine causa: sed hoc qd soluitur indebite nō soluitur: sed
soluitur aliter q̄ debeatur: quia soluit liber fundus cū
debeat solui seruus: et sic nō competit sine causa. **P**re-
terea hoc est facere violentiaz huic tex. sed nō debemus
recedere a verbo quādo possum': vt. l. i. §. si is. j. d. ex-
citoria. et l. non aliter: de le. iij. ergo et c. **N**on ob. qz bec
actio nō habet specialē tractatuz: qz nos reperimus in
multis alijs: vt in interdico. fraudatario: de quo in. l.
pupilli. §. debitor: in p̄in. j. de solu. et in interdico de ru-
deribus tollendis: de quo. j. de dā. ifec. l. p̄or. §. si. et in
multis alijs. vnde alij sunt in alia opi. qz conditio incerti
sit ppriū nomen actionis: et habeat locū vbi cūqz pe-
titur incertuz. Sicut certi cōditiō habet locum vbi cūqz
qz petitur certū. hoz opi. recitat Ja. d. are. in. l. certi cō-
ditiō: in p̄in. s. si cer. pe. et ibi tangitur in glo. sup ver-
bo ex certo. iste opi. nō tenentur a nostris doc. quia hoc
nulla lege reperitur cautuz: ergo et c. imo videt cōtrari-
um: insti. de ver. ob. in p̄in. vbi dicitur qz quādo ex sti-
pulatione debetur: incertuz agitur ex stipulatione. ter-
tia fuit opi. **A**zo. quā glo. refert hic in summa: vt dicam'
qz cōditiō incerti est propriū nomen actionis: et ha-
bet locum vbi cūqz petitur incertū p̄ter q̄ ex stipu. ita
loquitur hic: et l. qui exceptionē. §. si pars. j. eo. et l. si ti-
bi liberū. j. de ac. emp. et j. de le. i. l. qz si nulla. et in. l. et iō
. §. si. j. ti. ij. sm glo. hic: vnde cū alijs actionibus cōcur-
reret ista cōditiō incerti: vt cum actione cōmodati: et
depositi in qua petere restitui: et sic certū: ita dicit glo.
et sic intelligit. l. istaz. **C** Sed cōtra hanc lec. op. de. l. in
debiti. §. sed si nūmi. s. eo. so. ibi agitur ad possessionē:
et licet aliaz rem tradi dicatur esse incertuz: tamē in p̄di.
inde. videtur esse certuz: quia peto possessionez quā ti-
bi tradidi eo modo quo tibi tradidi: sicut dicam' i mu-
tuo: quia licet alias bec appellatio vinuz bonū sit icer-
ta: tamen in mutuo dicit cōtinere certuz: refertur enim
ad eam bonitatez: seu qualitatez: in qua factū est mutuū
vt. s. si cer. pe. l. cum quid: et no. in. l. certi cōditiō. e. ti.
et sic glo. pertransit. Ego dico qz cōditiō incerti nūq̄
habeat locum: vbi est prodita alia actio. qd probō: quia
sicut alia actio. s. ex stipulatu facit cessare p̄ditiōē icer-
ti: sm **A**zo. ita alia actio ordiaria: et multo magis p hoc
videtur tex. in. l. promisi. j. de p̄scrip. ver. et hoc videt
voluisse sentire glo. que alibi: vbi alia actio cōpeteret.
Et tex. diceret incerti cōdicā: exponit illa verba incerti
qz sunt significatiua facti: hoc est id quod est incertum:
ita no. in. l. si heres. j. de ac. emp. et s. de usufruc. earum
re. que usu cōsum. l. tribus: in verbo incerti. **D**ico ergo
sic: quando qz aliquid est incertū: sed venit certificadū
per sententiam vt interesse: tunc non habet locū cōdi-
tione incerti: sed certi conditio: vt ibi tex. videt dicere i
certi: dic. i. certi conditioe que datur ad interesse qd ē
incertum ab initio: ut. l. si. s. si quis in ius vo. nō ierit. et

liber homo. §. si. de ver. ob. et no. per glo. in l. certi co-
 dictio sup verbo ex certo tractu. §. si cer. pe. qñqz pe-
 titur illud qd est oino incertuz: et durat incertuz: no autē
 venit certificanduz per sniaz: tunc siquidē ad id est ali-
 qua actio prodita: qz cadit obligatio in speciez alicui⁹
 contractus vel debet ex testamento: tunc agef illa actio-
 ne ordinaria: et non cōpetit cōdictio incerti: vt insti. de
 verbo. obli. in pñci. et l. pmissi. j. de pscript. ver. et vbi
 lex diceret incerti: expone. i. tali actione que cōpetit ad
 incertuz: et sic factuz significet: vt. l. si heres. j. de ac. emp.
 et l. tribus de usufru. earuz re. que vfu cōsu. sed si non ca-
 dit in speciez alicuius contractus: vel quasi: tunc aduer-
 te siquidē illud qd est gestuz inter partes est tale quod
 cōsueuerit parere conditionē: recurrimus ad cōdictio-
 nez incerti: vt hic: et l. qui exceptionez. §. si pars. j. eo. et
 l. si tibi liberuz. j. de ac. emp. l. qz si nulla. j. de lega. i. et
 de usufruc. earum re. que vfu consu. l. hoc senatus. §. i.
 Declaro hoc. iste cōditiones ob causaz indebiti: et sine
 causa nō oriunt: nisi aliquod negociuz sit inter partes
 gestuz. l. si in area. j. eo. et l. si me et ticiam. §. si cer. pe.
 negocio tamē gesto inter eos oriunt cōditio dicta: non
 fm id quod agitur: sed extra id. i. extra proposituz agē-
 tiuz: vt. l. si is in fi. j. cōmo. vnde in casu proposito hui⁹
 l. et similituz allegatarū. §. hec cōcurrunt. negociuz eniz
 est gestuz inter me et te: quia funduz tibi dedi liberuz: et
 est equuz qz mihi cōstituas seruitutez: quia hoc ab ini-
 tio debebaz deducere: licet tēpo solutionis hoc non
 ageretur: sed qz indebiti non possuz agere: quia debitū
 solui nec sine causa: quoniaz aliquid non est apud te si-
 ne causa: ideo recurrimus ad cōditionez incerti: hic ē
 casus hic cuz similibus. ll. alle. sed si illud quod tibi sol-
 ui et eius substantia esset apud te indebite vel sine cā:
 puto qz cōdictio inde. et sine causa daref ad illud: licet
 esset incertuz: vt. d. l. iij. j. de condi. sine causa: et probaf
 . §. l. proxima: vbi fuit solutus stichus: aut pamphilus
 qui debebatur alternatiue: certe cū non sit electio repe-
 tentis illa actio dicif cōtinere incertuz. l. vbi autēz. §. q
 illud aut illud: de ver. obli. et tamen cōpetit cōdictio in-
 debiti: vt. §. proximo. §. idēz. §. eo. l. si fundi mei: vbi p
 hanc conditionez repetitur usufructus: et ille qui petit
 usufructuz petit incertuz: vt. d. l. vbi autēz. ij. Et hoc mo-
 do possumus intelligere. l. indebiti. §. sed si nūmi: quia
 licet repetere possessionez dicatur incertuz: tamen cōpe-
 tit hic conditio: quia illud incertuz fuit solutus: quan-
 doqz incertuz debetur ex aliquo actu: ex quo non con-
 suerunt oriiri iste cōditiones. et equū est actionez dari
 tunc cōpeteret actio in factuz: vt. l. quotiens. j. de pscript.
 ver. in casu tamē cōpetit cōdictio incerti: vt. l. et ideo. in
 fi. j. de condi. fur. quod qualiter intelligatur: ibi dicam:
 tene menti p̄dicta.

Ex. l. sequenti.

Que est ratio qz non valet transactio post rem iudi-
 catā: et stante statuto: qz partes de qualibet lite tenean-
 tur cōpromittere: si quis haberet sniaz diffinitiaz vel i-
 strumentuz qz haberet executionez parataz: nō teneret
 cōpromittere: ibi. Quero.

Elegantē. Datur ex causa trasactio
 nis que secuta nō est: vel
 que inualida ē reperit. h. d. vsqz ad §. si qs post.

Quero que differentia est inter pñcipiū. l. et. §. idēz
 puto: dic ut in glo. C. Secundo quero que differentia
 est inter pñcipiū. l. et. §. si post re. Rñ. quia. §. trasactio
 nō fuit secuta ibi fuit secuta: sed inualida. ¶ Quero qz ē
 ratio qz non valet transactio post rez iudicatāz. tex. dicit
 qz imperato: sic voluit. glo. dicit melius qz trasactio de-
 bet fieri de re dubia: sed postqz est iudicatuz nō est du-
 bium: ergo et. quod tene menti ppter statuta terraruz
 que dicunt qz de qualibet lite partes cogantur cōpro-
 mittere in arbitros: uel in arbitratores: nā si quis habe-
 ret sniaz diffinitiaz: uel instrumentū publicū guarant-
 iatū quod fm formā statuti meref executionem: sicut

sniaz diffinitia: tunc nō cogeret⁹ ad cōpromittendū:
 qz cōpromissio est quedā transactio: vt in auē. vt disse.
 iudi. §. i. et in auē. si vero contigerit. C. de iudi. et ibi no.
 Sed de eo qd certuz est: nō pōt transigi: ergo et. sed si
 illud instrumentuz nō esset liquiduz: sed posset i aliquo
 in dubiuz reuocari: tunc secus vt hic. Querit glo. an p
 acquilianā stipu. possit trasigi super re iudicata: quidā
 dicunt qz sic. cōtrariuz dicit glo. et bene hic: et l. si cā. C.
 de transac. vbi dicitur per glo. melius qz hic. Supra di-
 cit glo. qz illud qd deuenit in sniaz posset deduci in sti-
 pulationez: et postea posset super stipulatione dubitari:
 et sic valeret transactio qd itellige si dubitaret nō fite:
 vt. §. de transac. l. cuz bi. §. si cum lis. C. Alimo dicunt
 quidāz qz res iudicata non dicif: donec appellari pos-
 sit: vt hic: et hoc est quod dicūt canoniste. sniaz transit
 in rem iudicatāz: qd etiā videt tex. dicere in. l. fundū. §.
 si plures. j. de pig. quod dicit: vt. l. litigatozibus. C. d ap-
 plene. j. de re iudi. l. i.

Ex. §. sequenti.

Exceptio impediens litis conte. quando debeat op-
 poni: ibi. Circa secundū. Quid autē si vnaz de excep. qz
 impediunt pcessū opposui et super ea fuerit examinati
 testes et succubui: an li. cōte. potero illam de nouo op-
 ponere ad iusticiā cāe: ibi. Quero qd.

Si quis post. Iste est notabilis. §. Exce-
 ptio transactiois impedit
 lit. conte. et si omittatur non redit processuz nullum: et
 si post conte. inceptū cōpetere reliquā partem iudicij i-
 pediet: si opponatur: et si non opponat solutū poterit
 repeti. h. d. P̄mo loquitur quādo trasactio precessit
 cōtestationē. secūdo quando est secuta. secūda ibi. sed
 et si. C. Mo. qz exceptio transactiois ipedit conte. Idē
 in exceptione iurifurandi: et rei iudi. vt. l. i. et. ij. et. l. nā et
 postea. §. de iureiu. et. C. de transa. l. fratris. C. Secūdo
 no. qz exceptio que impedit conte. si omittatur nō red-
 dit iudicium retro nullum. C. Tertio no. qz exceptio i-
 pediens processum debet opponi ante li. conte. si inci-
 pit ante cōpetere: sed si incipit post cōpetere potest op-
 poni postea: vt. l. ij. C. de confor. eiusdē li. et. l. pōpo. §.
 rati. §. de procura. et ibi dixi. C. Circa p̄mū de excep. qz
 impediunt li. conte. dicit vt dixi in. l. nam et postea. in pñ.
 §. de iureiu. ¶ Circa secundū: quando debeat oppo-
 ni ista exceptio: videtur qz possit opponi in quacunqz
 parte iudicij: vt in. c. i. extra de excep. in. vj. so. quedā est
 exceptio dilatoria: seu impediens processuz ppter pri-
 uilegiū fori: et ista debet opponi in initio anteqz fiat ali-
 quis actus per quez videaf in iudicez consentiri: vt. l. si.
 C. de excep. et extra de re iudi. c. inter monasteriuz: dixi
 plene. j. de re iudi. l. quidā consulebat. Quedāz est exce-
 ptio que impedit processuz ppter personaz agentis:
 et ista quandoqz purgatur per li. conte. vt in exceptioe
 pcuratoria. l. pōponius. §. rati. §. de procura. naz cū p-
 curato: per li. conte. official dominus li. ideo postea nō
 potest sibi dici: tu non es procurator: vel nō potes age-
 re: vt. d. l. pōponius. §. rati. et. l. ita demuz. C. de pcura.
 Quandoqz exceptio nō purgat per p̄testationez: vt ex-
 ceptio excōicationis. Sicut eniz erat excōicatus ab ini-
 tio: ita post conte. remanet excōicatus: et ideo licet hec
 exceptio nō possit opponi contra ea que iaz acta sunt:
 poterit opponi contra ea que agenda sunt. Sicut eniz
 ab initio poterat sibi dici: tu nō es audiendus: ita mo-
 do potest sibi dici: tu non es audiendus: vt. d. c. i. extra
 de excep. li. vj. et idēz videt de exceptione bāni: vel d ex-
 ceptione qz non soluit collectas: et si. que per formā sta-
 tuti reddunt personaz inhabiles ad agendū: vel faciūt
 qz audiri non debeat. Quedā est exceptio que impedit
 conte. ex natura cāe: vel cōtractus: vt exceptio trasactio-
 nis rei iudi. et iurifur. et si. tunc ad impedienduz proces-
 suz debet opponi ante li. conte. vt hic: sed si non oppo-
 neret possit opponi post conte. non ad ipediendū p-
 cessuz: sed ad iusticiam cause: sicut cetera pemptioe: vt

Mon co-
 geref. AD-
 DE Bal. cō-
 filio. cxxij. i
 cipientē sta-
 tuta ast. li. iij
 et p̄. d. an
 cba. cōsilio
 .clxxij. inci-
 piente p cla-
 riori intel-
 lectu.

Exceptio
 ADDE vt
 plene p Spe-
 cu. in titu. d
 excep. §. di-
 cto p totuz.

Agenda
 fut. ADDE
 de excep. ex
 cōica. quan-
 do post op-
 poni fēde-
 cons. cxxij.
 et de excep-
 banni. Ro.
 cōst. cxxij.
 et an dicta d
 excōmunicā-
 to habeat lo-
 cum in bāni-
 torvide Jo.
 an. in addi-
 ad Specu. i
 ti. de sniaz. §.
 iusta. ver. itē
 ē nulla rōne
 litigatoruz.

DS iij

a In con-
trariu. AD
DE Federi.
cōfil. cccxij.
b Quod si
postea soluit
hodie lex re-
sistit oio ob-
ligatiōi vsu-
rariū. tex. l. e.
debito. c. exē-
plū d iurciu.
h vnu dice-
bat Bal. et
Ange. m. l. si
marito. §. i.
fo. m. ar. hu-
ius tex. cum
similibus q
si vsurarius
cōfitec se re-
cepisse cētū:
et d alijs q
tationē facit
q ille d qd
facta ē quit-
tatio nō pnt
ab eo repeti:
h alias vsu-
re solute re-
petantur. fa-
ciebat dubi-
um: qz quit-
tatio hz vtz
solutionis.
Qualit autē
intelligat q
solutum pro
vsuris repe-
tal: qd in
depositorio
q sciēter vel
p errore re-
stituit depo-
sitū euz. p
cētenario p
pte lucri: an
habeat locū
repetitio: vi-
de Bal. l. l.
i. in. x. q. C.
pro socio.
Alexander de
ymola.
ADDE de
minore con-
trahente nō
seruata for-
ma statuti:
ut p Bar. i.
l. cū lex. §. d
fideius. et per
Cano. i. c. cū
cōtigat: d iu-
reuran. Qd
nota ad apo-
stilla adde q
fit differētia
q remittēs
simplicit vsu-
ras solutas
nō repetit: et
faciens pctū
de nō peten-
do repe. Fe-
de. consilio.
c. lxxxij. an
aut officialis
possit cū bo-
na cōsciētia
mādare exe-
cutio. hias
predecessorū
sup vsuris:
vide Pau.
de ca. cōsilio.
c. cclxxx.
c Usuras
no. q solutū
vsuras scien-
ter idēbitas

l. peremptorias. C. senten. rescin. non posse: sed si inci-
peret competere post cōtesta. tūc etiam post posset op-
poni ad processum: vt hoc. §. cum si. ¶ Quero quid si
opposui vnam de istis exceptiōibus ad impediendum
processum: et super ea fuerit examinati testes: et succu-
bui: vtrū post li. pte. potero opponere ad iusticiam cāe
in vim pemproie: et de nouo testes pducere. Quil. de
cu. videt dicere q non: quia iam sūt apri et publicati te-
stes. ergo et. In cōtrarium videtur tex. in. c. veniens.
el. ij. de testi. non determino nunc.

Ex. §. sequenti.

Que est ratio q in actionibus que crescunt per infi-
ciationē solutū indebite non possit repeti: ibi. Quero.
Et que sunt cause que impediunt repetitioni indebiti:
ibi. Quero que.

Si qua lex. Solutū idēbite in actionibus
penalibus repetitur. hoc dicit.

Oppo. C. eo. l. ea que. sol. hic loquitur in actionib⁹
que sunt penales ab initio. ibi i his que ex postfacto cre-
scunt per inficiationem. **Contra hoc op. de. l. inde ne-**
rarius. §. si. cū. l. se. j. ad. l. acqui. fo. itellige hanc solutio-
nem sm illaz. l. q maleficium erat ab aliquo cōmissum:
ideo i actione. l. acqie solutū nō repetit. secus si a ne-
mine esset cōmissum: vt ibi. ¶ Quero que est ratio q in
actionibus que crescunt per inficiationem solutum in-
debitē nō possit repeti: Respon. dicunt quidaz q licet
sit indebitū respectu soluentis: tamē est debitum respe-
ctu eius cui soluit: vt patet ex his que dixi in precedenti
cōtrario. ista responsio cōfunditur per. l. si pene. §. i. §.
eo. vnde alij dicunt q ratio est: qz vane timuit et vani tū-
moris nulla est extimatio: vt. §. qd me. cā. l. nec timorez:
et. j. de re iudi. l. si quis ab alio. ista ratio glo. non est bo-
na: qz idem esset: et si iuste timuisset: vel si oīno se debito-
rem credidisset ex iusta causa: vt. l. ea q. C. eo. vide glo.
Alibi ponit rationē verissimam in his que crescunt per
inficiationē: si ab initio soluo videor tecum transigere:
quasi dicam prius volo hoc soluere: q me in hoc dubio
ponere. vnde sicut solutum ex causa transactionis non
repetit transactione secuta: vt. §. ea. l. in prin. et. C. e. l. ij.
ita solutum ex hac causa que p inficiationem crescit: ita
no. in. l. error. C. de iur. et fac. igno. et tangit per glo. i. d.
l. ea que. C. e. qd hic tenet Quil. et ista vera est qquid
dicat Pe. in. d. l. ea que. C. eo. ¶ Quero que sunt cause
que impediunt repetitionē idēbiti et aduerte: qz qdā
est indebitūz ciuilitet: sed naturaliter debitū: vel est in-
debitū ope exceptionis: et de istis dic: vt. §. eo. l. i. C. Sz
si queris de eo qd est indebitū omni iure: tunc glo. hic
enumerat casus quā tu inuenis vide et cā signa. Prim⁹
casus est in his que crescunt per inficiationem: vt dictūz
est. sed certe: licet hoc sit indebitū respectu cause remo-
te ppter quā soluit. s. damni dati vel legati facti pijs lo-
cis: tamē est debitū respectu cause pprime tacite intelle-
cte. s. transactionis. videtur enim transigere: vt. §. dixi.
Secūdus casus ē quando sciens soluit. dicit glo. et hic
idez: qz incipit esse debitūz respectu cause pprime tacite
subitellecte. s. donatiōis: vt. l. cuius per errorez. j. de re.
iur. Tertius casus est quando iurauit creditor sibi de-
beri illud qd in veritate nō debebat: certe et hic idē: qz
incipit deberi ex noua causa. s. iuramento. Quartus ca-
sus est. s. ppter auctoritatem rei iudi. certe et hic idē: qz
ex snia incipit de nouo deberi saltem ciuilitet. Quintus
casus est ppter transactionez: vt. C. eo. l. ij. et. §. ea. l. in
prin. et certe et hic idē: qz incipit deberi ex noua causa. s.
transactionis. Sextus casus est ppter pietatem: vt. j. eo.
l. cū his. §. si mulier. Septimus est casus quando dbeat
ab alio: vt. §. e. l. si pene: i pn. dic vt ibi.

Is qui. Promissio facta a sciente se
nō posse pelli tanq̄ indebitū
ta nō cōdicatur. h. d.

Am duo. Pluribus soluentibus idē
debitūz ei qui vltimo soluit

concedit repetitio. hoc dicit bec. l. et.
Ex. l. sequenti.

Stare statuto q nullus audeat p̄trahere cum mino
re sine p̄sensu p̄pinqoz: et si factū fuerit non valeat: si
cū minore contrahatur non seruata solēnitate statuti ex
illo p̄tractu nō oriet ciuilitis: nec naturalis obligatio: ibi.
Ande dicebam.

Non sortem. Ista. l. hz subtiles
casus. quando lex
obligationi non assistit nec resistit contrahitur
naturalis que impedit repetitionem indebiti soluti. sed
quando lex resistit: impeditur etiam naturalis obliga-
tio et solutum repetitur. h. d. ¶ Quero quid differt p̄-
cipium a secundo responso: Rūdeo in p̄cipio debetā-
tur vsure naturaliter. in secūdo nullo modo. ¶ Tūc
vltro quero. quare nō debeantur naturaliter in secūdo
responso cum interuenit p̄missio et assensus sicut in pn.
Respondeo in p̄cipio lex non assistit nec resistit obli-
gationi: sicut dicimus in. §. alteri in. l. stipulatio ista. j. §.
verbo. obli. in secūdo responso lex resistit obligationi:
ideo non nascitur ciuilitis nec naturalis: vt hic: et. l. cum
lex. j. de fideius. et. l. non dubium. C. de legi. qd est alias
multum notandūz ppter statuta terrarū que quādo-
qz resistunt contractui. ¶ Ande dicebaz p̄die de facto
cauebatur statuto assistit q nullus audeat p̄trahere euz
minore sine consensu propinquoiz: et si factum fuerit
nō valet: certe si aliquis contrahit cum minore solēni-
tate non seruata: licet de iure cōmuni ip̄e minor obliga-
retur naturaliter: et alius obligaret sibi ciuilitet et natu-
raliter: vt insti. de auc. tu. §. i. qd est ideo: qz lex non assit:
neqz resistit obligationi: tamē euz statutūz omnino
resistat nulla nascetur obligatio: vt hic: et. d. l. cum lex:
et. C. de legi. l. non dubius. ¶ Oppo. dicitur hic q si po-
stea soluitur fors ipsa repetitur tanq̄ indebita. contra
j. eo. l. qui inuicem. sol. ibi debitum erat hinc inde ex di-
uersis causis: hic vero solutum pro vsuris directo cōpu-
tatur in sortem: sicut si pro sorte esset solutum: quoniam
fortis occasione soluitur: hodie vero de iure canonico:
imō potius de iure diuino obligationi vsurariūz lex resit:
in totum: vt. C. de vsuris. auē. ad hoc. ideo solutum
in totum repetitur: et ita obseruatur. nec potest dici q
scienter soluit indebitū: vt dicaz. j. proxi. §. et. Bar.
Ex hac. l. sequenti.

Soluens vsuras sciens non teneri: ne vexetur pro
debito p̄ncipali: non potest dicere q idēbitū soluerit.

Quis falso. Quod soluit ne quis
debito p̄ncipali ve-
retur: tanq̄ indebitum repetitur. h. d. ¶ No. er-
go q licet ego sciaz me non teneri ad vsuras: si p̄mit-
to vel soluo sibi vsuras ne vexer super debito p̄ncipali
non potest dici q sciens indebitū soluerit: et ita p̄acti-
cāt episcopi et. Bartolus.

Indebitum autem. Indebi-
tū est qd
non debetur ipso iure: vel ope exceptionis p̄pe-
tue. Bartolus.

Ex. §. sequenti.

An quis cogatur stare in cōione: ibi. Oppo. Et an
viciata datioe insolutum in parte vicietur in totū: ibi.
Tene ergo menti. Et quando quis possit vti retēione
pro debito: ibi. Op. et videt.

Si centum. In speciebus ratione partis
pro alio indebite soluto totū
repetitur. secus in his que in genere suo recipiunt fun-
ctionem. hoc dicit cum. §. se. ¶ No. q nemo inuitus
compellitur stare in cōione. ¶ Item no. de iure retinē-
di rem pro debito. dicit glo. q facit pro scriptoribus: vt
possint retinere qnternū: donec eis soluantur. qd. j. dicā.
¶ Op. de. l. ij. §. si. et. l. se. §. de rei ven. vbi quis inuitus
compellitur ad cōionem. solu. hec verba nemo compel-
litur ad cōionem possūt itelligi ad cōionē. s. inchoādā.

repetit. et sic no. limitationes ad. l. i. §. eo. qd. tñ recte intelligat: vt hic ha-
betur. et vide qd. habet. j. ea. l. §. si qd. adde ca. dñtoros: et ibi plene p
doc. de iur. iur. et Bal. i. au. ei. qui. i. vlti. col. de bo. auc. iu. pos. et qd. vi
ctuz ē per Bar. §. ea. l. in fi. prin. et Bal. in. l. constitutionibus: in fi. C.
d. vfar. et l. ab anastasio. C. man. et per do. in. c. euz. tu. de vfu. vide no.
Bal. alit lo

quentes i. l.
fi ob turpez
§. i. §. ti. i. et
qd ibi scri
pti post pau.
de ca. Alex.
a Ad mate
riam huius
§. vide que
no. Bar. i. l.
. iij. §. de cō
di. ob turpē
cām. Alex.
b C Memo.
ADDE que
dixi p̄ bar.
in. l. i. hoc iu
dicio. §. i. §.
fam. hercif.
cōde. Alex.
c Nationi
bus. vid. bal.
i. l. certi p̄ di
ctio. §. quo
niā. §. si cer.
peta. vbi al
legat Bar.
ita p̄ soluitē:
et per Floza
num in. l. in
hoc iudicio
famil. herc.
fin. tamē li
mitat: vt per
Bal. in. l. o. z
do. in vlti.
q. C. de ere
cu. rei iudi.
et euz Bar.
hic trāsit sin
gula. Ludo.
in. l. i. §. p. d
verbo. obli.
Alexan.
ADDE q
dictū Bar.
de dationib⁹
insolutuz de
vbo ad ver.
bum refert
et seq. Bal.
confilio. xc.
incipiēte p.
ponif. lib. i.
inquantum
Alex. in. lec.
post pau. de
ca. tūgit qd
si res valet
plusq. p̄ti
tas pro qua
data est iso
lutum. adde
vt p̄ Oldra.
p̄ filio. xxvij.
in fi.
d C Debitū.
an qd possit
sibi provide
re per reten
tionē rei nō
debitē p re
debita: et qd
d scriptore.
et adde q re
gula dicens
quē retētio
ne vti si pos
s. fallit fa
uore dōtis et
mulierif. ter.
est no. fm i
tellectū bar.
et doc. l. l. fi
filio. i. p̄n. j.

et tunc fallit in. l. cōtraria propter impossibilita
tem. alio modo possunt intelligi ad cōmunio
nem. s. retinendam. hoc etiaz fallit i casibus p
pter p̄scriptiones: vt. l. i. C. de an. excep. quod
doc. reproband i fundo a socijs cōmuniter pos
sesso. et bñ: vt ibi. z. l. fi. C. cōmuni diui. C Se
cundo oppo. de se. §. idem marcellus. so. prout
loquitur in pecunia non ob. quia nō dicitur eē
cōmuniō in quolibet corpore: sed petitur respe
ctu numeri: vt. l. si pene. §. si falso. §. eo. z. l. naz
et si in fi. §. si cer. peta. sed prout loquitur in alio
et in alijs quantitatibus videtur dubius: s. respō
det eodez modo quo in pecunia est alia ratio:
quia in speciebus nō valet tantuz pars sepata
a toto quantuz si vnita est toto. vt. j. de solu. l. si
quis aliaz: z. j. de in diem adiec. l. q. autes. §. fi.
cum. l. se. et ideo non fit extimatio partium: sed
totius rei: vt not. in. l. i. C. cōmuni diui. et sic vt
hic fauore soluentis in debitu totum repetit:
ita etiā fauore creditoris cui soluitur: si pars to
tum debitū peteret. vt. l. si quis aliaz. j. de solu.
Tene ergo multuz menti p̄ dationibus in
solutuz que sunt tota die: vt si in aliqua parte
fit datio insolutuz plus debito tota datio vicia
tur insolutum: vt hic licet sit locus retentioni.
Oppo. et videtur q non debitu nō possit re
tineri propter debitu: vt. l. vlti. C. cōmo. breui
ter doc. sic distinguūt. aut res que est apud me
est mihi obligata pro aliquo debito et possum
pro alio debito retinere: vt. C. si ob cirogra. pe
cu. l. i. aut non est mihi obligata: et tunc aut vo
lo eam retinere propter expensas factas: vel ali
ud debitu contractuz propter vtilitatez ipsius
rei: et possum retinere: vt. l. i. rebus. §. possunt. j.
cōmo. z. l. paulus. j. de doli excep. et l. si in area.
j. eo. z de acquirē. re. do. l. qua ratione. §. lit
tere: et sic scripto: merito potest retinere quin
ternos: quia retinet pro melioratione facta cir
ca rem retentaz: et sic intelligo de quinterno in
quo scribit. aut volo retinere propter aliud de
bitum: et tunc aut illa res peruenit ad me occa
sione illius debiti et possum retinere: vt hic: et l.
elegantē. §. qui reprobos. j. d pigno. actio. l. fi
cum auruz. j. de solu. aut nō peruenit ad me dī
cta occasione: et tunc non potero retinere: vt. l.
fi. C. cōmo. et ibi per doc. et C. in quibus causis
pigno. ta. contra. l. si. non inducta: et sic appa
ret q scripto: non potest retinere quinternum
exēplaris propter debitum et.

Ex. §. sequenti.

An debitor: cui relicta est liberatio sit interz
naturaliter obligatus.

Adeo. Tutus exceptione perpetua per
errore soluens repetit. hoc dicit.

Oppo. de. l. si quis reum. j. de li. le. Solu. ibi
fuit liberatio legata ad tempus hic in ppetuū.
Quero nunquid debitor: cui relicta est libe
ratio sit interim naturaliter obligatus. glo. di
cit q sic. vide glo. q̄uis h̄o videat notare cō
trariuz in sūma huius ti. potes dicere q hic lo
quitur quando testator: dñauit heredes q libe
raret dictuz debitorē. h̄o loquitur quādo ip̄e
testator: liberauit: licet inter hec quo ad alia sit
differētia: vt. l. i. z. ij. de li. lega. facit quod dixi
in. l. aurelio. §. gavo. j. de li. le.

Ex. §. sequenti.

so. ma. et dixi in. l. neq. C. de cōpē. regula aut dices i cā suo que posse
vri retētio fallit nisi talis res peruenit vicio vel delicto: vt in. c. fi. h
or. cog. ni. et l. i. §. redigunt. j. quoz legator: et dñ hic vicif q ppter
expētas et similes pōt qd vti retētio: adde q forti ē: qz etiā si posterior
eēt talis creditor: p̄fert p̄iori hñti ius i pignore. tex. ē no. i. l. iterdū euz

**An si monachus fugitiuus accipiat pecuniā
mutuo ab. obligetur similiter si fundicus reuo
catus accipiat: an dominū obliget.**

Qui filio. Qui ignorans mandatuz
reuocatū soluit liberatur:
sciens non liberatur: nec in debitu repetit. hoc
dicit. Primuz habuistis in. l. eius qui in prou
cia. §. si cer. pe. secunduz examinaui in. l. si pro
curatori falso. §. ti. ij. circa primā gl. C. Ultimo
glo. hec inducit in argumentum ad questionēz
d monacho fugitiuo et fundico reuocato qui ac
cepit pecuniā mutuo. qz abbas teneatur. certe
glo. tenet q liberatur soluens fauore liberatio
nis: vt. l. eius qui in prouincia: et sic loquit iste
§. an aut procurator: reuocatus possit obliga
re dominū: est recurrendum ad istam naturam
vtrum sit necesse q reuocatio mandati perue
niat ad notitiā debitoris seu aduersarij habui
stis in. l. si pecuniā. §. i. §. ti. ij. et no. doc. in. l. mā
datuz. C. mandati. dicitur in. l. procurator. ali
as si pcurator. §. de pcuratoribus et.

Si filius. Nō potest quis venire cō
tra factum suuz ad sui cō
modum: etiam ex persona alterius. h. d. de hoc
habuistis tactū. §. si cer. peta. l. si filius. glo. op.
sed non soluit in glo. ibi. sed ar. p̄tra de adop. l.
si pater. §. qui duos. dic sed hoc ideo est: qz ve
nit contra factuz suū. et.

Si quis quasi. Qui soluit ide
bitum sciēter ne
incidat in aliud debitu putatiuz tanq̄ inde
bitum repetit. hoc dicit. C. Quero que erat hic
ratio dubitandi? Respōdeo quia posito q sen
tentia arbitri erat lata: tamen ex ea nō est debi
tuz: vt. l. i. C. de arbi. et ideo video: soluere scien
ter in debitu: quia hoc facio ne incidaz in aliud
debituz hoc est in penaz: ideo repeto tanq̄ in
debituz: solutu est eniz hoc occasionaliter debi
tuz: si in penaz incidere nolo: facit qd dicam. j.
eo. l. is cui. Bartolus.

Heredi. Ab herede in debitu solu
tum in omnē euentuz repeti
tur: sed si in questione de hereditate succūbar:
debituz et in debitu repetitur. h. d. C. Oppo. d
ti. C. res inter alios acta: alijs p̄iudicare non
debet p totuz: ergo sententia lata inter herede
et euincentez nullū p̄iudiciū debet facere iter
heredes et repetentēz huius timore: hec lex legi
tur duobus modis. primo vt totus. §. loquatur
in herede et bonozū possessore putatiuo: et tunc
cessat contrariuz: quia repetit: quia non est he
res. Alio modo q loquatur in herede vero et
tunc prima pars. §. quando obrinet. p̄cedit cla
re. secundaz partes quando succūbit: vbi dicit
qz repeti potest: intelligas q iudex debebat au
dire repetentē: et super hoc iudicio procedere:
non tamē q sententia lata inter heredem et eu
centez hic faciat ius: sed iudex indicabit fm al
legata et probata in nouo iudicio. tu dic verius
qz imo in casu isto sententia lata inter heredem
et euincentez quozūz p̄ncipaliter intererat ha
betur pro veritate etiam quo ad alios: vt. C. de
peti. here. l. fi. z. l. papinianus. §. meminisse. §. d
inoffi. testa. Bartolus.

Ex. §. sequenti.

Quid sit opera: ibi. Veniamus. Et an custo

sequēti. j. q
po. i pig. ha
itez adde q
habens qua
si pignus in
re pot vti re
tētio. l. iul.
§. offerri. j.
de ac. emp.
z. l. heredita
tis. j. de be
redi. vel ac.
vdi. itē fal
lit dicta re
gula phibi
tiua retētio
nis in casu
valde nota
bili i. l. i. C.
etiā ob ciro
gra. pecu. et
ibi no. et di
cit Bal. per
illuz ter. q si
morial scho
laris: et in i.
firmitate uel
in funere ex
pendidi pos
suz et libros
retinere: nisi
heredes scho
laris prius
mibi soluat
qd no. et hoc
dicit i. l. i re
stituēda. C.
de peti. he. z
late p euz in
. d. l. h. C. cō
mo. et quod
ipse fin. no. i
. l. pe. C. de
pig. ac. et in
materia vl
de. l. ij. C. et
ob. cirogra.
pecu. et i. l. p
retētioz. C.
de vfu. et per
Bar. plene
et plenius qz
hic i. l. si nō
educta. C. q
bus cau. pig.
taci. p̄tra. et
Paulus de
leaza. in. c. fi
nē. de do. et
p̄tu. i. ij. col.
Alex.
ADDE q
quis possit
vri retētio
rei nō debi
te pro re de
bita. bal. cō
filio. cclij. li
bro tertio.
e C Libera
tio. vide qd
no. Bal. i. l.
pemptorias
in pe. col. in
verfi. sed hic
surgit q̄stio
. C. se. refci.
fi pos. Alex.
f C Is cui. et
qd no. §. c. i.
§. i. et bar. i
. l. is cui. j. d
cōdi. idēbi.
et in. l. dam⁹
j. eo. Alex.

dire turris d nocte sit opera: ibi. Juxta. Et que sint opere obsequiales: fabales: et officiales: ibi. Secundo: et etiam: ibi. Item divisio in quo consistant opere obsequiales: ibi. Redeo. Qualiter autem inter se differant opere obsequiales: ibi. Secundo. Quomodo vero differant ab alijs opere: ibi. Tertio. Et qualiter differant: et discernerant opere que proprie sunt opere ab alijs: ibi. Quarto. Sex autem differentias prosequere inter illas que sunt opere proprie: et alias: ibi. Prima. In sexta differentia vide: an si pater accipiat emphiteosim pro se et filiis trahat ad filios etiam si non sint heredes: ibi. Sexta.

Libertus. Iste. §. consuevit reputari difficilis: quia habet materiam scholaribus extraneas. s. materiam de opere liber. tamē in veritate est multū utilis: et hoc dicit. Si libertus operas officiales indebite prestet non repetit. Idem si eam extimationem nec eis potest alij delegari: sed si delegatus prestiterit non repetet: si vero fabales indebite prestiterit non repetet eas: sed eam extimationem: et in eis libertus poterit delegari. h. d. C. Primo loquitur in operibus officialibus. secundo in fabalibus. tertio redit ad officiales et imiscuit aliquid de fabalibus. secunda ibi: sed si delegatus. Ad cuiusmodi nostrum. §. est premitendum que dicantur opere officiales et que fabales quod. j. dicam in prosecutione materie. Videt ergo quod coniuncta prima parte cum tertia in operibus officialibus habes quatuor dicta que continentur in prima parte summarij: quarum duo sunt in prima parte. et duo in tertia parte. C. In operibus vero fabalibus habes tria dicta: quorum duo continentur in secunda parte alio in tertia. C. No. primo quod naturalis obligatio impedit repetitionem indebiti: ut hic. et l. naturaliter. §. eo. de alia tamen naturali loquitur hic: ut. j. dicam. C. Secundo no. quod facta non possunt repeti: ut hic. et. j. de prescrip. ver. l. pe. C. Tertio no. quod ex diversitate personarum vel temporum inducit diversitas factorum et operarum. C. Quarto no. quod licet facta non repetantur: repetitur tamen extimatio. C. Quinto no. quod natura conditionis indebiti est: ut ille cui facta est solutio teneatur in eo quo factus est locupletio. C. Venio ad apparatus: et oppo. quia illud quod est naturaliter debitum solutum facti errore repetitur: ut. C. de iur. et fac. igno. l. cum quis. ad legem fal. l. error: ergo hic eodem modo debet distingui. So. dicit glo. intelligas hoc principium in operibus obsequialibus ad quas libertus naturaliter tenet: et ista naturalis est redacta ad prestandum necessitate. potest enim libertus cogi per officium iudicis: ut. §. de offi. prefec. ver. l. i. §. cum patronus: et ita dicit glo. C. Sed contra hoc oppo. de tex. qui dicit libertus cum se putaret: si enim vere teneat ad quid diceret tex. putaret. So. dicit glo. putabat se teneri ex promissione: sed non tenebatur: sed naturaliter ad hoc erat obligatus: ut dicitur est. hec dicunt in prin. glo. C. Sed contra hoc oppo. nam de iure naturali omnes liberi nascuntur: ergo de iure naturali libertus non tenetur patrono. So. dicit glo. intellige hec natura. i. ratione infra de iure naturali que est ut beneficentibus bene faciamus. vel dic natura. i. iure gentium. Lerte iste due solutiones sunt idez: nam coipso quod facit mentionem de naturali ratione: oportet quod tu referas ad homines tantum cum alia buta careant ratione: ut. l. i. §. si qua. pau. fe. vi. et ideo non potest intelligi de iure naturali quod est commune omnibus animalibus: et quod ubi

etiam dicitur obligatio naturalis debeat intelligi. i. de iure gentium. probatur in l. amplius. §. si. j. de reg. iur. no. in l. sicibus. §. naturalis. j. de solu. et ita expedit se glo. de prima parte huius. §. Secundo quod lectu. no. duo. §. quod soluitur ex una causa ex qua est debitum potest retineri ex alia ex qua est debitum: facit. l. cum in corpore. j. de acqui. re. do. secundo no. quod naturalis obligatio que est redacta ad prestandum necessitate impedit repetitionem indebiti: sed doc. nostris ultramon. ista lectu. non placet quod hic loquatur de operibus obsequialibus: quia ille proprie non sunt opere: ut. j. dicam: sed intelliguntur ipsi. §. de officialibus operibus proprie: hoc est de illis operibus que consistunt in officio quod quilibet scit facere sine doctrina: illud enim dicitur officium: ut. l. legatis servis. §. si ex officio. j. de lega. iij. §. Guil. C. Artificiales dicuntur que consistunt in officio didicito per doctrinam: ut. d. §. si ex officio: et de his loquitur secunda pars huius. §. Ibi vero placet quod principium istud non loquatur in operibus obsequialibus: nam cum sint debite: et potest libertus ad eas cogi non facit ad materiam conditionis indebiti. Item placet quod principium loquatur in operibus officialibus: ut. tex. exprimit: tamen intelligo officiales aliter quam ultramon. s. operas que concernunt personarum operantis: et eius cui editur seu operatur: ut. l. opere rerum. j. de opere liber. ubi. tex. hoc exprimit: ut. j. dicam. Iste quidem officiales non debentur si non imponantur: ut. j. videbitis: nec potest libertus ad earum prestationem cogi. In illis ergo ponendus est casus in hoc principio. Contra quod lectu. op. naturalis obligatio: ut beneficentibus benefacias non impedit repetitionem indebiti: ut. l. ex hoc iure gentium. §. de iusti. et iure. et. l. sed. et si lege. §. consuluit. de peti. here. hic vero dicit contrarium: ergo male. Sol. ista naturalis obligatio: ut beneficentibus benefacias in libertis respicit certam speciem obligationis: hoc est ut ei servias: et ei operer circa personarum suarum. isto casu si illud ad quod contracta est illa obligatio solvatur: non potest repeti: ut in prin. huius. §. Si vero eidez solvatur aliud indebite: ut operas fabales que respiciunt patrimonium et non personarum: licet ei sim obligatus naturaliter in genere benefacere: non tamen impeditur repetere illud indebite solutum: ut hic. et ita debet intelligi glo. in. d. l. ex hoc iure. et ibi plene dicam. dixi etiam in l. si testamento. §. i. j. de fideius. C. Contra hoc oppo. de. l. cum quis. et. l. error. C. ad. l. fal. Sol. ultramon. reprehendunt glo. i. eo quod dicit quod ibi loquitur de naturali debito: et ideo leges non obstant: sed ego tenui glo. in. d. l. cum quis. et. l. i. §. eo. et ideo dicit quod hec. l. debet distingui sine illas. de ista tamen naturali obligatione plene videbitis in. d. l. ex hoc iure gentium. C. Venio ad secundam partem. ista secunda pars est multum subtilis: et glo. intelligit hic in operibus fabalibus incertis. et oppo. quod diversorum hominum opere dicantur eedez: ut. l. nemo est qui nesciat. j. de duo. reis. Sol. dicit glo. quod sunt eedez in genere non in specie: vel verius non sunt eedez vere: ut hic: sed iuris fictione sic quandoque: ut ibi. quod quando sit. j. dicam. C. Item oppo. illud idem quod solvitur debet repeti: ut. l. quod indebitum. §. eo. sed hic dicitur extimationem repetendam quare male. solu. l. quod indebitum loquitur quando solutum extat: sed hic statim cum opera solvuntur extinguitur. ergo et. Hoc non videtur verum: quia saltem fictione iuris dicitur extare prestatio

a C Doctrina
qd sit officium
et artificium:
et quot
modis sumat
officium: vide
bal. in rubrica.
C. de op.
liber. Alex.

operam similes: vt. d. l. nemo est qui nesciat. Huius timore Jo. in glo. posita super ver. opere. dicit istum. §. debere intelligi in operis incertis: et sic non potest dici qd reddant alie similes propter earum incertitudinem. **C** Sed contra hoc oppo. de tex. qui dicit. veluti pictorias et sic loquitur de certis. Solu. dicit glosella parua ibi qd illud veluti est exemplificatiuus prestatiōis nō obligationis. Itē contra dictus Jo. oppo. cōdictio in debiti datur respectu eius quod est solutus: sed opera que ias soluta est sp est certa: ergo alia similis illi solute potest cōdici. Solu. dicit glo. illaz potestates debet habere recipiens in reddendo: quā habuit soluens in soluendo sū ista iura: vt. l. plane. §. eo. sed soluens qui credebat se teneri ad operas incertas habebat potestates soluendi eas quā volebat: eodem modo patronus recipiens possit reddere quā vellet: sic cōtingeret qd redderet in alio genere qd solutus est: ne ergo perueniatur ad illud absurdū repetitur extimatio: ita loquitur hic istud nō est verū: naz licet quis soluat respectu obligationis generis: tamen idipm quod est solutus repetit: vt. l. cū is. in fi. j. eo. sed hic ideo non repetit: quia non extat: vt hic dicit tex. nec ob. si dicit qd fictione iuris dicuntur extare si reddant alie similes: vt. d. l. nemo ē qui nesciat: quia illi fictioni est locus duobus cōcurrentib⁹. §. qd hoc sit actum inter partes: et qd homines sint eiusdem peritū: vt. ibi patet: quia hic non cōcurrunt: naz cōdictio indebiti pter propositū partium oritur: ideo hic non habet locus illa fictio: ita tenet Jacobus bu. et ita tibi dixi in. d. l. nemo: et ideo non curo vtrū libertus putaret se obligatū ad operas certas vel incertas: idē enim iuris est quātū ad hoc: quando ergo aliquis putans se obligatū in genere soluit aliquaz species illius generis quid possit repetere. dic aut solutio est facta in his que in suo genere recipiūt functiones: et repetet tā tūde: vt. §. e. l. qd indebitum. aut in his que non recipiunt functionem in suo genere: et tunc aut loquimur in his que per solutiones extinguntur: et tunc illud solutus non poterit repeti: sed eius extimatio: quatenus recipiendo factus est locupletior: vt hic. aut in his que nō extinguntur: et tunc siquidē extat idipm repetitur: vt. l. cū is. j. eo. si nō extat nō repetitur: nisi recipiens eēt factus locupletior: vt dicta. l. cum is. j. eo. **C** Item oppo. qd ipse opere repetatur: vt. l. fi. de ope. seruo. Sol. dicit glo. ibi petatur opere: hoc est extimatio operariū. ita dicit glosella hic sup verbo pōt. **C** Tu dicas quādoqz opere petitur simpliciter nō respectiue ad alias operas iā prestas vel prestandas: et ipse opere possunt peti: sicut cetera facta. §. post moraz succedit obligatio ad interesse: vt. l. in stipulatiōibus. §. operariū. j. de verbo. obliga. et. l. fi. de ope. seruo. quādoqz petitur respectiue ad alias operas: et tunc siquidē hoc fit ex conuentione ipse opere possūt peti duobus modis cōcurrentibus: scilicet qd ex cōuentiōe fiat vt dictus est et sit similitudo peritū: vt. d. l. nemo. Si nō fiat ex cōuentiōe: §. i obligatiōe icidim⁹ pter ppositū: tūc nō possūt peti opere §. extimatio vt hic. Sumus expediti de his que pertinent ad. §. Veniamus ad glo. magnaz que tractat materiā de operis libertorū. pūmo quero quid sit opera. **R**espondeo est diurnū officium: vt. l. i. j. de ope. li. et intellige diurnū scilicet dici artificialis: vt. l. ij. de an. lega. et de ver. fig. l. ij. **I**uxta hoc quero quid si aliqz debet operas nocturnas: id est custodire turris de nocte an dicantur opere: puto qd sic. vt. l. duorum. j. de ope. liber. et ar. de aqua pluui. ar. l. si pūis in pūis. **Q**uero vtrū obsequiū sit opera. **R**espondeo vt dicam. j. proxime. **S**ecundo pūcipaliter quero qualiter opere diuidentur. **R**espondeo sūm Azo. in sum. de ope. libe. et hic in glo. qd triplex est operarum diuisio. quia alie obsequiales: alie fabriles: alie artificiales. Obsequiales consistunt in reuerētia: fabriles incerte et artificiales certe: dicit glo. Ja. de ra. et De. in repetitione huius. §. et Ly. sequēdo eos

in. l. liberti liberteqz. **C** de ope. liber. reprobat istaz diuisiones: nam nō placet eis qd obsequiū sit opera nam opera est diurnū officium vt dictum est: sed obsequiū nō consistit in diurno officio ergo et. **P**reterea distincti sunt tractatus et distincti tituli de obsequiis liber. et de operis libertorum: ergo nō debet idem dici: vt. l. si ideoz. **C** de codicil. certe glo. et Azo. hoc ideoz dicunt qd obsequiales impropriē dicuntur opere: vt. j. sequitur i glo. deinde dicunt predicti Ja. et De. qd differentia predicta. §. fabriles incerte et artificiales certe non est vera: quia nulla est lex in mundo que hoc dicat. nisi iste. §. intelligendo: prout glo. intelligit qui intellectus nō est ver⁹: vt dictus est. **C**erte Azo. in sūma dicit qd illa appellatio fabrilis non est iuris: sed ipse hoc nomine appellat gratia doctrine. **D**icunt ergo predicti doc. vltimōtani qd est duplex operarū diuisio. §. alia officialis: alia artificialis: officialis que exercetur per artem. hominis habitaz sine doctrina. artificialis vero que exercetur per artem hominis habitam per doctrinaz: vt. l. legatis. §. si ex officio. j. de lega. ij. et hoc modo soluunt contrarietatem multarū legum: et sic intelligunt istum. §. **A** sibi vero videtur qd in ista materia ipsi nō bene loquuntur: naz opere officiales intelligendo prout ipsi dicunt in vāgādo et zapando et similia que quilibet scit facere sine doctrina: possunt edi alteri sicut patrono et libertus in eis possit delegari: quia mutatione persone non videntur alie: vt. l. opere in rerū. j. de ope. liber. ergo hoc modo non potest intelligi iste. §. **D**ico ergo sic qd iuriscōsulsi appellant operas officiales que concernunt personam edentis et eius cui eduntur: et sic ex varietate persone variantur opere. verbi gratia seruire vni domino in mensa in camera associare eum per terram iste dicuntur opere officiales que variantur varietate persone. aliud enim seruiciū requirit vna persona aliud alia: vt. d. l. opere. j. de ope. liber. et. l. he demuz opere in fi. e. ti. Sed si poneremus aliquem libertum esse zappatozē vel bubulcum: vel aliquid aliud scire quod personaz eius cui exhibetur non concernat: tunc non dicuntur opere officiales: prout in hac materia sumitur: sed magis dicuntur opere fabriles que cuiusqz exhibeantur eodem sū respectu exhibentis: vt. d. l. opere. in fi. licet alio respectu dicte opere possunt dici officiales vt dicunt doctores vltimōtani. tamen dico non in ista materia. **I**tem diuisio glo. nostrarū non placet: cum enī habeamus vocabula diuisionis a lege non est necesse qd nomina magistratū imponamus: vt. j. de prescrip. ver. l. ij. dico ergo sic qd operarū quadruplex est species: quedaz sunt obsequiales: et iste non dicuntur opere: vt dictus est. quedā sunt officiales que respiciunt personam eius cui edant et mutatione persone dicuntur alie. alie sunt opere fabriles seu artificiales certe et appello fabriles quas homines sciunt facere sine doctrina. Artificiales quas sciunt facere homines ex doctrina et artificio: et iste mutatiōe persone eius cui exhibentur non diuersificantur: vt. d. l. opere in rerum: et. l. se. et hoc. §. in fi. quarta est opera incerta: vt quando patronus ita obscure stipulatur qd non apparet: vtrum senserit de officialibus fabrilibus vel artificialibus. et de his infra videbim⁹. **R**edeo ad pūmū. §. ad operas obsequiales. et quero i quo consistat glo. hic dicit qd obsequiales consistunt in assurgendo et similibus. Azo vero in sūma dicit qd consistunt in assurgendo salutando reuerendo eiusqz negocia gerendo. hoc vltimū quod dicit de negocijs gerendis potest eē verum si cōmittatur vnum negociū quod non habet officium vnius dici: vt mittere libertum pro ambasiata ad domū cuiusdam amici: sed si gestio negocij requireret officium diurnum: tunc esset magis opera fabrilis vel artificialis: vt. l. he demuz. de ope. liber. **I**tem dicit glo. hic qd iste opere obsequiales consistunt in non faciendo: vt de non vocando in ius de non testificādo contra patronum de non accusando: vt. l. ij. C. de ius

a **C** Simpli. ceter. qualif opere salteqz future peti possunt: vide de Imolaz i. l. stipulatiōnes nō diuidū. i. ij. col. de ver. obli. **b** **C** **D** pa. qd sit opa adde Bal. in. l. i. liberti in. ij. col. de ope. liber. et dum dicit hic de die et de nocte. vid. bal. i. rubri. C. d. ope. liber. **c** **C** **D** diuidetur. qd sint species opa ruz adde late Bal. in. l. liberti liberteqz. C. de ope. lib. i. ij. et. iij. col. ale xander. **d** **C** **L**oquuntur. que sint ope officiales p Bal. i. l. libti liberteqz in. iij. col. C. d. ope. liber. **e** **C** **L**ōsistat. ope obsequiales i quo consistant: vide per Bal. i. l. liberti i. iij. colū. C. de ope. liber. et in. iij. col. **f** **C** **N**egocia gerendo. et Bal. in. l. liberti in. iij. col. dicit qd si libert⁹ ibi procurat negocia patroni nō potest petere mercedē: et vide tur tenere qd sit obsequialis opera: et vide tex. i. l. officio. C. d. nego. ge.

a **C** Eriseit ad heredes: vide Bar. in l. sic circa fi. la vltima de ver. ob. 2. Bal. in l. liberti liberte q3 de ope. li ber. 2. j. i vltima col.

b **C** Nulla p̄t quis stipula ri opas sine adiectioe lo ci 2 vid bar. in d. s. sigs insulam. sed Bal. alit lo quitur in l. liberti in vj. col. C. d. op. liber.

c **C** Preco nium. adde Bal. in l. li berti in vj. col. de ope. liber.

d **C** Solui possunt. vid j. pri. col. 2 Bal. in l. li berti in vj. col. de ope. liber. 2 quid sit dare ope ras certis 2 incertis: vi de Bal. i. l. liberti in v. col. C. de ope. liber.

e **C** Faciunt ad q̄nem. Sed bar. et ymola in l. ij. in p̄ci. solu. ma. i. q. an tencar fa cere q̄ tibi p̄dest: 2 mi hi nō nocet videf tene re in cōtra rium i ea cō binatioe dū allegat. l. nec creditores. C. d. noua. videlicet q̄ etiā scriptor nō possit co gi scribere alij librum. Itē ad hoc quod no. in l. aquam: 2 ibi bal. C. de serui. pau. d. ca. in d. l. ij. in p̄ci. dicit q̄ regula l. i. C. de no. ua. fallit in d̄bitore ope raz. allegat istum tex. in fi. 2 idēz di cit ipe hic nī si incōmodū esset operas prestare de bent per di etam. l. ij. in p̄ci. 2 hoc placet: 2 vi de p̄ Ange. 2 in l. in stipulatio nib. §. ope.

vocan. 2 l. pe. 2 l. fi. qui accu. non possunt. 2 j. de testi. l. lege iulia. ¶ Secundo est videndū in quo differant iste opere inter se. s. obsequiales: 2 in quo conueniunt. differunt quia he que consistunt in faciendo non transeunt ad heredem extraneum: vt. l. ij. C. de in ius vocā. sed ad filium: sic etiam exheredatum non mala mente. Sed he que consistunt in non faciendo transeunt ad heredem extraneum: vt dicta. l. ij. C. de in ius vocan. ita dicit glo. hic 2 H3o. in sūma. Certe in eo q̄ distince dicit q̄ he que consistunt in non faciendo transeunt in extraneum heredem non placet: quia hoc est veruz de nō vocando in ius sine venia: sed in alijs de non accusando vel non testificando: seu actionem famosam nō proponendo ista non transeunt ad heredem extraneum: sed possunt predicta contra eum proponi: vbi origines trahunt a facto defuncti patroni: vt. j. de doli excep. l. apud celsuz. §. aduersus. ¶ Tertio est videndū in quo differunt iste opere ab alijs 2 differunt: quia non sunt proprie opere: vt dictum est. Item debentur sine impositione quod est in alijs secus: vt. j. dicit: 2 ita dicit glo. hic. ¶ Quarto est videndum de alijs operis que proprie sunt opere. videlicet qualiter imponantur 2 qualiter differunt 2 in quibus cōueniunt: 2 certe omnes opere imponuntur per stipulationes: vel per iusurandum prestatum a liberto: vt. j. de li. causa. l. fi. 2 de ope. li. l. vt iusurandi. §. iurare. ibi qualiscūq3 2 c. 2 hoc dicit glo. 2 bene. ¶ Deinde est videndum in quibus differunt: 2 glo. hic 2 H3o notant sex differentias. ¶ Prima est. nam certe opere statim veniunt 2 cedunt cum possunt prestari: cedunt tamen a die stipulationis incerte: non nisi indicantur. id est petantur a patrono: vt eq3 tamen petuntur: tunc demum cum tantum tempus transierit q̄ prestari potuerint: vt. j. de ope. liber. l. quotiens. certe: 2 l. cum patronus. 2 l. opere in rerum: sed hoc non placet Ja. de ra. 2 Be. quos Ly. refert. l. i. liberti liberteq3. C. de ope. liber. quia dicta differentia an certe vel incerte non probatur iure fm eos: sed differentia debet notari inter operas officiales 2 artificiales accipiendo officiales pro his que consistunt in aliquo actu quesito seu qui scitur sine doctrina: vt. s. dixi. sed hoc mihi non placet: vt dixi: nec etiam dictum glōse placet vsqueq3: dicendum est ergo q̄ opere officiales que concernunt personam eius cui exhibentur: vt. s. dixi cedant cum indicuntur. absurdum enī est q̄ tu faceres persone mee seruicium: nisi quando vellem: vt. l. cum patronus. in p̄ci. de ope. liber. 2 l. opere in rerum. eo. ti. Fabules vero seu artificiales que non concernunt certam personam cedunt a die stipulationis: vt dicta. l. quotiens certe. 2 l. opere in rerum. 2 j. de ver. obli. l. interdum. §. i. Sed hic est aduertendum: quia quandoq3 opere promittuntur omnino certe omni certitudine: tā ex parte operarum: q̄ ex parte loci in quo debet fieri operatio: vt puta promitto tibi x. operas zappatozias i tali vinea vel in tali campo: tunc debet itelligi quod dixi q̄ cedūt a die stipulationis: sed si essent incerte ratione loci: vt puta promitto tibi decem operas zappatozias: nec dico: vbi: tunc illud quod dicitur per glo. q̄ cedunt a die stipulationis pro tanto dicitur q̄ non est necessarium peti a patrono: sed tamen est necesse q̄ ipsi liberto demōstretur locus in quo debeat zappare. alias non tenetur: vt. l. multum: in p̄ci. j. de cōdi. 2 demon. Dicitis vos quando locus certus non designatur: tunc stipulatio erit ipso iure nulla: vt. l. ij. §. si quis insulam. j. de eo qd cer. lo. 2 l. qui insulam. de verbo. obli. Respondeo differentia est: vtrum quis stipuletur operas vel opus. nā si stipuletur opus certum est q̄ de sui natura cohereat solo: alias non valet non adiecto loco: vt in legibus cōtrarijs. Sed si quis stipuletur operas referendo se ad actum persone: tunc valet etiam non adiecto loco: vt i multis legibus supra allegatis. de hoc tenui in l. ita stipulatus in p̄ci. in quinta op. i. partis. j. de verbo. ob.

quandoq3 quis stipulatur operas simpliciter non distingo: vtrum sint officiales an fabules vel que. isto casu q̄ quid glo. dicat debemus respicere personam promittentem operas. si enim promissor exercet aliquod artificium tempore promissionis intelligemus de operis artificialibus. idem 2 de fabulibus iudicabimus. Si vero libertus nullas alias operas exercere sciebat: nisi officiales: vt sunt multi domicelli: qui nesciunt aliud facere q̄ famulari: 2 tunc tanq̄ de officialibus siue obsequialibus iudicamus. hic est tex. expressus in l. he opere. in p̄ci. 2 l. he demum de ope. liber. ¶ Sed quid si vtrūq3 sciebat facere: 2 erat consuetus facere: dico inspiciamus id i quo magis versabatur tempore quo opere debebat prestari: non tamen facta fuit promissio: vt. d. l. he demum. 2 l. eius artificij eo. titu. 2 l. legatis seruis. §. si vnus. j. de lega. iij. Et predicta faciunt q̄ si statutum est factus seu preconium q̄ quilibet debeat comparere armatus publice tali die ad faciendum monstroz debet intelligi armatus fm conditiones persone: vt puta miles vt miles: pedes vt pedes: 2 hoc cum distinctione: quia balistari cum balista. 2 sic de similibus. 2 sic fm qualitatem illius exercitij armoruz in quo versatur debeat esse armatus: alias fm qualitatem hominum eiusdem qualitatis vel conditionis. facit. l. plenum. §. equitij. s. de rsu 2 habi. ¶ Secunda est differentia fm glo. in solutione. certe enim alij solui possunt incerte non: vt. d. l. opere in rerum: in duobus tamen casibus fallit in quibus etiam in certe soluntur alij volente patrono. Primus si patronus non potest aliter vti operis. secundus si est inops: vt. l. patronus si operas: 2 l. si libertus artem. j. de ope. liber. Ultramontani non admittunt dictam differentiam inter certas 2 incertas: sed inter officiales 2 artificiales intelligendo officiales quando dictum exercitium est quesitum sine doctrina fm eos. ¶ Tu dic q̄ officiales he sunt que concernunt officium exhibitum persone: 2 non possunt alij solui: nisi in duobus casibus no. per glo. ¶ Artificiales vero seu fabules possunt alij solui: vt in glo. Incerte vero iudicantur: quandoq3 officiales: quandoq3 artificiales fm conditiones promittentis: vt dictum est. 2 eodem modo quo ad solutiones: vt dicta. l. opere. in p̄ci. j. de ope. liber. ¶ Tertia differentia est fm glo. in adiectione personarum facta in stipulatione: certas enim mihi aut ticio. incertas autē tantum mihi stipuloz. Item certas potest seruus mihi vel sibi vel simpliciter stipulari. incertas vero mihi vel simpliciter non sibi: vt. j. de ope. liber. l. opere in rerum: cū l. se. Ultramon. hoc non patiuntur inter certas 2 incertas: sed inter artificiales 2 obsequiales: vt dictus est fm eos. tu vero dicas q̄ officiales que concernunt personam eius cui eduntur non potest que stipulari sibi aut ticio: vt valeat adiecto: vt per solutionem factā adiecto liberetur ipso iure. fateor: tamen q̄ liberaretur ope exceptionis: vt. l. fi. in p̄ci. alias est in. §. cuz mihi. j. d. ver. obli. 2 l. id quod de duobus reis. 2 hic liberatur ope exceptionis. tangunt docto. in dicta. l. liberti liberteq3. C. de ope. liber. ¶ Item seruus non potest eas stipulari sibi: sed domino vel simpliciter. secus in operis fabulibus seu artificialibus: vt. d. l. opere in rerum: cuz. l. sequenti que hoc expresse probat. Opere vero incerte: quantum ad predicta iudicantur: quandoq3 vt officiales: quandoq3 vt artificiales seu fabules fm qualitates promittentis: ut. d. l. he opere que expresse hoc probat 2 predicta faciunt ad questionem si tu conduxisti operas cuiusdam seruitoris: an possis illum seruitorem alij concedere eo inuito: vel actionem alteri reddere quam aduersus eū habes: 2 certe si quidem promisit tibi seruitium quod concernit personam tuam: 2 tunc nō poterit alij delegari. Si vero aliud promisit: puta scribere 2 similia: 2 tunc poterit alteri delegari vt hic: sed si promisit tibi seruitium vel operas simpliciter: dic premissaz promissionem iudicandam esse de operis officialibus

rarū. d. ver. obli. p. Bal. in. l. ij. C. de do. r. hic ad de que no. Bar. in. l. si is qui. s. h. j. de pig. vi de. s. in pro xima col. in ver. sed dif ferētia est et Bal. in. l. i. ad fi. C. de ope. liber. et in. l. liberti i. vj. col. e. ti. r. dixi. s. pro xime. AD De Alexan. hec eadē di cere in. d. l. i. stipulationi. bus.

C Operas alicui. si qd locat operas suas: an intel ligat qd de beat alimen tari a condu cente: sed qd pducens de bet alimen tare tenz gl. in. l. quomā. C. de test. s. Bal. ibi te net qd nō de bentur ali mēta nisi vni versalis cō. suctudo eēt in contrariū r ibi etiam glo. r Bal. quid si labo rator meus rupit sua ser ramenta i h bozerio qd si teneor satis facere: r hic adde Bal. i. l. liberti li. bertez. i. vj. col. C. d. op. liber. an aut vassalus de beat seq do. minū suis su ptibus: vide Bar. i. l. me uia. s. i. d. an nuis lega. et an teneatur cperarij por tare sua ser ramenta: vi. de Ange. et pmo. in. l. sti pulatōes cō modissimuz de ver. ob. r Bal. in. l. i. C. de ver. si gni. r hic ad de bar. in. l. ij. C. d. neg. ge. facit qd

vel alias fm qualitatem persone promittentis vt dictum est: r fm hoc poterit alij delegari: vel non delegari. facit ad predicta de fidei cō. liber. l. is qui ex causa: r l. generaliter. s. quoties sic debet intelligi quod no. per doc. C. d. noua. l. i.

Quarta differentia est s3 glo. quia certas de bet libertus prestare victu r vestitu patroni. in certas suo victu: vt. j. de oper. liber. l. suo victu: r l. aut certe: r l. iponi. r l. penul. r sic. d. l. pe. i. telligatur de operis certis tantum: vt ibi no. et est in hac glo. Alij vt Jaco. Bal. dicunt totum econtra: vt certas prestet libertus suo victu: in certas victu patroni: ratio quia in operis certis potest se prouidere quid faciat. secus i incertis.

Tertij dicunt qd si libertus non habet: vnde se alar: debet prestare sumptu patroni: alias sū ptu suo: vt. d. l. suo victu. r d. l. aut certe: r istam opi. videtur tenere glo. tertia in. d. l. suo victu. r h3o in sūma quod mihi placet. Quid ergo di cemus de alijs: aliquis pducit operas alicuius vtrum intelligatur sumptu locantis: aut sūptu conducentis: Respondeo imo inspicienda est consuetudo regionū que consuevit esse in con ductione talium: r illa est seruāda: quia sic actū videtur: vt. l. excepto r ibi nota. C. loca. r d. agri colis r cens. l. domini prediorum: r ibi not. r de edili. edict. l. qd si nolit. s. qui assidua: r. j. de aqua plu. ar. l. si prius. s. i. sed si consuetudo nō apparet: tunc ille alimentabitur de pecunia sibi debita pro mercede cum in dubio intelligatur facere suo victu. Ad hoc facit qd notatur. C. lo ca. l. ij. r. j. manda. l. si vero nō remunerandi. s. fi. r. d. l. suo victu. vbi melius probat: quia sicut ibi facit ppter remuneraciones: ita hic propter mercedem. Sed si aliquis promitteret operas causa remunerationis seruitij ante habitū: tunc est adhibenda dicta distinctio. Hic promittēs erat in ops: vel nō prout dixi in liberto: vt dictis .ll. que non habent locum solum in liberto: sed in quolibet alio: vt dicta. l. pe. de ope. liber. non enim intelligo ibi in alio exhibente pro liberto: sed pro seipso ex vigore sue obligatiōis: p qua facit quia eadē est ratio. Si vero promissio ope rarum fieret ex mea liberalitate non causa mer cedis nec causa remunerationis: tunc intellige rentur promitti sumptu eius cui debetur: vt. j. cōmo. l. in rebus. s. possunt.

Quinta differē tia est fm glo. quia in incertis fideiussor ex sua mora teneri non potest: vtpura cum non cedat nisi indicantur: sed in operis certis est idēz qd in qualibet pecunia credita: vt. l. si libertus mo ram: r l. a duobus. j. de ope. liber. Ita dicit gl. hic: r in dicta. l. si libertus moras. Sed ista disse rentia non videtur vera: vt. l. cum filius. s. i. j. d. verbo. obli. quod dic vt ibi plene dixi. r i. l. si qd pro eo. in prin. j. de fideiuss. que faciunt ad mul ta: vt dixi in. d. l. cum filius. s. i.

Sexta differē tia est fm glo. in trāsmisione circa quā no. duo generalia fm glo. primo quia nulla opera trā sit ad heredem heredis: vt. l. scienduz de ver. signi. ita etiam dicit h3o in sūma: hoc non pla cet: quia opere obsequiales transeunt ad quem libet ex liberis etiam per infinitos gradus: vt. l. sed si hac lege. s. liberos. el. ij. s. de in ius vocā. Ad extraneos vero nullo modo transeunt: nisi vt superius dictum est. de officialibus vero r fa balibus dic vt statim dicam. Sed generale est: vt distinguatur: si quidem patronus stipuletur operas incertas sibi r liberis suis transit ad li beros pro equalibus portionibus non pro he reditarijs: vt. l. vt iurisiurādi. s. si liberi. j. d. ope.

libe. Istud est p̄imum dictum glo. qd est nota bile ad multa quando aliquis recipit in emphi teosim p se r filijs certe transit ad filios nō pro hereditarijs portionibus nec ad eos vt ad he redes: sed vt ad filios etiam si abstineant ab he reditate paterna. dixi plene i. d. l. vt iurisiurādi .s. si liberi. Item aduerte: quia licet stipuletur sibi r filijs suis copulatiue: tamen intelligitur or dine successiuo hoc est p̄imo sibi. secundo filijs suis: vt. j. de operis liber. l. operas: alias in. l. si quis r hoc est notabile ad multa que tangun tur in dicta. l. operas: r no. per doc. in. l. liberti libertez. C. de ope. liber. r hoc etiam explicauit in. l. gallus. s. i. j. de li. r post. Si uero tantuz si bi stipulatus fuerit patronus: distinguit glo. operas certas ab incertis: vt hic r plene p a3o. in sūma. tu dic aut loqueris de operis officiali bus r transeunt ad filios non ad extraneos: ni si fm quod glo. dicit de operis incertis per eas dem leges. Si vero loquimur d fabalibus siue artificialibus: tunc dic vt glo. dicit de operis cer tis: per easdē leges de operis incertis: dic quā doq3 iudicanduz esse sicut de officialibus. quā doq3 prout de fabalibus seu artificialibus vt pa tet ex bis que dicta sunt. s. ex quibus apparet declaratio non solum istius glo. sed totius titu li de operis liberto: um r r.

Si decem. Si soluat pars vni ex rebus alternatiue de bitis an competat liberatio vel detur repetitio pendet ex futuro euentu. hoc dicit. C. oppo. r videtur qd pro parte soluta contingit liberatio: vt. l. qui hominem. j. de accep. glo. hic: r in. l. cō traria dar multas solutiones: neutraz ponit ve ram. Ista est veritas qd ibi loquitur in acceptila tione per quam potest tolli pars obligationis: hic vero in solutione partis ratio differentie ē: quia si solutio partis tolleret obligationem in parte posset debitor postea soluendo partez in sticho consequi liberationem: r sic contingeret solutionem in diuersis rebus fieri: quod est ab surdum: vt. j. proximo. s. r. l. in executione. s. pro parte. j. de verbo. obli. sed in acceptilatiōe non potest contingere istud absurdum: vt appa ret euidenter fm Pe. vt dixi in. l. contraria: r i. l. ij. s. si cum hominem. j. de ver. ob. C. op. de .l. si stipulatus. s. i. j. de solu. solu. ibi erat certa species in obligatione non alternatiue: ideo so lutione partis contingit liberatio: quia non po test deueniri ad illud absurdum qd in alia re par tem soluas. C. oppo. j. de verbo. obli. l. ij. s. i. solu. ibi loquitur in obligatione generis: vt si debeo hominem in genere solutione vnus par tis hominis non contingit liberatione: deue niatur ad illud absurdum qd i alio homine alia pars soluat: vt. d. l. in executiōe. s. pro parte. C. oppo. de. l. pe. C. eo. ti. so. fateor: qd vltimuz responsum huius. l. corrigitur hodie: nam ille cuius erat electio in soluendo habet electionez in repetendo. C. Quero: dicitur hic eum q sol uerit esse in pendenti quero quid est dictuz in pendenti: Respondeo natiuitas p̄ditionis in debiti est in pendenti: vt hic r dicta. l. ij. s. i. j. d. verbo. obli. Item exercitiū actionis p̄ime quo ad alia quinq3 soluta est in pendenti. non enim possum petere stichuz aut quinq3 de summa. x. licet enim in illis quinq3 solutis liberatio nō cō tingat: tamen non possunt peti interim: s3 illa quinq3 que non sunt soluta possunt peti. r tex. est hic qui videtur dicere qd fit i pendenti: vtrū possunt peti reliqua quinq3 aut stichus diuisz

no. bar. in. l. veditores. ff. de ver. obli. ADDE ale xan. i. d. l. sti pulationes: r ibi an offi. cialio tenea tur suis sūpti bus facere pducere sar cinulas affe fozis.

C Mo. duo gñalia. qua liter r quo modo opera transeat ad heredeo: vi de bar. in. l. si sic. de ver. ob. circa fi. r glo. bar. et late bal. in. l. liberti. C. de ope. li. r ibi an ē trāseat ad filii exbe redatū: vide .s. e. s. i. iij. col.

C Licet sti pulef: d bis oibus: vide late bal. i. c. .i. s. hic quo q3 de succe seu. r p Jo. de ino. l. i. quod dicit de ver. obli. d. Allega bal. in no. q. in. l. i. in pe. col. i. iij. q. .C. de bis q pe. no.

C In pen deti. r adde qd i obliga tiōe alterna tiua nō tran sit dñiū an te electionē .l. si in rē. la prima de rei vendi. r ita allegat bal. in. l. conuen ticulā i. iij. col. de epis. r cle. Alex.

a Jacobus de are. istam opi. Jaco. d. are. poit. cy. in. l. ij. in fi. C. si aduer. solu.

b Obligationes adde glo. Bar. in. l. ij. §. alteri. §. neg. gest. et an sit veru q minor: si soluat legata no de ducta falcidia possit restituere vide p glo. et doc. i. l. i. C. ad legem falcid.

c Sedz or dicit gl. qd debitor naturalis copsetur. adde Bar. in. d. l. ij. et limitat Bal. hic si obligacione inefficaci op pncip. secus si de efficaci et hoc etiam sentit exprefe Bar. l. d. l. cu. bis. §. i. j. eo. §. co. trariu et qd. b. d. bar. videtur ipse te nuisse i. l. fra ter a fratre in. vij. col. j. eod.

videt mibi q iurisconsultus in tractatu condictionis indebiti intellexerit de restitutione in integritate. Unde Ja. de are. volens euadere istud contrarium intelligit hac. l. debito naturali soluto: q minor: petit restitutionem aduersus naturalem obligationem que per restitutionem totaliter tollitur. na eo casu quo contra obligationem civilem restitutio parit exceptionem eo casu naturale obligationem in totum extinguit: vt. l. si ei. j. ad trebel. q: restitutioe habita habebit locum condictione debito. Contra hoc op. contra naturale obligationem neq: no dat restitutio. ita no. isti. q. mo. tol. ob. §. pterea. et §. de pecu. l. si minor: in glo. magna de arbitris. l. si pupillus. et j. de ver. obli. l. puberes. et in qlibet eay notat sustinendo Ja. de are. dico q contra naturale obligationem no datur restitutio minor: eo casu quo per eam no ledit: s; pot se tueri iure coi no soluendo: ita loquunt. d. glo. ar. §. de mino. l. in cause: sed eo casu quo p ea ledit pot peti restitutio: vt puta si ia soluit h; pdictu intellectu: et j. de fideius. l. marcellus. et qd ibi no. et hoc puto satis veru in se: no tñ quatu ad intellectu nostre. l. na glo. intelligit hic legato soluto no deducta falcidia. certe p illa obligationem naturale minor: no ledit: na qlibet maior: et diliges adiuisset hereditate: et sic fuisset obligatus: vt ipe. idē i obligatione naturali q habuit originē de persona maioris cui minor: successit. Ista lec. solu pcederet i obligatione naturali contracta soluz p minore: vñ nimis restringeret. l. ista: s; posset ee vera hoc cau no tñ puto q alio quo casu sit necesse peti restitutionem: vt. j. dicas. Secundo op. fm ordine glo. si minor: e obligat naturalis opponet sibi ppetatio: vt. l. et. j. de ppe. dicit glo. q naturalis debitor ppetat h; locu i petere no i repetere: vt no. l. i. l. cu. is. §. l. j. eo. et videbitis ibi. qd puto vep: vt ibi dicam. tñ Ja. de are. no stat i hoc: imo dicit q si intelligis i debito naturalis soluto: dico q fuit petita restitutio ptra ipaz naturalez obligationem: et sic fuit sublata. qd no placet: vt vobis. §. dixi. vel dic dic ipe q hic loquit de debito tñ civiliter soluto. pro cuius euidētia dōes scire. dicit Ja. de are. q ex testamento no oit obligatio naturalis q tñcu qz valido: s; solu civilis q h; effectū exactionis. qd apparet: q: deponat i que no cadūt ea que sūt iuris civilis: s; ea q sūt iuris gentiu no h; testamēti factōez: neq: actiue: neq: passiuē: vt. l. i. C. de here. isti. et l. i. ci. q. j. de test. Si. n. oit obligatio naturalis que e iure gentiu: dic vt vidistis in. l. si no forte. §. libertus. §. eo. s; si testamētū e imperfectū: tūc oit obligatio civilis q no h; effectū exactionis: iō puto q rescat p falcidia dicit ipse: et ita intelligo hic q pupillus soluit tale debito qd maior: p erroze iuris solutu si repeteret: s; minor: sic: et sic psona facit locu repetitioi: nec e necesse q petat restitutio. nec obstat exceptio d ppetatioe cu no sit debitor naturale. Altramō. p cordat cu Ja. de are. in hoc vltio q ex testamēto imperfecto: vel i eo qd rescat p falcidia no est obligatio naturalis: et sic intelligūt legē istā et cefant dicte oppositōes. certe opinio Ja. de are. et vlttramō. displicet mibi totaliter: naz ex testamēto pfecto sine dubio oit civilis et naturalis obligatio: na adita hereditate obligat heres ex qsi ptractu: vt. l. ex maleficijs. §. heres. j. de ac. et obli. qui qsi ptractus h; p sensu qui parit naturalē. Itē ex testamēto imperfecto oit naturalis: vt plene pbauit. §. eo. l. i. Idē i eo qd defalcatur p fal. no ob. qd dicit Ja. de are. de restituto. imo p illud arguo ptra. militi remissa est iuris ci

ullis solēntas: vt. l. i. §. cum ignoti. de testa. mi. et ex hoc sequit q miles pot istituere dponatū: vt. l. nec. n. §. si deponat. j. de testa. mili. ergo apparet q de iure gentiu deponat est capax hereditatis: ex testamēto: s; eni testamētū cu adiectione istaz solēntatuz dicat iuris civilis: vt. l. iij. j. de testa. tñ ipm testamētū de se simpliciter est de iure gentiu: naz coipo q gētes ee ceperūt disponebat de bonis suis post mortē vt legis in veteri testamēto d antiqs pribus. tenēdo ergo lec. glo. eēt verio: solutio ei q ppetatio debiti naturalis h; locu in petere no i repetere: vt. d. l. cu bis. §. i. Tertio op. fm ordine glo. de. l. si eius. §. i. j. ad trebel. So. p illa. l. dicebat placētū q pupillus repetit sine restitutioe: sed glo. illa. l. rezoquet ptra eū: vt habes in ea qualiter tñ illa. l. d; intelligi. j. dicā. Quarto op. s; ordinē glo. in furioso et i pdigo no pot recociliari indebitū cōsuptioe secuta: q no pot cu bis videri negotiū ee gestū uel ptractū: vt. l. si a furioso. et ibi no. §. si cer. pe. So. dicit glo. cōcedo op positū q no repetit condictione indebiti: sed sine cā: et sic aliter intelligit conditio in pupillo: aliter in furioso et pdigo dicit glo. ar. l. in negocijs. j. de reg. iur. Et idistis ergo op. nostror: doc. qliter pcedat. mibi aut videt q iste isfracationes nō sūt necessarie: s; casus isti legis sit magis clar q i aliqua. l. isti tituli. qñ maior: soluit indebituz si vult repetere cā condictionis indebiti: et mediu p qd pcludit i ea e q indebitū soluit p erroze: vt. §. eo. l. i. in pn. et qñqz est necesse q exprimat erro: facti: qñqz erro: iuris: vt ibi no. In pupillo vero furioso et pdigo mediu p qd cōcludit i condictione indebiti e ipa qlitas psonē: nec habeo necesse dicere i libello q soluit indebitū scienter uel p erroze: imo indistincte sufficit q ego dicaz q erā pupillus furiosus vel pdigus: et solui indebitū. ex hoc dat mibi repetitio siue iteruenerit erro: siue no: et sic in maiore facit repetitionē erro: In istis no facit locu repetitioi psona: et vide tex. ibi i istis psonis gñaliter: et ex hoc apparet q in istis articulis et pbationibus psonis istis repetentib no h; necesse pbare erroze: sed i maiore sic. vt ergo declarem istā materiā qñqz iste psonē que hic numerant: vel ali minor: soluit indebitū: tūc dic vt hic i pn. huius glo. qñqz soluit indebitū oit iure: et tūc in istis psonis hic enumeratis indistincte e locus repetitioi qd apparet: q: donare no pot: et sic ppter sciētā no pot psumi donatio. sed si esset ali minor: q pupillo haberet necesse petere restitutionem si no haberet curatores: alias esset idēz qd i pupillo: vt. l. si curatores habēs. C. de in inte. restitu. et vide qd no. l. i. C. ad. l. falcid. et l. illud. §. de mino. qñqz soluit indebitū naturaliter s; civiliter debitor: et tūc si est debitor civiliter sine effectū exactionis: vt in cyrographo ante biēniū idē p oia qd i bis que indebita sūt omni iure: vt. §. eo. l. i. Sed si eēt debitor civile qd h; effectū exactionis: vt res iudicata vel debitor ex testamēto solēni fm Ja. de are. dicit q tūc eēt idē qd. §. dixi i debito vtroqz iure. Si no soluit indebitū civiliter s; naturaliter debitor: tūc a psonis hic enumeratis indistincte repetit no disticto quo erroze vel sciēter vel ignorāter: vt hic i eo q dicit gñaliter et. hoc e sine distictione nec est opus restitutione i integritate. hic e casus i. l. illud i pn. §. de mino. et l. vl. C. si aduer. solu. q dicit repetitionē dcermi nec restitutionis faciūt mētionē imo. d. l. illud. §. de mino. hoc vult notāter dicere q h; i alijs casib daret restitutio: tñ i debito soluto dat repetitio sine

d Iure gentiu an restituentū sit de iure civili: vel gentiu. vide glo. i. l. i. j. de acq. re. do. et bar. i rubrica. ff. de acquir. heredi.

e Propriam contra rium hic tenet Bal. qd forte verius est per ea q habent i. l. i. et. ij. C. si aduer. dona.

restitutio: h. glo. aliter intelligat: vel si vis leges istas intelligere restituere petita: intellige in maior pupillo: et sic non ob. hunc legi. Contra hoc facit .j. ad trebel. l. si et. §. i. ubi dicitur quod pupillus naturaliter debitum solvens non repetit. So. non repetit. §. de iure cōi: h. repetit beneficii spāli cōcesso minorum p hāc legē sine restituēōe ipetrata a iudice. restituēōe ergo quā iudex dberet facere hēc .l. supplet: et iō pupillus n̄ hēt beneficii istius. l. nisi infra tēpora infra q̄ posset restituī: vt. l. si. C. si aduer. solu. quōq; soluit aliqd qd ē vtroq; iure debitū: h. obstat exceptio: et dicit ope exceptiois indebitū: tūc a psonis hic enumeratis pōt idistingūte repeti nō adhibita distictio: vtrū sit exceptio odiosa vel fauorabilis: vel quo errore sit solutū: vt hic dū dicit gūaliter. quōq; soluit aliqd idebite qd a maiore nō repeteret: vt i eo qd creuit p ificiationē et i alijs casib; notatis. l. elegāter. §. si. s. eo. et tūc daf repetitio istis psonis sine distictioe crescat p ificiationē vel nō. Ultimo dico qd p dicitio indebiti ita daf furioso et pro digo sicut pupillo: et cōsūptioe secuta recōciliatur indebitū sicut mutuū tenēdo opi. glo. i. l. a furioso in pñ. §. si cer. pe. et.

Ex. l. sequenti.

Quando ab vtraq; pte debet quātitas: ita qd locus esset cōpensationi: an solutus repetat vt indebitū: ibi. Sed tunc.

Si inuicem.

Si qd soluat tūc exceptioe qd sibi debet nō repetit: h. suū debitū petit. h. d. C. Duob; modis pōt poni casus. pmo i ptractu vltro citroq; obligatio: vt si veditor tradit rē aūq; soluat pccū vel ecōuerso: h. eēt tutus excep. vt. l. iulia. §. offerri. j. d. ac. emp. tū nō repetit vt indebitū: h. petit qd sibi debet. C. Secūdo mō pōt poni casus quī duo sūt inuicē credito: et debitor: ex causis separatis: et istū intellectū vī habuisse glo. Ex pma lec. no. qd i ptractib; nominatis sicut nō ē locus pdictioi ob caz; ita nec pdictioi indebiti facit. l. icuile. C. de rei uē. facit qd dixi. §. ti. ij. l. si. et. C. Quero circa scōaz lec. q sūt casus i qb; p pccatio locū nō hz glo. eos enumerat. S; tūc qro qd si ex vtraq; pte dbebat gūtitas: ita qd locus eēt p pccatioi an solutū repetit vt indebitū glo. nūdet aut erat loc; p pccatioi factō hominis nō ipo iure: et nō ē loc; repetitioi ide. hic ē casus hic. et h; hoc qd tex. dicit i qbus casib; p pccatio locū nō hz. subaudi ipo iure: h; si p pccatioi loc; eēt ipo iure: vt. l. si ambo. §. i. j. d. cōpē. et i casib; no. i. l. si pstante. C. de cōpen. tūc repeteret vt indebitū: qd vere indebitū ē. p hoc do tex. i. l. qd dē. §. pe. j. de i pccatis i reb; do. factis. cū ipēse ipo iure dotē minuāt. C. Contra hoc op. d. l. qui exceptionē. j. eo. nā exceptio cōpccatiois ē fauorabilis: ergo solutū indebite repetit. So. ibi loquit i exceptioe proprie. secus i ea que ideo ē exceptio: qd actio. cū enī habeat actionē ad petendū suū debitū etrat equitas naturalis ex qua inducitur cōdicitio indebiti: vt. l. nā hoc natura. §. eo. et ideo forte si illud debitū de quo poterat opponi compensatio erat naturale tantum: ita qd nō cōpetebat actio: tūc tutus hac exceptioe per errorez soluens repeteret: vt. j. eo. l. qui exceptionē. §. si pars.

Si quis plus.

Qui pmisit plus qd debet ret cōdicat liberationem. h. d.

Ex. l. sequenti.

Ignorantia admittit in facto ppro qm tractat de dāno vitādo: ibi. Ultimo.

Am is.

Ana ex reb; alternatiue debitis solutis simul pempta qd supest remanet insoluta. h. d. C. Op. qd inciditū seu cal; fortuit; nō liberet debitorē: vt. l. inciditū. C. si cer. pe. So. hic dbebat spēs. ibi gūtitas. vñ idē eēt hic qd ibi si gūtitas eēt soluta: vt. l. qd idebitū. §. e. et vidistis no. i. l. idebiti. §. h. si nūmi. eo. ti. §. Itē op. d. l. si nō forte. §. libet. §. e. fo. eodē mō dicit glo. qd dicat ibi fuit i gūte solutū. hic i specie. Tu dic qd ibi re pempta ille cui scā fuit solutio remāsit locupletior: vñ illō i quo remāsit locupletior: repetit. hic fecit. C. Op. de. l. sichū aut pāphūlū: i pñ. j. d. so. So. hęc d; intelligi h; illā: qd si gūgitet mors p mortē credito: tenet restituere eū qd viuit vel mortui extimationē. Ultimo no. hic gl. qd admittit ignorantia in facto ppro qm tractat de dāno vitādo. simile habuistis i. l. h; et si me ptey. in pñ. §. eo. C. Itē scias qd hęc habet locū quando vtrūq; fuit solutū simul vt dicit in tex. secus si vñ pmo et alterū post: qd tūc vltio solutum repeteret: vt. l. cū duo. §. eo. fm Guil.

Ex. §. sequenti.

An agenti conditione indebiti possit opponi cōpensatio: ibi. An ptra.

Fideiussor.

Solutio qd fideiussori parit repetitionē nō parit reo liberationē. h. d. C. No. qd eadē solutio nō pōt parit liberationē et repetitionē: vt hic z. l. qd hominē. i. si. j. d. solu. et l. si fideiuss. j. e. z. §. e. l. si nō forte. §. si. x. vel aliter idē actus nō pōt producere diuersos effectus: vt hic cū similib;. C. Contra hoc op. de. l. i numerationibus. j. de solutio. So. ibi tex. pducit actionē vel liberationē diuersis respectibus et circa diuersa: nō autē respectu eiusdē obligationis: vt hic. et ex hoc dicto glo. hic arguit ad qonē. nos habemus qd debitū naturaliter tū solutū p facti erroze repetit. l. erroze. C. ad. l. fal. et l. cū qd. C. d. iur. et fac. igno. Contra agentē pdictione indebiti poterit obijci p pccatio: videt qd sic. nā p illā solutio. si tollit illa naturalis obligatio: qd cū def repetitio si pducit liberationē: vt hic. Si durat ergo et. vt. l. et. j. de p pccatio. et dicit glo. qd si hoc eēt verū legēs qd dicūt qd naturale debitū pōt repeti eēt impositē verbis et nō reb;. et fm hoc. l. etiā. j. de ppen. h; locū in petente nō in repetēte. Idem et ego puto hoc verū esse: h; quidā hoc nō tenent: vt tetigi. §. eo. l. inter dū. nā debes scire qd ē quedā spoliatio vera et p pccatio: et tūc ante oīa spoliatus est restituendus: et sibi nulla pōt opponi exceptio neq; p pccatio: vt. l. si quis a se fūduz. C. ad. l. iul. de vi. et illa etiā ē rō in deposito: qd denegās depositū vī spoliare: iō cōpccatio. non obijcit: vt. l. si. C. de cōpē. qd ē est spoliatio non vera: vt qm nō sui spoliatus dolo aduersarij: sed p errorez meū. isto cāu bene pōt obijci p pccatio alterius debiti qd haberet exactionē: vt hoc. §. i. si. qm reus successit fideiussori. S; de debito naturaliter tū nō pōt obijci cōpccatio per oēs leges: que dicunt naturale debitū per errorez solutū repeti: quōq; contingit qd nulla ē spoliatio nec vera nec ficta: tūc pcedit. l. etiā. j. de cōpē. et sic in petente magis qd in repetente. et ē rō: qd repetitio h; naturā cuiusdā pccatiois restitutio nis ad id quo qd spoliatus est. p hoc optime facit. j. de reg. iur. l. nō d; actori. §. i. re obscura.

Ex. §. sequenti.

Quo intelligat qd qm a pietate catur error: cessat repetitio: ibi. Op. Et mulier que fideiussit p dote si soluit repetit vide i fi.

Quid si obligauit bona pro vero debito: an obligatio possit rescindi. vide Bal. i. l. si veritas. C. d. fideic.

Et repetitione. Idem actus non producit diuersos effectus. vide Bal. i. l. pacta que contra. in. ij. col. C. d. pac. et Bar. i. l. i. C. qd me. et Bar. in. l. si fuer. §. si. solu. matri. et Bar. i. §. pact. ne peteret in gl. magna. C. Hoc eēt verum. dicit Bar. in. l. i. §. e. in. l. i. §. vj. col. et ad de Bal. i. l. cum quis in. viij. col. de iur. et facti igno. vbi cōcordat cum Bar. hic et dicit qd exceptio doli obstat petenti et nō repetenti. sicut nec ob spoliato. vide ibi. et Bar. in. l. si fuer. §. si. solu. matri. et Bal. in. l. ij. C. si aduersus sol. post bar. et adde bar. in. l. pe. §. ti. i. Alex.

In pn. 7 ideo dicit Bal. in l. ea. que. C. e. q. si soluo relictum ad pias causas 7 indebite no repeto etia alia ratioe ut ibi. 7 per istu tex. etia dicit Bal. in l. dicit. in. iij. col. C. de codi. ob cam. q. fauore ecclesie semp presumit ca finalis 7 presumit q. etia alias daturus erat.

Ad crededu 7 fm illu veru intellectu Bar. iste. s. no pbat q. dos sit ca pia prout allegat. io dic: q. cum dos 7 alime ta eqparent fm glo. i. l. ob es. C. de pdi. mi. 7 ali meta 7 relictu propter paupertatez cedut in caz pia p no. p Bar. in l. alio. circa pn. ff. d. ult. le. ideo dos relictu 7 data pauperi psona equi paratur pie cae. sec. si ppter debitu vel amicitia per no. i. d. l. alio. per Bar. bene faciunt no tata in aut. res que. C. coia de leg. 7 qd in alim. mentis no. Bar. i. l. di. uis. ff. ad. l. fal. 7 qd do tis relictum fit ca pia 7 Bal. in l. i. C. de sacro ff. ec. i. repe titioe i. xvj. col. 7 io di. cit Bal. hic no. argues q. relictu p virginibus maritandis intelligit re lictu ad pi. as causas. 7 io cessat fal. cidia 7 q. dos 7 pia ca eqparat vi detur velle Bar. i. l. ij. s. ticio dece in pn. j. de

Si mulier Quando a pietate catur error cessat repetitio ide bitu soluti. h. d. C. de. l. cu post. s. i. j. de ad mi. tu. So. ibi. vt tutor: hic suo nomie soluit.

C. de. l. si pr ignoras. j. soluto ma. So. vt ibi pater. C. de. l. si patroni. C. de nup. So. fallit ibi. C. de. s. ti. ij. l. si donatur. s. i. z. l. qui se debere in pn. So. 7 aduerte: qa ex hoc decla rabit ista lex: no intelligas q. solutu indebite ex ca dotis simpliciter no repetat quasi ipa dotis ca sit pietas que repetitione impedit: quia hoc eet cotra casu illaruz legu: sed intellige quando ca pietatis iduxit aliq. ad crededu se obli gatū: ut puta mater credebat se teneri ad dot. dū filiā vel frater sororem in casu quo no debet vel soror sorore: vel nutrix nutritā. 7 ista pietas 7 affectio que erat iter eos fuit ca isti erroris: ita intellige pmam glo. hic positā que dicit mater forte vel extranea. Sed si alia ca q. ca pietatis ea induceret in errore: ut si mater uel soror pu tabat se teneri ex testamēto: uel putabat se tene ri. io qa putabat se debitrice ex ca mutui uel de positi: 7 tūc solutu indebite repeteret: ut legib. cotrarijs: qa sublato errore no manet ca pieta tis. ad pdicta facit. C. d. neg. ge. l. i. z. ij. z. l. si ali meta. Alitio glo. qrit quid si mulier fideiussit 7 soluit pro dote an repeteret: dicit q. sic: qa alie no nomine soluit 7 no suo: 7 bene.

Qui hominem Obligatio ge neris 7 alterna

tua eqparant: 7 in obligatioe generis qui cer ta spem soluit putans se ad ea teneri repetit. h. d. Prio ponit vnu dictu. scdo ponit aliud. scda ibi. 7 io. nec est dicēdu q. scda pars sit illatio p mi dicti: ut. j. dicit. C. de. q. obligatio generis 7 alterna tua eqparant. C. scdo no. q. debitor in genere pot soluere qualibet spem eiusde ge neris. C. de. p. debitor alterna tue si putas se de bere vnu soluit no repetit: ut. l. si is cui. j. d. leg. ij. ergo nec debitor generis cu sint similes: ut hic in pn. sed i fine dicit cotrariu: ergo male. hu ius timore hec. l. legif. duob. mois. pmo mo ut hic in pn. ponat similitudo iter obligatioez ho minis in genere ex vna pte: 7 inter obligatioem alterna tua hois in genere. aut. x. ex alia pte: 7 tūc no ob. p. trariu: qa ibi erat spem in vtraqz pte alterna tue. C. scdo mo legif. q. hic homo cer tus aut. x. alterna tue debebat: 7 tūc ob. cotrari um. datur plures solu. sed illa est na: q. obliga tio generis 7 alterna tua equiparatur in soluen do: qa qlibet pot soluere qd vult. Itē qa no tenet p. cise ad aliquā spem: sed in repetendo no eqparant: qa in alterna tua soluēs vnu no repe tit: ut. l. cotraria: secus in obligatioe generis: ut hic in fi. ratio hui. est: quia in obligatioe gene ris nihil est in obligatioe: sed in obligatioe al ternatiua vtrūqz est in obligatione. l. cuz incer tus. de le. i. z. l. si duo. j. de vbo. ob. C. Contra hoc op. de. l. meuius. s. duobus. de le. ij. So. vt ibi plene dixi. tene meti istaz glo. ibi tu dicas ad hoc op. ergo est mala illatio tex. qui dicit q. io repetit: quia eqparantur alterna tue. So. legas tex. q. no inferat ex pcedētibz: vnde dimittas. 7 ideo postea reasumas hoc modo v3: 7 si cum extimaret eu stichu promississe cum. dederit: io condicet aliū aut quēlibet zc. Bar.

dona. 7 Bal. i. l. sicut ad fi. C. de ac. 7 ob. 7 Bal. in l. mdatum in. iij. col. in. v. sed cotra hoc. C. ma. 7 Bar. in l. si ego in pn. z. s. i. j. de iure do. 7 an delegato dotis detrahaf falcidia: vide glo. in l. tali. in. s. si focer j. de iure dotu. 7 in l. in testamēto militis. C. ad. l. fal. vno tamē cau cla ruz ē q. delegato dotis no detrahatur falcidia v3 quando legatur doos q. tale lega tu censet es alienū vt di cit no. Bar. in l. qstium s. i. de put. credi. AD DE q. ali meta 7 dos equiparan tur. Ro. co. sil. cecelvj. vbi cōsuluit q. sicut res phibita alie nari pot alie nari fauore dotis: ita fa uore alime toruz.

In area. Abi inter pres nullū negociū ge

stū est: cessat cōditio indebiti. h. d. Di uidit in duas ptes. pmo quādo qs edificat i so lo alieno a dño possesso. scdo quādo quis edifi cat in solo alieno a se possesso. scda ibi. s. si is. C. de. q. ista pdictō orit ex negocio gesto: hoc est ex isto quasi cōtractu: vt insti. de ob. ex quasi cōtractu. s. pe. qui celebraf re. vt i. s. is quoqz. insti. qui. mo. re con. ob. C. scdo no. q. quā do soluēs nihil facit accipientis cessat hec con ditio. facit ad hanc. l. si z me z ticiū. s. si cer. pe. C. de. l. indebiti. s. i. s. eo. Sol. ibi fecit pos sessioem accipientis que no erat ei nec sibi debi ta: hic secus. C. de. l. qui exceptioem. s. i. j. e. Sol. ut ibi. 7 ibi declarabit. C. de. l. si pu pilli. s. sed z si qs. ff. de neg. gest. So. dicit mar. q. hic loqtur de rigore: ibi de eqtate. glo. tenet cōiter q. nec d. rigore repetaf. qd plene dicitur in l. in fundo de rei v. ad. l. cotraria rīde q. ibi ipendit noie alieno. hic proprio nomine.

Scui. Quādo dispositio effici tur indebita solutu ca cō

dictois implēde repetit. h. d. C. de. p. no pot qs grauari vltra vires hereditarias. l. i. s. si is qui. ad trebel. C. de lega. l. si vniuerse. s. j. hic grauat heres vltra vires hereditarias: ergo zc. huius timore variaf pncipiū istud duobus mois. vno mo q. in littera si sit dictio tota 7 sic grauat eū de restituēdo hereditatē 7 funduz hereditarium. C. scdo mo q. in tex. sit dictio tota: 7 tūc debet intelligi q. fuit grauatus dare fundū ipius heredis. tamē no erat grauatus d restituēdo hereditatē: statim: sed ex interuallo vnde iteriz poterit habere tot fructus quot eq ualebūt fundo. Quelibet pot esse bona. vel po res dicere q. legādo fūdū vltra hereditatem vi det de relicto hereditatis fūdū eximere. C. se cundo op. cōdictio inde. habet locuz quando soluit ex ca de pterito: vt. l. dam. j. eo. sed hic fuit solutu ca cōdictois implēde. s. vt habeat fundū: 7 sic ob cam de futuro: ergo videtur q. habeat locū pdictio ob cam: ut. l. i. s. si parēdi s. de codi. ob cam. 7 sic si intelligas hic de cōdi tioe indebiti lex est clara: sed obstat cotrarium. si intelligis de cōdi. ob cam: ista lex non faceret ad titulu. Quid dicemus. qdam intelligunt de cōdi. ob cam: qdam de cōdi. indebiti. glo. s. ti. ij. l. iij. s. si qs quasi circa fi. glo. magne videt di cere q. in soluto ca cōdi. implēde cessat pdictio indebiti: 7 pro hoc qa no soluit vt debitū: vt. l. si qs sub cōdi. j. si qs ob. ca testa. Sol. puto sic dicēdum. quādoqz soluit aliqd ca cōditionis implēde: vt cōsequat aliqd: ipo iur. absqz scō hominis: vt libertatē relictam pure uel legatū. quādo relingtur res testatoris. tunc habet locū pdictio indebiti. ita loqtur hic put intelligitur de re testatoris legata. nec ob. si dicit hic soluitur ob cam de futuro: quia no est de futuro fa cto hominis: sed trahit secū executioem ipa so lutio: sicut in eo qui soluit indebitū. ideo enim soluit ut ipa solutioe liberet: tamen quia ipa li beratio debet secū trahere executioem no dicitur solui ob cam de futuro: 7 sic glo. in dicto. s. si quis quasi: no loqtur vsquequaqz bene. non ob. si dicit q. est debitū: quia rīdeo q. indebitū

q. tale lega tu censet es alienū vt di cit no. Bar. in l. qstium s. i. de put. credi. AD DE q. ali meta 7 dos equiparan tur. Ro. co. sil. cecelvj. vbi cōsuluit q. sicut res phibita alie nari pot alie nari fauore dotis: ita fa uore alime toruz. C. Obliga tioem. vide Bar. in l. i. s. i. in fin. d. vbo. ob. d. C. Si i area i pn. bui. l. limita hanc l. vt p. Ly. i. l. si mdatu C. de ne. ge. per. l. si mā dauero. s. fi curator i fi. ff. man. C. Edificat vide no. i. l. ij. C. de rei ven. Alitā. C. Impedit 7 sic iste tex. in fi. est p. tra no. p. Bar. Bal. 7 Do. i. l. si manda to. C. de ne. gest. dū alle. l. si pene. s. i. s. co. 7 vid que ibi dixi post Bal. C. Habet lo cū. add. glo. i. l. fi. in pn. j. co. 7 aliqd per Jmo. in l. ij. s. 7 hag de vbo. ob.

B B

rum etiā dicit si nō putet se obligatus: sed si cō
templatiōe alteri dāni vitādi vel lucrī cōsequē
di soluit z sic est dōbitū cātiue: ut. s. e. l. si nō for/
tem. §. si qs quasi. z. §. si qs. n. z. §. si qs falso. z
in quolibet eorū dixi. Si nō dat causa cōdictio
nis implēde: ita qz nō trahit secū executiōez: s;
debeat aliqd fieri ab hoīe: tūc nō habet locū
cōdictio inde. sed cōdictio ob cām: ut. d. l. i. §.
si parēdi: z ita debet intelligi hic. Si poneret
fundū heredis esse legatū cui dñiūm nō trāsit
ipso iure i legatariū. C. Op. de. l. qui heredi. §.
sz cū suspecta de cōdi. z de. sol. plures solutiōes
dant hic: z ibi. ista est vritas. put tu ponis hic in
fundo heredis legato qz ibi fuit solutū cā iplen
de cōdictiōis legati qz remanebat debitū etiam
post coactiōem. hic cā iplende cōdictiōis lega
ti qd erat euacuātū ppter coactiōem: s; prout i
telligis in fūdo hereditario legato solue qz hic
loqitur de rigore: ibi de equitate. uel uerius hic
fuit solutū ab ipō fideicōmissario q coegit: ibi a
quodam extraneo.

a Quob/
rem. vide
Bar. in. l. si
insulā in. xxx
iiij. q. j. d. v.
ob. Albrī.

q **Amobrem.** Potest
gandi morā nō facit ut indebitū vide
atur eē solutū. h. d. C. No. qz post factā execu
tiōem ab hoīe nō ē loc^o purgatiōi more. Idem
post factā executiōem a lege. ar. l. si is. j. de leg.
ij. z no. p. By. in. l. si seruus. §. de illo. de v. ob.
z iō in his penis in qbus. l. facit executiōez ipso
iure nō est loc^o purgatiōi more. C. Op. de. l. q
exceptiōem. in pn. j. e. So. hic nō habebat exce
ptiōem cū soluit: s; poterat habere purgando
morā. Aliud est ergo habere exceptiōem. aliud
posse habere: z hoc fac ad id qd alias dixi si res
debita pereat post morā. j. tēpus quo mora pur
gari pōt: nihilominus perit periculo ipius debi
toris. casus est in. l. sancim^o. in fi. C. d. fideiuf.

b Seruus.
vide que di
xi in. l. inci/
uile p^o Bar.
C. de fur. z
h vid Bal.
inducentes
hanc. l. con
tra hebreos
z per hāc. l.
dicit Bal.
i Rub. C. d
pdi. ob tur.
cām qz vin/
cēs in ludo
pecuniā ser
ui que erat
dñi vel filij.
fa. que erat
patris vel i
stitoris qe/
rat dñi cōit
tat furtum.
z ibi idez di
cit in luden
te cuz falso
tarillis z ad
dictū Bal.
hic cōtra he
breos adde
eundē Bal.
in. l. eos. C.
d fur. Ale.

s **Seruus.** Pecunia accepta:
ut reddat res in qua
quis recipiēdo pignori furtuz cōmiste
repetitur: alias secus. h. d.

s **Seruus.** Precius solutū ex
cā emptiōis inualiv
de repetitur. h. d.

Ex. l. sequēti que fuit pma q ddit honorē Bar.
C. Inter pfem z filiū: z inter duos fres i eiusdē
patris prāte solū oritur naturalis obligatio: ibi.
Anteqz. Filius aut pōt habere pecuniā qnqz
modis. s. pñis pecuniā: Castrens peculij: Qua
si castrens: Pecuniā aduenticij: Peculijqz p
fectitij: ibi. Juxta. h. tu debes. An at illō qz cor
reus credēdi exigit teneat cōdicare: ibi. No. Que
at sit rō qz inter pfem z filiū z inter duos fratres
in prāte nō oritur obligatio civilis: ibi. Et pri
mo. Et an si filius mutuatur pecuniā alteri nomie
patris cōtrahat mutuū: ita qz patri acquiratur:
ibi. Nūc intro. Et quid quando filius mutuatur
nomie suo: ibi. Secundo. Et an hodie inter pa
trem z filiū possit consistere civilis obligatio
in aduenticijs: ibi. Pro cuius. An autem obli
gatio acqratur patri per filium tanqz organum
uel pmo filio: deinde patri: ibi. Secūdo. Et an
cū filius acquirat patri penes filiū aliquid rema
neat: ibi. Tertio. Et qa glo. tenet qz cū fili^o acq
rit pñi apō filiū sit vna naturalis alia apud pfem.
tūc querit an pater z filius sint tāqz duo rei cre
dendi: hoc vide: ibi. Quero vtrū. Et an peculij
um pfectitiū cōferat: ibi. Quero an. An at actō
de peculio sit in rē vel psonā: ibi. Veniam^o. Et
an actio de peculio sit natiaua vel datiaua: ibi.
Secūdo. Et p supposito qz sit natiaua actio de

peculio: an oriat ex naturali z ciuili vel ex ciuili
tantū: vel naturali tātum: ibi. Tertio. An aut si
duo serui vnus ab alio mutuo accipiat: dñs mu
tui accipiētis obligetur: ibi. Quero duo. Et an
ex psona serui delinquētis in res alteri dñi vel
serui. d. teneatur: ibi. Quero. Et an pater obli
getur ex psona filij recipiētis mutuū: ibi. Que
ro circa. Quid si frater qui mutuū accepit fra
tre i eiusdez prāte: soluat post mortē patris an
te aditā hereditatē: an possit solutus repetere:
ibi. Sumus expediti. Et an debitum a filio uel
seruo sit onus peculij: ibi. Venio. An aut frater
debitor si soluit creditorib^o d suo possit ab alijs
repetere: ibi. Quero quid. Et an adempto pe
culio remaneat filius vel seruus obligatus: ibi.
Ultimo. Qualiter aut inter pfem z filiū pos
sint cōtractus celebrari: ibi. Ultimo. Et illud p
sequitur vsqz in finem.

Frater a fratre. Re

z fa/
ma difficilis est hec. l. sicut alia in toto
corpore iuris. h. d. C. Inter duos fres qui sūt i
eiusdē prāte z inter pfem z filiū sola obligatio
naturalis cōtrahit: que per ffem mutuante pa
tri acqratur. Itē cuz debitor creditori succedat
pro quota obligatio extinguit. Item huius ob
ligatiōis onus peculij respicit: z quatenus de
eo puenit ad creditorē obligatio tollit. C. Itē
solutū in qrtum erat obligatō exticta repetitur
residuum nō naturali obligatiōe impediēte. h.
d. Diuidit in duas partes principales. primo
qn mutuū est ptractū inter duos fratres. scōo
qn est ptractum iter pfem z filiū. secūda ibi.
§. qstuz. Itē prima pars subdiuidit per glo. in
sex partes qd dic: vt in glo. eo excepto qz vbi di
cit tria argumēta ad rōnem nō intelligas ad ra
tiōem positā in tex. sed ad rōnem subauditā: vt
dicā sup littera. pres sunt manifeste. Item secū
da pars subdiuidit. nam pmo loqitur qn pater
credidit filio. scōo qn ecōuerso. secūda ibi. ecō
tra si pater. z quelibet istaru possit recipere ali
as subdiuisiōes quas dimitto: quia clare sunt.
Anteqz veniaz ad casū in terminis premitto
breuiter qz inter patrē z filiū z inter duos fres
in eiusdez prāte: solū obligatō naturalis cōtra
hitur: rōnem videbis. j. Itē pmitto qz illa obli
gatio acqratur p filiū patri. C. Tertio premitto
qz qn debitor succedit creditori extinguitur ob
ligatio. ista terigi vobis in sumario. Dis premis
sis venio ad casū in terminis: ut lra iacet: ibi. re
petitur: quia patri fuit quesita illa naturalis ob
ligatio: quia tenet frater alteri fratri: z sic cū sit
debitor patris succedēdo ei p parte: p illa pte
obligatōem extinguit: z sic p ea parte indubitū
solutū repetit: ibi. Cōsecutus. rō est quia onus
istius obligatiōis seqz peculij: z ad hoc pbādū
sequunt tria articula. Notabilia collige p te ex
his q dixi ad euidentiaz. Itē no. qz obligatio pe
culiaris est onus ipi^o peculij. Itē no. ex v. por
ro. qz illō qd dbeo obsuare aduersus aliū dbeo
obsuar aduersus me. C. Venio ad apparatū: z
circa ei^o recitatiōez tenebo hūc ordinē: qa pmo
dclarabo eū qrtum ad lram p iuuenib^o postea
reassumā per. q. exaiando difficultates que sūt
i eo: z qa iste glo. cōsueuerit apparē scholarib^o
valde difficiles z horribiles: iō diuido eas. naz
prima glo. magna tria facit. pmo tractat qliter i
ter duos fratres in eiusdez prāte cōstitutos pos
sit cōtrahi mutuū. scōo tractat qualiter ex isto
mutuo cōtracto nascat obligatio: z qualiter pa
tri z filio acqratur. tertio tractat an sicut patri

c Frater a
fratre. vide
casū hui^o. l.
cū materia.
p bal. l. i. fi.
ij. colū. C.
qd cum eo.
z vtrum h
lex in pn. in
telligat i ca
sibus in qui
bus senatus
cōsultū ma
cedonianuz
locuz nō ha
bet de qbus
in. l. zenodo
ruo: z in .l.
macedonia
ni. C. ad ma
cedo. Bal.
hic videtur
velle qz sic
vz in illis tā
tum non in
alijs. cogita
cū etiam in
alijs casibus
naturaliter
seper obli
getur. l. qa
naturalis. j.
ad mace. z
no. in. l. i. e.
ti. z vide
Bal. in. l. fi.
C. qz cū eo. i
v. col.

per filium querit ita pater p filium obliget. qnta ibi. nā
 & si tunc dico. tertia ibi. Itē quero. in scōa glo. magna
 & in oibus alijs glosellis tractat qualiter obligatio ista
 tollat seu extinguat cōfusiōe uel peculij puentiōe. In
 tro p̄nam partem glo. & op. aut intelligis q̄ frater mu
 tuauit fratri de castrēsi peculio: & tūc acq̄ret sibi ciuili
 & naturalis & nō patri: ut. l. ij. j. ad macedo. & sic ista lex
 nō procederet in castrēsi peculio. idem in quasi castren
 si. aut mutuauit de pecunia profectitia: & tunc non po
 tuit transferre dñiuz: quia erat pecunia patris: & sic nō
 fuit cōtractū mutuū: ut. l. ij. §. appellata. s. si cer. peta.
 huius timore dicit glo. tu debes scire q̄ fili⁹ pōt habe
 re pecuniā q̄nq̄ mōis. s. patris pecuniā. scōo pecuniaz
 castrēsis peculij. tertio pecuniā quasi castrēsis peculij.
 quarto pecuniā aduētitiij peculij. qnto pecuniā pfecti
 tij peculij. & differt pecuniā pfectitiij peculij a pecuniā
 patris: q̄a hec separata est a rōnibus patris illa non: ut
 no. in. l. q̄ tuberōnis. §. si. cū. l. se. j. de peculio. Adis pre
 missis si tu vis ponere q̄ frater mutuauit nomine p̄ris
 ista. l. pcedit sine scrupulo: ut dicit glo. si nō vis pone
 re q̄ mutuauit nomine suo: tunc hec lex. nō pcedit in ca
 strensi uel quasi peculio: nec in aduētitiōe hodie: q̄a sibi
 filio q̄rere pfecte: & sic nō extingueret successiōe p̄ris:
 ut hic dicit in tex. In pecuniā nō p̄ris uel pfectitiij & pe
 culij: uel etiā aduētitiij s̄m ista iura pcedit. si ponas esse
 datū patre uolēte sic trāstulit dñiuz: uel si ponas ip̄z eē
 recōciliatum cōsumptōe: ut. l. si a furioso. s. si cer. peta.
 ita debet intelligi hic. Ex qua glo. no. illud p̄cipue q̄ ho
 die in aduētitijs pōt cōsistere ciuili & naturalis obliga
 tio inter p̄rem & filiū uel inter duos fratres in eadē p̄a
 te existētes. q̄d lati⁹. j. dicam. ¶ Tenio ad scōam p̄tem
 glo. & op. q̄ patri obligatio nō q̄ratur. nā lex dicit ddu
 ci de peculio q̄d filio debet: ut. j. de pecu. l. sed & si dam
 nū. §. peculij. Si ergo esset q̄situm p̄ri nō deberet filio
 hui⁹ timore dicit glo. fateor q̄ naturalis obligatio q̄ri
 tur filio. Itē per filiū querit p̄ri que postea trāsit in he
 redē p̄ris. nec itelligo dicit glo. q̄ queratur patri: ita q̄
 nil remaneat apud filiū: q̄a dico q̄ sunt due naturales
 obligatiōes: vna q̄ritur patri & alia remanet apud filiū:
 & sic pater & fili⁹ habētur tanq̄ duo rei: vnde sicut solu
 tio facta vni ex reis credēdi liberat alium ita successiō.
 ¶ Op. in duobus reis credēdi successiōe vni⁹ nō exti
 guit obligatio: ut. l. vrannius. in p̄n. j. de fideiuss. Sol.
 glo. uoluit soluere: ibi loq̄tur quādo sūt duo rei credē
 di paris potentie: sed hic obligatio patris est maio
 ris potentie q̄ obligatio filij: ideo si debitor succedit pa
 tri tollit obligatio alteri⁹ filij. ¶ No. istam glo. que tenet
 q̄ pater & filius dicatur tanq̄ duo rei credēdi: q̄d an sit
 verū. j. dicam. ¶ Secūdo no. distinctiōem quādo d̄bi
 tor succedit vni ex reis credēdi si crāt paris potentie
 nō extinguitur obligatio: alias secus: ut. d. l. vrannius.
 & j. dicam. ¶ Tertio op. q̄ si sunt duo tāq̄ duo rei cre
 dēdi illud q̄d vnus exegit tenet restituere alteri p̄ actio
 nem neg. gest. ergo pater filio creditori: & sic filius d̄bi
 tor succedēdo cū successiōe habeat p̄ solutiōe tenet al
 teri fratri ac. ne. gest. nō ergo repeteret: ut idēbitū glo.
 nō soluit quasi dicat cōcedo q̄ frater debitor possit op
 ponere cōpēsatiōem cōtra fratrem agētem condi. inde.
 de eo q̄d ab eo possit repeterere per actiōem ne. ge. sed si
 nō opponeret cōpēsatiōe pcederet ista lex. tu dic q̄ tūc
 est verū q̄ illud q̄d vnus ex duobus reis credēdi exe
 git tenet restituere alteri pro p̄te quādo debitum perti
 net pariter ad vtrūq̄: secus si in s̄itate totaliter ad vnū
 pertinet: q̄a de pecuniā eius eēt cōtractū mutuū: & hoc
 est forte q̄d glo. uoluit dicere: q̄ obligatio patris maio
 ris est potentie q̄ obligatio filij: uide istā glo. ibi. sed si
 vni & c. ¶ No. istā p̄tem glo. q̄ illd q̄d correus credēdi
 exegit tenet alteri cōicare. Idem no. in. l. si ticio & seyo.
 j. de le. ij. & l. qui hoiem. §. i. j. de solu. In cōtrariū uide
 tur casus in. l. in lege fal. hoc obseruādum. j. ad. l. fal. §.
 dic ut dixi in. d. l. qui hoiem. §. i. sed q̄ritum ad presens

tene distinctiōem quā p̄missi illud q̄d sequitur in glo. ē ad
 p̄bandū quō successiōe frater libere: & quomodo etiā
 apud ip̄m filium mutuātem remanet obligatio: uide eā
 que est clara ibi uide & c. ¶ Op. q̄ apud filiū nihil re
 maneat: ut. l. placet. j. de acqui. here. So. dicit glo. no
 tabiliter hec lex loquit i obligatiōe que acquirif p̄ actuz
 naturalē & iuriscētium: ut mutuādo. p̄trariuz loquit in
 his que acgrunt per actum ciuile: ut adeundo heredi
 tatem uel agnoscendo bo. possessi. uel acceptando tre
 bellianicā restitutiōem in q̄bus casib⁹ nil remanet ap̄d
 filiū. ratio q̄a ibi ius ciuile multū pōt quo iure est indu
 cta patria potestas: ut. l. nō ciuili. s. de his qui sunt sui
 uel alie. iur. & in sti. de pa. potestate. §. i. uide glo. nō itel
 ligas q̄ bo. pos. & trebellianica restitutiō acgrantur solo
 anio: q̄a illud est solū in hereditate: sed dicit q̄ est ciu
 lis acgritio an p̄dicta s̄a sint. j. dicit. ¶ Tenio ad ter
 tiam p̄tem glo. ibi. item q̄ro. & op. sicut p̄ filium credito
 rem q̄ritur patri obligatio actiue: ita per filiū debitorē
 querit patri actio passiuē seu obligatiōe eadez rōne: q̄d
 patet p̄ totū titulum. j. de peculio: vbi patri q̄rit uel pa
 ter conuenitur de peculio filij & sic appz q̄ ip̄e idem pa
 ter erit debitor & creditor ex persona filiorū: non ergo
 tollitur obligatio p̄pter successiōem. sed magis p̄pter
 cōpēsatiōem. hic in tex. dicit p̄trariū quare male hui⁹ ti
 more est facta tota ista ps glo. que habet tres partes. p̄
 mo ponit opiniōem quorūdam qui dicit q̄ patri non
 q̄ritur obligatio actiue nec passiuē q̄d glo. reprehendit
 per hanc. l. scōo ponit opiniōem hu. qui dicit q̄ p̄ri q̄ri
 tur obligatio actiue & passiuē. tertio ponit opi. ¶ 2o. q̄
 dicit q̄ patri q̄ritur obligatio actiue non passiuē: ita q̄
 ip̄e pater obliget. p̄me due partes sunt clare: ideo uide
 eas ad l̄ram vsq̄z ibi: sed 2o. Tenio ad opi. ¶ 3o. & q̄
 pater ex p̄sona filij recipientis mutuū nō obligetur p̄
 bat ip̄e quattuor rōnibus. p̄mo quādo filius accipit pe
 cuniā mutuo ab extraneo obligat de peculio s̄m q̄ hu.
 dicit. sed ista obligatio est ciuili tantū nō naturalis: q̄a
 nō habet patris cōsensum: ergo quādo accipit a fratre
 pater nullo modo tenet ciuilitur: nō quia nō pōt eē in
 ter patrē & filium uel inter duos fratres. naturaliter nō
 quia naturaliter nō tenet etiā si accepisset ab extraneo
 & sic rō hu. retorquetur cōtra eum. hoc uult dicere
 p̄ma ratio 2o. uide eam. Scōa ratio est in duobus ser
 uis quoz vnus recipit mutuo ab alio. ¶ Tertia ratio
 ē in seruo delinquēte. ¶ Quarta ratio est: quia si pater
 esset debitor & creditor tolleret actio cōpēsatiōe &
 nō successiōe: & sic esset contra istam. l. ut dixi in contra
 rio signato in p̄n. huius p̄tis: & ista glo. est clara. iō uide
 eam vsq̄z ibi. est & alia. ¶ Quinto p̄bat 2o sic. idē nō
 pōt eē sibi debitor & creditor: nec idem apud eundem
 p̄ eodē pōt esse obligatus: ut. l. si quis pro eo. §. i. j. de
 fideiuss. & l. vranni⁹. eo. ti. & l. heres a debitore. §. i. S̄
 si tu diceres hunc patrē eē debitorez & creditorez esset
 idē debitor & creditor. ¶ Itē tenet eide iste fili⁹ debi
 tor p̄ eodem. ¶ Cōcluditur ergo q̄ pater nō obligat:
 l̄z sibi acquiratur. ¶ Cōtra hoc op. si hoc est verū ergo
 pater qui p̄mittit filio nō obligatur ip̄i filio naturaliter
 q̄a illa obligatio qua obligatur filio reuertetur ad ip̄
 sum patrē. ¶ Itē illud q̄d dicitur q̄ naturalis obligatio q̄
 ritur p̄ filium patri est verū quando filius obligat sibi
 extraneum: secus si ip̄m patrē: ut hic in. §. questuz: &
 hec est ratio in. d. l. si quis pro eo. §. i. q̄ fideiussor non
 potest intercedere pro patre apud filium. licet enim pa
 ter ip̄i filio naturaliter obligetur: nec reacquiratur ip̄i
 patri: tamē obligatio qua obligatur fideiussor ip̄i patri
 acquiratur: & sic esset obligatus eide pro eo de q̄ iu
 ra nolunt. ¶ 2o modo habes totā istam glo. ex qua ha
 bes q̄ quādo pater p̄mittit filio directo obligatur na
 turaliter: nec ad ip̄m patrē reuertitur: l̄z glo dicat con
 trarium: & male in. d. l. si quis pro eo. §. i. secus quādo
 obligaretur filio per aliū: ut per fideiussorē datū a p̄re:
 q̄a tunc reacgreretur ip̄i patri: & hec est ratio hic: q̄ pa

aC ¶ Pecuni
 am. & sic ad
 hoc ut dica
 tur peculij
 requirit cō
 cessio. adde
 l. peculij in
 p̄n. j. de pe.
 & l. filius s̄z
 lec. antiquo
 rum. C. fa.
 ber. & no. in
 l. si. j. de pe.
 leg. s̄z Bal.
 hic Alex.
 bC ¶ Prose
 ctitiij. ad h
 . l. si absentij
 C. si cer. pe.
 Alex.
 cC ¶ Credēdi.
 uide Bal. i
 l. si. C. q̄ cū
 eo i. vj. col. i
 v̄ mō uenia
 mus.
 dC ¶ Et filius.
 pater & fili⁹
 sunt tanq̄z
 duo rei cre
 dēdi. Bal.
 hic q̄ non si
 cur in patre
 & filia i acti
 one de dote
 iuxta no. in
 . l. ij. j. solu.
 ma. Alex.
 eC ¶ Istā p̄tez
 glo. an illud
 q̄ vnus ex
 reis creden
 di porrigit
 teneatur aliq̄
 cōicare uide
 q̄d no. bar.
 in. l. si vnus
 in p̄n. s̄. de
 pactis.
 fC ¶ Remane.
 at. uide Bal.
 in. l. si. C. q̄
 cū eo. i. v̄. §.
 cōtra hoc.

Bij

A Et filius. Quare iter patre et filium non possit civilis obligatio: sed naturalis sic. **¶** Bal. in l. si. C. qd cu eo. in. ij. col. et i. v. tertio p mittendus.

B Conclu. dit. quare civilis contra patre filio si datur: cogitatur: quia p ista rationes non deberet etiam acquiri filio obligatio naturalis contra patre qd est contra istum tex. in. s. q. situm. vnde videt tenenda pma et secunda ro. s. relata. s. aduerte q bar. sicut ar. qd feci l. i. si qd p eo. s. i. de fideiuss. die s. q. q. ista regula non hz lo. cu obligatio ne naturali et Bar. j. in viij. colum. Alex.

C Civilis dicitur tam no. Bal. l. cum oz. s. no aut ad fin. C. de bo. qz lib. q. si pater assignavit legitima duobus filijs in vita poterit ipsi ad invicem contrahere: et oriet obligatio civilis et naturalis sicut in dote late: secus si simpliciter esset scilicet coessio in peculio. Alex.

D Agraf. vide Bal. l. i. si. C. quod cu eo. in. ij. col. in. v. op. vltimus.

E Ratum habent. s. imo indistincte videtur videndum quod habeat locum etiam isto casu codictio idebiti: quia ista exceptio codictiois si potest obijci re petenti isto casu iuxta no. in. l. cu his s. i. s. e. et videt hic senti re. Bal.

F Impedi.

ter non obligatur ex persona filij accipientis mutuū: quia si obligaretur reacquireretur sibi ipsi. **¶** Op. q. ista sit perfecta responsio. quid enim si hereditas non eēt adita qd in hoc tex. non ponit. **¶** Glo. respondet q. qdam fatetur contrariū q. tunc non posset repeti: et eo casu hec lex non responderet. alij dicunt q. etiam tunc posset repeti: quia tunc etiam est heres ipso iure: quod dicitur in glo. super verbo post mortem: que est clara. **¶** Item op. dicit hic q. liberatur filius pro ea quantitate q. ad alium pervenit ex peculio. contra imo dicitur liberari respectu quotę et non respectu quantitatıs: ut. l. si ab eo. C. de neg. ge. et. l. si ad ultra. j. de heredi. acti. Sol. aliud in hereditate: ut ibi. aliud in peculio: ut hic. hoc dicitur gl. super verbo: non minus. qd est no. ut dicam. j. quando declarabo. **¶** Op. et nunc venio ad secundam gl. magnā. dicitur hic q. tollitur obligatio p. ea quantitate que ad fratrem creditores pervenit in peculio. contra medietas peculij pfectitij pertinet ad fratrem iure hereditario: ut. l. certum. C. fami. herc. ergo cum recipiat suum non dicitur alter frater liberari. timore h. est facta tota glo. secunda magna. quidam dicunt q. dicitur intelligi quando ad fratrem non pervenit de peculio: sed de portione fratris debitoris. **¶** Jo. dicit contra rium qd probat multis rationibus et exemplis. vide glo. per te que est clara. alie gl. sunt clarissime. Apparatu sic aliquantiter ad litteras examinato veniamus ad difficultates que hic tanguntur. Et primo circa primam partem glo. quero que est ratio q. inter patres et filios vel inter duos fratres non cadit obligatio civilis: sed solū naturalis. **¶** Rūdeo: cōis ratio doc. est: quia patria potestas ē de iure civili: ut insit. de pa. potestate in pnc. et. l. nam civium. ff. de his qui sunt sui vel alie. iuris. sed de iure civili pater et filius censentur una et eadem persona: ut insit. de inuti. stip. s. ei qui. et. C. d. ipu. et alijs substi. l. si. sicut ergo idēz non potest sibi ipsi esse obligatus: ita nec pater et filius et eadem ratione plures filij in eiusdem potestate. sed de iure gentium pater et filius sunt diverse persone: id obligatio naturalis que est de iure gentium cadit inter eos. alij assignant aliam rationē quam glo. tangit insit. d. obli. in pnc. circa fi. glo. magne. nam actiones et obligationes sunt introducte propter iudiciū. est enim actio ius persequendi in iudicio. et. sed inter patrem et filium non potest esse iudicium: ut. l. lis nulla. s. de iudi. **¶** Iste sunt rationes cōes que lz satis bone sint: tamē alia ratio est melior et firmitior quam ponit iuriscō. si quis bñ advertit. nā debetis scire q. de iure gentium antequam essent prodite actiones ille qui debebat aliquid recipere consequebatur illud manu regia seu per potestatem regiam: ut. l. ij. in prin. s. de ori. iur. et istud est cōe oibus gentibus. nam regia potestas de iure gentium est: ut. s. de insti. et iure. l. ex hoc iure. **¶** Postea de iure civili fuerunt introducte actiones p. quas quis in iudicio prosequatur qd sibi debetur et consideravit ius civile q. patri erga filium vel domino erga servū remanebat illa potestas regia: qua sua auctoritate potest auferre a servo vel filio illud qd sibi debet: ideo ipsi patri vel domino non providit de remedio actionis vel obligationis civilis. **¶** Istam rationem ponit tex. in. l. servū et filij. i. pnc. j. de fur. facit. j. si quis te. li. esse iussus fu. l. i. s. habet autem. ibi. quia coerceri potuit. facit ad hoc de pa. p. ate. l. congruentius. **¶** Dices tu: ista ratio pcludit q. pater non hz obligatū filij civiliter. s. que est rō q. fili. non hz ptem obligatū civiliter: cō fili. in patre nequeat exercere illam potestatem: **¶** R. ratio est hec ex duabus regulis iuris nostri. una regula ē q. quicquid acquirit filius acquirit patri. l. i. in prin. ff. si quis a pa. sue. ma. et. j. de acqui. here. l. placet. alia regula est q. ex qua causa recipiēdo ab alio tu acquiris tibi: ex eadem stipulando a me tibi non obligor. **¶** Istam regulam tradit Jul. in. l. sed et si quis. s. et regulariter. s. d. usufruc. et. l. liber homo. in pnc. de verbo. obli. Cum ergo filius obligando sibi alius civiliter querat patri merito patrem sibi obligare

non potest. **¶** Que autem sit ratio inter dominum et servū dicitur. j. eo. l. si id qd. sed que est ratio q. inter duos filios non contrahitur civilis: **¶** R. ex predictis rationibus colligitur una tertia ratio inter duos filios. nam una regula est q. quicquid acquirit filius acquirit patri. ergo si unus ex fratribus obligatur alteri queritur patri. sed pater non habet civilem obligationem in filijs per istam dictam rationem. ergo et. **¶** Nunc intro glo. et quero quando filius mutuatur pecuniā alteri nomine patris: utrum contrahatur mutuū ita q. patri acquiratur. **¶** Glo. dicit indistincte q. sic: qualitercumq. filius habuerit pecuniā. qd non est usquequaq. verū. aut. n. fili. mutuatur pecuniā suaz castrenses vel q. si castrensē noie patris: tunc patri non acquiritur: nisi ratihabitione secuta: ut. l. si absentis. C. si cer. pe. aut mutuatur pecuniā ipsius patris: et tunc non contrahitur mutuū: nisi patris voluntas intercedat vel sequatur consumptio: quia dominium transferre non potuit. aut mutuatur pecuniā sui peculij adventitij s. iura. hodierna: et intelligo in casibus in quibus patri non acquiritur usufructus: ut. j. dicam: et tunc videtur idem quod. s. dixi castrensis vel quasi. s. q. requiritur ratihabitione patris. et est advertendum q. hoc casu non procedit ista lex forte simpliciter ut glo. dicit: quia filius mutuans nomine patris pecuniā suam habet obligatum patrem ratum habentem actione negotiorum gestorum: et ideo alius fili. solvens post mortem patris non posset repetere tanquam indubitum: quia posset sibi obijci cōpensatio de eo qd debet ex persona patris per act. nego. gest. et hoc verum est. volendo tamen. l. istam simpliciter intelligere q. cōditio indebiti haberet effectum: tenendo istam casus positionem deberet dici q. fuit mutuata pecunia nomine patris animo donandi: vel q. cōpensatio non opponatur. **¶** Secūdo quero quādo filius mutuavit nomine suo: an contrahat mutuū q. procedat hec lex. **¶** Respō. quādoq. filius mutuatur pecuniā p. patri castrensē vel quasi castrensē peculij: tunc non procedit hec lex: sed bene contrahitur mutuū: ut ipsi filio querat civilis et naturalis obligatio. l. ij. j. ad macedo. **¶** Hic dicto videt ob. quia hic mutuatur alteri filio existenti in potestate et sic videt ob. senatuscō. macedonianum: nec videt iuvare glo. per. l. ij. quaz allegat: quia ibi loquitur in accipiente mutuū qui accipiebat in causam castrensis vel quasi castrensis peculij. **¶** Hic glo. loquitur in dante mutuū de castrensi peculio vel quasi: nisi poneremus vtrūq. habere castrense peculium vel fateamur q. ob. senatuscōsul. macedonianū: nisi sit mutuū datū in casibus in quibus cessat: ut in casu. l. si permittente. C. ad macedonianū. nec hoc glo. removere intendit. quādoq. filius mutuatur pecuniā patris: tunc contrahitur mutuū consumptione secuta et acquiritur patri naturalis: ita loquitur hec lex. nec curio licet qdam dicant contra si pecunia fuit mutuata contra senatuscōsul. macedonianū: cum macedonianū non propterea impediat naturalem obligationem de qua hic tractam: ut. l. quia naturalis. j. ad macedonia. et qd no. l. cum quis. C. de iur. et fac. igno. **¶** Quandoq. mutuatur filius pecuniā pfectitij peculij: tunc contrahitur mutuū incontinenti: quia habebat potestatem transferendi dominium: ut. s. si certū peta. l. eius qui in p. uinc. et procedit hec lex. quandoq. mutuatur pecuniā adventitij peculij: et tunc dicit glo. olim idem sicut in pfectitio. hodie idem q. in castrensi vel quasi: et sic pertrā sit. **¶** Domini hic est advertendum. quandoq. pater in pecunia adventitia habet usufructū: et tunc est idē oliz qd hodie. nam in pecunia non potest haberi usufructus sine proprietate. **¶** Idem in omnibus rebus que usu cōsumuntur: ut. s. de usufruc. earum rerū que usu con. l. si cui. et. l. tribus. et. l. pe. et. fi. vnde filius non potest eas mutuare: sicut nec pecuniā patris: pro hoc: quia etiam si proprietatis esset sua non posset alienare: ut. l. cu non solū. s. filij aut. C. de bo. que lib. **¶** Sed in casibus in quibus

at. videtur
q. etiam quā
do habet lo
cum senatus
consultum:
tamen habe
at locum dis
positio huius
legis: et q. so
lutum nō re
petatur per
ter. in. l. sed
si pater. §. si
cum. l. si. §. j.
ad mace. et
q. no. glo. i.
l. i. §. i. in. §.
petitio. c. ti.
et l. qui exce
ptōem i. p. n.
f. e. ubi solu
tum filio tu
to beneficio
senatus consul
ti repetit.
§. q. §. Bal.
hic transeat
cum senten
tia Bar. hic
proxi.

C Liulio.
obligatō. cū
Bar. trāsit
hic Bal. et
idem Ja. de
bel. in dispu
tatione quā
ponit in. l.
ij. C. de iof.
dona. l. j. hic
nihil firmet
et vide q. di
xi p. Bar. i
dicta. l. iube
mus euz cō
cor. et ibi p.
Bal. et in. §.
i. ubi querit
qui contra
er. fieri pos
sint inter pa
trem et filiu
et quid i. pro
fectitij an
valeat cessio
facta filio p
tra patrem. et
quid in ad
uentitio cō
trahitur eti
am alias te
net Bal. in
l. cum o. §.
nō autem in
fin. de bo. q.
lib. adde q.
obligatio le
galis bñ ca
dit inter pa
trem et filiu
l. si quis pri
oris. §. i. illo
et ibi Bal.
C. de secun
nup.

C Regula.
vide Bar. l.
l. si q. p. eo.
§. i. de fide
iuf. c. j. i. xij
ij. col.

patri nō queritur usufructus: nec est legitimus administrator pcederet hec glo. ¶ Pro cuius declaratōe qro an hodie inter patrē et filiū i aduentitij p̄sistere posset civilis obligatio. ¶ Glo. ut vides hic videt dicere q. sic: idē no. in. l. si q. pro eo. §. i. §. allega. et in aut. vnde si parens. C. de inof. test. et de pac. conuen. l. pactū. et videtur ter. in. l. i. iubeamus. C. ad trebel. Sed certe ille le ges hoc cōcludunt. f. q. pater obliget filio et be ne: quia cessat ratio p̄dicta. nā filius stipulādo ab alio ex cā aduentitia nō acqrit patri: ergo potest stipulari a patre. sed q. filius obliget pa tri ex causa aduentitia civiliter hoc nō est bñ cla rum. sed puto q. in casibus in qbus pater non querit usufructus: nec est legitimus administrator q. filius sibi obliget: q. in illis reb. non potest patriā potestātē exercere: sicut in castrensi vel q. si: vt. j. de fur. l. si quis vxori. §. i. sed in aduenti tiji in qbus habet usufructū: et in qbus est legi timus administrator et potest potestātē patriāz exercere sine reprehēsiōe: vt. l. i. C. de bo. ma. et in aut. de nuptijs. §. et ita. tūc nō puto q. oblige tur fili. patri civiliter: q. subest adhuc ratio p̄ dicta. Sum. expediti de prima parte glo. et c.

C Lenio ad secūda partē glo. et primo quero vtrū obligatio naturalis querat per filiū patri. ter. est hic q. sic: licet qdam dixerit cōtrariū: vt tangit glo. hic in p. n. tertie partis huius glo.

C Pro qbus arguo. si obligatio naturalis q. rat patri: ergo pater promittēdo filio non obli gat naturaliter per regulā iuliani. §. alle. et l. si et si q. §. et regulariter. §. de usufructu. et l. liber homo. in p. n. ff. de sbo. obli. Preterea iura na turalia sūt imutabilia: vt insti. de iure naturali. §. sed naturalia qdem. ergo et c. Respō. ad p̄mā q. illa regulā iuliani nō habet locū in acqfitio nib. de iure naturali primeuo. ratio q. cū illa regula sit de iure civili nō potest impedire acq. sitionē naturalē. nō ob. secūda ratio: q. dico in proposito per ius civile nō tollit obligatio na turalis: sed transferit de vno i. aliū: sicut dicim. de dñō q. licet sit iuriscētū trāsserit per vsucapi onē: et etiam per alios actus iuris civilis: vt per sentētiā vel per rescriptū principis. ¶ Secun do quero et hoc est magis subtile: vtrū acqrat per filiū hoc est i. mediā personā filij: ita q. p̄rio filio et ipi p̄ri per filiū acqrat: an sbo acqrat p̄ri directo per filiū tāq. per quoddam organū. q. acqrat patri directo probat: q. ista obligatio naturalis ex cōtractu mutui cōtrahit per actuz naturalem scilicet numeratiōe: ergo alteri q. r̄if directo: vt. l. ea q. civiliter. §. i. de acq. re. domi. et l. q. meo. §. i. de acq. possess. cōtrariū dicit glo. hic q. q. r̄if primo filio: et ex persona filij q. r̄if pa tri: vide glo. ibi et patri per filiū: et hoc videtur probari in. l. i. in p̄ri. si q. a patre fu. manu. So. in obligatiōibus q. cōtrahitur per actū natura lem: vt numeratiōe vel traditiōe: si qdem per fi liū fuit facta nomie patris acqrat patri directo: vt. l. certū cōdictio. §. si nūmos. §. si certū peta. sed si fuit facta nomie ipi filij: tūc procedit hec glo. q. acqrat filio et per filiū patri. Idem dico in acqfitiōib. que sūt per act. mere civiles: vt dicta. l. ea q. civiliter. de acq. rerū do. ¶ Tertio qro: dixi q. p. filiū acqrat patri: an apud filiū ali quid remaneat: et glo. dicit q. apud filiū rema net naturalis: et patri acqrat naturalis: et sic cō cludit q. ab initio nate fuerūt due naturales: et hoc in acqfitiōib. que sūt per actū naturalem. in illis vero q. sūt per actum civilem nihil rema net apud filiū dicit glo. vt. l. placet. j. de acq.

heredi. Cōtra hoc vltimū arguo sic: ea que sūt iuris civilis durius separant a nobis q. ea que sūt iuris naturalis. nam obligatiōes civiles nō trāseūt i fideicomissariū. nisi vtiles directe apō heredem remanēt. sed obligatiōes naturales i totū trāseūt in fideicomissariū: vt. l. si eius. ff. ad tre. et ideo concludo q. in isto actu acqrendi patri per filiū nō acqritur magis illud q. est de iure civili q. illud q. est de iure naturali: vnd in hoc istam glo. nō teneo. Item in eo q. glo. di cit q. ab initio nascunt due obligatiōes natura les nō dicit verū: quia vt dictū est in precedenti q. naturalis que querit patri primo queritur fi lio. dicere autem q. ab initio ipi filio queratur due naturales hoc est absurdū et sine lege loq cōtra. l. illam. C. de colla. Preterea si hoc esset verū fideiussor posset accedere pro patre apud filiū. nam licet obligatio naturalis in personaz fideiussoris que acquiritur patri per filiū sit nul la: quia nō potest esse pro eodem apud eundē obligatus: tamē illa naturalis q. remanet apud filium cōtra fideiussorem remaneret aliqua q. est contra dictum. §. i. in. l. si quis pro eo alle. et tangit hic circa finem huius glo. dic ergo q. vna ab initio naturalis nascitur: et illa cū effectu querit patri: vt hic et apud filiū nulla remanet nisi solo nomie nō effectu aliquo: vt dicta. l. i. si quis a pa. fue. ma. et l. cū filio. j. de le. i. et licet ibi loquat de civili acqfitiōe: tamen idem de acqsi tiōe naturali: et multo fortius: vt. §. dixi et c. Ad ratiōes glo. que concludūt q. nascatur due na turales. Respō. prima ratio est quia peculium pertinet ad patrem et ad filium: ergo et obliga tio naturalis ad patrem et ad filium debet per tinere. Respō. peculium vere pertinet ad patrem et ideo diuiditur inter heredes vt hic et l. certū C. fami. her. C. Quo ad quid tamē dicitur ad fi lium pertinere scilicet si bona patris publicarē tur: vt. l. iij. §. sed vtrū. ff. de minoribus: que ca sum expectare nō debemus: vt. l. inter stipulan tem. §. sacra. j. de verbo. obli. Apparet ergo q. peculium filij dicitur solo nomie esse filij: sed effe ctu est patris. eodē modo ista obligatio natura lis solo nomie est filij: sed effectu patris est. et iō dico q. in casu huius legis si filius creditor nō fuisset heres patris: solutū ab eo indistincte re peteretur: quia quo ad euz omnino erat indebi tum: vt dicta. l. seius. ad trabe. C. Item p. bar glo. per leges que debent deduci q. filio debe tur et q. seruo. Sed omnes illas leges itelligo debetur filio. f. nomine non effectu. ¶ Quero vtrū in hac obligatiōe naturali pater et filius habeantur tanquam duo rei credendi. glo. hic dicit q. sic. sed ex predictis apparet q. hoc nō ē verum: quia i. duobus reis sunt plures et diuer se obligatiōes. l. iij. in. fi. j. de du. reis. et. l. ean dem. in. fi. eo. titu. sed hic est vna tantum. ergo et c. Preterea posito q. essēt due: vt dicit glo. nō essent duo rei. nam filio debetur ex suo p̄tractu: patri vero debetur ex dispositione legali. sed diuersitas causarū impedit constitutionez duo rum reorum: vt. l. qui seruum. et ibi no. §. de in terrōg. acti. ergo. et c. In hoc tamen posset su stineri ista glo. q. pater et filius dicantur duo rei: hoc est habeant similitudinem euz duobus reis in hoc. nāz sicut cuilibz ex duobus reis po test solui: ita etiam potest solui patri et filio: et istā similitudinem facit ter. in. l. si unus in prin. §. de pac. licz tamen filio possit solui. non tamē per hoc intendo dicere q. filius habeat cōmu nionez aliquaz in obligatiōe naturali: nisi solū

C Conclu dunt. adde bar. j. i. l. q. de p̄tractu mutui.

C Natura li. vid. §. et p. Bar. in. l. fi. i. v. q. d. duo reis.

B B i i j

nudū nomē: vt. s. dixi. Si enī haberet aliquā cōmuniōem morte patris cōsolidare in eo: sicut dicimus in actiōe de dote: vt. l. i. §. videam^o C. de rei. vr. ac. qd̄ tamē nō pcedit hic: vt patet ex hac littera. **C** Item quero retēta opi. glo. q̄ sint quasi duo rei: an obligatio p̄ris sit potenti or q̄ obligatio filij. glo. dicit q̄ sic ratiōe patrie p̄tatis. vel dicit q̄ ideo est potētior: q̄a negociuz in v̄itate spectat ad p̄rem: sicut quādo vnus ex correis credēdi credidisset pecuniā p̄priaz: ali^o nihil p̄misset. **C** Quero vtrū sit verū q̄ illud qd̄ vnus ex reis credēdi exigit teneat alteri cōmunicare. Glo. dicit q̄ sic: qd̄ dicit ut dixi. s. i. ratiōe litterali huius glo. **C** Quero an peculium p̄fectiū cōferatur: et qualiter. glo. dicit q̄ cōfertur: et cōferat tradēdo vel liberādo: vt habes in glo. qd̄ intellige de collatiōe facti. nam d̄ iure peculii p̄fectiū est cōmune: licet sit separātū a ratiōibus patrie: vt. l. certū. C. fa. her. z. C. de colla. l. si donatiōe. et hic sumus expediti de sc̄da pte glo. **C** Veniam^o ad tertiā partem glo. et pro huius declaratiōe primo quero an actio de peculio sit in rem vel in personā. quidam dicūt q̄ est in rem: et hoc dicunt vt ostēdant nullam obligatiōē p̄supponere: et sic p̄ per filiū d̄ns per suum nō obligantur: qd̄ probant: q̄a re perēpta d̄ns nō tenet sicut in realibus: ut. l. q̄situm. j. de peculio. Pro eis arguo: q̄a ille ad quē transit peculium titulo singulari p̄t cōueniri: vt. j. de pecu. l. z. ancillarum. §. si suus: qd̄ non ē in actiōibus p̄sonalibus: ut. l. i. §. si heres. j. ad trebel. Preterea cedendo peculio liberat: ut. l. sed postq̄ in fi. cōi. diui. qd̄ n̄ ē in actiōib^o p̄sonalib^o: ut. l. s. cū fructuari. z. l. seq. s. de vsufu. **C** Contrarium ē v̄itas: ut insti. de ac. §. in p̄sonam. z. l. summa. in. fi. j. d̄ pecu. z. in qualibet earum ē expressuz: nec curo de d̄cō **P**e. quod refert **L**y. in. l. d̄m. C. quod cū eo. qui dicit q̄ actio ē p̄sonalis: sed adiectiōe in rē quia leges p̄dicte loquūt de ip̄a actiōe cū adiectiōe de peculio: nec potest separari d̄cā adiectiō: ut aliquid remaneat ab actiōe. sicut nec qualitas a subiecto: ut. l. ij. s. d̄ vsufructu. **C** Contra. non ob. nam etiam in actiōibus p̄sonalibus. video q̄ re p̄empta quandoq̄ quis liberat: vt in debitore speciei. **C** Itē video q̄ ille ad quem res peruenit titulo singulari tenet ut in actiōibus scriptis in rē: ut. l. de eo. §. fin. s. ad exhibē. z. l. i. §. i. j. de interdi. et hoc etiam casu liberat cedēdo rem bona fide: ut dicta. l. sed postq̄ in fi. **C** Secūdo quero posito q̄ hec actio sit p̄sonalis^o vtrū sit datiuā vel natiuā: hoc est q̄ nascatur ex matre: scilicet ex obligatiōe **L**y. in dicta. l. d̄m. circa fi. et sunt uerba sua dicit q̄ est datiuā. tenet enim pater vel domin^o propter cōtractuz filij uel sui non ex aliqua obligatiōe: s̄ quia lex dat istam actiōē. hoc est falsum: et cōtra casū plurium legum. p̄mo cōtra l. iij. §. si filius. j. de pecu. z. §. iul. z. §. sed z. si filius. z. l. depositi. in prin. z. quando actio d̄ pe. est. an. l. i. §. merito. ibi p̄duci obligatiōē. **C** Cōcludo ergo q̄ ista actio oritur ex matre obligatiōe. **C** Tertio quero ergo si oritur ex obligatiōe: vtrū ex obligatiōe ciuili vel naturali vel ciuili tantum vel naturali tantum. In hoc sunt opi. hic inter **D**u. et **A**zo. **D**u. dicit q̄ pater z. domin^o tenent ciuilit̄ z. naturalit̄. pro eo facit: quia ciuilis sola uel naturalis sola non ē sufficiens ad p̄ducēdam actiōē: vt no. insti. d̄ oblig. in prin. **A**zo dicit q̄ ex sola obligatiōe ciuili que tamen habet effectum naturalis. pro eo

facit: quia d̄ficat consensus: imo obligantur pater z. domin^o etiam inuiti: vt. l. si quis suum. §. etiam. j. d̄ pecu. Istam opi. **A**zo. puto veraz. nā obligatio naturalis dicitur de iure gentiuz: vt dixi in. l. si nō sortē. §. libertus in prin. s. eo. **C** Sed hoc q̄ pater z. domin^o teneantur d̄ peculio nō est de iure gētium. Item nō est ibi cōsensus qui naturalem obligatiōē inducat: ergo z. c. non obstat si dicitis: ergo nō est sufficiens ad producēdam actiōē: quia debes scire q̄ q̄dam sunt obligatiōes ciuiles que habent effectum naturalis: ut dicit **A**zo p̄pter auctoritatē statuētis: ut obligatio que descendit ex re iudicata: z. obligatio que descendit ex rescripto p̄cipis: vel etiam ex edicto pretoris: ut in casu nostro que producunt actiōē. possumus tamen dicere q̄ hic est q̄dam ficta naturalis: quia illō quod facit iudex vel conditor. l. videtur facere pars: ut. C. de euic. l. si ob causam. z. s. de legi. l. i. z. hoc est quod **A**zo voluit dicere q̄ habet naturalis effectuz. **C** Quero in casu. l. nostre: vtrū ex p̄sona illius filij qui est naturalit̄ obligatus pater obligetur naturalit̄: **A**zo dicit q̄ non. nam etiam extraneus nō obligatur naturalit̄: vt dictum ē. s. quod intellige verum quantum ad p̄sonam ip̄orum filiorū. alias secus: quantum ad p̄sonam extraneorum: ut statiz dicā. **C** Quero duo huiusmodi domini erant quorū vnus accepit ab alio pecuniā mutuo. vtruz ex p̄sona huiusmodi accipientis dominus teneatur. **A**zo ut hic vides dicit q̄ nō. probat quia d̄ peculio dedit qd̄ alteri debet: nec ob. si dicitis q̄ in peculio eius cui debet cōputatur illud quod suus accipiens mutuo debet. ut. l. q̄ruberōnis. in fi. j. de peculio: quia cōputat tanq̄ debitum a seruo nō a d̄no. ita dicit **A**zo. Domini hic est aduertēdum. nam vbiq̄ in materia de peculio leges dicunt suuz debere loquuntur improprie z. factum significant: vt. l. nec seruus. j. de peculio. Itē debes scire q̄ illud q̄ naturalit̄ tantum debet nō potest ab alio imputari in patrimonio: ut. l. i. §. id quod naturalit̄. j. ad. l. fal. ex hoc dico q̄ cum lex dicat q̄ id dominus debet imputare in peculio quod seruus debet q̄ ad id d̄ns tenetur ciuilit̄ que ciuilis habet effectū naturalis: vt. s. dixi. et hoc respectu eorū agētuz de peculio: non respectu ip̄orum suoz: z. s̄ hoc cōcludo q̄ d̄ns dicitur debitor z. creditor respectu eiusdē debiti: scilicet debitor respectu serui debētis: z. creditor respectu mutuantis. z. si dicitis hoc videt̄ impossibile q̄ quis debeat sibi ip̄i. **R**espō. diuersitas patrimoniorū tollit cōtrariū. nam respectu peculij vni^o serui dicitur debitor: respectu alterius dicitur creditor. sicut dicimus in fisco habente diuersas stationes: ut. l. iij. z. iij. C. de compē. sicut etiam dicimus alias p̄pter diuersitatē patrimonij: vt. l. si arrogator. s. de adop. **C** Item si opponis si ip̄emet dicitur debitor z. creditor: ergo ip̄emet cōpensat. **R**espō. hoc nō est verum. nā illō quod debet sibi onio debet deduci de peculio vt. l. sed z. si dānum. §. i. z. §. sequen. j. de peculio. sed illud qd̄ ip̄e debet ex peculio alterius nō onio debet. sed prius facta deductione d̄ eo qd̄ debet sibi z. alijs suis: qua d̄ductione facta forte nil erit in peculio: z. hec est ratio quare cessat cōpēsatio. probatur hoc. j. de pecu. l. quoties §. si creditor. habuisti no. in. l. cum fundus. §. suum tuū. s. si cer. peta. **C** Quero vtruz ex p̄sona serui delinquētis in res alterius d̄ni vel alterius serui d̄ns obligetur. **A**zo dicit q̄ nō. z. in

C Sentia. istud intellige: vt p̄ hoc Bar. j. ca. l. in. xix. colū.

C In p̄sonam. vide i. sti. de act. §. actiōes aut de peculio. ibi plenissi. me de obus istis articulis quasi. j. positus z. de hoc vide p̄ **P**e. z. bal. in. l. pe. C. q̄ cuz co. z. ibi p̄ **L**y. d̄ forma libelli in actiōe d̄ peculio. z. vid̄ **B**al. in. l. fi. C. q̄ cū eo.

C P̄sona. z. v̄nd oriatur hec actio z. an dicitur nomē actiōis vide **B**al. i. l. fi. in. vi. col. C. q̄ cū eo.

hoc apparet manifeste ratio: quia dominus vel pater non obligatur naturaliter per filium vel suum: ut l. id quod si filii. de peculio lega. Videte si loquimur de obligatione que descendit ex edicto de peculio. fateor quod ex delicto serui dominus nullo modo obligatur etiam extraneo: quia actio de peculio non datur ex delicto: ut l. de peculio. l. iij. §. si ex causa. et tunc procederet clare dictum glo. Sed si loquimur de obligatione que procedit ex edicto de noxalibus tunc posset habere dubium. finaliter dicendum est idem quando delinquit contra ipsum dominum vel contra consuetum: sed si contra extraneum tunc obligatur: ut in toto titulo de noxali. et de hoc est regula tradita per impatorem in l. apud antiquos. C. de fur. quia eius serui nomine et tunc ibi patet.

Circa hoc posset moueri unum dubium utrum in obligationibus ex delictis sit obligatio naturalis. et glo. in l. si iure natu. §. ius gentium. videtur tenere quod non: quia delicta sunt contraria iuri naturali. doc. tangit in l. ex hoc iure. ff. de iusti. et iure. et ibi dicam. Quero circa casum. l. nostre. quoniam vnus frater mutuatur alteri: utrum ex persona recipientis mutuo pater obligetur. Glo. quod non: quia secundum hoc esset sibi debitor et creditor et tolleretur actio vi compensationis: quod est contra istam. l. quod est verum respectu ipsorum filiorum: sed respectu extraneorum voluntur agere de peculio diceretur obligatus civiliter que obligatio haberet effectum naturalis: ut s. dixi in contrariis. Quero vltimo utrum obligatio naturalis que queritur filio que ratur patri. Glo. hic optime distinguit. aut obligatio naturalis queritur filio directo ab ipso patre: quia ipse pater promittit vel obligatur: et tunc non reuertitur ad patrem: ut hac. l. §. questus. sed si queritur filio ab alio: ut a fratre suo vel extraneo: tunc queritur patri: ut hac. l. in pncipi. et illa est ratio in l. si quis pro eo. §. i. alias quod fideiusor promittens pro patre non obligatur: quia si obligaret filio acquirere res ipsi patri: et sic reperiret eadem pro eodem obligatus: ut ibi patet: licet glo. ibi videat aliquam tulum ab ista glo. discrepare. et huic glo. contra dicere et male. Sed contra hoc op. ex qua causa stipulando ab alio mihi acquiris ex eadem stipulando a me non obligor. l. sed et si quis. §. et regulariter. §. de usufructu. et l. liber homo. in pncipi. §. de seruo. ob. Si ergo naturalis ab alio queritur queritur patri: ergo pater ipsi filio non potest naturaliter obligari. Resp. illa regula de qua opponitur est iuris civilis. ideo solum debet intelligi de obligatione civili non de naturali: ut hic et ibi patet. Sum expedit de prima glo. magna: veniamus ad sequentem glo. que incipit tractare quoniam ista obligatio naturalis extinguatur. Pro cuius declaratione quero quod si istud naturale debitum fuisset solutum a fratre debitore post mortem patris ante aditam hereditatem: an possit repeti. Jo. et Hu. dicunt quod non. quia tunc est in totum debitum. Et non contradicit huic: sed limitat. dicit enim quod aditione postea secuta apparet ab initio fuisse in debitum: et sic causa ducit ad non casum. merito potest repeti. quod maxime habet locum in filiis qui ab ipsa morte finguntur fuisse heredes. ita dicit Et. Ego dico totum contrarium. nam obligatio naturalis qua frater tenebat fratri in totum fuit querita patri: ita quod nudum nomen remanet apud filium: ut s. dixi circa secundam partem precedentis glo. et ideo si soluitur illi fratri non existenti heredi patris soluit omnino in debitum: et ab eo repetitur: ut d. l. si eius. ad trebel. §. si soluit post aditam hereditatem est sibi pro parte hereditaria debitum: et tunc tex. noster procedit.

dit. possemus tamen dicere quod recipiendo istam solutionem videtur hereditatem adire: quia contra ius et nomen heredis fieri non potest: ut l. pro herede. §. papi. §. de acq. here. Venio ad glo. super seruo non minus. Et quero quando per uentione peculij extinguitur ista obligatio naturalis utrum extinguatur respectu quotae an respectu quantitatatis que peruenit. verbi gratia debitum erat. xx. ad fratrem creditorem de peculio peruenit quinque que erant dimidia peculij. utrum obligatio extinguatur pro dimidia an pro quinque tantum: Glo. dicit quod pro quinque tantum. Et hoc est quod tex. dicit non minus ut sic respiciat quantitatem non quotam. secus esset in hereditate: ut l. si ab eo. C. de neg. gest. et de heredi. act. l. pro hereditariis. et l. si adulta. et iste est pulcher passus. Quero que est ratio differentie inter peculium et hereditatem. doc. dicunt optime hereditas representat personam defuncti et pro ea parte pro qua quis est heres pro ea persona defuncti representat. l. cum a matre. C. de rei ven. et quod non in l. ij. in fi. §. de preto. stip. sed peculium non representat personam filij vel serui: sed solus est quedam uniuersitas iurium uel rerum. merito non tollitur obligatio nisi respectu eius quod peruenit: quia persona adhuc remanet in se obligata: igitur sit separata a peculio: ut §. videbitis. Querit glo. quid si nihil de peculio fratris debitoris ad fratrem creditorem peruenit: an poterit agere pro eo quod sibi naturaliter debetur: Glo. dicit quod non quia erat naturalis tantum que non parit petitionem. hic aduerte siquidem frater creditor uellet agere certi conditione ex mutuo non posset et in hoc glo. dicit verum. §. si uellet agere conditione indebiti: quia dando peculium puta sibi prelegatum: ut hic non facta deductione eius quod sibi debet soluit plus debito tunc optime posset. ar. huius. l. §. si. adeo. et §. e. l. g. exceptionem. §. si pars. Venio ad secundam glo. magnam. pro cuius declaratione antequam inter glo. quero et reuoco in dubium. utrum debitum a filio vel a seruo sit onus peculij ita quod ipsum peculium sequatur penes quemcumque vadat: et qualiter istud debeat intelligi. Circa quod dico quod onus peculij est indistinctum: ut hic patet. et §. de peculio. l. si ex duobus. §. i. et sequitur peculium penes quemcumque vadat. tamen intelligendo ut dicam. nam si quidem peculium vadit ad alium vna cum ipso seruo sine dubio sequitur peculium: ut l. et ancillarum. §. si seruus. §. de peculio. et l. si ex duobus. §. si cum l. sequentibus. sed si peculium vadit sine ipso seruo siquidem titulo singulari: ut ex causa legati vel uerborum conditionis: tunc non sequitur peculium: ut ille ad quem peculium vadit posset conueniri de peculio: sed dominus potest deducere debitum de peculio antequam soluat peculium: vel condicere si soluit sine deductione: ut l. i. §. cum heres. §. quoniam act. de pe. est an. nisi forte perueniret ad ipsius seruorum manumissum: ut §. de dote prele. l. ij. §. per praeriu. quod intellige ut ibi no. Sed si peculium transit ad aliquem titulo uniuersali: ut puta titulo hereditario tunc tenetur: ut l. questus. §. i. §. de peculio. Idem si ex causa fideicommissi uniuersalis. l. i. §. si precepto. §. quoniam act. de pe. est an. et tunc tenetur in his casibus pro hereditaria portione quantum vires peculij patiuntur: ut d. l. questus. §. i. Hoc premisso intro glo. et quero. dicit hic quod pro eo quod ad fratrem creditorem peruenit de peculio tollitur obligatio. quero utrum hoc intelligatur de parte que ad eum peruenit an de parte que peruenit ad fratrem debitorem. quidam dicunt de parte que pertinet ad fratrem debi-

Ad secunda glo. adde quod non. Bal. in l. si. i. peculio. C. quod cum eo. in. xxij. col. in. v. circa istam ultimam partem videtur esse qualiter tractatur. et add. bar. l. si quis pro eo. §. i. §. de fideiussori. et §. dau. in l. iudicem. §. i. C. ad trebel. et tene metum quod ex iuramento inter patrem et filium oritur effectus obligationis de iure canonico: ut in c. cum iuramento. et ibi doc. de homici. faciunt no. per Bal. C. de donati. l. fin. ADDE Bal. confi. cclxij. li. iij.

Biiii

torem: nam aliam huius iure suo. huius dicto contra-
 dicit. Jo. et bene. nam istud debitum sequitur peculium
 sicut lepra sequitur boiem: ut dictum est. s. vñ
 pro ea parte que remanet apud fratrem debitorum
 tollitur obligatio pro parte ipsius fratris de-
 bitoris. pro ea parte vero que peruenit ad fra-
 tres creditorem tollitur obligatio pro parte ipsius
 fratris creditoris. nam cum uterque fratrum succe-
 dat patri cui ista obligatio erat quesita uterque
 debet pari iure censeretur: et sic quilibet soluat de
 parte sua. et per hoc apparet quod illud quod dicebat
 quidam: ut. j. referat in glo. in. s. item nec dicat. quod
 debitorum: pro parte fratris debitoris tollat con-
 fusionem pro parte alterius fratris creditoris re-
 manet debitum quod respiciat totum peculium: non est
 bene dictum. nam pro parte fratris debitoris dici-
 tur obligatio tolli non solum confusione: sed etiam quia
 sibi ipsi videtur de peculio soluere. potius enim ista
 obligatio dicitur peculij quam ipsius filii quod apparet:
 quia si ipse filius soluisset de suo repeteret ab alio
 fratre ad quem peruenit peculium: ut hac. l. s. idque
 maxime. et. j. dicitur. ¶ Juxta predicta quero. pone si
 filius meus debebat tibi. x. et. x. erant in peculio:
 de quibus donavi tibi quinquaginta. an ego pater liberer
 in quinquaginta: dicitur glo. quod sic: ut. l. si quis reus. s. i. j. d.
 lib. leg. certe illa. l. hoc non dicit. bene dicit quod pater
 non tenetur in plus: nisi quantum est in peculio: sed
 non dicit quod liberetur. nam poterit esse quod peculium
 augebitur: et sic tenebitur: et posset conveniri: ut. j. d.
 peculio. l. quod situm. s. is qui semel. ¶ Preterea
 non videtur verum. nam hic proponitur quod peculium fuit
 donatum creditori: et ille ad quem peculium vadit ti-
 tulo singulari non tenetur de peculio: ut dictum est
 zc. Sustineam glo. quod dicat veritatem. nam quan-
 do dominus dat alicui peculium potest adducere id quod
 suus sibi debet: vel facere sibi cauere: ut. d. l. i.
 s. item heres. quando actio de pecunia est an. Sed quoniam
 debet ei cui soluit videtur actum quod sibi compenset
 in debito: et ipsemet sibi deducat quod sibi debet:
 et ita intelligatur ista glo. ¶ Quero utrum creditor
 peculij extraneus possit agere contra fratrem
 creditorem quatenus habet de peculio. Glo. di-
 citur quod sic. quod intelligitur pro portione hereditaria tan-
 tum: ut. d. l. quod situm. s. i. et sic ista conventio que fit
 de herede habet duplicem limitationem: vna quod con-
 uenit pro hereditaria portione tantum non pro to-
 to debito. alia quod pro parte hereditaria tantum
 non convenit in totum: sed quatenus vires peculij
 patiuntur: ut. d. l. quod situm. s. i. ¶ Quero quod si iste
 frater debitor soluerit creditoribus peculij
 de suo. an possit repeterere a fratre creditore ad
 quem peruenit peculium pro patre: Glo. dicitur quod sic:
 ut. d. l. quod situm. s. i. et textus est hic. s. idque maxime
 quod intelligitur cum duabus limitationibus predictis.
 et pro hoc apparet quod lex ista non prederet si po-
 neremus exemplum in tribus fratribus: ut statim subij-
 ciam. Pone tres erant fratres vnus habebat in
 peculio centum accepit ab alio fratre mutuo. xv.
 decessit pater: et ei successerunt omnes tres fra-
 tres pro rata: certe obligatio fratris debitoris
 pro sua tertia est extincta: sed obligatio alterius
 fratris creditoris que remanet pro duabus parti-
 bus noie: licet ad eum peruenit de peculio vl-
 tra quam sint ille due partes non extinguitur: nisi pro
 sua tertia. quod apparet: quia ab extraneis credito-
 ribus non posset perueniri: nisi pro tertia parte tan-
 tum: ut dictum est. et sic si teneremus opinionem
 glo. quod apud ipsum filium remaneat naturalis: illa
 naturalis adhuc duraret: licet de peculio plus
 haberet. ¶ Ultimo queritur glo. hic utrum adempto
 peculio remaneat filius vel suus naturaliter ob-

ligatus Jo. quod non. ¶ In contra. et bene: quia casus est
 expressus: sed ipse non allegat in. l. si quis cum filio. et. l. se.
 j. de pecunia. Juxta predicta quod ergo est dictum
 quod hec obligatio est onus peculij cum adempto pe-
 culio: ipsa obligatio adhuc remaneat: s. obli-
 gatio qua tenetur pater et dominus ex edicto de peculio si
 ne dubio est onus peculij: ut. d. l. quod situm. sed obli-
 gatio qua tenetur filius et suus ex suo contractu pro
 tanto dicitur esse onus peculij: quia ipse soluendo
 de peculio quod non est suum liberatur. ¶ Item si soluit de
 suo potest repeterere ab eo ad quem peruenit peculium:
 ut. s. dictum est: sed pro sua obligatione soluerit: sed
 si in peculio nihil esset ipse nihilominus remane-
 ret obligatus. d. l. si quis cum filio: et. l. se. et. l. tam ex
 contractibus de iudi. ¶ Sumus expediti de hac
 glo. magna. quod dicitur hic quod frater soluens alijs
 creditoribus repeteret pro iudicio facta. her. quero an
 potuerit soluere pro parte sua tantum. Glo. dicitur hic in
 verbo facta. her. quod non: id venit in iudicio facta. her. quod
 intelligitur verum si ipse filius debitor conveniebatur
 ex obligatione sua. sed si conveniret ex obligatione
 hereditaria actione de peculio non teneretur nisi pro
 parte sua: ut. d. l. quod situm. s. i. et id si totum soluisset
 repeteret pro act. neg. gest. ut. l. heredes. s. si vnus
 s. fami. her. et ex hoc apparet quod id quod hic dicitur in
 duobus fratribus non prederet in duobus servis qui
 postea essent a domino heredes instituti. nam cum ipsi
 non possent conveniri ex propria obligatione: sed ex
 hereditaria tantum non haberet necesse soluere pro so-
 lido: et id si soluisset veniret in act. ne. gest. non pro
 iudicio facta. her. ut ex predictis patet. ¶ Ultimo circa
 istam ultimam partem videndum est qualiter tractum pos-
 sit celebrari inter patrem et filium: et primo videamus de
 tractu mutui: et si quidem filius mutuatur pro pecunia
 peculij castralis vel quasi castralis: vel de peculio ad-
 uenticio eo casu quo pater non tenetur usufructus: ut de pe-
 cunia male quesita. quo casu pro filio non queritur pro.
 ut. l. quod suus. j. d. acq. pos. tunc sine dubio consistit
 tractus mutui: et pater actionem et obligationem
 ut. s. dictum est. si vero mutuatur pro pecunia pro-
 pria: tunc non est tractus mutui: nec oritur aliquid obli-
 gatio: quia pecunia propria mihi mutuo dari non potest
 ut. s. si cer. pe. l. nam et si fur. in fi. et. l. si socius. Si
 vero mutuatur pecunia peculij perfecticij: tunc est dubi-
 um: quia ista pecunia est pro in veritate: et est durat:
 ut. C. facta. her. l. certum: et ibi no. et de col. l. filie l. j. i.
 si. et sic ut mutuum non contrahitur: ut. s. prime dixi.
 ¶ In contrarium videtur hec lex. s. quod situm. puto sic dicitur
 dum aut queritur utrum consistat mutuum: ut pro oblige-
 tur naturaliter respectu creditoris peculij: et pu-
 to quod sic: quia put habet respectum ad eos obli-
 gatus filii cum suo peculio. sicut homo liber cum suo pro-
 monio: ut. l. si ex duobus. circa pn. j. d. peculio.
 et. l. non solum. in fi. e. ti. et ita debet intelligi hec lex ibi
 eo. ar. et. ¶ Aut habet respectum ad ipsum filium tantum
 et tunc si quidem istud peculium perfecticij est prope de bo-
 nis pro perfectum: ita quod etiam de iure gentium absque ali-
 qua dispositione iuris civilis esset ipsius patris.
 tunc nec contrahitur mutuum: nec ipsi filio naturaliter
 obligatur quantum ad eius comodum: quia deficit
 equitas naturalis: hoc est iuris gentium. non enim est equum
 quod pater teneatur reddere filio illud quod filius accepit
 de proprio ipsius patris. hoc probatur. j. de in diez
 adiectio. l. si venditor. s. si pupillus. s. aliter
 atque inducendo. put. j. iducatur circa contractum em-
 ptionis et venditionis. aut illud peculium perfecticij
 immediate non est de bonis pro perfectum: et conside-
 ratis meris regulis iuris gentium non est pro. ubi gra-
 illud quod filius quesitum est ex pecunia pro perfectici-
 um: ut no. in. l. cum opus in pn. de bo. que li. et hoc
 est ex dispositione iuris civilis: sed pro veritate non est:

quod apparet: quia pecunia qua sita per eum ex pecunia vel re mea non dicitur mihi: ut l. q. vas. §. si. j. de fur. et sic considerato iure gentium quo filius non est in parte patris consistit mutuus: et contrahitur obligatio naturalis. ita dicitur intelligi hic textus. i. si. contra si pater: et hec procedunt solum in filio quod dicitur iure civili patrie patrii sub iicitur: non autem procederet in suo cuius status dicitur iure gentium annihilatur: ut l. id. qd. j. e. et ideo puto quod dicitur non possit obligari suo naturaliter ex contractu mutui respectu ipsius sui: sed dicitur obligari respectu creditoris peculij: ut. §. dixi sed bene possit dicitur obligari naturaliter suo ex aliquo promissione ne ex illa equitate iuris gentium que dicitur fidei iuranda esse: quod equitas fuit antequam esset constitutio iuris gentium: qua introducta fuit iustus: ut dixi in .d. l. si id. qd. j. eo. dices tu istud est contra ea que dixisti. §. dicitur est. n. q. in actione de peculio non est obligatio naturalis: sed illud sic est intelligendum quod non tenetur naturaliter ipsis creditoribus agere de peculio: sed pro ipsos creditores filius habet tanquam homo sui iuris habens proprium patrimonium: ideo ei filio dicitur pater obligari naturaliter: ut sic tale debitum computet in peculio ad commodum creditorum. **C** Item quod dixi in actione de peculio non inesse obligationem naturalem: intellige nisi ex illa equitate iuris gentium: que est ut maioribus pareamus: ut dicam j. e. l. iulianus. in tractatu de effectu sine. si non pro mutuat filio si quidem filius habeat peculium castrensium vel quasi vel aduentitium cuius patris non queritur usufructus: sine dubio tunc consistit mutuus: ut dicitur est. si non habet solum peculium perfectum: tunc obligat naturaliter: ita quod pater potest deducere de peculio: ut hic. et si dicitur quod contrahitur mutuus cum dicitur non trahatur in filium: §. sufficit trahere in peculium: et tunc non video quod possit contrahi mutuum traditione: nisi recedat ad presumptio: et tunc filius obligaretur patri naturaliter: quia de iure gentium consistit mutuus. sed solum est impedimentum patrie patris quod est iure civili: ergo non impeditur obligatio naturalis. tamen hec naturalis a precedenti differt quia filius habet peculium: quia cum peculium habet coheres deducit ab eo tale debitum de peculio et ipse a coherede cum pater ei teneat ut hic: sed quia est tale debitum naturale simplex absque peculio: tunc nec ab ipso filio deducit: nec ipse a coherede deducit quod pater ei debebat: ut de peti. heredi. l. si quod possessor. §. sed et si ipse. et fa. her. l. mei. §. i. et quod ibi no. fac. l. i. §. id. qd. j. ad. l. fal. **C** Se cundo quod quod de contractu commodati et depositi §. si quidem filius commodat vel depositum apud patrem re castrensium peculij: vel quasi castrensium vel aduentitium eo casu quo pater non queritur usufructus sine dubio consistit contractus et actio et obligatio oritur: ut dicitur est. **C** Si si commodat vel depositum res perfecti peculij respectu creditorum peculij consistit contractus: et oritur obligatio naturalis: ut. §. dixi. **C** Si an respectu filij consistat contractus et obligatio contrahatur potest dubitari: et ideo quod depositum vel commodatum re patris propriam. circa quod dicitur quod consideranda sunt tria. primo obligatio que oritur ex contractu commodati: et ista non oritur etiam naturalis: quia non est contractus commodati cum rei prope non consistat commodatum vel depositum: ut l. neque pignus. de re. iur. et l. si re. j. depositum. **C** Secundo est videndum obligatione illa qua tenet ex l. si quod ductio. C. locati. f. ad restituendam possessionem: nec potest opponi exceptio dicitur: et ex illa l. tenet civiliter: ubi patria patris non esset. Item teneretur naturaliter ex illo precepto iuris gentium: ut maioribus pareamus secundum ea que §. tetigi. et dixi plene in l. iulianus. j. e. sed subest alia naturalis equitas que est quod filius non reposcat illud quod pa-

tris est que obligat filium naturaliter ad non petendum quod est fortior equitate procedenti: ut l. bona fides j. depositum. et ideo dico patrem non teneri naturaliter nec civiliter in effectu. **C** Tertio est videndum de obligatione secundaria que contrahitur ratione more delicti vel culpe commissi in rebus commodatis vel depositis. et in istis eo casu et eo modo quo pater obligatur ex ipso contractu obligatione propria eo casu et eo modo obligatur obligatione secundaria. si non filio commodatur vel datur in depositum a patre: tunc filius tenetur naturaliter: et patre mortuo deducitur de peculio si habet: alias secus: ut. j. de peculio lega. l. stichus. **C** Tertio quod de contractu emptiois et venditionis. §. si quod pater emit a filio re castrensium vel quasi castrensium peculij vel aduentitium cuius pater non habet usufructum sine dubio procedit emptio sicut in quolibet extraneo. et ex eadem causa filius videtur habere proprium quod habebat re quam vendidit: ut l. i. in si. cum sequitur. de contrahendo. emp. Si vero ad ipsum patrem pertinebat usufructus: tunc videtur quod ipse non possit emere a filio quoniam ipse est legitimus administrator bonorum: et sic se auctore emere non poterit: ut. j. de auc. tu. l. i. et ibi no. et forte non contrahitur obligatio et naturalis: sicut dicimus in pupillo contrahente cum tutore: ut l. pupillus de auc. tu. et predicta intelligo: nisi palam et bona fide emerit: ut. C. de contrahendo. emp. l. cum ipse. intelligo autem palam et bona fide fieri: ut cesset omnis suspitio quod fieret precibus sanguineis vel amicis: ut. C. de trasac. l. trasactione: vel precibus iudice: ut l. si in §. quod me. ca. et predicta sunt utilia maxime quoniam pater habet filiam habentem aduentitium peculium quam vult dote re in pecunia et ab ea emere dicitur res aduentitias. si non emerit pater a filio re peculij perfecti: tunc respectu creditorum peculij dicitur contrahi obligatio naturalis: respectu vero ipsius filij: ita demum contrahitur obligatio naturalis si esset tale peculium perfectum quod inspectis principijs iuris gentium non quereret patri. alias secus: quia rei sue non consistit emptio: ut l. rei sue. j. de contrahendo. emp. et ibi textus. hoc exprimit dum dicitur nulla obligatio: et sic nec civilis nec naturalis. probatur etiam ex his que dicta sunt. §. Item quod emerit re pro parte que non est peculij civilis aut obligatio non contrahitur: ut dicta l. i. in si. j. de contrahendo. emp. et hac l. **C** Si non filius emit a patre re ipsius patris: hic est advertendum de qua pecunia soluit patrem: et si quod soluat de pecunia filij castrensium vel quasi castrensium peculij vel aduentitium: cuius pater non habet usufructum constat quod valet emptio: ut. d. l. i. in si. de contrahendo. emp. Si non soluit de pecunia aduentitiam cuius pater habet usufructum vel de pecunia peculij perfecti que inspecto iure gentium patri non quereret: tunc contrahitur obligatio naturalis: quia solum ius civile est impedimento: ut hac l. non civilis obligatio: ut. d. l. i. in fin. de contrahendo. emp. et hic. si non soluit de pecunia pro parte patris seu peculij perfecti que ad patrem spectaret et de iure gentium tunc respectu ipsius filij et patris non contrahitur obligatio: etiam naturalis: ut. j. de in die adiect. l. si venditor. §. si pupillus. et §. aliter atque. ubi dicitur quod pro emptioem factam a pupillo receditur a priori emptio: quia pupillus obligatur saltem naturaliter: secus si emat filius vel suus proprius: quia illa emptio est nulla. et sic patet quod nec obligatio naturalis tenet: nec alique contractus contrahitur. **C** Posses tu dicere imo debemus dicere obligationem naturalem esse contractam ab ipso initio antequam perveniat ad solutionem: et solutio postea secuta nullam esse cum soluerit nummos ipsius accipientis Ad hoc respondetur quod istud procederet in homine sui iuris. secus in homine posito in parte alterius:

a C Jurisgen
tium. que di
ctat fidei ser
vanda. d. quo
m. l. i. in pn.
j. d. p. pe.

b C Et vendi
tiois. Quid
aut si pater
vendit: ut
executor te
stamenti vel
ut minister
vel vendit
filio natura
li vel emaci
pato. vide
Bal. in .l. i.
C. de fa. san.
ecc. in .xviij.
col. in .v. q.
et hic adde
Bal. in .l. i. iu
bemus. §. i.
C. ad treb.

c C Obliga
tio naturalis
vid moder.
in .l. i. §. fuit
questus. ad
trebel.

egredif. vtrū aut pater pot cedere re actioez filio. die vt p Bal. i. l. iij. C. māda. z ibi etiam an valeat cessio facta ab extraneo filio cōtra patrē z ibi etia qd si fit cessio fratri cōtra fratrem. ADDE qd de cōtractu societatis an possit esse inter patres z filiu. Ange. cōsilio. cxiij. b. Et filius an donatio cōsistat iter patrē z filiu adde Bar. i. l. iij. in pn. d. dona. Item valet si pater donat filio: vt habeat in peculiū. l. si donatio. d. colla. Itē si donat filio eunt i castra. l. miles. z. l. castris. j. de castrē. pec. z. l. i. C. de castrē. pecul. mili. li. xij. cū ibi no. itē p dote. l. pōponius phi ladelph. s. fam. her. sed certe est proprie obligatiōis dissolutio. l. si. C. de dotis p. mis. Itē salit si donat filio emancipato. l. pe. s. pe. j. p suo fm vnā lec. Itē fallit si hodie donat ex cā aduenticia: ut ob merita. z p dicitis omnib' casibus morte cōfirmatur. z ita enumeravit Ang. m. l. iij. s. p dona. z vid ibi bar. z q ibi dixi z dicit multū no. Ang. in. l. pe. s. filiu. j. pro her. q talis donatio nō pot p penitētiā reuocari. in p dicitis casibus allegat tex. i. l. i. de his q sine manu mis. ad liberata. pueniūt

tunc enī ab ipō initio totus cōtract' est in pēdēti. z futura solutio declarabit qd sit d' ptractu: ut. l. sed z si qd. s. i. s. de usufruc. z. l. si seruus cōis meuij. s. h. j. de stip. suoz. Sed qd si unus frater emit ab altero. rñdeo cōsiderādū est que res vēdit z q pecunia soluit: z tūc apparebit ex p dicitis qd iuris sit. in re aut peculiū aduenticij. an pater possit eē auctor vni filio vēdēti uel donāti alteri: tāgitur. j. de auc. psta. l. i. in fi. z in. l. puberē. s. i. de fal. j. z ibi vide qd circa hoc dixi. Quarto qro de ptractu locatiōis z cōductio nis. circa qd dicit qm res locantur z pducūt ē idē qd in empriōe z vēditōe: qa eisdē regulis pcedūt: ut. l. iij. locati. C. Si nō loqmur de locatiōe oparuz: tūc si qdes filius locaret opas pfi debitas nō ualere. vt. n. locatio rei sue: s. si fili' locaret opas suas pfi nō debitas: tūc ualere locatio z pecunia mercedis efficeret aduenticia. illud. n. qd fili' qrit laborib' suis est aduenticiū: ut. l. cū opz. in pn. alle. s. i. de bo. q. liber. Si nō pfi locaret opas suas filio est uidēdū utriū illaz oparū effect' acqrat ipfi filio: ita q ad ptez nō retrāseat fm q no. in. l. qd d' j. de hb. ob. z tūc filius obligat pfi saltē naturaliter: z soluendo pecuniā pns nō liberaret. Sed si effect' illarū oparū reuertere ad patrē: utputa si oparetur in aliqua re que p filiu qrit pfi: tūc eēt idēz qd i empriōe z vēditōe z locatiōe rez: ut. s. dictuz ē. Quinto qro qd de ptractu mādati: s. si qd mādatū nō egredif' psonas pns z filij: tūc est idē qd in alijs cōtractib' dicit' est: qa cōsiderādū est circa quā rē cōsistat mādatū. si nō psonas eoz egredif. s. bi gra pfi mādauit filio ut pmitteret ticio creditori suo z fili' pmissit. certe ex hoc mādato fili' est obligatus ticio: z hic pu to q ante q fili' soluat si uellet agere cōtra patrē q eū faceret liberari i cāu in quo posset hoc facere ex neus. ar. l. lucius in fi. j. mādati. z. l. si p ea. C. mādati. tūc puto q haberet ius agēdi si cut glibet ex neus: qd apparet: qa ista obligatio qua fili' obligatus ē ticio coheret mere p sone ipius filij. z ipē fili' cōdēnat' ponere in carcerem: uel cederet bonis: ut. l. pe. C. q bo. ce. pos. q carcer est qdā spēs fuitutis: ut. j. d. libero bo. ex bi. l. iij. vñ quodāmodo est cā status q pot eē iter ptez z filiu: ut no. in. l. lis nulla. s. de iudi. Preterea hic cessat cā quā. s. dixi que impedit patrē obligari filio ciuilitē. nā si fili' haberet ex neum obligatū ad hoc: ut ipm filiu faceret liberari istud ius nō qreret pfi: qa coheret mere p sone ipius filij: ut no. in. d. l. qd d' ergo fili' hoc casu patrē pot habere obligatū. patet hoc ex eo qd statiz dicā. Si nō filius soluit uiuo patrē ē cōsiderādū de qua pecunia soluit: z ex hoc sciē vtrū posset repetere uel nō: ut. l. si fili' : z qd ibi no. C. de neg. gest. z. l. heredes. s. si fili' . s. fam. her. si nō fili' soluit patrē iaz mortuo hoc d' a coherede p cipere: vt. s. fam. her. l. si filia. s. i. z d. l. heredes. s. si fili'. ex hoc apparet q uiuo patrē erat debitū ciuilitē z naturaliter: qa si esset debitū naturaliter tñ iter coheredes huius debiti nō fieret pceptio: ut. l. meuius cū. l. se. s. fa. her. z. l. i. s. id qd natura. j. ad. l. fal. vt. s. tetigi. Si nō fili' mādaret patri: tūc dic: ut colligitur ex his que dixi in. l. stichus ex testamēto. j. d. pe. le. Sexto qro qd de cōtractu donatiōis. an cōsistat iter patrē z filiu. dic si qdem pater donat filio ppter merita pcedētia talia ppter que cui libet extraneo ad idē tenere: tunc ualeat donatio z res donata efficit peculiū aduenticij. vt enī filius qsiuiffe ex opis z laborib' suis: z sic ē

aduētiū: ut. l. cū opz. s. i. de bo. que lib. ita d' z i telligi qd no. C. de inoff. te. auē. unde si parēs. nec sufficeret dicere i istio q hoc fecerit ppter merita: nisi merita pbarētur: ut. l. si forte. j. de castrē. pe. z. l. si donatiōe. C. de col. C. Si vero donat simpliciter meritis nō pcedētib' : tunc nō ualeat donatio nisi morte pfirmet: ut. l. iij. C. de inoff. dona. z. l. donatiōes. C. de do. inter vi. z vxo. fallit in dote z in alijs casibus qui nō. in dicta. l. iij. C. d. inof. dona. z qm remittit filio vsū fructū in bōis aduētijs: vt. d. l. cū opz. s. fin. at. z p dicit' nā q donatio nō ualeat qruz ad ciuile obligationē. rō qa illud' qd donat simpliciter ē pfecticiū z si qreret filio reuert' ad patrē. obligationē aut naturalē puto cōsistere p hanc l. solū. n. ius ciuile est ipedimēto. Si nō fili' donat patri si qdem donat obligādo se ad aliqd i genere valet donatio quo ad obligationē naturalē. z iō si filius pmitteret creditori patris ani mo donādi ipi patri solūēs nō repeteret. tex. est j. de in rem s' lo. l. si pro patre in pn. ibi nisi donare z c. Ciuilitē aut filius nō est obligatus per ea que. s. dixi. Si nō donaret aliquā rez in specie: tūc eēt aduertēdū que est illa res que donatur vtrū esset peculiū castrēis uel quasi uel aduētiij uel pfecticiū peculiū: z si aduētiij utrum pfi in his fuerit legitimus administrator uel nō z sic an poterit esse auctor in re sua uel nō p ea que dicta sūt in alijs cōtractibus: z que no. i. l. i. de auc. pstanda. in casu tñ indistincte ualeat donatio facta p filiā patri. utputa qn actio de dote est cōis patris z filie: z filia p sentit patri stipulanti suo noie tñ: ut. l. iij. s. q si in patris s. ma. z eo. ti. l. quotiēs. z q plene no. in. l. post dotez e. ti. C. Altiō qrit hic Duil. quādo pfi redemit filiu captū utriū hoc ipi filio a coherede patris iputetur' in portionē suā. q examina plene: ut dixi in. l. stichus. de pe. le.

Legati. Fideiussori soluti indebituz cōpetit repetitio. hoc itellige quādo fideiussor soluit suo noie: z uidebitis statim. j. e. l. indebitaz.

§ Quis cum a fidei
Si cautio debita in soluēdo fuit omis sa soluēti per p dictionē pfulif. h. d. C. Glo. ex plicat tribus mōis. pono fm p mū pro iuuenib' bus. C. Quero exēplū hui'. l. Glo. ponit exem plū in eo qui soluit nō exacta cautioē mutiana uel in patrono qui erat grauatus ultra debita portionē: z fm istā lec. istud qd tex. dicit q poterat sibi cauere: exponē. i. p cauere z nō pcauit imo soluit itegrū cū posset z deberet pte soluere. uel exponē cauere. l. pprie p illā cautionē si cui plus q per. l. fal. C. Tertio ponit exēplū p l. cū hereditas ex fideicomisso. j. ad trebel. que loqtur de cautione pseruationis indēnitatis. C. Quero qd p dicit. dicit glo. ista cautio fm p mū z tertiu casum uel qritas fm scōm casuz. certe in pmo casu nō uideo q cautio possit condici: qa cautio mutiana nō debet a legatario: nisi causatiue: ut. l. mutiane. de cōdi. z demon. z legatū ante pstitā cautionē tanq' p ditione nō exi stēte est oio indebitū. ergo ipm legatū posset re peti: ut. s. e. l. si sub p dictione. C. Quero qua cō dictione agat hic: s. prout intelligis q quāti tas condicaf agit condictione indebiti: put agitur ad cautionē agitur p dictione incerti: ut. s. de usufruc. earuz rerū que usu con. l. hoc senat' z dixi. s. eo. l. sed z si me putem. s. i. Bar. Ex. l. sequenti.

adde que vi xi p' Bar. i. l. ij. C. de in offi. do. An ge. in. l. i. ad fi. j. sol. ma. dicit q va let donatio scā filio scbolari a patre cā studij h cut in patre donante cau sa dote. d. l. pōponius philadelph' sed Imo. in d. l. i. fo. ma. in fin. z con tra. ADDE qualiter do natio possit esse inter pa trē z filium p' au. d. ca. cōsilio. cv. Bal. consi. ececiij. z. ce cxiij. li. iij. Ro. cōsilio cxiij. pe. d ancha. consi lio. cvj.

C. Quia illd cōtrariū z Bal. in. l. ij. in pn. C. de inoff. do.

d. C. Impute tur. z ut hic refert Bal. Sui. deter minat hic q in dubio vi detur solu tū cā piete no ut im putes: z sic trāsit Bal. z idē Bal. post Bar. i. l. cū duob' s. papinian' pro socio.

Text from the adjacent page, partially visible on the right edge of the image.

Qui exce
ptione. ad i
tellectu hu
mo. l. du di
citur q si tu
e' exceptioe
favorabili l
gnorater fol
uit: repetit:
itellige sim
bal. 7 do. io.
d imo. i. l. si
pater igno
ras. j. solu
ma. quando
cōpetit exce
ptio que sui
natiuitate i
pedit siue e
ludit actioez
sed si esset ta
lis bec exce
ptio que nō
elideret a
sui natiuita
te: sed ita de
mus si oppo
nā: vt exce
ptio cōpen
sationis vel
aliatūc non
repeteret in
debitū: q si
facit indebi
tum ante q
oppōnatur
per ea que
no. in. d. l. si
pater 7 idez
de exceptio
ne dolo fa
ctis q petis.
sed ita pūf
fuit senten
tia Bar. in
l. qui inuicē
s. eo. 7 illū
ter. quid si
quis est tur
pūflegio an
repetat. vrb
Bal. in. l. h.
in fin. ij. col.
C. de fru. 7
lit. expensis
que videtur
velle q nō.
b **Perpe**
tua. scus si
nō esset ppe
tua: vt. l. q
noie. s. eo.
Itē hanc. l.
limita vt p
Bar. in. l. q
inuicē. s. eo.
c **Debitū.**
7 qd in du
bio vid bal.
i. l. h. C. qui
ad libertatē
pue. nō pos.
7 ibi glo. 7
vide Bal. i
l. cictos po
pulos i. vñ.
vj. videndū
7 ibi Bal. i
sua repeti
tioe. i. viij.
col. C. d. sū.
tri. 7 fi. cat.

Quomodo cognoscat an exceptio sit fauo
rabilis uel odiosa: ibi. No.

U exceptionez. Tu
exceptione ppetua 7 favorabili sol
uēs quocunqz errore repetit. secus si sit exceptō
odiosa. h. d. bec notabilis lex. 7 No. distinctio
nē. l. que singularis ē. scdo no. ut cognoscat an
exceptio sit favorabilis uel odiosa dz inspicit cu
ius cā pncipaliter sit inducta. nā nō est dubium
q macedonianū fauet filijssa. tñ qā pncipaliter
non iducit in eoꝝ fauorez: sed in odiū credito
rū. i. feneratorū dī totum odiosū. Simile uide
mus in uelleiano: qd fuit pncipaliter in fauorez
mulierū iductū: licet secundario redūdet i odiū
creditoꝝ. dī totū favorabile ispecto pncipali p
posito illius senatuscōsulti. 7 hoc ē multūz utile
ppter statuta. dicit statutu q si qs non assigna
uerit debitūz in catastro cadat a iure suo. certe
hinc oriet exceptio odiosa: qā in odiū non sol
uētis: 7 idez in similibus. Sed si statutum dice
ret q minor uel mulier non possit 7rabere suū
psensu consanguineorūz. hic orietur exceptio fa
uorabilis. hoc dixi. s. si cer. pe. l. si qs nec cāz. 7
in. l. rogasti. eo. ti. **Cōp. de. l. h. j. ad macedo.**
Sol. hic debet itelligi quādo filius tutus mace
don. soluit p errorem iuris: 7 hoc innuit dictio
pperā. posita hic. facit. C. de pe. iudi. qui ma. iu
di. l. ij. secus si p errorem facti: ut. l. cōtraria. 7 no.
in. l. cū qs. C. de iur. 7 fac. igno. **Cōsco oppo.**
s. de cōdi. ob cām. l. qui se debere. Sol. dic ut
ibi dixi. **Cōtertio op. de. l. iulianus** in pñ. j. e.
vbi erat exceptio favorabilis 7 solues nō repe
tit. Sol. dicit glo. ibi erat exceptio inducta ad
rigorē iuris conseruādū. quid vult hoc dicere. si
tu intelligis de exceptioe rei iudicate nō dicit
bene: qā debitor absolutus tenet naturaliter tā
tuz 7 nō ciuilitur. Et isto casu qualiter soluens
indebitū repetat vidistis in. l. i. s. eo. nos uero
tractamus hic de debito ciuilitur 7 naturaliter
cui obstat exceptio. dico q exceptō inducta ad
rigorē iuris cōseruādū dicitur exceptio litis pē
dētis de qua loqtur dicta. l. iul. in pñ. idē dice
rem de exceptioe que cōpetit fideiussori: ut pri
us pncipalis discutatur: uel de exceptioe ex epi
stola diui adriani: vt diuidat obitū iter fideiuf
sores. Iste enī exceptiones nō liberāt que dire
cto sed differūt: licet dilatio possit esse causa li
beratiois si ab alio fieret exactio: 7 hoc plene di
xi. C. de iur. 7 fac. igno. l. cum quis. 7. s. eo. l. i.
Cōp. in locū cuiuslibet exceptiois competit
exceptio doli: vt. l. ij. s. 7 generaliter. j. de doli
excep. que exceptio est odiosa: ergo nunq̄ solu
tum repetit. So. dicit glo. inspicendā esse ori
ginē exceptionis. 7 bene dicit. dixi clarius in. l.
qui se debere. s. de condi. ob cāz.

Si pars. Res data potest condici:
ut possit pro impensis reti
neri hoc dicit. **Cōp. de. l. si ita legatū. s. fi. de**
le. i. So. dicit glo. hic arsa est pars ibi tota do
mus. 7 sic legatū est extinctū: licet per heredem
reficiatur. Cōredo q ista glo. sit corrupta ui
tio scriptoris: ibi dū dicit per heredē reficiatur
vult dicere per testatorē: ita loqtur dicta lex si
ita. nā si per heredē reficiatur: licet tota cēt cō
busta deberef legatario: qā remanet legatum
aree: ut. l. grece. 7. l. domus exustas de lega. i.
Cōppo. q. mo. usufructus amitt. l. qd ramen
s. i. 7. s. pe. Sol. dicit glo. eo. modo hic pars fu
it destructa ibi tota. tu dic q ibi erat legata pro
prietas: vnde non curo vtrum tota vel pars

fuerit destructa si per heredē reficiat. hic vero
erat usufructus legatus: in quo adhibetur illa
distinctio. **Cōp. q si possit condici: vt habeat**
retētio. ut. l. si i area. s. eo. istud est forte cōtrari
um. huius timore variat lec. huius. s. duobus
modis. quidam itelligūt q hic res legata non
erat defuncti: sed heredis. 7 ideo exstante con
ditione nō transiit dominiū recta uia in lega
tariū: sed heres ipse tradidit 7 dominiū trāstu
lit. 7 sic inter heredē 7 legatariū gestū est nego
cium ex quo bec cōdictio orit in. l. cōtraria nil
fecit accipiētis. 7 sic inter eos nullū gestū est me
gociū: 7 bec est satis bona 7 notabilis solu. alij
dicūt q etiā bec lex potest pcedere in re testato
ris legata: 7 licet dominiū transeat recta uia in
legatariū transiit ad eū ut a defuncto. 7 sic vide
tur habere ab hīde qui cū defuncto ē una 7 eadē
psona: 7 sic negociū ē gestū inter eos qd produ
cebat istā actionē: ibi recipiebat: vt suam 7 a se
ut a tradēte vel eius auctore: 7 bec etiā est no
tabilis. alij dicunt q ibi edificauit qs in re alie
na tanq̄ in re propria: 7 sic nullū habebat ani
mū repetēdi. hic vero heres sciebat rem legatā
sub cōdictione 7 edificādo habuit animū pro
uidendū sibi 7 etiā legatario si cōdictio existeret
7 sic negociū est gestū inter eos. 7 sic quodāmo
do videt negocia eius gessisse: sed certe hoc ca
su haberet actionē nego. gest. uel in factum: ut
dicemus in. l. pretor ait. j. de bo. auc. iud. pos.
7 sic cessaret 7 dictio: ut. l. qui inuicē. s. e. quod
plene dicit: ut. l. domos. cū. l. seq. de le. i. Cōp.
7 videtur q cōpetat condicio indebiti 7 non
cōdictio incerti: ut. l. indebiti. s. sed si nūmi. s.
e. dicit glo. ibi cōdicitur possessio que est certa:
hic cōdicitur retraditio: ut habeat retētionem
ppter impēsas: qd est certū tene mēti hāc glo. b
quia ex hoc percipis qualiter hic debeat forma
ri libellus nō enim condico rē nec rei possessio
nem: s; solum peto retraditioem: ut habeaz re
tentionē ppter impēsas nō dico possessionē s; 7
retētionē rātam ppter impēsas.

Si pactus. Per pactum tollitur
obligatio operaz que
postea solute repetetur hoc dicit. **Istum. s. in**
tellige in pacto apposito de nō prestandis ope
ris alijs ab obsequialibus. nā pactū ne ope ob
sequiales pstantur parenti uel patrono est con
tra bonos mores: ut. l. alia. s. eleganter. 7. s. si
pactiscar. so. ma. nec ob. l. stichum. s. naturalis
. j. de solu. quia tunc per pactum naturalis ob
ligatio tollit: quādo nō est contra bonos mo
res. sed pactū de obsequijs nō prestādis est cō
tra bonos mores. igif rē.

Mod pupillus. Pupil
lus ifās
vel cum tutore contrahens etiam natu
raliter nō tenetur hoc dicit. **Cōp. j. de noua.**
l. i. in fi. Sol. intelligas hic in pupillo ifante vel
contrahente cum tutore: 7 dic plene: ut dixi in
l. cōtraria. 7 per glo. in. l. pupillus. j. de re. iur.
7 per Ly. in. l. i. C. de inuti. stip. Cōuid si pu
pillo soluat indebitū: dicit. ut. l. si pupillus. d. sol.

Ene. Dicit ut in glo. facit qd dixi
s. eo. l. quāobrem.

Quis iurasset. Tu
tus
exceptione iurifuradi p errore solues
repetit hoc dicit.

Expetitio. An sit debitūz in
spicitur ex persōa
cuius cui soluitur. hoc dicit. **Cōtra**

d. l. iulian.
7 vid quod
no. Bar. 7
doc. in. l. ij.
C. q me. cā
e' Exceptio
s; q tur' ex
ceptione ex
cussiois re
petat solues
est tex. iun
cta glo. con
tra Bar. in
l. si reus. s.
fideiussor. 7
ibi Bar. s.
e. sed dici p̄t
q illud id ē
q simul sol
uerūt. secus
si separatiz.
f. Re aliena
7 adde. l. ij.
7 q ibi bal.
in. i. col. C.
de serui. 7 a
qua. an pro
expensis fa
ctis possit
res retineri
latius p euz
in. l. h. C. cō
mo. de hoc
7 ibi genera
liter quādo
quis possit
uti retētioe.
g. l. p̄tor
ait. in cōtra
rium est ca
sus in. l. in
hoc iudicio
s. cōi diuid.
allegat do.
Jo. de imo.
m. l. domus
hic allegata
7 illuz textū
habeo alle
gatū hic in
libro per. d.
Ja. de are.
sup glo. l. ex
quibus. j. e.
tu vide bal.
in. l. si quis
sciens. C. de
rei vēdica.
b. Cō hāc glo.
no. qā istud
ius retinēdi
ipēsas tran
sit ad singu
larē successō
rē sine cessō
one. tex. est
no. in. l. in
hoc iudicio
in. s. impen
dia i. v. s; si
his. s. cōi di
uidū. facit q
habet i. l. p.
scriptio. s.
fi. de pac. 7
q ibi bar. 7
vide qd no.
Bar. in. l. fi
is qui here
di. j. eo. ti.

aC Indebi / ta. ad hoc la / te p Bar. in / l. si qd man / datum. s. de / neg. ge. z in / l. i. z ibi bal. / C. de dolo. z / qd si fideius / for solut v / suras inde / bitas an re / petat a reo. / an a credito / re vide no. / Bal. in. l. co / stitutionib / C. de vsur. / ADDE ut / per Abb. co / st. vij. ij. li. / bC Mandatu / i casib / emer / gentibus nu / qd requirit / speciale ma / datu l3 i pn / cipalib / sic. / z vide bar. i / l. filius. j. / d do. z bar. / in. l. illud. s. / i. s. de mio. / z qd no. An / ge. in. l. ij. s. / de iur. om. / iud. sed qd / si mandato / exprimat ali / q casus req / retes specia / le mandatu / uel etiā non / requirentes / postea sub / datur clau / sula genera / lis in qbus / cuq alij an / comprehen / dat alios ca / sus require / tes speciale / mandatum. z / an maiores / uel minores / vide qd legi / tur z no. in / cle. no pot d / procu. z per / doc. in. c. se. / det. d referi. / ADDE ro. / conf. c. iij. / incipite vi / sis ubi consu / luitq pcur. / specialiter p / stitutus ad / accipiendu / centum mu / tuo tātū po / test se obli / gare ad cā / dia z usuras / illius mutui / tanqz acces / soria l3 tran / scenderent / sumam cen / tum. / cC Restituti / onem. adde / lmo. in. c. sci / scitatus. d re / scrip. vbi et / dat notabile / limitationez / z etiā Bal. / i. d. l. illud.

s. eo. l. si pene. §. i. z. l. si patre. C. eo. sol. ut i di / cta. l. si pene.

Is qui. Qui ex hereditate sibi debitū nō dedu cit repetit. h. d. Quero quid si heredi erat debitū naturaliter tātum. Respō. idem: ut l. stichus. §. aliquādo. j. de solu. uidetur enī he res sibi soluere statim cū est heres: ut. l. si heres j. de euic. Sz qro quid repetet pecuniā debitaz certe nō pōt repetere: quia eam nō soluit. hereditatē nō pōt repetere: quia eam debire soluit. Puto qd repeteret quātitatē sibi debitaz: licet eam nō soluerit: vt. l. si mulier. s. ti. ij. z. l. si quis accepto. eo. ti. Illā enim quātitatē soluisse vide tur. Contra p̄dicta facit. s. eo. l. qui exceptione §. si qui. Sol. ibi fuit soluta certa species. hic fu it soluta quedam iuris uniuersitas: utputa he reditas que cōtinet omnia debita z credita. z si milia. z sic ista pecunia potest uideri soluta: qa de ipa hereditate deduci potest. facit. j. de ipē sis in re. do. fac. l. quod dicit. §. si dos.

Si heredes. Hanc. l. ha buistis de claratā. s. eo. l. si pcurator. dic ut ibi. Ex. l. sequenti.

Fideiussor videt habere mādatuz de soluēdo: ibi. Nota. Et habēs speciale mādatū ad aliqd principaliter faciēdū uidetur habere mandātū ad ea q̄ necessario veniūt i cōsequētā: ibi. Valde

Addebitā. Ista est lex valde notabi. si fideius / sor soluat indebitū debitori competit repetitio si eius noīe est solutum: vel fideiussor si suo proprio nomine soluerit. hoc dicit.

Nota tu iuuenis qd fideiussor videtur habere mādatum de soluēdo. CSecūdo no. distin ctionez huius. l. ad quod facit. j. ma. n. l. pap. z quod ibi no. COp. de. l. si quis alicui in fi. j. d acqui. heredi. Sol. hic habebat mandatu: ibi nō: quia erat reuocatū per furor em. COppo. de. l. si procurator. s. eo. ubi videtur qd requira tur speciale mādatum: ut ei cuius nomine solui tur indebitū cōpetat repetitio. C Solu. dico qd id quod dicit qd requiritur speciale mādatum debet intelligi uel qd id ipm pncipaliter māde tur: uel aliud ad qd ipa solutio necessariam ha beat cōsequētā. hic ē casus i hac. l. hoc tene mē ti in omnib / casibus in quibus requirit specia le mandatu: si mādatur aliquid nominatū ad qd habeat necessariā consequētiam illud quod per se regrit speciale mādatum isto casu veniet sub virtute p̄cedentis mādati: vt hic. z. l. ij. s. de iurisd. om. iu. z. l. ad rem mobilē. z. l. ad legatū s. de procura. facit. eo. ti. l. qui pprio. §. item q̄ ritur. z. l. uel operis: z ideo licet ad petendam restitutiōem requiratur speciale mādatum: ut s. de mino. l. illud. in fi. z. l. seq. tamē quando re stitutio petitur incidēt: ita qd id quod erat spe cialiter mandatum non pōt aliter expediri spe ciale mādatū nō requiritur: quoniā illud qd speci aliter erat mādatū habet necessariam cōsequē tiam ad restitutiōem. de hoc dixi plene de ope. no. nunc. l. cū procurator. in fi. COp. de dicta l. cum procurator. in fi. So. ibi sequētia non se quebātur de necessitate ad p̄cedētia. hic sic. COp. de. l. si. §. ticius. j. e. So. dic vt ibi.

Si promisit. Inter si z cum non ē differentia. hoc dicit. COpp. de. l. cē / tismis. §. si. de s̄bo. obli. Solu. quando iste dī ctioes apponuntur circa substantiaz obligatio / nis: ut circa volūtatem: tunc est differētia inter si z cum: vt ibi. sed quando apponuntur circa ex trinsicā: tunc nō est differētia vt hic. doc. scilicet Duil. z alij tractant hic istaz materiaz de dictio ne si z cum. ru dic plenissime: vt dicta. l. centisi mis in fi. C Bar.

nis: ut circa volūtatem: tunc est differētia inter si z cum: vt ibi. sed quando apponuntur circa ex trinsicā: tunc nō est differētia vt hic. doc. scilicet Duil. z alij tractant hic istaz materiaz de dictio ne si z cum. ru dic plenissime: vt dicta. l. centisi mis in fi. C Bar.

Ex. l. sequenti. CQuid si ille cui solutū est indebituz nō ē sol uendo. an detur repetitio cōtra eum cui profi / cit. Et an mutuans pecuniā pauperi qui alimē / tauit filios possit agere cōtra filios habētes bo na materna.

Is solis. Hec cōdictio ē p sonalis: ideo daf cōtra eū cui soluitur: nec est in rem scri pta. ideo nō datur cōtra eum cui solutio profi / cit. hoc dicit. CQuerit glo. z est notabilis que stio quid si ille cui ē solutū nō est soluendo an detur repetitio cōtra eum cui proficit. glo. dicit qd sic. si cām lucratiuā habuit: alias secus. argu mento. s. de eo per quē factum erit. l. fi. z. j. de le. i. l. plane. el. ij. §. i. quod tenēt docto. facit qd dixi. s. si cer. pera. l. si euz seruū. z sic est argumē tū ad. q. qd si ego mutuauit pecuniā pauperi z existenti nō soluendo qui ex illa pecunia alimē / tauit filios: vtrum possit agere contra filios q̄ habent forte res maternas. z hic est argumen tum qd sic cogitabitis.

Ad quos. Soluens scien ter indebitum nō repetit. hoc dicit.

In quibus. Qui habet solā retentionez sol uens non repetit. hoc dicit. Casu po ne: vt. s. eo. l. si in area. z declara: ut. s. eo. l. qui exceptionem. §. si pars.

Ex. l. sequenti. C Differentiaz inter cām z rem. vide in pn. se quenti: ibi. No.

Amus. Datū ob cām de pre terito nō obligatoriā nō repetit. datum vero ob cām de fu turo causa nō secuta repetit. hoc dicit. C No. differētia inter cāz z rem: quia causa ē de prete rito z res de futuro: licet lex istis vocabulis abu tatur: vt vidisti. s. ti. ij. per totū. CSecūdo no. qd l3 cā d̄ preterito sit falsa nō cōpetit repetitō. Cōtra hoc oppo. de omnib / legib / istius ti. Sol. dicit glo. intellige qd hic soluit nō putans se teneri: sed quia volebat donare. intellige istā glo. qd nō putabat se teneri. ideo quia cā ppter quā dabat nō erat obligatoriā d̄ sui natura: ita videtur sentire glo. hic in fi. utputa si do ideo quia bene fuisti preliatus: uel quia bene gessisti negocia mea: ut. l. demonstratio. §. i. j. de cōdi. z de. Cōtra hoc op. z videtur qd etiā quando datur ob cām nō obligatoriā cōpetat repetitio ut. s. e. l. si nō sortem. §. si falso. z. §. si quis qua / si. Sol. intellige hic ob cām nō obligatoriā p se nec accessoriā alterius obligatiōis: ut in cōtra risis nec alicuius lucri acquisitoriā uel dāni exclu soriā: ut. l. is cui. s. e. z ibi dixi zc. COpp. fm glo. s. e. l. eleganter in pn. Sol. ibi erat causa ob ligatoriā. f. transactionis. COpp. de. l. cuz tale §. falsam. j. de condi. z demon. So. dicit glo. qd hec lex determinat per illam: quia si dans non erat alias daturus si sciisset causam falsam cō peteret repetitio. hic aduerte in. l. contraria nil de repetitiōe tractatur: sed vtrum legatuz uicte tur respectu false cause: z ideo est aduertēdum quia legatum consistit ex sola voluntate testary

dC Qui pmi / sit. an gl. fi. / hic sit vera / vide Ang. z / Jmo. in. l. sti / pulatio ista. / §. inter cer / tam de v̄b. / ob. in fi. / eC In fi. z p / Bar. i. l. qd / cūq. §. non / solū. c. ti. / fC Questio: / adde Bar. / in. l. cum sū / duf. §. seruū / si cer. pe. in / contrarium / vide Ly. z / Bal. in. l. i. i / fin. C. de re / pu. que sūt / in iudicio z / qd ibi dixi i / fin. / gC Paupi / ri. latius per / bal. i. l. fi. C. / ad ma.

hC Damus: / allegat iste / tex. qd condi / ctio ob cām / nō pōt con / currere cuz / conditione / indebiti. uis / ang. z Jmo. / z plenius p / Lu. in. l. ij. / §. harum de / verbo. ob. / iC Rem. vi / de Bar. i. l. / demonstratō / §. qd aut. j. / allegata.

hC Daturus / adde omnio / Bar. in. l. si / cum re. s. d / pac.

XII

In area. vide glo. z qd ibi habet in l. q quis s. co.

tis: unde si apparet testantē alias legaturum nō fuisse viciat legatū: ut in p̄trario: s; p̄dictio i debiti oris ex q̄si cōtractu: ut. s. e. l. si in area. z iō est necesse qd apparet hāc mētē. f. qd alias daturus nō erat fuisse exp̄sā uel ab vtroq; intellectu. alias secus: ut. l. si repetēdi. C. de p̄di. ob cāz. z. s. ti. ij. l. iij. §. si qd q̄si circa fi. C. de p̄. de. l. de mōstratio. §. i. j. de p̄di. z de. Sol. q̄nq; cā exp̄mis p̄ modū cāe seu causaliter: vt p̄ dictionē ga z p̄ iō z similia. z tūc p̄cedit qd. s. dixi. q̄nq; cā exp̄mis p̄dictioaliter: vt p̄ si. z tūc v̄t agi: ut ita d̄mū traditio illa vel dispositio habeat effectū si cā est vera. alias secus: vt. l. p̄traria. C. de p̄. tur. exceptioe doli odiosa solūes p̄ errore nō repetit: vt. s. e. l. q̄ exceptionē. §. i. sed hic erat tutus excepti. doli. ergo zc. Glo. dicit qd hoc p̄t. p̄cedere in legatis: s; in solutioe iter viuos nō quia solūes nullo mō tenebat. z sic nō obstabat exceptio doli. s; erat exceptio facti uel itentionis. tu dic i legatis z i solutioe iter viuos idē esse. nam posito qd qd cēt tutus exceptioe doli i casu i quo loqm̄ur nō est exceptio doli adhibiti in p̄mittēdo seu p̄trahēdo: s; in petēdo que exceptio nō impedit repetitionez: vt no. in. d. l. qui se debere. s. ti. ij. z. s. e. in. l. qui exceptionem.

Ex. l. sequenti.

Quādo circuitus sit euitandus: ibi. Ultio. **O**minus. Ista est fortis lex. Solutū indebite si nō ē trāslatū d̄nium v̄dicat a d̄no. si est trāslatū d̄r ab eo imēdiate ad quē in v̄tate spectat: ut euitetur circuitus. h. d. C. Ro. qd euitatur circuitus p̄pter eq̄tate. idē habuistis in. l. cū fundus. §. suū tuū ip̄rudēs. s. si cer. pe. z. s. vsufu. quē admodū. ca. l. si vsufuctus. in p̄n. **A**duerte qd ista glo. ē multū subtilis. C. de p̄. ad p̄n. z v̄t qd semp̄ itelligat p̄missū suo tuo soluat de peculio: vt. s. ti. ij. l. iij. §. si. Sol. ibi testamētū valebat. hic erat inualidū. Scōo op. ad se cū dā p̄t. iste eīne solūes volebat donar̄ ip̄i seruo z p̄ p̄ns ip̄si d̄no d̄z p̄petere repetitio: ut. s. ti. ij. l. qd se debere. §. sed z si cū sc̄ret: z. l. si donaturus. i p̄n. hui. timore dicit glo. fateor p̄trariū de rigore. de eq̄tate nō p̄cedit hec lex. z rō eq̄tatis ē: qd eīneus volebat donare suo: ita qd nō d̄no: putabat. n. ex hoc suū ad libertatē puenire. ex quo apparet qd nō habuit animū: ut perueniret ad d̄nium: ut. l. paterfa. testō. j. d̄ heredi. isti. z isti. de vul. substi. i fi. z erat eq̄tas i duob;. p̄mo in eo qd sibi daf̄ repetitio seu restitutio: z huius cā ē error: ut dixi. scōo est eq̄tas i eo qd sibi daf̄ repetitio directo: z hui. cā est ut euitet circuitus ut hic: z hoc put̄ intelligim̄ qd eīne volebat suo donare. Alij huius timore itelligūt in eo qd soluit mādato sui: nec volebat donare: vñ h̄z p̄tra d̄nium sui actionē de peculio. in peculio aut̄ est ista actio ut possit repeti ab eo cui est solutū. ergo tenet illā cedere: ut. j. d̄ peculio. l. qd debet. z s̄m hoc aget hic iste solūes ex actione cessa. sed certe tex. iste v̄t uelle qd agat iur̄ suo absq; cessioe actiois. z iō teneam̄ p̄mā. uel ueritas: ut puto ponamus casū simpliciter: ut littera iacet in eo qd soluit pro suo nec apparet an habuerit animū donādi uel nō: quo casu cū soluat ob cām fauorabilem: z p̄iaz. s. p̄sequēdi libertatez si qdem cā sequat v̄t donare. si cā nō sequat nō videt̄ donare: z p̄t̄ repetere sicut dicim̄ in doct̄: ut. l. si ego. i p̄n. j. d̄ iur̄ do. uidistis i. l. si eīne s. ti. ij. C. s; p̄tra hoc op. s; hoc ip̄i solūeti d̄ri gore darei repetitio: ut. d. l. si eīne. z. l. si ego. Sol. ibi loq̄ qd eīne p̄ncipaliter p̄traxit z suo

noie dotē p̄stituit pro muliere. hic nō soluit no mie sui: z ei rogatu: ut dicit tex. quo casu d̄no daf̄ repetitio de rigore: sicut etiā dicim̄ in. l. q se debere. qd mulieri ratū h̄nti darei repetitio: ut no. in. pe. glo. illius. l. sicut etiā dicim̄ in p̄curatore solūete idēbitū ex sp̄ali mādato: qd d̄no repetitio daf̄: ut. s. e. l. si p̄curator. s; qd dominus istā actionē tenet cedere solūeti. iō d̄ eq̄tate solūeti daf̄ directo repetitio cā euitādi circuitus. si mile i. d. l. cū fundus. §. suū tuū. si cer. pet. s. z dixi ibi. C. de p̄. z v̄t qd hoc scōo casu d̄no def uēdicatio: qd v̄t d̄nium eē trāslatū in suū. p̄ cōsequēs acq̄sitū d̄no: ut. l. acq̄ritur. j. de acq. re. do. So. dico qd d̄nium recta uia trāsluit in accipiētē: ut. l. s; z si p̄. §. i. j. ad macedo. iō d̄no nō daf̄ uēdicatio: qd non darei suo etiā si liber esset. **A**ltio ad id qd hic d̄r de euitādo circuitu. op. j. ad. l. ro. d̄ iactu. l. ij. in p̄n. glo. nō soluit v̄tate est qd etiā ibi p̄t̄ euitari circuitus: ut ibi no. per glo. Cōtra hoc op. de. l. cū in plures. §. messē. ff. loca. z. l. si sic i. fi. j. de le. i. z. l. iul. §. pe. j. de act. emp. hui. ḡra dicas sic. q̄nq; q̄rit utrū circuitus sit euitādus a legū cōditoribus z dicēdū ē qd sic in q̄rituz possit: ut. C. cōia d̄ le. l. i. z. ff. vsufu. quē admo. ca. l. si vsufuctus. in p̄n. cum multis similib;. q̄nq; q̄rit utrū circuitus euitetur: hoc ē utrū illa actio quā alius tenet mibi cedere possit p̄ me exerceri directo. z ad hoc uadit ista l. circa qd dicas. q̄nq; mibi cui d̄z cedi p̄petit uti lis sine cessioe: ut i casib; no. in. l. ex legato no. mis. C. de legatis. z d̄ act. z ob. l. i. z i illis casib; nō est dubiū qd possit itentare unlē. q̄nq; utilis mibi nō p̄petit. z tūc si qd ille qd d̄z mibi cedere nō reperit. z tūc potero eā itentare directo: ut. d. l. i. de act. z ob. z. j. de isti. l. i. §. si. z. l. dāni §. si. z ibi no. de dāno ifec. si nō p̄t̄ reperiri tūc possit agere directo: ut euitet circuitus trib; cōcurrētib;: quoz si qd deficiat nō euitabit. p̄mo qd ille contra quē agit factus sit locupletior ex re mea: ut. l. si z me z ticiū. z. l. si eū suū. s. si cer. pet. ta. scōo qd ille alius p̄tra quē habeo actionē liberet cedēdo. ita loq̄tur hic. z. d. §. suū tuū in p̄n. si. n. possit p̄cise cōpelli ad solūēduz nō darei mibi ista actio: ut no. i. d. l. si eū suū si cer. pe. de tertō dic ut d̄clarauit tibi. d. §. suū tuū ip̄rudēs.

His. Ista. l. est sūma quasi totius materie z ponit sūmariū in toto titulo.

Ex. l. sequenti.

Cōductores solūedo Abbati iniuste electo an liberentur: ibi. Ultimo.

Iurbana. Ex locatōe pre donis nō cōpetit actio d̄no. Itē ex locatōe serui uel d̄ni nō recte soluitur p̄doni: s; solutū ut idēbitū repetitur. h. d. Dec. ē. l. notabilis z singularis. glo. diuidit i tres pres: dic ut i ea. **Q**uero d̄r si urbana qd si p̄dia rustica fuerūt locata. dicit glo. idē si locatio est in pecūia q̄si aliud esset in colono partiaro. h. d. pp̄ illud qd d̄r i fi. l. quia hoc casu soluerētur p̄dōi fructus qd eēt ip̄i d̄ni. **S**cōo q̄ro postq̄ p̄ductor soluit ip̄i p̄doni a quo p̄duxit est liberat: ut hic. s; an aīq̄ soluat d̄nis possit ab eo petere p̄sionē. dicit glo. qd n. z hic ē casus hic exponēdo nō repetit. i. n. petet qd no. qd p̄tra eū qd a p̄dōe p̄ducit d̄no nulla actio datur. **Q**uero d̄r hic qd ipse p̄do erit d̄no ob ligat q̄ro ad qd: s; puto qd sit i electōe d̄ni uel agere ad p̄siones q̄s ipse d̄ni p̄cipere potuisset si possedisset: ut. l. si nauis. in fi. d̄ rei uē. uel agere ad p̄siones q̄s ipse p̄do p̄cepit seu ut cedat

b Cōpelli. vide Bar. j. in. l. pri.

a Et opp. et an malchidei possessio: p. c. i. p. d. o. fructus mittat fur tu. vid. bal. i. l. ij. in. l. col. C. de fruct. z. fr. ex.

b Contrarius h. Bal. i. l. si traditio. in fi. C. de act. ep. intelligit q. gl. hic ve lit dicere q. p. sio non e fructus.

c Questio. et ista facit ad id qd dicitur bal. i. l. pe to. s. mater de le. ij. q. m. adatu sine pceptuz ad aliquem: ut Abbat. licz ille no sit ve rus abbas il lud m. adatu astrigit veru abbatz lz se cus i iudici is: q. iudiciu agitatū cū il lo q. nō ē ve rus abbas si p iudicat vō Abbat. per no. i. l. si tu. tot. C. i. q. cau. i. ite. re. z. ibi bar. z. bal. Itē limi ta hēc dicta: vt p. pau. d. ca. i. l. si pro patre. s. v. s. p. illu. ter. in fi. j. de i. rez uerfo. Item vide ad hoc Ang. z. pau. de ca. in. l. si tibi. s. cum possessor. s. de pac. adde que no. vo. luit bal. i. c. i. q. successo res teneant feudū cōfir mare zc.

d Liberentur an p. sio narij soluen do abbat. i. iuste electo liberet. z. fa. bon. casus i. l. i. s. si rē. j. depositi ad. de qd habet f. c. dubium el. ij. de ele. z. i. c. d. mul. ta. de p. bē. z. p. Anno. i. c. sicut de iure iur. z. istis adde bar. in tractatu de tyrānide. in vj. q. z. no. p. bal. i. l. ij. C. d. sui. ibi. nē de. v. p. cto z. ibi. s. quid de. vi. zc.

actōes ptra eos qb' p. do locavit: ut. l. iul. s. d. pe ti. here. z. ex hoc q. a p. do nō liberaf cedēdo acti onē: nisi ex dñi volūrate: s. cogit p. cise dño satisfacere: nō h. locum illa eqtas q. possit directo dñs agere ptra p. ductores q. cōduxerūt a p. dōe ut mō dixi. l. dñs testō. in fi. s. eo. C. Lenio ad vltimā p. rez: z. op. q. soluēdo p. doni sit liberat' ut. j. de solu. l. qui boiez. s. si p. do. So. ibi p. do restituit dño hic sec'. C. Itē op. isti. m. adatu. s. itē si. z. l. et' q. in puincia. s. si cer. pe. So. ibi pre cessit m. adatu: lz esset reuocatu. hic s. o. nullū p. cessit m. adatu: ut. l. q. boiez. s. si nullo. de so. sub audi: nec aliq. iusta cā p. cessit. p. pter quā deberet soluere p. doni: alias sec'. ut. l. cū fūdus. s. fuuz tuū iprudēs. s. si cer. pe. C. Op. de. l. i. s. si rē. j. depositi. glo. soluit vno mō. tu dic q. ibi loqtur i deposito in quo qs tenet solū d. dolo z. lata cul pa. C. Lenio ad fi. l. z. op. q. et qñ fruct' nō sunt dñi p. dicitur a p. done: ut hac. l. in pñ. So. dicit glo. nō cōdicunt fructuū noie s. obuentionū: qd vult dicere credo q. velit dicere q. nō p. dicitur noie fructuū q. p. piatur ex re: s. noie obuentionū cū illū: ut. d. l. si nauis. s. de rei uen. tu potes p. trariuz' alio mō soluere videlicz q. qñ fructus fuerūt dñi indistincte p. dicitur a p. done: sed qñ fruct' nō fuerūt dñi: ut p. sioes distinguif: aut dñs h. regressū ptra p. sionarios q. bus ipe loca uit. z. tūc nō agit cōtra p. done: ut hic i vltio casu. aut nō h. regressū ptra p. sionarios: z. tunc dic ut hic in pñ. l. z. cōdicat a p. done: ut hic in pñ. z. l. iul. s. de peti. here. z. l. si nauis. s. de rei uen.

C Querit glo. q. cōdictioe fruct' cōdicuntur a p. done. z. dicit glo. q. p. dicitioe furtiua. qd dic: ut in glo. p. hanc. l. p. d. determinari qd' q. dā Abbas nō iuste elect' igressus est mōasteriū z. fruct' recollectit: z. soluta ē ei p. sio. an p. siona rij soluēdo sibi liberent'. z. in hoc debes ex p. d. ctis distinguere. aut p. sionarij cōduxerūt ab illo Abbate i rufu z. soluēdo ei liberant: ut hac. l. i. pñ. aut p. duxerūt ab Abbate s. o. uel ab alio mo nacho s. o. illi' monasterij: z. tūc ei soluēdo nō liberātur: ut hic i. ij. z. iij. casu. qd' itellige nisi ha beat iustā cām eū credēdi Abbatē: ut qa habe bat cōfirmationē superioris: q. forte de iure nō te nebat: ut i. s. fuū tuū iprudēs. s. alle. z. s. dixi d. hoc p. Anno. in. c. nihil de electio. Sz si q. ratur an ex locatioe talis intrusi cōpetat actio s. o. Ab bati: dico q. sic s. i. cessioe: lz i p. done rei puate p. sone regrat' cessio: ut. s. dixi. z. hoc fauore ecclē sie idē esset in pupillo' z. milite: ut. l. si ut. ppōis C. d. rei uen. z. l. ij. qñ ex facto tutorū.

Afficit. Dubia exceptōis per petue cā dubietate pē dēte habet viz exceptōis perpetue. h. dicit. C. No. q. in dubiū interpretatur in causaz magis ipediētē. C. Itē no. q. dubiū itēptatur perpetuus. fa. l. iuris peritos. in pñ. j. de ex. tu. C. No. etiā ex hac. l. s. glo. quattuor. p. portiona bilia. duo z. duo. que dic ut in glo. C. Opp. de. l. iul. j. de iure dot. z. l. eadem. s. i. de duo. re. Glo. dicit lz sint p. portionabilia hic nō tñ ibi. tu dic clarissime q. ista q. hic ponunt. f. p. ma. duo p. portionabilia nō sūt. p. portionabilia respectu in itij: sed respectu effectus: ut. l. pecuniam. s. si cer. pe. z. ibi no. in glo. Itē secūda duo nō sunt similitur p. portionabilia respectu in itij: ut dixi in. l. lecta. s. si cer. pe. sed respectu effectus sic: ut hic: cōtraria vero loquūtur respectu in itij q. tūc nō sunt p. portionabilia. C. Opp. de. l. si sub cōdictioe. j. de assignan. liber. Solu. ut dicā ple ne de ista dubietate. in. l. iul. j. eo. Bar.

Am indebitū. Ex solu tione tu toris cōpetit cōdictio ipuberi. h. d. uel sic. i. debitu solutu p. tutorē cōdicif a pupillo. C. Op. q. nō repetat ipubes: quia i p. tate con cessa tutori nō videt cōcessū q. soluat indebitū vt. l. si p. curator. s. e. sol. itellige q. hic tutor ha bebat iustā cām credēdi debitu subesse. simile dixi in. d. l. si p. curator.

Ex. l. sequenti. C. Agens cōtra p. sonā ptra quā agere nō pote rat nō perdit actionē cōtra eū contra quē agere poterat.

Reditor. Solutu indebite p. curatori nō ha bent m. adatu: ad hoc repetit a dño: vel ab eodē. h. d. C. Ex. fi. l. no. q. qui egit agere cōtra p. sonā cōtra quā agere nō poterat nō per dit actionē cōtra eū cōtra quē agef poterat. Le tera circa hac. l. dic vt. l. si p. curator. s. eo.

Ex. l. sequenti. C. Si testator instituit aliquē heredes i re certa aliū mortuū quē uiuere putabat insoludu. insti tut' in re certa habebit totū.

Seruo. Cōdictio ipossibilis quam testator putabat possibile uiciat legatū. h. d. Et ista est notabilis z. singularis. l. C. Op. impossibilis cō dictio nō uiciat legatū: ut. l. obtriuuit. de condi. z. demō. z. insti. de heredi. insti. s. fin. glo. ponit multas solu. tu tene illā q. licet sit ipossibilis: tñ testator putabat eā possibilez. cōtraria loquunt in cōdictioe quā testator putabat impossibilez qd' plene examinaui in. l. i. de cōdi. insti. C. Alti mo Guil. de cu. inducit hac. l. ad. q. cū sua glo. si testator instituit aliquē heredes ex re certa: z. aliū insoludu quē putabat uiuere: cū in ueritate nō uiuebat: qa erat mortuus. an heres ex re cer ta capiat totū. videt q. nō: qa. l. i. s. si ex fundo. de here. insti. loqtur quādo testator fecit vnum heredē ex re certa z. nō aliū. z. sic putabat portio nē ad aliū nō puenturā: sed in casu isto puta bat hereditatē puenturā ad aliū. cōtrariū d. r. minat Guil. qa hic nō inspicit cōditio seu opi nio defuncti: s. potestas iuris que est ut qs nō decedat pro pte testatus z. pro pte intestat': ut l. ius nostrum. de regu. iur. z. p. batur in. l. miles vnuz ex fundo. j. de testa. mi. z. eo. ti. l. ex milita ri. s. si. cum. l. seq.

Fideiusfor. Si fideius for. solus ē liberatus soluēs repetit. secus si pnci palis reus soluerit. h. d. C. No. q. eadez soluto nō parit liberationē z. repetitōez: ut. l. cū is. s. i. z. l. si nō sortez. s. si. x. s. e. C. No. etiā q. solutio q. parit liberatōez nō tollit obligationē ciuile nec naturalē vt hic facit. qd' dicā. j. eo. l. neratus.

Ex. l. sequenti. C. Quādo soluēs post sniam absolutoriā repe tat: ibi. Reassumo. Et qñ pars in cōpromisso p. mittit nō petere reductioez ad arbitriū boni uiri qd' itelligit si eque arbitratū fuerit. an si pe tat: z. aduersarius absoluat. Si deinde is agat ad penā an possit ille cōtra quē agitur dicere se velle docere laudū iniquuz: ibi. Et p. dicta. Et an opponet exceptōne pacti uel sol. dicat fateri debitu: ibi. Ad istā. Et an exceptio opposita z. discussa i vno iudicio possit i alio refricari: ibi. Secūdo. Et an stante statuto q. cōtra instrumē tū nō possit oppōi exceptio solu. nisi per aliud instrumētū. si pmo solui: z. quia de solu. docere

ADDE ut p. bal. s. fi. c. l. vij. i. c. p. uisio p. c. s. uisio ubi p. oit cui de fructib' olui debet si duo liti/ gant de bñ ficio et an soluēs tirā/ no liberef vide pe. de ancha. cōfi. l. iij.

c In pupil lo. adde bal. n. l. eā quaz. C. d. fideicō. C. Sufficit. ad itellectū hui' . l. uide no. p. Dy. z. bar. i. l. ex di uerso. s. fi. j. fo. ma. p. cy. i. l. cū qs in v. q. C. de iu rif. z. fac. ig. C. Interpre taf. z. no. pul chre bar. in d. l. de pupil lo. s. fi. q. ip si p. ton. i. iij. q. de ope. no. nun.

b C. Impu bes. add. gl. in. l. fuufne scio. j. de fi/ deiufo.

c Si p. cura tor. hac. l. to tā tñ restrin ge z. declara vt dicit post imo. in. l. si cui legeres. i. pñ. de le. i. l. C. Seruo. hanc limita nisi ista ipof sibilitas quā testator pu taut possibi le possit eq polletū adim pleri quo ca su dispositio nō uiciat. l. huiusmōi. s. si ita cui. de le. z. l. ab of bus. s. in te stamēto. co. ti. Itē limita p. ter. z. ibi bar. i. l. lega tū ciuitati. d. usufruc. le. z. in. l. op' no uuz. de ope. publi. p. bar. late in. d. l. i. de p. di. isti.

c Ad banc q. unde bar. i. l. quotiens s. si duo. de here. insti.

m C. p. ortio nē. no. istud dictū q. fa cit an filius in legitima institut' ha beaf loco be redis quo ad ius accre

XII

scēdi & facit q sic. & ita 15 Bal. in. l. quem. C. de here. insti. & no. in. l. ex fa eto. ff. co. ti. & istud dem videf sēfisse Bar. i aut. nouissima. C. de inof. testa. AD DE Bal. cōfiliō. r. li. iij.

nō potui scōo an repetā pmo solutuz: ibi. Et p hoc. Et que sint exceptiōes q perimunt uel elidunt actiōes: ibi. Quodā. Et an per sniam cōdēnatoriā in reali transferat dñitum: ibi. Circa p̄mū. Et quid in psonali: ibi. Secūdo. Et quā obligatiōē iducat res iudicata: ibi. Itēz dubitatur. Quā aut obligatiōē tollat snia absoluto ria: ibi. Seqf. Et an soluēs cū certū est idebitū iri repetat: ibi. Op. Et psequitur Bar. usq; i fi.

Ulianusuerū Subtilis ē hecler. & in

lūma habef. h. d. C. d. ex nullo euentu i ducit id dubietas n̄ iducit. & qd̄ oēs euentū cer tū ē debitū iri ab eodē id: ut idebitū n̄ repetit. sec̄ si diuerse p̄fōe illō d̄biture sint. h. d. tota. l. P̄rio p̄ōif dictū iul. Scōo ponit casus dicto iu liani dissimilis s̄z quosdā iuriscōfultos. Tertio ponit dictū dicto iuliani dissimile s̄z oēs. Quar to rō differentie inter istos duos casus oñdif. scōa ibi. vbi aut. tertia ibi. idēq; quarta ibi. sed hoc dissimile. C. Itē p̄ma ps subdividit i tres. ga p̄mo p̄ōitur dictū iul. secūdo eius p̄batio p arg. tertio ei p̄batio p simile. secunda ibi. quia nec absolut. tertia ibi. & simile. C. Casū in ter minis p̄ōe in nube: ut lra iacet: n̄. j. in p̄trarijs recitabo magis clare examinādo lecturas. No tabilia erūt multa in hac. l. que tñ veniēt decla rāda s̄z diuerfitatē lecturarū zē. Ideo itro glo. & op. q postq̄ soluit nō p̄t seq absolutoria vel cōdēnatoriā: s̄z solū absolutoria ab obseruatiōe iudicij: ut insti. de ppe. & te. ac. in fi. hic d̄r cō trariū quare male. huius timore p̄ncipiū. l. n̄fe legit p glo. tribus modis p̄ncipaliter. p̄mo q i q̄. ga nec absolutus mutet casū: & loqf de eo q soluit post sniam absolutoriā. & sic nō d̄r q ab soluat diffinitive p̄ solutionē. & fm hāc lec. sic forma casū. Si d̄bitor soluit p̄dēte iudicio n̄ p̄t repetere. hoc p̄mo p̄bat nō p̄t eē melioris cō ditiōis q ē i casu dubij q̄ q est i casu certi: sed q ē in casu certi. puta q est p̄dēnat. & soluit nō re petit. Itē si ē absolut. & soluit nō p̄t repetere: ga remanet naturaliter obligat. ergo multomin. repetit q soluit p̄dēte iudicio. h. d. vsq; ad. h. & simile vide lra: & vid̄ ē glo. p̄mā i p̄n. C. Ad istā lec. op. glo. ibi. fm aut p̄muz snia habef p̄ sitate: ut. l. res iudicata. de reg. iur. & s. de sta. ho. l. ingenuū. s̄z si p̄ sniaz absolutoriā declara tū ē quē nō eē d̄bitores: ergo si postea soluit p sniam apparet q soluit idebitū. ergo p̄t repe tere. hui. timore glo. tua notabiliter soluit disti guēdo aut iudex absolut reū: ga actor nō p̄ba uir: & tūc p̄cederet hoc p̄n. ga postea qñ agitur p̄tra eū p̄dictiōe idebiti poterit p̄bare qd̄ nō p̄ bauit pus. aut iudex absolut reū tanq̄ nō debe ret uel nō debuisset. & tūc re. postea soluēs repe teret: ga hec snia p̄ sitate habef. uide hāc glo. i. d. h. & signa eā ga ē notabilis & male notata p alios. & ad qd̄ sit notabilis. j. declarabo statū de fendēdo eā ab ipugnatōibus. C. Ad istā solu. op. pet. & etiā hāc. mat. snia nō p̄t retractari p̄ textu nouorū istrumētōrū uel nouaz p̄bationū vt. C. de re iudi. l. si sub specie. & j. de re iudi. l. impatores. Si ergo absolut. est aliqs: ga nō est p̄batū nō p̄t de cetero p̄bari p̄trariū: vñ idē ē di cere absolut te: ga nō d̄bes vel ga nō p̄batū p hoc vñ rex. i. l. si q̄s re a nō d̄no. j. de excep. rei iu di. vñ ipi recedunt ab ista lec. glo. & legunt alio mō. & dicebat hā. ma. q̄ hic d̄z itelligi q̄ re. q̄ h̄ rebat debitū p̄cessisse. s̄z allegabat se absolutuz p̄ sniaz. & ad hoc r̄ndet iuriscōfult. q̄ snia natura lē obligatiōē n̄ tollit. S̄z si ip̄e negaret oīo d̄bi tū nō posset p̄bari p̄trariū: ita dicit ip̄e. ista lec.

Op. glo. & oīo vide bar. i. l. i. s̄. e. i. h. iij. col. & in. l. cū qd̄ de iur. & fac. igno.

placet: & puto q̄ sit h̄a i se: ga posito q̄ snia de claret quē nō eē d̄bitore istō casu snia n̄ fac ius s̄z iduc p̄sūptionē iuris & d̄ iur q̄ ita sit p̄tra quā p̄sūptiōez admittit p̄batio solū p̄ cōfessionē vt i aut. s̄z iā neesse. C. d̄ do. an̄ nup. & i corpe: vñ sumif cū sua glo. vñ si re. n̄ negaret debitū p̄cel sisse: s̄z solū veller se defēdēf ex snia hec opi. eēt h̄a: s̄z i q̄tū isti d̄nāt gl. n̄faz male dicit. & i hoc ē aduertēdū. nā h̄um ē q̄ illō qd̄ n̄ p̄bauit i vno iudicio n̄ possū p̄bari itēz i eadē istātia vel i alia q̄ tēdat ad idē: ut. d. l. si sub sp̄e. & d. l. ipatores. & C. d̄ p̄ba. aut. atq; semel. s̄z i alia istātia q̄ tēdit ad diuersū finē potero p̄bari qd̄ i alia nō p̄bauit seu i p̄ma: s̄z sup̄ eisdē articulis i alia istātia sint recepti & publicati testes: vt ex de testi. c. veniēf & c. cū i tua. & ibi no. & hic ē casus hic s̄z h̄ac no tabilē glo. C. H̄ideatis itēz h̄ac glo. quaz p̄bo vobis p̄ p̄dēā capitula. n̄ ob. l. si qd̄ re a n̄ d̄no: ga ibi fuit re. absolut. ga p̄bauit se d̄nz s̄z vñā solutiōez q̄ p̄bat i. l. si iter me & te. e. ti. C. Lōtra hoc op. ga si hoc ē vez ista diffictio glo. n̄ p̄ce dit. nā quē n̄ debet ē mere negatiā. & sic n̄ p̄t p̄ bari: ergo nō p̄t iudex p̄nūciare quē n̄ debet: q̄ si hoc sit p̄batū. s̄z ga actor n̄ p̄bauit: & sic p̄tē tīā s̄p̄ poterit p̄bari p̄trariū. h̄. itelligas istā ne gatiā coartatā eē loco & tpe: ita q̄ potuit liq̄re iudici debitū nō esse cōtractū vel potest liquere iudici debitū fuisse sublatū solutiōe vel accepti latiōe. & sic potuit recte p̄nūciat quē n̄ eē d̄bitore. C. Itē ad idē opp. ga si hoc ē vez q̄ i alia i stātia admittat noue p̄batiōes circa idēz actor poterit iducēf nouos testes ad ipugnādū d̄cā illoy testiū: q̄ p̄bauerūt i p̄mo iudicio n̄ eē d̄bi tū. & sic i isto scōo iudicio p̄babit d̄bitū eē. h̄. & i hoc aduertatis. ga istō ē vtile ad multa q̄ statū di cā si qd̄ tu fūdares itētione tuā hoc mō valz di co q̄ id qd̄ solui erat idebitū: ga i tali iudicio fu it p̄batū idebitū: tūc p̄cederet qd̄ s̄. dixi: quia actor posset ipugnare p̄mas p̄batiōes p̄ nouas p̄batiōes: vt. l. h. C. d̄ te. S̄z si tu n̄ fūdas itētio nē tuā ex p̄batiōe: s̄z ex snia dicēs sic. dico q̄ illō qd̄ solui erat idebitū: ga sic fuit p̄nūciatū i alio iudicio: tūc actor n̄ p̄t p̄bare p̄tra illō qd̄ p̄nun ciatū fuit: ga qd̄ semel ē d̄cāf & termiatū i vno iu dicio: si aliqs veller illō refricaf i alio iudicio ob staref sibi exceptō rei iu. vt. l. h. qf cū torū. s̄. si an cillā: d̄ exce. rei iu. & hoc vult dicit glo. hic si bñ aduertatis quā uis. Itē lec. h̄z i se sint h̄e sic de clarate ut dixi: tñ vidēf p̄tinere quādā diuinati onē: nā dicit hic tex. absolut. simpliciter: nec an nectit cāz: ga n̄ p̄bauit vel altā. & iō qd̄ dicit q̄ hecler d̄z itelligi i eo q̄ fuit absolut. simpliciter quo casu vñ absolut. sup̄ toto: ut. l. vl. s̄. de iure iur. & qd̄ no. i. l. i. s̄. si fideiusfor. q̄rū rez actio n̄ daf: & h̄z hoc reprobat diffictio hui. glo. q̄ dicit aut fuit absolut. ga n̄ p̄bauit: aut ga n̄ d̄bitor cū i dubio videaf absolut. ga n̄ d̄bitor: & tñ n̄ p̄petit repetitō: vt hic. Itā opi. n̄ tāgif i gl. nec ē h̄a. nā h̄z i iureiu. hoc sit q̄ i dubio videaf sup̄ toto iuratū: tñ hoc n̄ ē i snia. & iō vñ qd̄ absolu tus: ga n̄ p̄batū: ut. l. circa. j. de p̄ba. & j. d̄ lib. cā l. liber. s̄. i. alias si. & d. l. si iter me. d̄ exce. rei iu. & tñ n̄ p̄petit repetitō: vt hic & d. l. si iter me. di xi i. l. ex duob. d̄ duo. re. in qd̄e illa an snia pro vno ex duo. reis lata p̄sit alteri. & hic ē casus re cte itelligēdo q̄ sic: ga si re. ē absolut. simplici ter vñ absolut. ga n̄ p̄batū. & iō p̄t postea p̄bari d̄bitū i alia istātia: nec vēt p̄tra sniam. s̄z p̄tra p̄ d̄cā faciat. s̄. d̄ iur. l. h. i. h. s̄z ibi solui. C. Pre dicta h̄a nisi ex actis appareret p̄batiū esse nō debitū: ga snia semp̄ referf ad casū q̄ colligit ex actis: ut. l. si qd̄ ad exhibēdū d̄ excep. rei iu. & ibi

b̄ C. p̄roba tio. Lōtra p̄ sūmptionez iuris & d̄ iu re admittit p̄batio i cō trariū p̄ con fessionē. idē Bal. in. l. cū qd̄. i. vij. col. lū. de iurif & fac. igno. C. Iti no. & vide bar. in. l. ij. s̄. i. ff. vi bo. raptō rū. & p̄dau. de ca. bic. d̄ C. Negati ua. de mō p̄ badi negati uā vñ bar. in. l. in illa. d̄ uerb. ob.

C. In snia. vide p̄ bal. i l. edita in re petitiōe pe rulina in vl tima carta C. de eden. f̄ C. p̄roba tū ē. & sic ha bea q̄ in s̄r tentia nō re gritur exp̄s sio cāe. vide in. c. sicut. & ibi Jo. an. d̄ re iudi. & bal. in. l. p̄e ses. C. de re iudi. & tex. cū glo. in. l. hoc aut. de suspec. tu. & ibi Bar.

¶ Clausula. s. qd remediū habeo et petēdi et penā evitādi. dicitur ut ceda iura et ille petat et quo p. Ba. bu. i. l. i. s. op. d. ali. i. u. m. ca. fa. et q. i. bi. no. Bar. optie facit qd dicit l. i. C. ubi i. re. act. p. bar. q. forte in alio obstabit. et ad. q. Bar. hic adde qd no. bal. i. c. si iter pares. i. p. n. d. l. corrad. i. v. s. qd si arbitrator pcepit. et qd no. doc. p. bar. i. l. multa. d. p. di. et d. m. o. et ibi dicit. et late p. Lu. in rub. d. arbi. i. xiiij. car. et bal. i. aut. generaliter in iij. col. d. epi. et cle. i. l. e. dita. i. xiiij. col. in. vij. op. d. ede. et i. l. e. of. s. cau. tiōe. de ep. et ibi qrit qd si p. pte fuit i. firmatū laudū et i. l. fi. m. xi. q. C. de s. b. ep. qd si p. renūciauit reductōi ad ar. bo. vi. postea petijt et succubuit an scidat in penas. adde bar. i. l. q. r. o. me. s. duo fratres. d. v. obli. et bal. i. l. tres fratres. s. d. pac. q. a. liter loqf. q. s. bar. h. adde bal. i. c. si iter pares. re. l. corrad. i. p. n. d. v. qd si arbi. pcepit. et qd no. doc. post bar. i. l. multa. d. p. di. et d. m. o. et ibi dicit. et late p. Lu. in rub. d. arbi. i. in. ix. carta. et bal. i. aut. generaliter. et d. epi. et cle. in. iij. col. in. l. edicta. i. vij. col. v. vij. opp. C. de ede. do. et in. l. e. of. s. ne temere. ai. t. d. app. et ibi qrit qd si p. fecit in firmari laudū. et in. l. fi. in. xi. col. C. de p. r. aben. ep. et in. mate. ria adde s. b. ba. i. c. qnta. ualif. i. xvij. col. d. iureiu. et ibi p. imo. i. vlti. car. et adde qd opi. q. s. h. bar. et seqf. bal. i. l. ex. diuerso. s. i. d. rei. uē. quaz appro. bat. bal. in. l. q. cū tuto. ibi. i. p. n. d. trāfac. et bal. i. l. fi. iudex d. his q. sūt sui uel alie. in. a. lia fuit opi. bar. i. d. s. duo fratres. p. dy. et ibi t. z. i. d. i. sicte penā peti posse. et itō seqf. et bal. i. c. i. s. ipatoz. et bal. i. l. cū antea. ad. fi. C. d. arbi. tertia su. it. opi. An. post. Bal. i. d. c. duo fratres. v. d. q. p. ea nō cōmittat. ga. sicut iusta cā litigādi excusat ab expēio: ita debet excusare a pena : ut. l. q. soli dū. s. etiā. de. le. ij. pro quo allego glo. in. l. ab. executore. m. v. multat. dos. C. quorū ap. et tex. in. c. sacro. de. sentē. excō. Itē allegat Ange. p. se. tex. i. l. qdā. cum. filio. de. v. b. ob. et hāc opi. dicit q. tenet Jo. an. in. t. d. arbi. s. h. s. itē qd si cōpromissū. hāc opi. tenet etiā Bal. et p. de. de. ancha. in. l. nō. solū. s. de. rei. vē. Bal. et Ange. et p. da. de. ca. in. l. tres. fratres. s. de. pactis. Bal. in. l. qd. te. in. iij. col. s. h. cer. pe. Bal. in. l. fi. C. de. arbi. sed

vic q. si ob. l. q. solidū. s. et q. i. illa cā nūc fūerat p. nunciatū neq. habe. bat iustā cāz litigādi. i. casu aut si quis iudex habebat iustā cāz litigādi. Itē nō ob. d. l. qdā. cū filium: q. verū est q. snia etiam iniusta super p. n. cipali facit ius quo ad penā inter easdem personas : ut in casu nostro et p. bar. i. d. s. duo fratres. s. h. n. inter diuersas p. sonas: ut loqf. l. q. ro. ad. qd. rafael. in. d. l. q. rome. limitat. hanc. opi. bar. v. d. elz. q. si ista snia. lata. eēt s. p. tumacē: tē nullo. eāu p. mittit. pēa. alle. l. p. p. s. meminit. et. l. q. repudi. antis. de. in. offi. testa. b. C. Duo. fra. tres. i. hac. q. idem. deter. minat. bal. in. l. fi. iudex. d. his. q. sūt sui. vel. alie. iu. alle. idez. bal. i. l. tres. fratres. s. d. pac. et q. pe. tēs. redutio. nē. cōmittat. penā. n. tū. cū. effectū. q. p. uē. ad. penā oppōre. p. t. doli. excep. p. glo. ordi. ibi. et. alle. i. bi. io. an. i. d. d. i. spe. i. t. d. ar. bi. q. scidat. i. penā. nisi. hēe. at. iustā. cāz. li. tigā. q. exclu. dit. ab. ipēio. alle. io. an. i. t. i. d. arbi. s. seqf. d. q. bus. dā. s. v. si. cō. promissū. an. ge. i. s. duo. fratres. re. fert. bar. i. c. d. aliter. cōsu. luisse. et. adie. cisse. gl. i. d. s. duo. fra. tres. i. q. cō. uē. ad. penā opponat. do. li. excep. hāc. v. s. s. m. a. et. p. Bar. et. tex. i. l. qdā. cū. fili. um. d. v. ob. q. tū. nihil. fa. cit. h. q. d. cū. itelligit. ibi. bar. r. n. d. ad. s. duo. fra. tres. q. ibi. su. erat. iudica. / tū: die. si. ob. stare. hic. q. z. vēit. s. sniaz: quia. v. e. p. est. q. contra. euz. si. p. t. venire. h. ē. s. p. n. cipa. lē. effectū. q. i. ducif. sē. s. h. veniat. ad. rescidē. dū. aliq. quod. sit. iductū. nō. p. n. cipaliter. s. h. accessorie. ADDE. lati. p. Alex. i. d. s. duo. fratres. et. pau. de. ca. p. s. c. c. x. i. iij. col. c. C. p. robari. et. p. hoc. maxie. q. iusta. causa. excusat. a. pena. iusta. glo. or. f. dina. in. c. i. in. glo. i. de. elec. in. v. j. et. bonus. tex. in. aut. oēs. et. ibi. Bal. C. cō. de. suc. et. aut. generaliter. et. ibi. no. de. epi. et. cle. et. per. Ludo. in. Rub. de. ar. in. xiiij. carta. d. C. Lōdēnat. fūisset. vide. Ang. et. p. mo. i. l. decē. de. v. b. ob. et. C. l. cum. de. indebito. neq. qui. dicit. emisse. ab. aliquo. fatetur. vendē. tem. esse. dominus. no. glo. not. a. in. l. i. s. de. publi. neq. qui. opponit. ali. quē. permutasse. fatetur. permutatē. fuisse. dominū. dixit. no. Spec. in. t. i. de. excep. s. v. s. o. s. h. et. papa.

ADDE an obijciens compensationem videat fieri debitum. Roma. confilio. lxxvij.

Indicio. no. q. si solui debitum: lz vigore sententie hoc solui pote ro repetere conditione sine causa. & vltra ista tu allega casum no. in. l. eleganter. §. si quis post. s. e. adde bar. in. l. i. §. ij. in fi. q. vi aut clam. & hoc tenebat Pau. d. ca. m. l. si fullo hic allegata. & bar. in. l. si sine. in fn. ff. re. ra. ha. & ita de facto fuit bononie iudicatus: lz do. Jo. in. l. imperatores de re iudi. te neat contra & male. & ad de bar. no. in. l. ij. circa fi. C. q. me tus ca. & vi. de latius per moder. in. l. fi. ff. a quib' app. no. lz. & qd. no. spe. d. execu. sen. §. fi. ver. illud autem que ritur. & Jo. gn. d. instru. edi. §. postqz in addi. que icipit quid si solui. & ca noniste i. c. inter mona sterium. d. re iudi. l. 7. & Bal. in. l. i. C. de condi. inde. & adde qd. no. spec. in ti. de. i. & ij. decreto. §. qualiter & Inno. in. c. ij. de dila. copetit etiā remediū cri miale & actō in factum ci uiliter secun dum Bal. i. d. l. i. in ver. ij. quero. & i. v. vltimo. ad uerte. euz se queti & cum bar. cōcor dat Bal. in. l. recepticia i pun. ij. col. de p̄sti. pec. & i. l. sub spe. p. Bal. C. d. re iudi. & vi. de. s. p̄xti. me. & ad bar to. hic adde q. no. Inno. in. c. grauis. de deposito. & Bal. i. auē. ad bec. de viur. in. ix. col. q̄ro iūz hoc sui pro pter contu maciā bāni tus in centū sed quia fm formā statu ti debebam relegari: po stea sui rele-

ergo dic qñ quis soluit pendēte iudicio: & postea sequitur snia. aut sequit' absolutoria ab obseruatione iudicij quia solutum: & constat qd non repetit: ut. d. §. fi. insti. de perpe. & tē. ac. aut seg tur absolutoria simpliciter: & tunc an possit re peti: dic vt dixi in prima lec. aut sequitur condē natoria: & tunc si qdē ex ea nō est facta exactio: & nō est dubiū qd non repetit: quia snia declara uit debitum fuisse. Si vero ē facta exactio: & tūc aut volo repetere per cōdi. ide. & nō possuz: qa cum solui: solui debitū. aut per condi. sine cau sa: & possum: quia prima causa per secundā re dit ad nō cām: vt. j. de condi. sine cā. l. si fullo. & j. cōmo. l. in cōmodo. in fi. & in hac glo. Et per hoc dico. statutū est hic qd cōtra instrumen tū nō possit opponi' exceptio solutionis vel qe rationis: nisi ille p̄bent per aliud instrumentū. modo primo ego solui & qa nō potui pbare so lutionē per instrumentū sui coactus iterum sol uere. certe facta secunda solutiō: repetā qd pri mo solui p̄ dictionē sine cā: vt ex predictis ap paret. Ista lec. bene declarata est: que lz in se ve ra sit: tñ nō bñ p̄gruit littere: qa rex. dicit qd na tura debitor manet. Sed si verum est eū soluis se pendente iudicio: nullo modo ē debitor: cū omnis obligatio tollatur solutiō: ideo tene pri mē: uel si vis sustinere hāc lec. dic qd natura ma net debitor. l. si sententie effectum consideras. Alij horū timore legūt tertio mō quā lec. vi deamus: & fuit lectura pillei: & fm hanc lec. po ne casum sic dictū est qd si uerus debitor soluit lite pendente nō potest repetere. hoc probant per rōnem sic. illud qd factum est in illo casu q euenit possit: pōt fieri qd sit in factū: sed nos pre supponimus qd erat verus d̄bitor ille qui soluit pendente iudicio. aut ergo sequetur qdēnato ria: & tunc certū est qd nō efficit' indebituz. aut se quetur absolutoria: & tunc snia absolutora non pōt facere quā tunc cū solueret fuerit solum debitū: & iō nō repetit. sed si solueret post sniaz absolutoriā: bene posset repeti dicebat pilleus. qd ergo dicit rex. natura tñ debitor permanet: & d̄z exponi fm istam lec. sic. i. ipsa natura facit qd hoc pmanet veruz: qd verus debitor erat cum sol uit: nec ista veritas per sniam absolutoriā secu tā infringit. & differt hec lec. a precedenti' duo bus modis. primo in mō formandi istā rōnem. secundo quia ista lec. p̄cludit qd si soluat post absolutoriā pōt repeti: sed p̄cedens lec. hoc nō p̄cludebat: sed inuebat qd rarium. nā p̄suppone bat post absolutionē remanere debitū naturale qd impedit repetitionem soluti. hoc vult dicere glo. quā vide. tñ circa fi. eius est aliqua variatio ut dicā super ea. si habetis in glo. solum: post absolutionem illud qd dicitis si intelligas hic di cas. i. in eo qd hic dictū est in glo. §. pxi. Alij ha bent absolutū post absolutionē: & tunc expōas hic. l. in tex. C. p̄. ad hanc lec. put inuuit qd soluti post sniam repetit de. l. iudex. s. eo. So. dicit pilleus ibi soluit scienter: secus si ignoran ter. fm hoc ista lec. p̄tradicit prime & et secunde & iō videamus utrū solum post sniam possit repeti. pilleus qd sic: qa absolutus est tutus ex cep. favorabili. ergo & c. ut. l. qui exceptiones. §. eo. alij p̄tra: quia absolutoria nō tollit naturalē obligationē: ergo solum nō repetitur vt hic:

gatus vtrum repetam centum in quibus sui condēnatus: & que solu ram. Bal. in. l. fi. C. de fideicom. liber. per glo. ibi tenet qd non: propter contumaciam meam. & ad id quod dicit Bar. post glo. adde Bal. idēz tenentem in. l. i. in vlti. col. C. quando prouoca. non est necef.

ADDE an indebitum solum vigore sentētie possit repeti. Bal. confilio. lxxvij. li. tertio.

& l. si id qd. j. e. z. s. e. l. naturaliter p hoc. §. e. l. iudex. ad. l. qui exceptiōem rñdent qd hic loqui tur in exceptione ista que est inducta ad rigore iuris cōseruandū: secus in alijs exceptionib': vt ibi. ita tenet glo. hic & ibi. & in. l. cum quis. C. de iur. & fac. ig. C. Opinione glo. ego puto ueraz: tñ vt oia p̄traria cessent: tu debes aduerrere. qd dā ē exceptio que perimit ciuilē & naturalē obli gationē: & per p̄ns actionē: & ista d̄f magis exce ptio facti vel intētionis q̄ iuris: vt. l. ij. j. d. exce. & qd habuistis no. in. l. qui se debere. §. de cōdi. ob cām: & tunc tutus hac exceptione absqz du bio quocunqz errore soluens repeteret: vt. §. e. l. sed & si me putē. in prin. Quedā ē exceptio iuris: & ista semper elidit actionē: qa exceptio ē actionis exclusio: vt. l. i. & ij. j. de excep. tñ i hoc est differētia: quia quedā exceptio naturalē ob ligationē tollit: & elidit ciuilē. quedā ciuilēz tol lit: & naturalem elidit. quedā exceptio ciuilem tollit: & naturalē nullo modo tangit. quedā ex ceptio nec ciuilē nec naturalē tollit: sed vtranzqz elidit. quedā neutā tollit: nec elidit: lz solū eli dit actionē. Prima que naturalē tollit & elidit ciuilē est exceptio pacti de nō petendo: & iusu rā. vt. l. si vnus. §. pactus ne peteret. §. de pac. & ista similiter quocūqz errore solutiū repetit: vt. §. e. l. si nō sortē. §. indebitū. secunda que ciuilē tollit & naturalē elidit est prescriptiois exce ptio: que tollit ciuilē & elidit effectū naturalis: fm By. in. l. fi. rē ra. ha. & iō solutiū similiter quo cūqz errore repetitur: vt ibi fm eū: qd dic vt ibi dixi. & doc. tangunt in. l. cū quis. C. de iur. & fac. ig. tertia est exceptio que ciuilē tollit & nullo mō tātgit naturalē: & ista est exceptio rei iudicate: vt hic patet: & j. dicit. & in hac solum quocunqz errore nō repetit aliquo mō naturali obligatio ne impediēte: vt hic: & l. iudex. §. e. dices tu ego video qd debitum naturale solutiū per facti erro rē repetit: vt. l. cum quis. C. de iur. & fac. ig. & C. ad. l. fal. l. error. Quare ergo nō hic: Rñdeo cō traria loquūtur in debito naturali qd nunq̄ fuit efficax ad producendā actionē: & hic ē debituz naturale qd iā habuit cōcomitantā cum ciuili obligatione & produxit actionē que adhuc du rat lz obster ei exceptio: vñ istud debitū ē forti' qd simplex debitū naturale: & istaz appellat glo. ad rigore iuris cōseruandū esse inductā. quar ta est exceptio que nec ciuilē nec naturalē tollit sed vtranzqz elidit: & iste sunt cōmuniter oēs ex ceptiones peremptorie: vt exceptio macedonia ni velleiani: & si. & in istis distinguitur. aut est ex ceptio odiosa aut favorabilis. si odiosa: aut sol uit per errorē facti aut per errorē iuris: ut vidē stis. §. eo. l. qui exceptionē. quinta est exceptio que nec ciuilē nec naturalē obligationē perimit vel elidit: lz solum elidit actionē: & ista est exce ptio litis pendēntis: quia pendente lite super actione iā p̄posita illa actio nō pōt iterū inten tari. tñ obligationes remanent i suis viribus: & hec exceptio nullo mō p̄cedit repetitionē so luti. hic est casus hic in prin. & hec exceptio ve re pōt appellari exceptio inducta ad rigores iu ris p̄seruandum. C. Expediri sumus de prima glo. venio ad secundam. dicit hic in tex. qd post sniam absolutoriā remanet debituz naturale: & ita tenui. §. Cōtra: quia favorabiliores debem'

b C. Oppoi. adde Bal. i. l. ij. in prin. C. vt i pos lega. & Bar. Bal. & An ge. & Sal y. in. l. ij. C. q. me. causa. c C. Innuir. adde bal. in. l. cum quis in. ix. col. C. de iur. & fa. igno. d C. Ciuilēz intelligitur ipso iure. l. scibū. §. natu ralis. j. de solu. & bar. i. d. l. si vnus. §. pact'. post glo. §. d. pac. in ver. item dubitat vtz res iudicata pducatur obli gationē re. & et vide bar. i. l. ab eo. C. quō & qñ iu dex. & in. l. i. in. vj. col. §. eo. & in. l. cū qd. de iur. & fac. ig. & i. oī bus p̄dictis locis lz ex se tentia cōdē natoria non oriū natura le obligatio nem: cuius p̄rium ipse lz. hic posset forte intelli gi opi. sua. i. d. l. ab eo. cū similib': qñ eēt snia iniu sta re ipā. qm lz trāsiuerit in rē iudica tā ex quo tñ nō est exp̄sse approbata p succumben tē nō oriū na turalis sicut dicimus in snia iniusta absolutoria qd non tollit obligationē naturalē: vt hic. & l. pro cur. ad exhi benduz. §. i. rē ra. habe. multo min' ergo senten tia iniusta de bet induce re obligatio nē naturales ar. l. arianus sed opi. bar. hic verifica tur qñ vere esset snia iu sta. dubito: iō cogita p

Inge. in re petitione .l. i. de iudi. in iij. r. y. char ta.

esse ad absoluendum q̄ ad cōdēnandum: vt. l. arianus de ac. r. obli. r. l. fauorabiliores. de reg. iur. sed per sniam p̄dēnatoriā ipso iure actio i factū inducitur: vt. C. de rebus cre. l. actori. ergo multo magis d̄z p̄ sniam absolutoriā tolli ipso iure. So. dicit glo. istud iō est: quia actori nō p̄desse snia nisi pareret ei actionē: reo nō p̄dest absolutoria si parit solā exceptionē. ar. s̄. de eo per quez fac. erit. l. i. §. si reus. ita dicit glo. vide eā: nec dicit plus fm̄ quosdā libros. alij h̄nt ali quid vltra: r̄ fuit additio Fr̄ncisci Accursij. Ad uertatis ad predicta. tu dicit q̄ plus facit sententia cōdēnatoriā q̄ absolutoria p̄ rōnem iāz d̄cāz. p̄tra snia absolutoria tollit ciuilē: vt. hic. fē tentia p̄dēnatoriā iducit ciuilē obligationē. er / go idē facit tollendo q̄s inducendo: vñ idē fa / cit p̄dēnatoriā q̄s absolutoria. huius timore di / cit glo. nō est vez q̄ absolutoria tollat ciuilē ob / ligationē: s̄z elidit eā. cōdēnatoriā vero h̄nt idu / cit ciuilē. r̄ sic plus facit p̄dēnatoriā q̄ absoluto / riā. ita dicit glo. q̄s an sit vez statiz videbimus. C̄ Item oppo. ad predicta. snia facit ius: vt. l. ingenuū. s̄. de sta. ho. ergo snia inducit r̄ tollit obligationē: R̄ideo q̄ snia facit ius est veruz in casibus tm̄ q̄ notantur in. l. papi. §. si. s̄. de i / of. testa. dicit glo. iter quos casus nō ē iste. huic glo. videt p̄tradidit glo. precedens q̄ dicit q̄ etiā in casu. l. nostre snia p̄ veritate h̄t. R̄n. aliō est dicere sniam facere ius: vt. hic. aliud est dice re q̄ p̄tineat in snia h̄nt pro veritate. nā primo casu snia inducit ipsam veritatem: r̄ facit q̄s ve rum est illud q̄s in snia d̄f. secundo casu nō fa / cit hoc: sed perinde habet fide ac si esset. ita in / telligit glo. j. de re iudi. l. res iudicata. Pro de / claratione premissoz habemus videre de effe / ctu rei iudicate: seu de effectu snie. circa q̄s sciē / dum est q̄ qdāz sunt casus in quibus snia facit ius: r̄ tunc d̄ eius effectu nō ē dubiū: vt. s̄. dixi. qdāz sunt casus in quibus snia non facit ius: r̄ hic est aduertendū. Primo de effectu snie i rea / li actione. Secundo de effectu snie i personali. Circa primū de effectu snie p̄dēnatoriē in reali an p̄ eā transferatur dominiū dixi plenissime in. l. p̄p. §. si iussi. de acq. p̄of. doc. tangunt i. l. i. C. cōia vtriusq̄z iudi. r̄ glo. in. l. sunt r̄ alie. s̄. d̄ publi. r̄ insti. de offi. iudi. in fi. Item an p̄dēna / toria inducat actionē in factū: r̄ loquor de con / dēnatoriā in reali. Glo. tangit. s̄. de iudi. l. i. r̄ s̄. de iureiur. l. sed r̄ si possessori. r̄. l. nam r̄ po / stea. in fi. r̄ ibi dixi: r̄ in. l. miles. §. iudicati. j. de re iudi. r̄ ibi ēt dixi d̄ snia absolutoria lata i rea / li. glo. dicit hic q̄ p̄ eā nō desinit esse d̄ns q̄ pri / mo erat d̄ns. plenius tangit in. l. exceptio. j. de exce. rei iu. r̄ ibi plene dixi nō est nostra materia hic. Secundo est videndū de viribus rei iudi / cate in actione p̄sonali: r̄ ista ē materia nostra. r̄ primo videamus de snia p̄dēnatoriā: r̄ hanc p̄stat sine dubio p̄ducere actionē: vt. l. actori. C. de rebus cre. r̄. j. de re iu. l. miles. §. iudicati. r̄ §. si. tamen dubital q̄ sit ista actio. Glo. nostre cōiter dicunt q̄ est actio in factū. alij doc. dicit q̄ vocatur actio iudicati de quo p̄ docto. in. d. l. actori. r̄ ego dixi in. d. §. iudicati. Item du / bitat vtrum res iudicata producat obligatiōez r̄ casus ē q̄ sic in. l. iij. §. idem scribit. j. d̄ pecul. sed dubitatur q̄ sit ista obligatio: quidam dicūt q̄ ciuilis tm̄: r̄ hoc voluit sentire glo. hic: dū di / cit ciuilē inducit: vt. hic in fi. glo. sed naturalem nō inducit: q̄ iudiciū redditur in inuituz: vt. l. inter stipulantem. §. i. de ver. ob. r̄ sic desit cō / sensus. r̄ si dicatur quō ergo actionez producit

sola ciuilis p̄tra ea que nō. Insti. de obli. in prin. r̄ideo q̄ speciale est hic p̄pter auctoritatez rei iudicate. alij dicūt q̄ p̄ducit ciuilē r̄ naturalez obligationem: q̄ i iudicio quasi p̄trahit: vt. d. §. idem scribit. alle. Item si nō appellauit vt cō sentire r̄ ex illo p̄sensu inducitur naturalis: vt. l. ei qui. C. de appel. r̄. l. ab eo. C. quomodo r̄ q̄ iu. r̄. l. i. de post. Preterea posito q̄ nō p̄sensu rit: tm̄ q̄ nō h̄z iustam cām p̄tradidit pro cō sentiente h̄etur: vt. l. dorez. fo. ma. r̄ ita r̄ Guil. de cu. alij dicunt q̄ est ciuilis uera r̄ naturalis p̄ sumpta ex eo q̄ nō appellauit: sed si tu poneret q̄ ipse appellauerit semel vel bis: r̄ semper suc / cubuit: r̄ sic nullus potest dici p̄sensus aut pre / sumi: r̄ tūc dicendū est q̄ hoc casu sola ciuilis p̄ / ducat actionem nec mirandū: si. n. lex facit r̄ p̄ / sumit p̄tractum vbi non ē: vt. l. i. §. i. de rei vx. ac. multo magis p̄t producere actionē: etiā si ne obligatione naturali. facit ad predicta. j. de euic. l. si plus. §. i. r̄ in hoc videbat residere Ja. bu. mihi neutra h̄z opi. placet. nam posito q̄ quis expresse p̄sensisset snie: per hoc naturalis obligatio nō tollitur nec inducitur: ut. l. cuz re. s̄. de dolo. nō enim pender snia iudicis ex p̄sensu partis: sed ex sua iurisdictione: vt. no. in. l. i. C. q̄ p̄ sua iurisdic. secus esset in snia arbitri. vt. C. de arbi. l. cum antea. qd̄ dicendū: R̄n. aduertat p̄ huius declaratione debes scire q̄ obligatio naturalis d̄f de iure gentiū: vt. l. stichū. §. natu / ralis. r̄ ibi no. j. de sol. r̄. l. cū amplius. in fi. de reg. iur. dicam. j. eo. l. si id quod. Ille ergo qui est obligatus ex aliqua equitate vel dispositiōe iurisdictionis d̄f obligatus naturaliter. Ille nō qui est obligatus ex aliqua dispositiōe ciuili di / citur obligatus ciuilitur: vt. insti. de obli. in prin. ibi s̄z nostre ciuitatis iura r̄. ex hoc apparet q̄ obligatio naturalis p̄t induci aliter q̄ per con / sensum: q̄s apparet in multis vt in d̄no qui ob / ligatur actione neg. ge. ignorans. item in pupil / lis qui obligantur quatenus sunt effecti locu / pliores: l̄z ignorantes p̄pter illā regulāz iuris / gentium: q̄ natura equū est neminē cuz aliena iactura locupletari: ut. l. nā hec natura. s̄. eo. r̄. l. iure nature. j. de reg. iur. nūc ad p̄positū snia inducit ciuilē obligationē: q̄ obligat me s̄z no / stre ciuitatis iura: vt. insti. de obli. in prin. r̄. l. iij. r̄ idem scribit. j. de pecu. Item inducit natura / lem obligationem nō ex cōsensu: q̄ p̄sensus ni / hil operatur in snia q̄tm̄ ad hoc: vt. s̄. dixi. s̄z inducit naturālē obligationē ex eqtate iuris / gentium: q̄ est vt maioribus pareamus: vt. s̄. d̄ iust: r̄ iu. l. ueluti. est enī eqtas naturalis q̄ me astrin / git ut obseruē illa q̄ p̄cepit d̄ns r̄ maior: r̄ in. l. diuina: que ius naturale d̄f. scriptū est. Qui nō obediēt p̄ncipi morte morial: ut. in. c. ij. d̄ ma. r̄ obe. dices tu quō hoc cū iudices r̄ magistrat̄ fuerint de iure ciuili: vt. l. ij. §. post originē. d̄ ori / gi. iur. ergo q̄ obediāmus iudicibus nō fuit de iure gentiū: cū illo iure iudices r̄ magistrat̄ eēt incogniti. R̄n. de iure gentium fuerūt magistra / tus ut reges: ut. l. ex hoc iure. s̄. de iu. r̄ iure ibi regna p̄dita r̄. alij autem iudices inferiores po / stea fuerunt introducti a iure ciuili. eqtas ergo q̄ est ut obediāt iudicibus est inducta de iure / gentium: q̄ producat naturalem obligationem: l̄z nō ex p̄sensu. producit ergo naturalem obli / gationem r̄ ciuilem: l̄z nō actionem. Sed dubi / tatur si sniatū est formiter: puta rem uenditaz esse. an oriatur utilis ex p̄tractu: sicut dicimus i iure iurando: ut. l. si duo patroni. §. itē si iurauit r̄. §. marcellus. s̄. de iure iur. certe r̄ hoc dicebat

a C Declara tione. vñ ca uel ciuilis obligatio r̄ naturalis. d̄ naturali vid qd̄ no. bal. i l. fi. l. r. col. C. q̄ cū eo. i v. itez op. q̄ pater. r̄ no. bal. i auē. ad h. C. d̄ vsu. lati p̄ bar. l. ex hoc iure de iu. r̄ iur.

b C Afrigit. ius diuiniy dicitur natu rale: p̄ quo allego gl. i. sti. de obli. q̄ ex delic. naf. in prin.

c C Formi ter. ex sentē tia formiter lata oritur actio utilis ex eo contra ctu. r̄ vide l. ne in arbi. r̄ quod ibi bal. C. d̄ ar.

Ja. bu. q. hoc non reperitur bene expressum: tunc hoc idem possumus dicere ad similitudinem iuris. cum res iudicata pro ueritate habeatur: ut. s. dictum est. ¶ Sequitur de sententia absolutoria. et quidam dicunt q. sententia absolutoria civilem tollit et naturalis remanet: ut hic i. rex. et hoc innuit hic oēs glo. antiquae. quod probat per rationem quod cum utraq. sit iuris civilis: potest una tollere aliam: ut. l. si unus. §. pactus. s. de pac. alij dicunt q. civilem non tollit sed elidit: ut hic dicitur in si. secunde glo. que est additio. pro hoc ut casus insti. d. ex. §. ite si iudicio. et hoc tenet Guil. de cu. sed glo. in. d. §. ite si iudicio uidef tenere quod tollatur civile et remanet naturalis. Jac. bu. distinguebat sic. aut iudex absoluit rem quod actor non probauit: et tunc fateor q. tollit civilem et remanet naturalis: ut hic. rō. quod iudex intendit tunc transigere hoc est illi liti finem imponere: et sic tollit civilem non aut naturalem: quod non potest. sed si iudex absolueret quod non debitu: tunc nec tolleretur civile nec naturalis: sed elidit. rō. quod iudex non intendit aliquid inducere sed declarare: et actio non potest operari ultra intentionem agentis: ut. l. non omnis. §. si cer. pe. ¶ Sibi ut q. isto casu tollatur et civilem quod iudex intendit imponere finem controversie in omni sententia definitiva: ut. l. i. §. de re iudi. Preterea si iudex in personali solum declarat inducit actionem: ut. l. si pretor. i. p. ci. §. de iudi. eadem ratione per declaratoriam absolutoriam tollit obligationem. Preterea civile obligatio est quando quis tenet secundum nostre ciuitatis iura. sed postquam quis est absolutus non tenet sed nostre ciuitatis iura: ergo tollitur civile. Preterea quod dicat casus est hic in prin. istius. l. dum dicit. natura debitor permanet: quasi dicat non tunc civiliter: quod tunc hec dicta circa effectum sine absolute non sunt plena. id aduertendum est quod reus absoluitur quod ipso reo principaliter postulat: et ad hoc alium ad iudicium puocante. quod ipse absoluit cum ipse ab actor ad iudicium puocatur: et hoc secundo casu. quod ipse absoluitur quod non probatur. quod non quod debitu. quod quod exceptione est tutus: quod simpliciter: quod absoluit ab obseruat. iudicij. ¶ Circa quodlibet istorum de effectu sine absolute uideamus. Et primo quod absoluitur ipso reo hoc principaliter postulat. aut reus hoc postulat per aliquod remedium iuris pretorij: ut quod per integrum restitutionem petit se liberari ab aliqua obligatione: tunc in ite gram restitutio non tollit actionem nec obligationem naturalem: sed perducit exceptionem secundum glo. in. l. iij. §. sed utrum. §. de mino. et illa glo. incipit: sed enim pater et c. sed moderni aliter dicant. C. de fideius. mi. l. ij. quod dicitur non placet: ut ego dixi in. l. Stichus. §. naturalis. de sol. rō. huius est: quod pro obligationem iuris civilis non potest tollere seu totaliter extinguere sed in effectu sic: ut insti. d. bo. pos. §. quos at. et. l. si sine. §. §. quod papi. §. de mino. quod absoluit aliquo remedio iuris civilis proposito: et tunc aut obligatio que precebat erat paria potentie cum sententia: ut puta quod per solam sententiam erat obligatus: et tunc puoto quod in totum liberet a prima obligatione: ut. l. i. et. ij. C. de sen. pas. et. l. illicitas. §. si. §. de offi. p. r. Si uero obligatio que precebat erat inducta a principis potentioribus: ut puta quod erat obligatus ex consensu: vel quod factus erat locupletior: et tunc puoto quod talis absolutoria tollat actionem et obligationem civilem. naturalis autem non tollitur: sed remanet: ut. l. si pene ca. in. pn. §. co. in. tex. et glo. put ponit exemplum de. l. extat. et de. l. in criminali. et de au. statuimus. C. de epis. et de. ¶ Posset ponit exemplum in au. habita. C. ne si. pro patre. et in similibus. ¶ Predicta haec quod iudex ipse absoluit: secus si parte cogeret ad absoluentem: quod tunc sed absolute non quod faceret pars iudicemus non secundum sententiam: et id esset uidentem an cogeretur ad absoluentem pacto vel acceptilatio ne: ut. l. iij. §. nunc de effectu. et. §. sequentibus. d. li. le. ¶ Posset tu dicere quod semper debeat tolli naturalis: cuius enim sententia naturalis inducat: ut. s. dictum est: ergo naturalis obligationem multo magis tollit: ut in. §. pactus ne pe

teret. so. ut patet ex distinctione predicta. nam obligatio naturalis potest causari a quadam equitate iurisgentium que causatur in persona ipsius obligationis: ut puta ex illa equitate quod placuit promissa seruari: ut. l. i. de pac. et. j. d. cōf. sti. pec. l. i. vel ex illa equitate que placuit neminem cum aliena iactura locupletari: ut. l. nam nec natura. §. co. que dicitur est equitas iurisgentium quod non causatur principaliter in persona ipsius obligati. sed in com: ut puta quod maioribus pareamus: et ista secunda non est tante potentie quod est equitas prima que precebat magis secundum naturales rationes. id sententia bene tollit naturalis que causat a pari potentia: secus si causaretur a maiori potentia: ut. s. dictum est. ¶ Secundo dixi quod quod quis absoluit puocatus i iudicio ab actore: et hoc fit quod quod actor non probauit: quod actore non probante reus absoluit: ut. l. qui accusare. C. de eden. et. l. actor. C. de pba. et isto casu puoto quod tollat obligationem civilem. naturalis non remanet: ut hic: sed glo. aliter sentiat. ita intelligo. insti. de act. §. item si iudicio non tunc tollitur actio: ut. l. cum a te. §. de dolo. Et si dicitur quod potest remanere actio sublata civili: cum sola naturalis sit inhabilis ad producendam actionem: ut. j. de fideius. l. si deiusfor. §. fideiusfor. et d. ac. et ob. l. naturalis: Rū. sola naturalis non producit: sed est habilis ad actionem producendam: sicut sola civilis non est habilis ad producendam actionem: ut no. insti. de obli. in. pn. tunc seruat actionem iudicij. l. naturalis obligatio tollat: ut. l. si vnus. §. pactus. s. de pac. ¶ Item posses tu dicere si sententia tollit obligationem civilem: quare non tollit actionem quod similitur est de iure civili: respondeo obligatio civilis causatur mere a dispositione civili. actio non orit ex obligatione civilis et naturali simul iuncta: et ideo sed tollatur obligatio civilis non tollit actio: quod non tota producit ab obligatione civili: sed a naturali. naturalis enim obligatio est ibi ut mater seu ut materia. civilis non est ibi ut pater seu ut causa agens: et sufficit ad seruandam que in aliquo iure supesse patrem vel matrem: ut. l. i. C. de capti. Quod absoluitur reus: quia non debitu: et hoc est aduertendum. aut absoluit quod non debitu. hoc est quod non tractu: et sic puociatur super facto: et tunc idem quod tollitur civilis et remanet naturalis: tunc ista naturalis remanet inualida: quod non poterit probari ne ueniat contra sententiam: ut hic i. pma lec. quod limita nisi propter dolum actoris hoc contingeret: quod tunc contra illud quod sententia est posset probari: ut. l. si seruus: et ibi no. et in. l. cum a te. §. de dolo. et in. l. eleganter. §. pe. et ibi et no. eo. ti. Si uero absoluitur quod non debitu et puociatur super iure. et tunc dicitur aut dicitur non debitu simpliciter: aut nullo modo debitu: ut. s. dixi sed Ja. bu. circa prima lec. huius. l. actio tunc non tollit: ut. d. l. cum a te. l. §. quod dicitur doc. dixerunt contrarij: ut refert Ly. C. de pba. l. exceptionem. dicentes quod exceptio rei iudicate est exceptio facti uel intentionis potius quam iuris: quasi per absoluto riam est actio sublata: quod manifeste falsum est: ut. d. l. cum a te. Quod quod absoluit: quod hanc exceptionem. hic aduerte quod subtile est et intramus quandam opem. que fuit interpe. et Ja. quod Ly. ponit in. d. l. exceptionem. dicebat enim Ja. quod exceptio tollit ipso iure actionem postquam peruentum est ad pfectum. ¶ He dicebat contrarij: quod ego uideo contra exceptionem iam ppositam pponit replicatio et iuuatur actio: ut insti. de replica. in. pn. et sic per exceptionem quod tunc quod ppositam actio non perimitur ipso iure. ¶ Sibi ut dicendum quod si quod exceptionem est opposita: que i ueritate competebat et super ea est obtentum adeo quod eius vigore reus est absolutus: tunc actio ipso iure perimitur. tex. est in. l. si plures. in. pn. de fideius. mi. nam ibi dicitur actio non restituenda per beneficium restitutionis. ergo erat sublata. pro hoc. j. de excep. rei iudi. l. ij. et hoc si uere competebat exceptio: ut dixi. alias si non competebat: sed fuit proposita sed falsa: et super ea fuerit obtentum: tunc actionem non tollit: ut. d. l. cum a te. §. de dolo. ante tunc quod super ea obtineatur sola propositio exceptionis actionem non pimit ita loquitur opinio. ¶ He. alias nunquam opponi posset aliquid

Absolute. vtrius absolute tollat civile et naturalem pro hoc dicitur bal. in. l. id quod pau peribus. in. v. col. C. de epis. et cle. quod si testator iudicet solui debita non poterunt per debita de quibus testator iniuste fuit absolutus: nisi si iusta esset notoria. ad hoc quod no. Inno. in. e. quia plerique de iura. et ad bar. h. ad de bal. aliter loquentem. in. l. cum quod in. v. col. et ibi bar. C. de iur. et fac. ig. plene Ang. in. l. i. C. de iudi. in repetitione. l. iij. et. v. charta. et in. l. vbi cum quod de fideius. ¶ **C** iuris p. totij. bar. tenet contrarium in. d. §. naturalis. et in. l. vbi cum quod de fide. ¶ **C** iuris. et vide. j. co. i. ver. vbi cum quod ista limita taut per Ang. et Inno. i. d. l. vbi cum quod de fideius. et quod no. d. Jo. b. Inno. in. l. ij. §. de fideius. ¶ **C** opposita. no. ad. §. item si in iudicio. insti. d. excep. et ista videtur limitare. d. Jo. b. post Ange. i. l. vbi cum quod de fideius. et in. l. si plures co. ti. et vide dominum Jo. an. de imo. in. l. ij. de fideius.

¶ ij

replicatio qd est absolum. vides ergo qd perimif actio sed an perimatur obligatio puto p̄siderandum: vtruz exceptio oriat ex tali equitate que elidat obligationem ciuile z naturalez vel alteraz tm̄ quod apparet ex his q̄ dixi super hac glo. z illa qua elidit postq̄ venerit ad cōfictum perimat totaliter per ea que mō dixi circa actio nem. Eā nō quā nullo modo elidit nō perimat. Quādoqz qd absoluitur simpliciter: z tunc vt dixi absolutio simpliciter facta intelligit̄ facta ex ea cā que ex actis col ligitur: vt no. in. l. si qd ad exhibendū. j. de excep. rei iu di. z in dubio videt̄ qd absolutus: qa nō pbatū: vt hic z dixi. s. circa pmā lec. vñ qeqd ex actis appareat vel n̄ appareat: ex predictis habes r̄sionem. Quādoqz qd absoluit̄ ab obseruatione iudicij: z hic ē aduertendū. Quāqz qd absoluitur ab obseruatione iudicij ex vigore alicuius exceptionis peremptorie: vtputa iudex me ab soluit quia opposui exceptionem rei iudicate trāfactio nis vel iurifurandi: vel quia solui pendēte iudicio: vt in sti. de perpe. z tē. act. in fi. z tunc per hanc absolutio nē qd liberaf ipso iure per ea que. s. dixi de exceptione que tollit actionē ipso iure cū venit ad p̄fictum z p̄ ca sum. l. si oleū. §. i. s. de dolo. z est mirandū qd lz solutio de qua est oppositum ante sniam nō esset ita p̄fecte fa cta qd actionē perimeret: tm̄ secuta dicta absolutoria cū solutione imp̄fecta actio ipso iure tollitur: z iō nō pōt agi: nisi de dolo: vt. d. l. si oleū. §. i. si tñ nulla solutio fuisset facta: z sic ibi nulla exceptio cōpetebat in verita te: z falso fuisset opposita: tunc actio prima nō tolleret̄ vt. d. l. cū a te. §. de dolo. Si vero absoluit̄ ab instantia iudicij virtute alicuius exceptionis dilatorie vt qa libel lus nō esset bñ formatus vel p̄pter similia: tunc certū est qd nec actio nec obligatio perimif: vt. s. si mes. fal. mō dixi. l. i. §. i. vbi cūqz aut. s. dixi per sniam non tolli actionē neqz obligationem naturalez: intelligas nisi ob ligatio z actio precedens eēt in pari potentia: vtputa ex alia snia de q̄ dubitabatur an esset lata: tunc alia snia p̄tra illā lata valet z tollit eā ipso iure: z oēm eius esse crum: vt. l. i. circa prin. j. que sen. sine ap. rescin. **C** Sumus expediti de ista parte. sequitur s. z similem. Iste s. in fi. sui ibi dū dicit: quia ex vna cā alterius solutionis origo p̄fiscitur z c. legitur in glo. duobus modis q̄ ē clara tene quā vis. **P** hic innuit qd qñ qd p̄mittit si ue nauis ex asia venerit qd certū sit debitum iri. cōtra. j. qñ di. le. ce. l. hmoi. istud p̄trarium soluit in glo. tribus modis. p̄mo modo qd aliud i p̄tractibus: vt hic: z aliō in vltimis voluntatibus: vt ibi. ista est s̄a rō: qa ista ob ligatio videt̄ interim p̄dictionalis anteq̄ scimus certi qd nauis ex asia venerit vel n̄: z iō glo. hic i. fi. dicit qd i terim nō pōt agi per. l. si ita qd. j. de s̄bo. ob. vñ cum i p̄tractu spes obligationis p̄dictionalis transeat ad he redē: ut in. s. ex p̄dictionali. in sti. de s̄bo. ob. certum ē debitū iri ex ista obligatione: sed in vltimis voluntati bus spes obligationis p̄dictionalis nō tranfit ad here dem: z iō qa legatarius possit interim mori anteq̄ sit certū nauē ex asia uenire uel nō uenire nō ē certū debi tum iri. iō solutus possit repeti: vt. d. l. hmoi. Sed si le gatū esset p̄ceptum sub duabus p̄dictionibus p̄trariis quaz unā existere in vita legatarij certū esset: tunc esset idē in legato qd in p̄tractibus. exēplū. lego ticio centuz siue romā iuerit siue nō iuerit. certe in puncto quo mo riet̄: lz adhuc uiuat certū est ipsum romā non iuisse vel nō ituz esse. p̄ hoc optime. j. qñ di. le. ce. l. si. z ista ē s̄a so. Alij ut iō. dicunt. aut sunt due stipulatiōes: uel duo legata: qd apparet si bis est posita ista dictio siue: aut est una stipulatio uel unū legatū qd apparet qñ ista di ctio siue: semel tm̄ est posita. p̄mo casu nō cedit nisi al tera istaz p̄dictionū extiterit. secūdo sic fm̄ Jo. glo. re prehendit hanc so. qa est p̄tra casum huius. l. z. d. l. hu iusmodi. z bñ reprehendit Jo. si sic dixisset: sed ipse in tellexit aliter. s. aut repetitur bis verbū inductiuū obli gationi s. aut semel tm̄. vt primo casu sint due obliga

C Nō po-
test agi. sed
contra hoc
videtur fa-
cere. l. si pu-
pillus. §. qui
sub cōdictio-
ne. j. de no-
ua. ad cuius
solu. dic vt
ibi per bar.
z Dy. z qd
ibi dixi. z
bar. in. l. post
dotē. in pn-
lec. solu. ma.

tiones. secundo casu vna hñs bipartitas p̄dictiones. z qñ sunt plures obligationes solutus pōt repeti: nisi sit certum ex qua debet fm̄ opi. Jo. z et glo. j. pxi. rñ. sed eoz opinio nō est s̄a: ut. j. dicā. iō nec hec sol. tm̄ vt sci as an in oratione possit poni vnū siue tm̄ vel nō aduer te. aut cum ponitur dictio siue nō p̄cedit alia rō condi ctionalis: z tunc de necessitate d̄z sequi aliud siue. j. de in rē ver. l. iij. §. i. z ibi no. in glo. in s̄bo siue. aut prece dit oratio p̄dictionalis: z tunc sufficit unum siue tm̄: ut dico: p̄mitto tibi centū si nauis ex asia uenerit: siue sti bus factus p̄sul fuerit: ut in hac glo. facit. j. de verbo. ob. l. si ita quis stipulet. Tertio modo soluit fm̄ Jo. aut fuit appositū certum tempus: z loqtur. l. contraria aut nō fuit appositū: z tunc secus. Ista lec. simpliciter intelligendo esset mala: qa appositio diei certe facit vt obligatio minus suspendat: sed si bene aduertis ad di ctum Jo. so. ip̄sius est bona: qa certum t̄ps fuit appo situm in una parte p̄dictionis i alia parte nō. verbi gra tia. p̄mitto tibi dare centuz siue nauis ex asia uenerit i fra triduū siue nō uenerit. nā si uenerit infra triduū de beo tibi dare centū: secus si postea. Itē si certū est post triduū nauē nō uenire: debeo tibi dare centū: secus si ante. ideo mere p̄dictionalis: qa nō est certū debitū iri. z iō prima sol. uerior est: lz hec ēt in se possit esse uera. **C** Reassumo ergo breuiter qñ aliqd debetur sub dua bus p̄dictionibus p̄trariis alternatiue positis: aut que ris utrum pōt peti interim: aut utrum solutus possit re peti: z hoc secūdo casu. aut erat debitū ex p̄tractu: aut ex ultima uolūtate. si ex p̄tractu: aut nullū fuit tempus appositū aut fuit appositū t̄pus in una parte alterna tiue: z in alia nō. si ex ultima uolūtate: tunc aut possibi le est legatariū mori anteq̄ aliqua pars dictaz condi ctionū existat. aut una pars de necessitate extabat in ui ta: ut ex predictis patet. **C** Ultimo querit glo. utrū cō tra uez debitorē absolutū de illo debito possit oppo ni cōpensatio. dicit glo. dic ut. j. s. cōpensatio. l. et. ubi nil dicit. sed dicitur in. l. quecūqz. eo. ti. z per Ly. s. cōpē. C. in. l. si ex cā. dixi plene in. l. p̄curator ad exhibenduz. j. rē ra. ha. **C** Sequitur. s. ubi aut. Iste s. p̄tinet dictū dissimile dicto Julia. fm̄ quosdā: quoz opinio repro batur in fi. l. ibi. sed hec dissimilis. z hoc si habetis in fi. l. illū. s. z ideo si pendente p̄dictione soluat nō po terit repeti: sed quidā nō habent illū. s. z ideo: z tunc istud dictū in uer. ubi aut nō corrigif fm̄ Jo. z Jo. lz in s. sed hoc dissimile: aliqua differentia assignet nō tm̄ in modo repetendi: z si dicis quōd pōt repeti cū unum deberi certū est: ut. s. pxi. s. dicunt Jo. z Jo. qa i p̄ cedenti casu qñ apponit̄ due p̄dictiones p̄trarie disti ctive uidet̄ p̄missor omni dilationi renunciare: z pure debere: z iō solutū nō repetit. at i casu huius. s. quan do debitū pure p̄mittit̄ sub p̄dictione uidet̄ creditor illi obligationi pure renūciare fm̄ eos. ista rō uidet̄ fri uola. nā nō est uez qd in p̄cedenti r̄sio debeaf pure: qd apparet: qa interim peti nō pōt: ut dixi. Itē nō ē ue rū qd stipulat̄ sub p̄dictione uidet̄ obligationi pure renunciare: imo obligatio pura remanet in p̄dictionis defectū: ut. s. si cer. pe. l. pecuniā quā. **P**reterea i p̄ce denti r̄sio stipulatio h̄z duas partes p̄dictionales: z tm̄ nō pōt repeti solutū. multominus pōt repeti hic cū una obligatio fuerit pura: z ista opi. uidet̄ uera: z ē ca sus hic in fi. fm̄ unā lec. iō iste uer. corrigif. **C** Sed ad hoc oppo. de. l. qd si in die. in pn. j. s. cōpen. hoc modo in hoc. s. sunt due obligationes. una ex stipulatiōe cō dictiōali iterposita aīo nouādi. alia ex stipulatione pu ra que ē suspēsa i p̄trariā p̄dictionē: ut. l. pecuniā quā. si cer. pe. mō si debitor soluat interim ex una obligatio ne possit repetere: qa icertū ē an ex illa debeaf: ut. l. sub p̄dictione. s. eo. z si tu dicis: si nō debebif ex illa debebi tur ex alia. certe de alia obligatiōe q̄ suspendif in diem nō pōt opponi cōpensatio: uel ex ea fieri retentio: ut. d. l. qd si in die: z hec opi. nō uidet̄ uera. **R**ñdeo illud ue

rū qñ ē alia obligatio p̄fus c̄nea. hic s̄o sunt due obligatōes se inuicē cōtingētes. una enim imprimī i alia z eā nouat in p̄ditōis euentū z i terim suspendit. et iō iudicat de ambab⁹ vt de vna tantū. **C** Reassūme ergo sic. qñqz aliquid debetur vna obligatōe diuisa i plures p̄ditōes et tunc si certū est debitū iri solutū nō repetit: vt. s̄. pxi. ver. qñqz debet̄ idēz pluribus obligatōibus suspēsis i diuersas p̄ditiones. tūc aut debet̄ a diuersis et solutuz p̄t̄ repeti: vt hic in ver. idēzqz. aut ab uno. z tunc aut ille obligatōes. s̄. due fuerunt simul z semel contracte et h̄itur p̄ una: z solutū nō p̄t̄ repeti: vt dixi. s̄. p̄ p̄mo uer. reprobādo opi. Jo. et azo. aut fuerūt p̄tracte diuersis tēporibus: z tūc aut dicte due obligatōes sic se habent q̄ una in alia imprimī z circa illā disponit z solutum nō poterit repeti: ut hic p̄iuncto si. hui⁹. l. aut sunt p̄fus separate: z tunc si soluit̄ ex una p̄pter alia nō imped̄it̄ repetitio. ar. dicte. l. q̄ si in diē inducendo: ut. s̄. dixi. Op. z uidef̄ q̄ indistincte solutū pendente dubietate possit̄ repeti: ut. l. sufficit. s̄. e. So. ibi loqtur qñ aliquo casu p̄t̄ existere q̄ nō sit debitum. hic uero qñ in oēm casuz est certū debitum iri. **C** Cōtra p̄dictā so. op. dubietate p̄dēte non debem⁹ p̄sumere exceptionē. nō .n. dubietas h̄z uiz perpetue exclusiōis: ut. l. sub p̄ditione. j. de assig. liber. z. l. ubi autē. s̄. marcellus. j. de i diē adiec. So. qñqz p̄ns status rei tēdit ad exclusiōē: sed ē dubium an illa sit perpetua exclusiō: tunc h̄z uim exclusiōis: ut. d. l. sufficit. qñqz p̄sens status rei nō tēdit ad exclusiōē: sed est dubiū an i futurū inducatur exclusiō: tunc nō h̄z uim exclusiōis p̄petue: ut in cōtrarijs. ita dixit do. oldra. Et hec faciunt ad. q. quā tetigi uobis hoc anno. facta ē hec reformatio q̄ oēs represalie reuideant̄ p̄ duos bonos uiros: z que fuerint approbate ualeāt. que fuerint reprobate nō ualeant. **C** Querit̄ utruqz isto medio tēpore anteq̄ reuideantur per duos bonos uiros possit̄ fieri executio represaliarū. certe si bene respiciat̄ s̄ba reformationis habent uim exclusiuam de p̄senti. sed dubiū est ne in futurū inducat̄ exclusiō: z iō interim nō h̄z uim exclusiōis perpetue: z sic v̄ q̄ executio possit̄ fieri p̄sita tñ satisfatione s̄m formam autē tice q̄ supplicatio. C. de prec. impe. offe.

Titores. Quod bona fide factum ē habetur ratū ēt pupillo postea per in integrū restitutionē abstenso. secus si dolo factū est. Itē repetitio cōpetit ei ad quē postea negociū incipit p̄tinere. h. d. **C** Op. z uidef̄ q̄ q̄cqd est solutū creditoribus repetatur ab eis ut sic ueniant in p̄tributionē cū alijs creditoribus quibus nō est solutū: ut. l. si nō expedierit. s̄. i. j. de bo. auc. iu. pos. Solu. hic qñ solutū fuit bona fide: secus si dolo: ut i cōtrario z hoc innuit hec l̄sa. **C** Op. de. l. q̄ autē. s̄. sciendum de his que in frau. cre. So. ibi fuit solutū iā postq̄ bona fuerūt possessa. hic añ. z glo. hic ponit unā distinctionē quā tex. ponit clarius in. l. pupillus. d̄ his q̄ in frau. cre. z ibi plenissime per Jaco. de are. z ibi dixi. **C** Op. z uidef̄ q̄ nō cōpetat cōdictio indebiti sed cōdictio ex lege: ut. d. l. si non expedierit. s̄. i. Sol. ut ibi plene no. per glo.

Idēmissum. Indebitū scienter p̄missum non repetitur. h. d. **C** Ex testō nō solēni utrum dicat̄ indebitū omni iure uel ciuilit̄ tñ: tetigi in. l. inter-

dum. s̄. e. z plene in. l. i. hoc eo. ti.

Eratus. Si species debita p̄fecte nō soluit̄ talis solutio non parit liberationē: nec inducit repetitionem. h. d. **C** Op. s̄. e. l. si fideiussor. z. l. cū is. s̄. i. Solu. ista duo negatiue possunt eē s̄a. ista so. nō parit liberationē nec repetitionē: ut hic affirmatiue nō p̄t̄ eē uerū utrunqz q̄ pariat liberationē z repetitionem: ut in. ll. contrarijs: nec a ciuili tñ: nec a naturali tñ: ut. d. l. si fideiussor. **C** Cōtra hoc op. extra de iureiur. c. ij. ubi soluedo usuras q̄ a iuramēto liberat̄: z tñ repetit. Sol. aliud de iure canonico ut ibi. aliō de iure ciuili ut hic. uel aliter dico q̄ p̄ iuramentū q̄ nō ē obligatus parti ad soluedas usuras: sed obligatur deo: z iō soluedo usuras creditori liberatur respectu dei. creditor tñ recipit idēbitū. ideo ab eo repetit̄: ita loquitur ibi. **C** Tenio ad secūdā glo. z op. de. l. cū q̄. s̄. q̄ hoīem d̄ so. So. ibi hō erat debitus in genere: h̄ci spe cie. **C** Contra hoc oppo. de. l. statuliberū. j. de sta. li. So. ibi fuit fact⁹ statuliber sine facto debitoris. hic facto eius: uel ibi debitor non fuit in mora. hic sic. quelibet ē bona so. z iō distingue ut in glo. coniungendo simul p̄dictas duas solū. uide glo. z signa ibi dum dicit̄ distingue z c̄. **C** Ultimo q̄ hic dicit̄ de statulibero soluto intellige generaliter de qualibet specie debita nō perfecte soluta. ita q̄ p̄ma actio durat: ut. l. et. j. de solu. z. l. iulianus. s̄. i. de s̄bo. ob. z. l. iij. s̄. si reddita. j. cōmo. Ex. l. sequenti. **C** Quotuplex sit iusgentiū z q̄liter intelligatur q̄ seruis quo ad ius ciuile pro nibilo reputatur: ibi. Ego.

Id quod. Ista ē notabilis l. z subtilis. z. h.

d. domin⁹ obligatur seruo naturaliter: q̄ obligatio sequitur ipsum ēt manumissum. h. d. **C** Op. q̄ solum de iure ciuili suus p̄ nibilo reputet̄: ut. l. q̄ attinet. j. de reg. iu. So. ibi appellat ius ciuile oēm iuris partem p̄ter naturalē: z sic cōprehendit iusgentiū: quo iure seruis p̄ nibilo nō reputatur: ut hic. **C** Contra hoc op. obligatio naturalis est de iuregentiū: ut. l. cum amplius. d̄ reg. iur. z no. s̄. e. l. si nō sortē. s̄. liber tus. in prin. z. l. stichū. s̄. naturalis. j. de so. ergo seruis de iuregentiū nō obligatur: z sic nō obligatur naturaliter. **P**reterea ius naturale est cōe oibus aialibus: ut. l. i. in fi. s̄. de iur. z iur. sed animalia nō obligatur: ut. l. i. s̄. si quadru. pau. fe. dica. ergo de iure naturali non est obligatio. glo. uoluit hoc tangere in. l. ex hoc iure. s̄. de iu. st. z iu. tñ non bñ explicat: nec doc. **E**go semper dixi sic q̄ d̄ iure naturali put̄ est cōe oibus animalibus non d̄ esse naturalis obligatio: de qua loqmur p̄ rationes p̄dictas: sed d̄ iure gentiū: ut in. l. s̄. alle. debetis tñ scire q̄ ius gentiū ē duplex: quoddā est iusgentiū q̄ fuit coipso q̄ gentes esse ceperunt naturali ratiōe inductū absqz aliqua cōstitutione iurisgentiū: ut si dez seu p̄missa seruare. libertas. z si. Et isto iuregentiū p̄meuo status serui non ē annihilatus: imo oēs erant liberi. merito ista obligatio naturalis cadit in eū actiue z passiue. quoddā ē iusgentiū quo oēs gentes utuntur ex p̄stitutione earū nō s̄m rōnem naturalē: imo qñqz p̄tra: ut bel la captiuitates seruitutes distinctiones dñiorū ut. l. ex hoc iure. s̄. d̄ iust. z iu. z. l. postliminiū. j. de capti. z possli. reuer. z isto iure status seruorū est annihilatus z nō ē aliqd: z iō ea q̄ sunt iusgentiū ex hac parte nō cadūt in seruū: vñ ser

C Canoni co ut ibi. z d̄ intellectu huius uide no. in. l. non quocunqz. i prin. de le. i. z. l. inter si pulantes. s̄. pe. de vbo. obliga.

C Duplex est iusgentiū. s̄. q̄s p̄t̄ dici q̄ d̄ p̄meuo ius gentiū fuit introdu cta obligatō naturalis: cū illo iure do minia distin cta nō eēnt: sed ex secun do iure: vt. l. ex hoc iure. z. vide bar. in. l. frater a fratre. i. xxx. col. s̄. h̄ co. ti. de condi. inde.

J iij

C Exclusio. ad hoc bene facit qd no. bal. in. l. illd. in fi. de sac. fan. ec. **C** Tuto. res. in prin. huius. l. spe. cialis casus fm Bal. in. l. iij. ad fi. C qñ sicut vel priuatus zc.

mus nō potest habere dominium alicuius rei: lz fit de iuregentiu: nec possessione: ut. l. acquirif de acq. re. do. r. l. i. §. per seruū. j. de acq. pos. r. ita debetis intelligere hic. C. Op. quicquid seruus acquirif statiz acquiritur domino: ut. l. placet. j. d. acqui. here. Sol. ibi loquitur i acquisitione naturali: hic in acquisitione naturali. Dp. ibi uidetur reprehēdere hāc so. dicēs qz etiam obligatio naturalis acquiritur per seruū domino ut. l. frater a fratre. s. eo. et ego etiā in. d. l. frater a fratre. circa aliud non tenui istā dñiam ciuilis r naturalis acquisitionis: ut ibi uidistis: tñ qñ ad ppositū possumus sustinere glo. ut dicamur qz hec lex loqz qñ seruus acquirif aliquid in domino: quo casu in acquisitionibus ciuilibus nil pōt a domino acquirere p regulā iul. positā in. l. lz r si quis. §. r generaliter. alias ē. §. iulia. s. de usufruc. r. l. liber hō. circa pñ. j. de rbo. ob. sed in acquisitionibus naturalibus: hoc est de iuregentium primeuo ut dictū est potest seruus acquirere a dño r filius a patre: ut hic r. d. l. frater a fratre. s. eo. C. Ultimo ex hac. l. habes specialē rōnem quare dñs nō obligatur seruo ciuili ter uel seruus dño. f. quia status serui d iure ciuili nō est aliquid in filio. uidisti alias rationes: ut in. d. l. frater a fratre. plene dixi.

Ex. l. sequenti.

Quomodo cōsultatur in dicto dolo ad trāsfigendum r quomodo repetat si soluit: ibi. Op. Et an valeat cōtractus qñ dolus dat cām cōtractui: ibi. Contra.

In summa. per istaz l. in pñ. bar. eleganter dixit in extra uaganti ad reprimendā, i verbo summarie qz si causa cōmittatur qz cognoscatur si marie: nbi. lominus nullus ordo iudicari? substantialis obmittit: lz et sic fecus in dilatione r si. sic. n. iuris con. nullum casuz repetitōis obmittit: r tamen dicit in summa. i. summa r. e. §. idēz i casu nostro b. C. l. qui exceptionē. q. dam cōtra r melius ut pmo. i. l. si qz cum aliter. de ver. obli. c. A reo. lz Bar. in. d. l. sub preteritu r in. l. siue apd acta: di stinguit reū ab actore: r sic est priuz.

A summa. Quia pōitur qz daz distinctio ad titulu: iō summationē qgruā nō recipit

C. Op. ad principiū qz hec distinctio fit superflua: nā oīa ista sub duobz mēbris pprehēdebatur. f. aut ob rē aut ob cāz: ut. s. eo. l. dam. So. pcedo. lz hic plura expōsit ad maiores declarationē. C. Op. qz trāfactio facta per dōlū ualeat: lz def replicatio doli: ut. l. sub preteritu. C. de trāfac. Sol. dicit glo. hic et etiā in. l. cōtraria. et in. l. ij. C. de trāfac. qz hic qñ dolus erat ex pte actōris: ibi qñ ex pte rei. Rogerius dicebat esse idē utrobiz p hāc. l. et hoc uidet tenere Pe. dicēs qz trāfactio ualeat: tñ actori dōcepto per dōlū succurratur per replicatōez doli. reo uero per exceptionē doli. ita intelligit. l. sub preteritu. C. de trāfac. hoc nō est uerū: quia si reo succurrif per exceptionē doli antequā solueret soluēs non repeteret: quia tur? est exceptōe odiosa: ut. l. qui exceptionē. s. e. qd est cōtra hāc. l. vñ alij dicūt qz hic est speciale i odiū inferētis litē calūniose: ut trāfactio nō ualeat. r hoc dicebat Ja. bu. hic postea in. l. cōtraria dicebat sic. quādoqz dolus cōmittitur in calūniose litigando: et tūc non ualeat trāfactio: ita loquitur hic. quādoqz dolus cōmittit in iducendo alique ad trāsfigendū: et tūc trāfactio ualeat: sed succurrif leso per exceptionē doli uel replicatōez: ut. d. l. sub preteritu. nec distinguit actor a reo. quia lex illaz distinctionē non facit: et hoc satis placet. hoc enī uidet uelle hec lsa. nā cum recedere a lite fit illō propter qd datur uel remittitur tā ex parte actoris qz ex parte rei. ille qui calūniose litigabat debebat gratis recedere. ergo qd accepit turpiter accepit: ut. l. pe. s. de pdi. ob tur. cām. et ideo puto qz nō solū p dictione indebiti. lz etiāz condictōe ob turpē cām repeteretur: lz quādo dolus cōmittitur in iducendo quē ad trāsfigendū procedit. d. l. sub preteritu. C. Contra hoc op. quādo dolus dedit cām ptractui stricti iuris: ualeat ptractus: ut

l. dolo. C. de inuti. si. Sed trāfactio est stricti iuris. ergo rē. So. fm predicta hic dolus nō dabit cām trāfactioi imediate: quia non fuit qz inductus dolo ad trāsfigendū: sed dedit cām litri. unde de alio dolo loquitur hic qz ibi. in quo est alia rō qz ibi. fateor tamen qz si quidē trāfactio per dōlū est interposita super actōe bōfidei trāfactio esset nulla. nā sicut cōtractus bōfidei est nullus? quādo dolus dedit ei cām. ita etiā diffractus seu cōtractus resolutus adhibet? super eo cōtractu dolo dāte causaz est nullus: ut. l. de tutela. r. ibi no. C. de in ite. resti. mi. sic pōt intelligi qd no. in. d. l. sub preteritu. C. de trāfac. in eo qz dicit trāfactōz nullā. et actōe de dolo agi ad repetendū qd est datū. sicut in cōtractib? bōne fidei dicitur in. l. eleganter. in prin. s. de dolo.

C. Op. C. de plus pet. l. i. So. ibi fuit trāfactuz super dolo: nō tñ per dōlū fm ueraz solutionez **Id quoqz.** Prosequitur scōm mēbruz sūme rē. C. Mo. ex hoc. §. qz error in cā non obligatoria non inducit repetitionez: ut dixi in. l. damus. s. e. et intelligitur nō obligatoria de iure ciuili uel naturali: licet sit obligatoria illius generalitatis quā bñfacientib? ad remunerādū tenemur: ut patz ex hoc tex. C. Querit glo. quid si alias donatus nō erat: dicit ut dixi in. d. l. damus. s. eo.

Sed agere. Et rī datū pro cōdictōe iplenda repetat p dictione indebiti uel ob cām: dicit ut dixi. s. e. l. i. s. cui. r tīgatur per glo. j. in. l. fi.

Quod ob rē. Hic dicit de tertio. istud est examinātū. s. in ti. de pdi. ob cām.

Ei qui. Hic incipit tractare proprie d cōdi. inde. C. Querit glo. quo iure ueniant fructus r partus. r iudet iure actōnis. uidistis in. l. indebiti. in prin. s. eo.

In frumento. Iste est notabilif §. C. Primo op. in obligatione dandi re perempta agit ad ipaz rē nō ad extimationē: ut. l. si seruū. §. si. de rbo. ob. r. l. pe. s. n. ij. hic aut dicit agi ad pciū: quare male: qd pcedūt p rariū: r dicit qz hic agit ad frumentū r psequif pciū: r ita dicunt ultra mon. in. l. uinū. si cer. pe. s. qd est destruere istū tex. r iō dico qz pciū repetit. Ad p rariuz respōdeo qz in p dictione indebiti nō est ipsa res soluta in obligatione: sed id in quo qz est locupletior: ut. j. l. prox. r. s. eo. l. si nō sortem. §. liber tus. sed hic re psumpta quis est locupletior i p cō: ergo p cū repetit: qd est in obligatione. hoc sentit glo. in. l. in hac in fi. s. triti. C. Op. qñ soluitur qñtitas repetitur tantūdem nō extimatio: ut. l. qd indebitū. s. e. sed frumentum est qñtitas: consistit. n. in pondere numero uel mēsurā: ut. l. ij. §. mutui datio. s. si cer. pe. ergo debet tantūdē repeti. So. dicit glo. hic frumentuz soluebatur ut debitū in specie: secus si ut debitum in genere: ut in p rario. dubito de hac solutione. possumus forte dicere qz in qñtitatib? quaz extimatio uariatur: ut in frumento uino oleo r si. procedit hic. §. ne reus pueniat ultra qz sit effectus locupletior cōtra naturā p dictionis indebiti. p raria loquitur in pecunia cuius extimatio nō uariat: lz per ipsaz alie res extimatur: ut. l. si ita. j. de fideiuf. Ex. l. sequenti.

Qualiter pueniatur q simpliciter domū alie nā habitauit uel i debite habuit a dño locatōez. Et sic. Tene menti hunc. §. r no. ipm ad hoc. habitasti in domo mea.

d C. Mollus. vide bar. in lab emptio ne in pñ. s. de pac. r. l. sub ptertu. de trāfac. Lud. in. l. si cum dotem. §. si mulier. j. solu. ma. C. l. de tute la r ē d hoc casus nota bilis in. l. si cum dotē. §. si mulier. j. solu. ma. C. Eleganter. vid glo. in. l. actione. C. d. trāfac. C. In frumento. In pñ ci. hui. §. ad de Bar. s. e. in. l. qz indebitum. b. Et sic. si indebite uel sine cā habi tati domuz meā qualem pensionē sol uere debes an qñti loca turuz fuissez an qñti con ductur? fuis ses. vide tñ que dixi i. l. §. electionē. §. si. de le. i. r qd no. bar. to. in. l. i. hāc de dā. infec. vide. l. credi tor. r qd ibi bar. r bal. C. d. pigno. ac. r vide Bal. oino in. l. cō tractus. C. loca. ubi po nit qz vroz habitās post mortē uiri i domo loca/ ta viro tene tur ad pēso nem cōpetē tez taxandā officio iudi cis: nisi iure familiarita/ tis habitauit euz here dibus uiri. r ad bar. h adde io. an. in ti. d. loca. §. postqz in addi. fm ro fredū r bal. in. l. cum qñ tur. §. qz im plecto. j. loca ti. ADDE spe eu. in ti. d. pi gno. §. i. cir ca fi.

certe si qdē eā habuisti locatā ab alio. qd iuris sit habuisti i. l. si vrbana. s. co. Si habuisti a me si quidem indebite repetitur quanti conducturus fuisses: ut hic. sed si nō habuisti a me sed sic simpliciter habitasti putarem agendo p̄dictione sine causa: ad id quanti conducturus fuisses ar. huius. s. z. j. ti. i. l. i.

Si seruum. *Op. q. nō potuit manumittere: quia nō fuir dominus: ut. j. de condi. fur. l. qm̄. so. ut in glo. C. Op. de. l. si si cui. j. de dona. ca. mortis. So. aliud in donatione cā mortis: ut i glo. C. Tertio oppo. in sti. de le. s. si res legata. Sol. aliud in herede qui habet cōmodum a defuncto. ita dicit glo. hic. contrarium plene examinaui in. l. si seruum. s. de illo. j. de verbo. obli.*

Ticinus. *Datum p̄ libertate ab eo q. postea repetitur i genuis repetitur. h. d. C. Quero qua actioe repetat. dicit quidā p̄dictione i debiti ut sic faciat ad titulu. alij dicunt conditione ob cāz q. fuit datū ob cāz d̄ futuro nō ob cāz de p̄terito: z i hoc refidet glo. mibi plus placet p̄ ma opi. q. lex i dubio d̄z intelligi sm̄ naturaz t̄i t̄uli in quo posita est z ad illam actionē d̄z referri: ut. l. imperatores. j. de in diē adiec. z ita hic intelligatur de p̄dictione indebiti. p̄ hoc facit. s. e. l. is cui. z ibi de hoc plene dixi.*

Tutor. *Si res mea ad te sine causa p̄uenit z desinit mibi aduersus alium eē p̄sultum a te repetam. h. d. C. Quero qua actioe ager iste tutor. potes intelligere q. agat p̄dictione sine causa ex equitate. l. si z me z ticium. s. si cer. pe. oia enim hic p̄currunt: quia ad illum creditorē peruenit indebituz ex causa lucratia: nec est tutori consultū aduersus aliū nec imputat in rōne tutele. Possumus etiaz dicere q. agatur vtili cōdictione indebiti cū pupillus raturum non habeat cuius nomine gestum ē ut. l. si absentis. C. si cer. pe. z no. s. e. l. si procurator. ita videtur sentire glo.*

Ticinus. *Duobus idē debitum soluentibus vltimo soluēti repetitio conceditur. h. d. C. No. ex parte rei esse procuratorem in rē suā. facit. s. fami. herci. l. plane. d̄ procur. l. si actor. z idem ibi no. C. No. p̄curatori in rem suā indistincte dari cōdictionē indebiti. C. No. vltimo soluēti dari repetitionem. de hoc uidistis etiam in. l. cum duo. s. e.*

Ex. s. sequenti.

Quid operetur verba que apponuntur i contractibus q. renunciauit conditioni indebiti z cōdictioni sine cā z omni auxilio: ibi. Et per hoc. Quid autem si in instrumento dicatur sciens se ad infrascripta teneri p̄misit. x. ticio que ipse ticinus patri mutuauerat z appareat non eē uerum an poterit repetere: z cautelam q. non possit repetere vide: ibi. Circa.

Idem quesuit. *Iste est solēnis s. per p̄missionē de non mouendo cōtrouersiam nō tollit cōdictione indebiti. h. d. Glo. nō dicit hic aliquid: sed que est ratio huius. s. possumus dicere q. i generali remissione nō veniūt ea que quis sibi ignorabat competere: ut. l. mater. s. de inof. te. sta. z. s. de pac. l. tres fratres. sed hic quis ignorabat sibi cōpetere p̄dictionē i debiti. ergo zc. Istud nō uidetur vey: quia pōt esse animus remittendi ēt incognita: ut. l. sub pretertu specie rum: z ibi no. per doc. C. de transac. sicut pater potest habere animum pretereundi filios si*

quos haberet: etiā si ignoret se eos habere: vt. l. qui iure militari. j. de testa. mili. vnde credo q. prior ratio sit: quia ea ratione qua p̄mittit indebitum eadē rōne apponit istā clausulam: z idē error est in vtroq. merito dat p̄dictione indebiti. facit. l. doli exceptio. s. diuersuz. de noua. ¶ Et p̄ hoc puto q. illud qd apponit hodie i contractibus videlicet: z renunciauit p̄dictioni indebiti. z sine cā actioni in factū z omni alij auxilio legū zc. q. per hanc renunciationē cōdictione indebiti nō tollitur. casus est hic. nā idē error qui est in principali p̄missione ē i hac renunciatione. z sicut indebite promisit: ita indebite renunciauit z conuenit: unde ut p̄dicta cessent notarij in principio cōtractus dicunt sic. ticinus sciens se ad infrascripta nō teneri p̄misit zc. ut per hoc tollatur cōdictione indebiti: que nō datur promittenti uel soluēti scienter: ut. s. e. l. i. z. l. fideicommissum. z. j. de reg. iur. l. cuius per errorem. ¶ Circa predictā clausulam quero quid si j. ex serie instrumenti apparet q. p̄misit ob aliā cām p̄cedentem obligatoriaz si uera esset. vtrp̄ta dixit sic. ticinus sciens se ad infrascripta nō teneri p̄misit. x. meuiō que ipse meuius mutuauerat patri dicti ticij cuius est heres: si postea apparet i debitu: quero an possint repeti. Rñ. de bes. scire q. verba que apponunt in cōtractib. debent intelligi vt repugnantia nō contineant sed debent adiuuari vt nō contineant repugnantiam si possunt ut in prima p̄stitutione. C. s. qui bus. vnde cum dicit sciens se ad infrascripta nō teneri: d̄z intelligi nisi ex causa infrascripta. alias cōtinerent repugnantia: ut. l. vbi repugnantia. de reg. iur. p̄ hoc. j. q. ui aut clā. l. i. s. i. vbi d̄ nulla exceptio possit opponi: z tñ ibi subdiuiditur nisi infrascripte posite in illo titulo: z iō si qs vellet euitare ista deberet dicere z si aliquo casu apparet predicta p̄missa indebite ex nūc donauit z dedit q. qd per p̄dictionē i debiti vel sine cā vel p̄ errore possit repetere vel ex aliquo cōtractu: ut. l. si quis rōnes. de li. le. In casibus aut predictis in quibus dixi dictas clausulas nō operari esset certū z indubitabile qñ ille cui p̄mittitur esset in dolo: vt. d. l. tres fratres. s. de pac. vel si error p̄cederet ex testamēto incognito: ut. l. si. C. de re. cre. z. s. de transac. l. de bis. ¶ Vltio scias q. hec est vna de legibus quas allego p̄ opi. quā teneo cōtra Dy. in. l. qui romē. s. duo fratres. de verbo. ob. vt illa vba p̄miserunt nihil facere p̄tra diuisionē nō impediunt fideicommissi petitionē ex testamento paterno. d̄ liberatione aut generali dixi in. l. si pluribus. de solu. z in. l. si de certa. C. de trasactio. dic vt ibi.

Ex. s. sequenti.

Que possint examinari finita cā principali: ibi. Contra. Et an debitum officio iudicis possit in compensatiōe deduci: ibi. Sed quid.

Lucius ticinus. *Restitutio p̄ces sa sup̄ principia li ad accessorium nō extēdit. Itē qd p̄ in integrū restitutionē qs possit p̄sequi nō pōt in cōpensatiōne deduci. hoc dicit iste notabilis. s. C. Op. q. si minor fuit lesus in sorte. eadē rōne i vsuris vt. l. eos. in pn. C. de vsu. z de legi. l. nō dubium. So. dicit glo. fateor q. ēt in vsur. pōt repeti restitutio: sed hic nō fuit petita. possit etiaz de no uo peti: ut glo. dicit. ¶ Cōtra hoc op. de. l. iij. C. de positi. glo. soluit notabiliter z tene menti. qdā ueniunt expedienda officio iudicis mercenario: z illa nō possunt examinari finita causa p̄ncipali: ut. d. l. iij. C. de positi. z. l. termiatio*

b C Apponitur. imo. i. e. cum continet. i. xxvij. charta d̄ iur. reur.

c C Teneri. quando no tarij dicunt sciens se nō teneri ad infrascripta. facit quod no. in. l. si quis cum aliter. de verb. ob. circa finez. z ad hoc in fi. adde qd no. bar. in. l. iij. s. fi. in fi. s. si quis cau. no. bar. in. l. si dari. d̄ v. obli. z vide no. bal. in. l. mater. in. ij. col. C. de rei ven. de eo q. dicit ex certa scientia: z sponte cōfessus fuit q. si p̄sumitur aliq. error z statur instru mento ibidē in. vij. q. C. d̄ res. in. v. z per imo. i. l. i. de vbo. obli.

ADDE qñ dicit ex certa scientia il la habetur p̄ causa lz causa non esset expressa vt voluit Bal. consilio. ccc. xxvij. incipie te Joan. ra. loisi. li. vij.

d C Verba. z fa. qd no. ex. z bal. in. l. cum falsa. C. de iur. z fac. ig. Quid autēz opere tur genera lis renuncia tio z omni le gum auxilio vide bar. in auē. matri z auie. C. quā do mulier. tu. offi. sum. po. ADDE qd opes re nūciatio ge neralis bal. consilio. iij. li. iij. Spe. i. ti. de renū. s. i. v. si cui. C. C. de po si. z vide om nino sin. per moder. in. l. cum in vna. ff. d̄ ap. z an ge. z imo. in l. paulus. la. i. j. de re iu.

J iij

a C Tutor. ad huius in tellectum vi de bar. in. l. dominus. in fi. s. co.

C. de fruc. & lit. erpen. quedā ueniunt terminā da per officiū iudicis nobile: & tunc lz sit finita cā sup pncipali: ad huc durat officiū iudicis nobile sup accessorio: & illa bñ poterit expediri finita cā pncipali. hic ē casus hic & vide glo. & no. eā ibi. posset tñ dici. ad hoc facit qd dicā. j. de re iudi. l. qd iussit. nā ibi dico pone qd iudex ex officio nobili aliqd iubet. verbi gratia dat tutorem cui pmittit alienationē: & vult reuocare pōt zē: dic vt dixi ibi de hac. q. **C. Op. j. de cōpē. l. q. in diē. §. si rōnē.** So. hic posset peti si eēt indebitū lz nō apparet indebitū anteq̄ def restitutio. ergo zē. **C. Oppo. sublatō pncipali tollit accessorii.** vt. l. eos. **C. de vsu. ergo hic restitutio zcessa sup pncipali vī zcessa ē sup accessorio.** Sol. qñ ab initio obligatio pncipalis eēt nulla ē eēt nulla obligatio vsuraz. lz qñ ab initio fuit valida pncipalis & accessoria restitutio ī integrū nō eēt tate potentie qz tollat accessoria: vt. l. i. z. ij. **C. de fideius. mino. z hic. C. Ad finē op. oē qd debet naturaliter pōt cōpensari: vt. l. et. j. d. cōpēsa.** lz hic debet: qa pōt fieri restitutio ī vsur. ergo zē. **So. glo. dicit nō debet aū restitutioez petita: & iō nō pōt pēsari. ¶ Sed qd dices de alio qd debet iudicis officio an posset ī cōpēsatio nē deduci: Rūdeo officii iudicis p qd cōcedit restitutio hz tollere quoddā obstaculum qd obstat d iure cōi. alias nō daret restitutio: vt. l. i. cāe. §. de mino. iō de eo nō pōt opponi cōpensatio donec illud obstaculū oīno tollat. lz si alias dire cto deberetur p iudicis officii posset ī cōpēsationē deduci: vt. j. de cōpēsa. l. si ambo. §. p. e. l. si. z. l. pecuniam. z. j. de fur. l. si seruus. §. i.**

De conditione sine causa rubrica.
C. An conditio sine causa habeat locum in cōtractibus innominatis.

St et hec. Hec ē spālis

conditio & cōcurrit cū pdictione īdebiti ob cām. & ob turpē cām. h. d. **C. In tex. ibi ē z hec spēs pdictiois dic. i. spēs seu pdictio per se distincta ab alijs pdictionibus: z si qñ in qbus casibus hz locū: Rūdes si qd sine cā zē. vt i. tex. C. Op. po. qz hec pdictio nō sit spālis: imo generalis: qa zcurrit cū alijs: vt hic pz i. tex. So. qz hic dicit ē spēs pdictionis. expone vt dixi qz ē spēs dī stincta ab alijs: lz hoc generalius cōpetat qz cōpetant ille. C. Quero vtrū hec pdictio zcurrat cū pdictione certi. rūdeo sic: qñ p hanc pdictio nē petif certū: ut. l. certi pdictio. in pñ. §. si cer. pe. C. Quero vtrū hec pdictio habeat locū in cōtractibus noiatis: & vī qz sic: vt hac. l. breuiter qñ ista pdictio zcordat cū pdictione ob cāz nō hz locū: sed alias pōt hēre locū ī ptractib⁹ no minatis: ut dicā. j. l. pñ. C. Venio ad h. qz aut. z oppo. de. l. si nō sortē. §. libertus. §. ti. i. so. vt in glo. C. Venio ad ver. siue aut. z op. de. l. cum filius. §. hīs. de le. ij. glo. nō soluit. tu dic qz hic deuenit ad talē finē qz se nō cōpatif cū pncipio. vñ paria sunt ab initio nō fuisse vel ex postfacto ad talē finē deuenisse in ptractio deuenit ad talē finem qui se compatitur cum pncipio. C. Op. po. s. ti. i. l. si. in fi. So. ibi non deuenit ad non causam antequam restitutio petatur.**

¶ In fullo. Si res p qua solui extimatio nē ei a quo cāz habeo ad eū redeat pōt agi actioe ex eo cōtractu vel pdictione sine cā ad rē solutā. h. d. & ē multū notabilis. C. Op. solutū p sniam nō re petif: vt. l. i. C. de pdi. inde. z. l. si fideiusfor. §. i

oibus. j. māda. So. dicit glo. hic fuit puent⁹ ex tra iudiciū. vel dic qz ptracta loquūtur ī pdictio ne indebiti: hic in pdictioe sine cā: qd nō. qa cō dictio īdebiti nō dat cōtra sniam: sed cōdictio sine cā sic. ita intelligūt glo. nre hic & in legibus contrarijs: & in. l. si sine. §. i. j. rē ra. ha. doc. mo. dēni dicunt aliter & melius qz nulla conditio dat cōtra ea qz venerunt ī snia: vñ si p cōdictio nē dī male iudicatū cōdictio cessat: ut. l. i. C. de cōdi. inde. z. d. l. si sine. §. lz qd p iudicē: lz quā do p cōditionē nō dī iniusta snia: lz dī qz cau sa snie deuenit ad nō cām tūc dat cōdictio sine cā: & hic est casus hic. nā fullo cōstet se cōdēna tū: & bñ cōdēnatum: tū de nouo res puenit ad dñm: & sic dicit cām deuenisse ad nō cām. Sz si ueniret cōtra sniam nō audiret p cōditionē si ne cā sicut nec p cōditionē īdebiti. ita nō. doc. in. l. i. C. de cōdi. inde. z. bñ. C. Op. cōdictio nō dz hēre locū vbi cōpetit actio ex eo contractu: vt s. ti. i. l. q. inuicē. So. ibi ī cōditione īdebiti. hic ī cōditione sine cā. vel verius dico qz iste actio nes cōpetūt ad diuersa. nā p cōditionē sine cā cōdictif extimatio soluta: vt hic. p actionē ex eo cōtractu agit alternativē: vt reddat rem vel exti mationē: ut. l. i. cōmodato. §. si. j. cōmo. z ibi vī debitis. C. Op. qz nō habeat locū actio psona lis lz publiciana vel vtilis ī rē. §. de rei vē. l. si cul pa. So. dicit glo. ibi soluit extimationē ille qz a nō dño cām habebat. hic soluit extimationē ille qz a dño cām habebat: & intelligit By. hoc esse uey si post solutā extimationē res puenit ad ful lonē aūq̄ reuertet ad dñm. ita nō. ipse eē de reg. iur. c. p possessore. in. v. q. li. vj. qd q̄tuz ad .l. nostra ē diuinare. dicā de hoc in. d. l. si culpa. tu tñ tene sol. glo. hic positā. z eius rō est qa ille qz habuit cāz a me vt cōmodatari⁹ fullo: & simi les cōueniunt rōne culpe: & iō soluendo extima tionē vī soluere extimationē culpe z nī rei: ideo eis nō dat in rē vtilis lz psonalis vt hic dī. sed il le qz cām nō hz a me cōuenit rōne rei tanq̄ pos seffor: z iō soluēdo vī soluere extimatioez rei: vt rei: non vt culpe. Ita intellexit hugo. antiquus glosator. lz glo. non referat vt dicebat Jaco. bu. C. Quero utrum debeat actio edi seu red di ei qui soluit extimationem rei. glo. tāgit hic & By. in. d. c. pro possessore. z in. l. is qui dolo. §. de rei ven. ego autem dixi in. l. in depositi. j. de re iudi. dic vt ibi.

Ex. l. sequenti.
C. An idez iuris sit de toto quo ad totum que est de parte quo ad partem: ibi. Oppo.

¶ Si sine. Qui sine cā ī totū vel ī parte obligat liberatio nē cōditit. h. d. C. No. qz qd iuris ē de toto quo ad totū idez ē de parte quo ad partē vt hic. z. §. de rei vē. l. qd tota. C. Op. qz nō sit necessaria cōdictio cū obligatio sine cā sit ipso iure nulla: vt. l. cū de īdebito. i. fi. j. de pba. So. itellige qz hic fuit cā expressa qz in veritate erat nulla. qñ aut cā nō exprimif. dī i. l. hactenus. j. de cōsti. pecu. ¶ Op. z vī qz nō sit idem iuris de parte quo ad partē qd ē ī toto quo ad totū: ut l. qd diu. C. de distrac. pig. glo. nō soluit. tu solve qz in his qz sunt oīo diuidua idez iuris est d par te quo ad partē qd ē de toto quo ad totū. ita lo qd hic: lz in his qz aliquo mō sunt īdiuidua hec regula nō pcedit: ut i. l. cōtraria pbat i. l. i. exe cutione. §. p parte. j. de v. ob. C. Quero vtruz cōdictio īcerti sit hic p pñū nomen actiois. glo. dicit qz nō: lz expōif. i. sine cā. qd dic vt dixi. l. lz z si me putem. §. i. §. ti. i.

tum per fen tentiaz non repetitur: an solutum per sententiā pos sit aliquo ca su repeti cō dictione sine causa. adde bar. in. l. i. §. deniqz. j. qd vi aut clam. in fi. z quod no. dixit bar to. in. l. fena tus. in. i. q. j. de accusa. z omnino bar to. z que ibi dixi i. l. iulia. verum debi toez. §. ti. i. in fi. vj. col. ADDE. bal. p filio. lxxvi. lib. tertio.

C. Extima tionem. sed bar. i. l. in cō modato. §. fi. tenuit ēē cōpetere vti lem actionē in rez d quo vide p bar. i. l. i. j. p em/ ptore.

a C. Accesso rium. si quis restituif sup pncipali n videt restituti sup acces sorio qz no. secus īreme dio oppo. l. fi. C. quādo pzo. z ibi bal. in. i. q. q. dicit hunc tex. singula rez: & sic no. bene qz exti cto pncipali extinguit accessorium si pncipale est extinctuz iure cōmuni secus si iure speciali vel singulari.

b C. Debef. an quod de betur officio iudicis pos sit deduci ī cōpēsatio nē: vide bar. in. l. etiā. C. de compen sa. z ibi etiāz bal. z bal. in l. fi. ad fi. e. t.

c C. Contra ctibus. Vtrū hec pdictio habeat lo cum in con tractib⁹ no / miatis & qua liter forma re debeam⁹ libellū ī hac condictione. vide Bal. i. l. edita. i. x. vij. col. de eden. z cui i cūbat onus probādi cāz si subesse. vi de no. glo. z bal. in. l. ij. C. de do. an te nup.

d C. Non re petif. an solu